

Α.Τ.Ε.Ι. ΚΡΗΤΗΣ
ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Σ.Δ.Ο.
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΘΕΜΑ: ΑΕΙΦΟΡΙΑ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ
ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ:
ΚΑΡΑΜΑΛΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ:
ΦΡΑΓΚΟΥΛΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ

**ΛΕΙΦΟΡΙΑ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ
ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ**

**ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ:
ΚΑΡΑΜΑΛΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ**

**ΑΕΙΦΟΡΙΑ ΚΑΙ
ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ
ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ**

**ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ:
ΦΡΑΓΚΟΥΛΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ**

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

1) Γενικά.	1
2) Ορισμός του τουρισμού.	2
3) Το κοινωνικό φαινόμενο του τουρισμού.	3
4) Διακρίσεις – Τυπολογία των μορφών του τουρισμού	7

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ

1) Τουριστική ζήτηση	22
2) Παράμετροι διαμόρφωσης της τουριστικής ανάπτυξης.	22
3) Επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης στην οικονομία, κοινωνία, πολιτισμό, περιβάλλον.	24
4) Σχεδιασμός και διαχείριση της τουριστικής ανάπτυξης.	31

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΑΕΙΦΟΡΙΑ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.

1) Αειφορία.	34
2) Σχέση με άλλες πολιτικές: περιβάλλον και ανάπτυξη.	35
3) Βιώσιμη ανάπτυξη.	36
4) Προώθηση νέου μοντέλου (ήπιου ή φιλικού) τουρισμού.	40

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

1) Εισαγωγή: Περί μαζικού τουρισμού	42
2) Ορισμός του εναλλακτικού τουρισμού – Βασικές έννοιες και προσδιορισμοί.	45
3) Συγκριτική παρουσίαση Μαζικού και Εναλλακτικού τουρισμού	47

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ – ΓΕΩΡΓΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

1) Εννοιολογικοί προσδιορισμοί.	50
2) Ο αγροτουρισμός	51
3) Τουρισμός Υπαίθρου.	59
4) Η σύνδεση του τουρισμού με την αγροτική ανάπτυξη.	63

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ – ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

1) Τουρισμός και πολιτισμός	65
2) Πολιτιστικός τουρισμός	66
3) Θρησκευτικός Τουρισμός	73
4) Μαθησιακός τουρισμός ή εκπαιδευτικός ή μορφωτικός τουρισμός.	79

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ – ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ – ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΝΕΩΝ

1) Κοινωνικός τουρισμός	82
2) Τουρισμός για όλους	84
3) Τουρισμός τρίτης ηλικίας	86

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

1) Γενικά	88
2) Αθλητικός τουρισμός	90
3) Τουρισμός και αθλητισμός	97
4) Τουρισμός αθλημάτων υπαίθρου.	100

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΝΕΡΟ

1) Τουρισμός και νερό.	105
2) Παράκτιος τουρισμός.	105
3) Θαλάσσιος τουρισμός.	107
4) Παραλίμνιος τουρισμός.	110

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΓΕΙΑΣ – ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΘΕΡΜΑΛΙΣΜΟΣ

1) Τουρισμός υγείας	112
2) Η πελατεία του τουρισμού υγείας	115
3) Ιαματικός τουρισμός – Θερμαλισμός.	116
4) Ο Ιαματικός τουρισμός στην Ελλάδα.	119

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΕΚΘΕΣΕΩΝ – ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΙΝΗΤΡΩΝ

1) Επαγγελματικός τουρισμός.	121
2) Συνεδριακός τουρισμός.	122

3) Τουρισμός Εκθέσεων.	131
4) Τουρισμός κινήτρων.	133

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ – ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

1) Τουρισμός και περιβάλλον.	136
2) Αειφόρος τουρισμός.	137
3) Οικοτουρισμός.	140

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΕΠΟΧΙΚΟΤΗΤΑ – ΘΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΠΑΡΑΘΕΡΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΕΠΟΧΩΝ

1) Τουριστική Εποχικότητα	151
2) Θερινός τουρισμός.	152
3) Χειμερινός και ορεινός τουρισμός	153
4) Παραθεριστικός τουρισμός.	155
5) Τουρισμός όλων των εποχών.	156

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14

ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

1) Ο θεσμός του χρονομεριστικού τουρισμού.	158
2) Ο θεσμός της ανταλλαγής κατοικιών.	158
3) Επιλεκτικός τουρισμός.	158

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15

ΦΟΡΕΙΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

1) Φορείς εναλλακτικού τουρισμού.	160
2) Η αναγκαιότητα δημιουργίας Συντονιστικού φορέα.	161

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1) Οι επιπτώσεις των εναλλακτικών μορφών τουρισμού.	163
---	-----

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

166

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

1) Γενικά.

Οι άνθρωποι από την αρχαιότητα αναγκάζονταν να μετακινούνται. Η νομαδική ήταν μια από της πρώτες κοινωνικές οργανώσεις της ανθρώπινης ζώνης. Οι πρώτες μετακινήσεις από τόπο σε τόπο ήταν από μάζες από οικογένειες κ.λ.π. Οι μετακινήσεις αυτές γίνονταν από ανάγκη, δηλαδή για την αναζήτηση καλύτερης διατροφής, πιο ασφαλή καταφύγια, πιο ευνοϊκές κλιματολογικές συνθήκες. Κάποιοι άλλοι λόγοι μετακίνησης ήταν οι διωγμοί από τις ισχυρότερες φυλές, καταστροφές από κάποια γεωλογικά φαινόμενα π.χ. σεισμοί, πλημμύρες κ.λ.π.

Όταν ο άνθρωπος ασχολήθηκε με την γεωργία άρχισε να αποκτάει και μόνιμη κατοικία, η γεωργία η οποία τον συνδέει με την γη και μετά με την βιοτεχνία. Έτσι όταν η παραγωγή των αγαθών μοιράστηκε σε ένα βαθμό και η παραγωγική δραστηριότητα των ατόμων και των οικογενειών άρχισε να υπερβαίνει, κατά είδη προϊόντων τις ανάγκες τους, τότε υπήρχε η ανάγκη της ανταλλαγής των προϊόντων που ήταν το πλεόνασμα, με τα αλλά προϊόντα άλλων παραγωγικών μονάδων. Με την ανάγκη της ανταλλαγής συνεπώς εμφανίζεται και το επάγγελμα του εμπόρου. Για την ανταλλαγή λοιπόν έπρεπε να μετακινηθεί ο έμπορος έτσι δημιουργήθηκε και η ανάγκη μετακίνησης.

Ο έμπορος ήταν και είναι ο άνθρωπος που παίρνει τα παραγόμενα προϊόντα από ένα τόπο και τα μεταφέρει για ανταλλαγή σε ένα άλλο τόπο. Τα παλαιότερα χρονιά η μετακίνηση των ειδών που ήταν για ανταλλαγή γινόταν από τους ίδιους τους εμπόρους οι οποίοι ταξίδευαν από την ξηρά ή την θάλασσα και μετέφεραν οι ίδιοι ανάλογα με τις περιστάσεις με τα πιο γρήγορα μέσα που του προσφέρονταν περισσότερο, για να μεταφέρει τα είδη που είχαν για ανταλλαγή.

Αυτές ήταν οι πρώτες μετακινήσεις των ανθρώπων. Τέτοιες μετακινήσεις γίνονταν από ομάδες που είχαν αιτία την ανάγκη και σκοπό την μετανάστευση, και αυτές που γινόταν από τους ίδιους τους εμπόρους είχαν αιτία το κέρδος και σκοπό την ανταλλαγή προϊόντων σε άλλες περιοχές και μετά να επιστρέψουν στον μόνιμο τόπο κατοικίας τους.

Πολλές φορές υπήρχαν και άλλοι λόγοι μετακίνησης, οι οποίοι με τον καιρό πολλαπλασιαστικών και άλλαξαν μορφή περισσότερες μετακινήσεις είχαν ως κύριο σκοπό την ανάγκη και την αναζήτηση κέρδους. Οι πρώτες μετακινήσεις των ανθρώπων γινόταν με τα ποδιά από

αδιάβατα μέρη. Η συνεχής αυτή διάβαση των πεζών συνεχεία από το ίδιο μέρος, άρχισε να δημιουργεί μια υποτυπώδη μορφή δρόμων αλλά παρόλα αυτά και πάλι οι δρόμοι γινόταν δύσβατοι, επειδή είχαν πάντα σκόνη, πέτρες και λάσπη. Οι άνθρωποι που μετακινούνταν με αυτόν τον τρόπο δεν μπορούσαν να έχουν άλλη βοήθεια εκτός από το ραβδί τους.

Με τον καιρό όμως όταν εξημερωθήκαν τα αλόγα, τα μουλάρια και τα γαϊδουριά δημιουργήθηκε ένα ζώο με υποζύγιο, που το χρησιμοποιούνταν από τους ισχυρότερους σαν το ιδεώδες και πολυτελέστατο μεταφορικό μέσο εκείνης της εποχής. Μετά και την ανακάλυψη του τροχού, τα ζώα χρησιμοποιήθηκαν και για την κίνηση όλων των ειδών των οχημάτων. Αλλά ακόμα και αυτά τα οχήματα που έπρεπε να κινούνται σε δρόμους με υποτυπώδη κατασκευή, δεν ήταν καθόλου ευχάριστα μεταφορικά μέσα. Έτσι δεν μπορούμε να πούμε ότι τα οχήματα της αρχαίας εποχής έχουν κάποια σχέση με τα σημερινά τα οποία είναι απολαυστικά, γρήγορα, ασφαλή κ.λ.π. Έτσι στα παλιά χρόνια επειδή υπήρχε καθυστέρηση στη μετακίνηση και η έλλειψη ασφαλείας κατά την διαδρομή, έκαναν ακόμα περισσότερο μη προσιτό το ταξίδι, εκείνα τα χρόνια.

Σαν πιο φημισμένοι ταξιδιώτες στην εποχή τους αναφέρονται οι Ρωμαίοι γιατί έδωσαν μεγάλη προσοχή στην τελειοποίηση των μεταφορικών μέσων από την άποψη της ασφαλείας και των ανέσεων. Έτσι μελέτησαν και κατασκεύασαν καλά χαραγμένες οδικές αρτηρίες για την καλύτερη και πιο ασφαλή μετακίνηση των μεταφορικών μέσων. Αλλά και οι Φοίνικες και οι Έλληνες είναι γνωστοί σαν θαλασσοπόροι της εποχής τους.

Αυτές οι μετακινήσεις όμως δεν έχουν καμιά σχέση με αυτό που λεμέ σήμερα τουρισμό.

ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

2) Ορισμός του τουρισμού.

Ο όρος τουρισμός έχει αγγλική προέλευση από τον αντίστοιχο αγγλικό όρο « TOURING » που προέρχεται από την γαλλική λέξη «TOUR » που σημαίνει γύρος περιοδεία, ταξίδι.

Στην ελληνική γλώσσα εξηγείται ο όρος με τη έννοια του «περιεχόμενου διάφορους τρόπους για την επίσκεψη αξιοθέατων», η επικρατέστερη εξήγηση του όρου «τουρίστας» είναι « Ο ταξιδιώτης χάριν ψυχαγωγίας » και αντιστοίχως του « τουρισμού » η « Μετακίνηση χάρη της ψυχαγωγίας ».

Αν θέλουμε να μεταφέρουμε στην ελληνική γλώσσα τους όρους « TOURISTE » και « TOURISME » θα πρέπει να τους αποδώσουμε με τους παλιούς όρους « Περιηγητής » και « Περιήγηση ».

Αυτοί οι ξενόγλωσσοι όροι έχουν καθιερωθεί διεθνώς και είναι αντίστοιχα πολιτογραφημένοι σε όλες τις γλώσσες και έτσι οποία μετάφραση τους θα είναι ανώφελη και παρακινδυνευμένη.

Παρακινδυνευμένη γιατί ενδεχόμενα να μην καλύπτει όλη την έκταση των όρων. Ανώφελη γιατί έχουν ήδη ενσωματωθεί οι όροι αυτοί και στην ελληνική γλώσσα με σαφείς περιεχόμενο της έννοιας τους.

Ο περιηγητής (τουρίστας) της παλιάς εποχής ήταν άνθρωπος που διέθετε χρόνο και χρήμα για μεγάλες διακοπές και περιηγήσεις. Ο σύγχρονος περιηγητής στη γενικότερη μορφή είναι ο εργαζόμενος άνθρωπος με μετρημένα εισοδήματα, που επιδιώκει σε μικρό σχετικά χρονικό διάστημα, να πετύχει το μεγαλύτερο αποτέλεσμα τουριστικής απόλαυσης.

Οι σημερινές οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες και η προέλευση τουριστών, καθιέρωσαν το νέο είδος τουρισμού που υπάρχει σήμερα, το οποίο έχει κατακτήσει τον κόσμο και με την σχετική του ψυχολογία που δημιουργήθηκε, έχει γίνει πια όχι μόνο επιθυμία αλλά και ανάγκη. Αυτή η περιγραφή του περιεχομένου του σύγχρονου τουρισμού, αποτελεί και το περιεχόμενο του όρου τουρισμός. Το περιεχόμενο αυτό διαρκώς μεταβάλλεται και μεγαλώνει για αυτό πρέπει να δεχτούμε την σημερινή έκφραση του όρου.

Μέχρι πριν από λίγο καιρό το μόνο κίνητρο για την περιήγηση ήταν η επιθυμία. Τώρα προστέθηκε και η ανάγκη. Στο μέλλον δεν αποκλείεται να προσθέτουν και αλλά κίνητρα ώστε ανάλογα να μεταβληθεί και το περιεχόμενο του όρου τουρισμός.

3) Το κοινωνικό φαινόμενο του τουρισμού.

Ο τουρισμός με την σημερινή του έκταση αποτελεί πια φαινόμενο. Ο σύγχρονος άνθρωπος έκανε πια ανάγκη του, την πρόσκαιρη μετακίνηση του από την μόνιμη κατοικία σε άλλους τόπους της χώρας του ή άλλης χώρας.

Η σημερινή σύγχρονη μηχανοποιημένη ζωή των πόλεων κουράζει τον άνθρωπο, και αυτός με την αλλαγή επιδιώκει την ανακούφιση και την χαλάρωση. Η άφθονη πια παροχή συγχρόνων απολαύσεων οδηγεί τον πολιτισμένο άνθρωπο σε μια φυγή, η οποία ικανοποιείται με το τουριστικό ταξίδι. Παράλληλα ο άνθρωπος της υπαίθρου μαγνητίζεται

από την μεγάλη ζωή των μεγαλουπόλεων και με την μετακίνηση του σε αυτές ζητά να απόλαυση και αυτός, ότι και οι άλλοι άνθρωποι των πόλεων προσπαθούν να αποφύγουν στις διακοπές τους.

Στην αναζήτηση για την εξήγηση του τουριστικού φαινομένου, έγινε από ειδικούς κάποιος παραλληλισμός μεταξύ αύξησης της τουριστικής κίνησης και της οικονομικής κατάστασης παρατηρήθηκε έτσι ότι η αύξηση της τουριστικής κίνησης υπήρχε μετά τον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο, διπλάσια από την αύξηση του κοινωνικού εισοδήματος. Η διαπίστωση αυτή δεν δικαίωσε την υπόθεση που έγινε αρχικά ότι η τάση του ανθρώπου για το τουριστικό ταξίδι είναι ανάλογη με τα εισοδήματα του.

Φυσικά η βελτίωση του κοινωνικού εισοδήματος παίζει μεγάλο ρολό στην τουριστική κίνηση. Έτσι μπορούμε να πούμε ότι στις πρώτες ανάγκες του ανθρώπου μετά την τροφή, κατοικία, ενδυμασία, και μόρφωση προστίθεται και η ψυχαγωγία.

Στην ιεράρχηση αυτών των αναγκών της μετακίνησης η ψυχαγωγία δεν είναι ανάγκη να είναι τελευταία. Ανάλογα λοιπόν με την ψυχοσύνθεση και τις περιστάσεις των ατόμων, είναι δυνατόν η ανάγκη της μετακινήσεως να ικανοποιείται με το αντίστοιχο περιορισμό της ικανοποιήσεως των άλλων βασικών αναγκών όταν το ατομικό εισόδημα που διατίθεται δεν επαρκεί.

Πολλές φορές η διάθεση του ανθρώπου για μετακίνηση μπορεί να υπάρχει μέχρι τέτοιου σημείου ώστε ο άνθρωπος να υφίσταται ακόμα και θυσίες προκειμένου να ικανοποιήσει την διάθεση αυτή. Αυτή η παρατήρηση δείχνει ποσό αληθινή είναι επειδή πολλά άτομα κινούνται χωρίς οικονομικά μέσα, και στερούνται και τα πιο στοιχειώδη μέσα άνεσης στην μετακίνηση από την χωρά τους.

Δεν πρέπει να αγνοηθεί το γεγονός ότι πάρα πολλοί τουρίστες από αυτή την κατηγορία κατευθύνονται στην αναζήτηση χρηματικών πόρων στην χωρά που επισκέπτονται, με τη προσφορά της εργασίας τους.

Έτσι φθάνουμε στην εποχή στην οποία δικαιολογούνται η σπατάλη χρημάτων για άτομα και οικογένειες με περιορισμένους οικονομικούς πόρους όταν γίνεται για χάρη της ψυχαγωγίας του τουρισμού.

Αλλά δεν είναι μονό οι παράγοντες που αναφερθήκαν προηγουμένως που κινούν τον άνθρωπο στον τουρισμό. Οι κοινωνιολόγοι προσθέτουν και άλλους παράγοντες που συντελούν στην αύξηση της τουριστικής κίνησης, έτσι επειδή ο τουρισμός έχει γίνει πια μόδα, από τον οποίο, οποίος απομακρύνεται, δεν συμμορφώνεται και τον αποφεύγει είναι καθυστερημένος. Για να μην θεωρηθεί λοιπόν κάποιος καθυστερημένος και απροσάρμοστος και έχοντας αυτό τον λόγω σαν

κίνητρο γίνεται τουρίστας παρά την επιθυμία του και τα οικονομικά του μέσα. Έτσι όταν αυτό γίνεται το συνηθίζει και το κάνει τουριστικό βίωμα.

Δέχονται επίσης ότι το ταξίδι αποτελεί εντυπωσιακό τρόπο επίδειξης και αυτό βοηθάει στην ανάπτυξη του τουρισμού. Έτσι ότι δεν μπορεί να πετύχει ένας κοινός άνθρωπος από πλευράς κοινωνικής προβολής, η ελλιπή προσωπική αξία, το επιτυγχάνει με έναν εντυπωσιακό τρόπο, που μπορεί να είναι ένα πολυδάπανο ταξίδι αναψυχής. Επίσης η βαθύτερη ψυχολογική έννοια του να στείλουμε από το ταξίδι που είμαστε κάρτες σε διαφόρους φίλους ή το να φέρουμε κάποια ενθύμια, δεν είναι τίποτα άλλο από την υπόμνηση ότι ταξιδέψαμε εκεί για να προκαλέσουμε τον θαυμασμό.

Από τη άλλη μεριά θεωρείται σημαντικό κίνητρο για την τουριστική μετακίνηση και η επιθυμία απασχολήσεως μας, με θέματα εκτός καθημερινής ρουτίνας, πρώτον για να αποτοξινωθούμε από τις σκέψεις της ανάγκης και κατά δεύτερον για να βρούμε καινούργια ενδιαφέροντα στην ζωή και να παρουσιαστούν καινούργιες ευκαιρίες προσωπικής δραστηριότητας.

Υπάρχει πολλές φορές η μείωση του ενδιαφέροντος για αποταμίευση των εισοδημάτων επειδή: α) γίνονται διαφορές μορφές περιουσιακών δημεύσεων, β) λόγω της ενιαίας νομισματικής πολιτικής, γ) τα αυξημένα φορολογικά βάρη και τις κοινωνικές εισφορές, δ) τις διαφορές και συχνές οικονομικές καταστροφές. Αυτή η μείωση της διάθεσης για αποταμίευση οδηγεί τον άνθρωπο περισσότερο στην απόλαυση της ζωής σήμερα, παρά την εξασφάλιση για το αύριο.

Ένα άλλο που έδωσε επίσης αφορμή στον άνθρωπο να επιθυμεί περισσότερο από παλιά την περιήγηση, ήταν και η παγκόσμιος πόλεμοι. Όσοι μετακινήθηκαν για να στρατευθούν απόκτησαν κατά κάποιο τρόπο την διάθεση για περιήγηση. Η μετακίνηση όμως αυτή ήταν η αφορμή για την γνωριμία από κοντά της ζωής των άλλων λαών και των επιδόσεων τους, γνωριμία που οδηγεί στην αλληλοκατανόηση, η οποία διαλύει τις εχθρότητες μεταξύ των λαών, πράγμα που αποτελεί και την ενδόμυχη επιθυμία κάθε ανθρώπου.

Επί πλέον η διάθεση του ανθρώπου να αισθανθεί ελεύθερος, ικανοποιείται σημαντικά από το τουριστικό ταξίδι που τον απομακρύνει από τις καθημερινές φροντίδες για την εξασφάλιση των πόρων ζωής από το καθήκον, την επαγγελματική ρουτίνα κ.λ.π. Ο άνθρωπος από την στιγμή που ταξιδεύει αρχίζει να βγάζει από πάνω του τον καθημερινό άνθρωπο της φροντίδας και μετατρέπεται σε άνθρωπο της αμεριμνησίας.

Η απόκτηση του αυτοκινήτου προκαλεί επίσης τον άνθρωπο για μετακίνηση, γιατί είναι ένας ψυχολογικός πειρασμός για τον κάτοχο του. Με το ιδιωτικό αυτοκίνητο μπορεί παρά πολύ εύκολα να ικανοποιηθεί αυτή η ανάγκη. Όπως έχει διαμορφωθεί σήμερα η κυκλοφορία στις μεγάλες πόλεις είναι πολύ δύσκολη γιατί δεν μπορούν να χρησιμοποιούν το ιδιωτικό μέσο τους για την δουλειά τους, και έτσι μπορούμε να πούμε ότι το ταξίδι απομένει για να δικαιολογεί στην ουσία την δαπάνη για την κτήση του.

Μπορεί να ληφθεί υπόψη ότι μονό στην Ευρώπη κυκλοφορούν γύρω στα 1.300.000 εκ. αυτοκίνητα, έτσι κανείς μπορεί να φανταστεί ποσά ιδιωτικά αυτοκίνητα είναι πάντοτε έτοιμα για ένα ταξίδι αναψυχής. Έτσι μπορούν να ξεκινήσουν με μια απλή και σύντομη εκδρομή στα περίχωρα της κατοικίας τους, αλλά μπορούν επίσης να κάνουν και ένα μακρινό τουριστικό ταξίδι. Ένα αυτοκίνητο πολύ σπάνια χρησιμοποιείται για τουριστικό ταξίδι μονό από τον κάτοχο του. Αυτού του είδους τα ταξίδια έχουν την ανάγκη της συντροφιάς και υπολογίζονται τουλάχιστον δυο άτομα για αυτή την δραστηριότητα.

Η επιθυμία για την μετακίνηση σε αλλά μέρη ή άλλες χώρες, συντελεί και η σημερινή ανάπτυξη των μέσων γνωριμίας και η πνευματική επικοινωνία μεταξύ των λαών. Το ραδιόφωνο, η τηλεόραση, οι εφημερίδες, τα κάθε είδους περιοδικά, και τα διαφημιστικά έντυπα, παίζουν το ρολό του διαφωτισμού. Με τα μέσα αυτά δεν προκαλείται μονό η επιθυμία της γνωριμίας από κοντά άλλων τόπων και λαών αλλά καταπολεμείται και ο φόβος για το άγνωστο ο οποίος υπήρχε παλιότερα έντονος και λειτουργούσε αρνητικά στην διάθεση για ταξίδι. Στις μέρες μας ο φόβος για το άγνωστο είναι σχεδόν ανύπαρκτος επειδή τα μέσα επικοινωνίας πλησίασαν τους λαούς μεταξύ τους και έκαναν γνωστούς τους διαφόρους τόπους μέχρι την τελευταία λεπτομέρεια τους, για τον τρόπο ζωής και τις συνθήκες που υπάρχουν για την παραμονή.

Η συνεχής και πειστική διαφήμιση που γίνεται σήμερα από τις διαφορές τουριστικές χώρες, προκαλεί την επιθυμία για την γνωριμία αυτών των χωρών, και εφόσον υπάρχουν οι σχετικές δυνατότητες, πραγματοποιείται και το αντίστοιχο ταξίδι, μετά γίνεται βίωμα και το επαναλαμβάνει συχνότερα.

Τέλος η σύγχρονη ζωή, επαγγελματική και κοινωνική απαιτεί περισσότερο από κάθε άλλη εποχή την ύπαρξη γνωριμιών εκτός από το στενό περιβάλλον του τόπου της μόνιμης κατοικίας μας, διότι το σημερινό πνεύμα διαβίωσης έχει πάρει έκταση παγκοσμιοότητας. Οι γνωριμίες λοιπόν αυτές βοήθιουνται παρά πολύ από το τουριστικό ταξίδι.

Η συνειδητοποίηση της ανάγκης της μετακίνησης για χάρη της ψυχαγωγίας, έκανε τους ανθρώπους να αναζητήσουν την προστασία για της επιδιώξεις τους με την δημιουργία ειδικών σωματείων. Έτσι ιδρύθηκαν οι περιηγητικές λέσχες, που με τις διαφορές ονομασίες ανάλογα με τις επιδιώξεις, όλο και πληθαίνουν και προσελκύουν εκατομμύρια μέλη. Γνωστά σωματρία της χώρας μας είναι η Περιηγητική Λέσχη, ο Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος, η ΕΛΠΑ (Ελληνική Λέσχη Περιηγήσεως και Αυτοκινήτου), ο φυσιολατρικός σύλλογος κ.λ.π.

Έτσι όπως σε κάθε μεγάλη εκδήλωση κοινωνικού φαινόμενου βλέπουμε να ξεπηδούν τα διαφορά καινούργια επαγγέλματα για την ικανοποίηση των αναγκών που δημιουργούνται, αλλά και το κέρδος, έτσι στην κοινωνική εκδήλωση του φαινόμενου του τουρισμού, δημιουργηθήκαν καινούργια επαγγέλματα, που αυξάνονται διαρκώς σε ειδικότητες και απασχόληση.

Και τα κράτη όμως με την ανάπτυξη που έχει ο τουρισμός, αναγκαστήκαν σύστησαν ειδικές Δημόσιες Υπηρεσίες για να προστατεύσουν και να διευκολύνουν τους τουρίστες αλλά και για να οργανώνουν την τουριστική κίνηση, σε τέτοιο βαθμό ώστε να είναι όσο το δυνατό περισσότερο ωφέλιμη για την χώρα.

4) Διακρίσεις – Τυπολογία των μορφών του τουρισμού

Όπως αναφέραμε και στην προηγούμενη ενότητα ο άνθρωπος σήμερα έχει κάνει επιτακτική την ανάγκη την μετακίνηση του για την ψυχαγωγία. Και η μετακίνηση αρχίζοντας από την κυριακάτικη εκδρομή μπορεί να φτάσει μέχρι και το γύρο του κόσμου. Όπως όμως, μετά από κάθε ικανοποίηση ανάγκης προβάλλεται άλλη και μάλιστα μεγαλύτερη από την πρώτη για να ικανοποιηθεί έτσι και το θέμα του Τουρισμού, δεν υπάρχει ούτε όριο ούτε βαθμός κορεσμού.

Έτσι στη αρχή μας ικανοποιούν οι μικρές εκδρομές αλλά σιγά μετά επιθυμούμε μεγαλύτερες. Μετά από αυτό έρχεται ταξίδι αναψυχής για να ακολουθήσει το μεγαλύτερο. Πρώτα το ταξίδι αυτό γίνεται στο εσωτερικό της χώρας και μετά στο εξωτερικό. Και συνεχίζοντας την ιεράρχηση των επιθυμιών μας, μπορούμε να φθάσουμε και μέχρι το γύρο του κόσμου, όπως αναφέραμε παραπάνω. Η ιεράρχηση αυτή δεν βασίζεται σε κάποια ορθολογική ταξινόμηση, αλλά στην εξοικείωση μας με το πνεύμα της μετακίνησης, σε συνδυασμό βεβαία με τις οικονομικές μας δυνατότητες.

Από τη άλλη το περιεχόμενο της μετακίνησης, η έκταση και οι ιδιότητες των μετακινουμένων προσώπων, παρουσιάζουν τέτοια ποικιλία έτσι ώστε κάθε τουριστική μετακίνηση να έχει την δική της ιδιομορφία.

Ο τουρισμός είναι μια πολυσύνθετη, πολυδιάστατη και πολυσήμαντη ανθρώπινη δραστηριότητα με ένα πλήθος από καθοριστικούς παράγοντες και με σχέσεις αλληλεξάρτησης με το οικονομικό, φυσικό, κοινωνικό, πολιτιστικό και ανθρωπογενές περιβάλλον. Αυτά τα ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά των παραγόντων και των σχέσεων αυτών καθορίζουν τη μορφή του τουρισμού που επικρατεί. Μια απλή προσέγγιση στην τυπολογία των μορφών του τουρισμού είναι η ανάλυση των παραγόντων που εμπεριέχονται στον ορισμό του τουρισμού.

Τουρισμός συμφωνά με έναν από τους πολλούς ορισμούς που αναφέρονται είναι η ανθρώπινη δραστηριότητα κατά την οποία οι άνθρωποι μετακινούνται προσωρινά και διαμένουν για μικρό χρονικό διάστημα (1 διανυκτέρευση μέχρι ένα χρόνο, για τους τουρίστες εξωτερικού τουρισμού και μέχρι έξι μήνες για τους τουρίστες εσωτερικού τουρισμού) σε τόπους διαφορετικούς εκείνων στους οποίους ζουν και εργάζονται κανονικά, για λόγους ανάπαυσης, ψυχαγωγίας, περιήγησης, εξερεύνησης, άσκησης, θεραπείας, επίσκεψης φίλων και συγγενών επαγγέλματος, μόρφωσης και συμμετοχής σε διαφορές εκδηλώσεις, θρησκείας αν και εφόσον οι λόγοι αυτοί συνεπάγεται δαπάνη και εκδηλώνεται κατά την διάρκεια των διακοπών.

Στον ορισμό του τουρισμού εμπεριέχονται τα παρακάτω στοιχεία ή παράγοντες προσδιορισμού:

- α) Οι άνθρωποι που κάνουν τουρισμό, που ονομάζονται τουρίστες.
- β) Η μετακίνηση τους (το τουριστικό ταξίδι).
- γ) Η διαμονή και διατροφή τους (το τουριστικό κατάλυμα).
- δ) Ο χρόνος εκδηλώσει της τουριστικής τους δραστηριότητας (εποχή διακοπών).
- ε) Ο τουριστικός τους προορισμός
- στ) ο λόγος για τον οποίο κάνουν τουρισμό (ο σκοπός του τουριστικού ταξιδιού).
- ζ) Η δαπάνη της τουριστικής δραστηριότητας (τουριστική δαπάνη)

Με βάση αυτά τα στοιχεία θα προσπαθήσουμε να προσδιορίσουμε τις μορφές / τύπους του τουρισμού πρέπει να τονιστεί ότι μεταξύ μιας μορφής και μια άλλης δεν υπάρχουν σαφείς διαχωριστικές γραμμές και πολλές φορές οι δραστηριότητες της μιας μορφής είναι παράλληλες με τις δραστηριότητες μιας, δυο ή και περισσότερων άλλων μορφών. Ο τουρίστας π.χ. που κάνει επαγγελματικό τουρισμό μπορεί συγχρόνως να έχει και πολιτιστικές, περιπατητικές, περιηγητικές και άλλες τουριστικές δραστηριότητες.

α. Μορφές τουρισμού προσδιοριζόμενες από τον παράγοντα «Τουρίστες».

Κάθε τουρίστας σαν άνθρωπος έχει την δική του μοναδική προσωπικότητα με τα ιδιαίτερα σωματικά, ψυχοδυναμικά, κοινωνικά και φυλετικά χαρακτηριστικά. Επίσης κάθε τουρίστας έχει τα δικά του δημογραφικά και ψυχογραφικά στοιχεία και έχει τις δικές του σωματικές επιβαρύνσεις, τα δικά του κίνητρα, τα δικά του συμπλέγματα, τον δικό του τρόπο ζώνης και τις δικές του διαφορετικές εμπειρίες. Με αυτή την επιρροή των προσωπικών στοιχείων διαμορφώνεται η τουριστική συμπεριφορά του κάθε τουρίστα που αξιολογεί και επιλεγει, δέχεται και ακολουθεί τις τουριστικές εκδηλώσεις μιας κάποιας μορφής τουρισμού, όταν κάνει διακοπές.

Αναφέρεται ότι πολλές μορφές τουρισμού διαμορφώνονται όταν πολλοί τουρίστες με τα ίδια προσωπικά χαρακτηριστικά εκδηλώνουν μια ιδιαίτερη τουριστική δραστηριότητα που επαναλαμβάνεται στο χρόνο.

Έτσι λαμβάνοντας υπόψη τα σωματικά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας των τουριστών και συγκεκριμένα αυτά του φύλου, της αρτιμέλειας, της ηλικίας και της υγείας, τότε η τουριστική δραστηριότητα που εκδηλώνεται από τουρίστες με τα ίδια χαρακτηριστικά, επαναλαμβανόμενα στο χρόνο, μπορεί επίσης να πάρει τη μορφή του τουρισμού της τρίτης ηλικίας (όταν οι τουρίστες έχουν ηλικία άνω των 60 ετών), του τουρισμού νέων και κατά επέκταση του μαθητικού και σπουδαστικού τουρισμού, του τουρισμού γυναικών, του τουρισμού ανδρών, και του τουρισμού ατόμων με ειδικές ανάγκες. Πρέπει να διευκρινιστεί στο σημείο αυτό ότι μια μορφή τουρισμού μπορεί να προσδιορίζεται από περισσότερους του ενός παράγοντες, όπως ο τουρισμός υγείας (προσδιοριστικοί παράγοντες «ιός» τουρίστες με προβλήματα υγείας και ο λόγος (σκοπός) που γίνεται το ταξίδι είναι η υγεία). Επίσης μια μορφή τουρισμού μπορεί να αποτελεί μέρος μιας ευρείας μορφής όπως ο τουρισμός για άτομα με σωματικές ανάγκες που αποτελεί μέρος του τουρισμού για άτομα με ειδικές ανάγκες ή όπως τελευταία ονομάζεται του τουρισμού για όλους.

Αν λάβουμε υπόψη τα κοινωνικά, φυλετικά χαρακτηριστικά, η θρησκεία είναι το βασικό γνώρισμα του οικογενειακού τουρισμού και του τουρισμού αγάμων, ενώ τα ψυχογραφικά στοιχεία των τουριστών (ψυχογενετικές ανάγκες – βιογενετικές ανάγκες – στάσεις, ενδιαφέροντα, γνώμες – προσωπικές αξίες – τρόποι ζωής δραστηριότητες κ.λπ.) επηρεάζουν και τους λόγους για τους οποίους οι άνθρωποι κάνουν τουρισμό και τι μορφές του τουρισμού που προτιμούν.

Σημειώνεται ακόμα ότι το σύνολο των τουριστών αποτελεί την λεγομένη τουριστική πελατεία που είναι ένα βασικό στοιχείο της τουριστικής αγοράς η τμηματοποίηση της οποίας, συμφωνά με τις ανάγκες του τουριστικού μάρκετινγκ γίνεται βάσει των παραπάνω προσωπικών χαρακτηριστικών των τουριστών.

α1) Αναλυτικότερα: διάκριση από πλευράς διακινουμένων προσώπων: σε Εσωτερικό και Εξωτερικό τουρισμό.

i) Εσωτερικός τουρισμός: περιλαμβάνει όλες τις μετακινήσεις που πραγματοποιούνται από ημεδαπούς τουρίστες μέσα στη χώρα ή και από αλλοδαπούς, που είναι όμως μόνιμα εγκατεστημένοι στη χώρα. Στον εσωτερικό τουρισμό ανήκουν και όλες οι εργασίες που αναφέρονται στη διακίνηση αυτών των τουριστών.

ii) Εξωτερικός τουρισμός: περιλαμβάνει τις μετακινήσεις των ξένων τουριστών μέσα σε μια χώρα όπως και των ημεδαπών που μένουν μόνιμα στο εξωτερικό. Κατά τον ίδιο λόγο στον εξωτερικό τουρισμό ανήκουν και όλες οι εργασίες διακίνησης αυτών των τουριστών. Η διάκριση αυτή του τουρισμού μας ενδιαφέρει από την πλευρά της εισροής ξένου συναλλάγματος σε μια χώρα και την προσπάθεια για την προσέκλυση των ξένων τουριστών.

α2) Μορφές τουρισμού προσδιορισμένες από τον παράγοντα «τουριστική μετακίνηση».

Τουρισμός σημαίνει ταξίδι. Και ταξίδι σημαίνει μετακίνηση. Ένα από τα πολλά και σπουδαιότερα στοιχεία του τουρισμού είναι, η μετακίνηση είναι ο τρόπος και η πράξη με τον οποίο οι τουρίστες μεταβαίνουν από τον τόπο τους στον τουριστικό προορισμό. Αυτός ο τρόπος καθορίζεται από το είδος των μεταφορικών μέσων που χρησιμοποιούνται από τη φύση της οργάνωσης της μετακίνησης και από το μέγεθος της διακινουμένης τουριστικής ομάδας.

Εάν θέλουμε να διαχωρίσουμε τον τουρισμό ως προς το είδος των μεταφορικών μέσων μπορούμε να τον διακρίνουμε σε θαλάσσιο, οδικό, αεροπορικό, σιδηροδρομικό, ποτάμιο και μικτό τουρισμό.

Στην οργάνωση της τουριστικής μετακίνησης ο τουρισμός διακρίνεται σε τουρισμό με οργανωμένη μετακίνηση και σε τουρισμό με μη οργανωμένη μετακίνηση. Η οργάνωση των μετακινήσεων γίνεται από τους οργανωτές ταξιδιών και τα ταξιδιωτικά γραφεία, μέσα στα πλαίσια

οργάνωσης ολοκλήρου του τουριστικού πακέτου, μια περίπτωση που αποτελεί τον κανόνα ολόκληρου του μαζικού πακεταρισμένου τουρισμού. Αυτές οι οργανωμένες μετακινήσεις τουριστών γίνονται με πτήσεις charters για τις μεγάλες αποστάσεις ή με ενοικιαζόμενα τουριστικά λεωφορεία για τις μικρές αποστάσεις χωρίς να αποκλείουμε την μετακίνηση των τουριστών και με αλλά μέσα μεταφοράς.

Στην μη οργανωμένη μετακίνηση είναι η περίπτωση που ο τουρίστας μόνος του, επιλεγεί τον τρόπο μετακίνησης τους τοπικά και χρονικά. Εάν πάρουμε το μέγεθος της μετακινούμενης ομάδας ο τουρισμός μπορεί να διακριθεί σε ατομικό (όταν μετακινείται ένα άτομο), οικογενειακό (όταν μετακινείται μια οικογένεια) και ομαδικό (όταν μετακινείται μια ομάδα).

Όταν θέλουμε να προσδιορίσουμε τις μορφές τουρισμού οι παράγοντες της τουριστικής μετακίνησης γίνονται σε αρκετές περιπτώσεις βασικά γνωρίσματα διάφορων εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Για τον ατομικό τουρισμό σαν παράδειγμα, υπάρχει μεμονωμένη μετακίνηση, με μεταφορικό μέσο που αντιστοιχεί στην οικονομική δυνατότητα του μεμονωμένου τουρίστα (από ποδήλατο μέχρι ιδιωτικό αεροπλάνο).

Στον λαϊκό τουρισμό χρησιμοποιούνται τα πιο φθηνά μεταφορικά μέσα (αυτοκίνητα, δημοσιά μέσα μεταφοράς, τροχόσπιτα), ενώ στον επιλεκτικό τουρισμό χρησιμοποιούνται πιο ακριβά μεταφορικά μέσα (λιμουζίνες, ελικόπτερα, ιδιωτικά αεροπλάνα) αυτή είναι επιλογή του πλουσίου τουρίστα που προτιμά τον επιλεκτικό τουρισμό.

Ένας από τους πιο ακριβούς τουρισμούς είναι ο κοσμοπολίτικος τουρισμός ή ο τουρισμός του διεθνούς «τζετ τετ» η μετακίνηση εδώ γίνεται με ιδιωτικά αεροπλάνα, πολυτελή ιδιωτικά κρουαζιερόπλοια, ελικόπτερα, Yachts, κ.λπ.

Οι τουρίστες όταν μετακινούνται κατά την διάρκεια των διακοπών τους, μέσα ή γύρω από τον τουριστικό προορισμό, γίνονται με όλα τα μέσα και με όλους τους τρόπους ανάλογα με την μορφή του τουρισμού π.χ. με δημοσιά μέσα, με ενοικιαζόμενα μέσα μεταφοράς, με ειδικά οχήματα κ.λπ.

Τα σύγχρονα αεροπλάνα με τις πολύ μεγάλες ταχύτητες και τις αυτόνομες πτήσεις μεγάλων αποστάσεων, τα οποία έχουν μειώσει τις αποστάσεις και έτσι μειώνουν το χρόνο ταξιδιών, συνεπώς μειώνονται οι δαπάνες των ταξιδιών, τα μέσα αυτά γίνονται προσιτά στους τουρίστες

των μεσαίων εισοδημάτων, που δημιούργησαν τα τελευταία χρόνια τις εναλλακτικές μορφές του Διηπειρωτικού και Ημισφαιρικού τουρισμού το οποίο μπορεί να σημαίνει «κάνω τουρισμό σε οποιοδήποτε μέρος του κόσμου και σε οποία εποχή του χρόνου θέλω (παγκοσμιοποίηση της τουριστικής αγοράς και καταπολέμηση της τουριστικής εποχικότητας).

β. Αναλυτικότερα: από πλευράς ατομικής και ομαδικής μετακίνησης.

I) Ατομικός τουρισμός: είναι ο τουρισμός που γίνεται από ένα πρόσωπο ή περισσότερα που συνδέονται φιλικά μεταξύ τους και πραγματοποιείται από δική τους πρωτοβουλία και διοργάνωση.

ii) Συλλογικός ή ομαδικός τουρισμός: είναι η οργανωμένη συλλογική μετακίνηση προσώπων που δεν έχουν καμιά άλλη σχέση μεταξύ τους, παρά μόνο ότι έτυχε να μετέχουν σε ένα ταξίδι που οργανώθηκε και εκτελέστηκε από τουριστικό γραφείο, επιχείρηση μεταφορών, σωματείο ή άλλη οργάνωση ιδιωτική ή κρατική.

γ. Μορφές τουρισμού προσδιοριζόμενες από τον παράγοντα διαμονή.

Σε αυτόν τον παράγοντα της διαμονής στον τουρισμό προσδιορίζεται από τρία στοιχεία και πιο συγκεκριμένα από τα στοιχεία της διάρκειας, του καταλύματος και της δαπάνης διαμονής. Η χρονική διάρκεια διαμονής των τουριστών στον τουριστικό προορισμό είναι τόση όση είναι και η διάρκεια των διακοπών τους, αφού η χρονική διάρκεια της τουριστικής μετακίνησης είναι μερικές ώρες μέχρι και μια και σπάνια, δυο ημέρες.

Οι διακοπές όπως τις γνωρίζουμε σήμερα από άποψη διάρκειας κατατάσσονται σε τρεις κυρίες κατηγορίες:

1. Στις κύριες διακοπές (main holidays) που διαρκούν 15 – 30 ημέρες.
2. Στις δευτερες διακοπές (second holidays) που διαρκούν 5 – 15 ημέρες.
3. Στις μικρές διακοπές (short breaks) που διαρκούν 1 – 4 ημέρες και περιλαμβάνουν τα διάφορα εορταστικά «τριήμερα» και «τετράημερα» γνωστά και σαν μεγάλα Σαββατοκύριακα (Long Weekends).

Η διαμονή των τουριστών γίνεται στα λεγόμενα τουριστικά καταλύματα που περιλαμβάνουν Ξενοδοχεία, Μοτέλ, Ξενοδοχεία με οικίσκους, πανδοχεία, ξενώνες, ανταλλασσόμενα σπίτια, πλωτά καταλύματα, οικοτροφεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια και διαμερίσματα, τροχόσπιτα, σκηνές και σπίτια φίλων ή συγγενών και διακρίνονται στα

κυρία ή ξενοδοχειακά καταλύματα και στα συμπληρωματικά τουριστικά καταλύματα. Τα τουριστικά καταλύματα συγκεντρώνονται σε διάφορους σχηματισμούς γνωστούς σαν τουριστικά θέρετρα, τουριστικά χωριά, πάρκα, κατασκηνώσεις (Camping's), κέντρα διακοπών κ.λπ.

Έτσι στον προσδιορισμό των μορφών του τουρισμού ο παράγοντας «διαμονή» αλλά και ο παράγοντας «μετακίνηση» γίνεται σε αρκετές περιπτώσεις βασικό γνώρισμα των εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Στον λαϊκό τουρισμό οι τουρίστες διαμένουν σε φθηνά καταλύματα. Στον επιλεκτικό και στον κοσμοπολίτικο τουρισμό οι τουρίστες διαμένουν σε καταλύματα Lux (πολυτελείας) που είναι πανάκριβα.

Στον επαγγελματικό τουρισμό (Συνεδριακό, Εκθέσεων, Κινήτρων, Επαγγελματικών ταξιδιών) οι τουρίστες διαμένουν σε ακριβά καταλύματα γιατί τα πληρώνουν οι χορηγοί και οι διοργανωτές του επαγγελματικού τουρισμού.

Ο μαζικός πακεταρισμένος τουρισμός εδώ οι τουρίστες διαμένουν σε ακριβά συνήθως καταλύματα 3-5 αστερών με σχετικά χαμηλή τιμή την οποία εξασφαλίζουν οι tour operators κατά τις διαπραγματεύσεις τους με τους ξενοδόχους έναντι ενός αριθμού τουριστών που στέλνουν στα ξενοδοχεία τους (εξασφάλιση μιας επιθυμητής πληρότητας).

δ. Μορφές τουρισμού προσδιοριζόμενες από τον παράγοντα Εποχή διακοπών.

Η εποχή των διακοπών τότε δηλαδή γίνεται η κύρια τουριστική δραστηριότητα, οι αιτίες της εκδήλωσης αυτής της δραστηριότητας σε ορισμένη εποχή του χρόνου και τα προβλήματα που δημιουργεί τοπικά και χρονικά η πραγματοποίηση μεγάλου αριθμού τουριστικών ταξιδιών, συγκροτούν το φαινόμενο της τουριστικής εποχικότητας που επιδρά δυσμενώς στη λειτουργία ολόκληρου του τουριστικού κυκλώματος και στην ποιότητα των προσφερόμενων τουριστικών υπηρεσιών.

Η τουριστική εποχικότητα είναι το φαινόμενο της εκδήλωσης της τουριστικής δραστηριότητας σε ορισμένη εποχή του έτους και πρακτικά αντιπροσωπεύει το μεγάλο πλήθος των κύριων διακοπών που έχουν πραγματοποιηθεί και των ταξιδιών κατά την τουριστική εποχή που είναι η θερινή περίοδος και κυρίως οι μήνες Ιούλιος και Αύγουστος για το Βόρειο ημισφαίριο και οι μήνες Ιανουάριος και Φεβρουάριος για το Νότιο ημισφαίριο.

Έτσι ο εποχιακός τουρισμός (tourism de season), είναι ο τουρισμός που δίνει το μεγαλύτερο μέρος της κινήσεως, η όλη τη κίνηση σε μια

ορισμένη εποχή του χρόνου, όπως το χειμώνα το καλοκαίρι κ.λπ. Ο εποχιακός τουρισμός μπορεί να αναφέρεται σε θερινό τουρισμό (tourism de ete), χειμερινό (tourism de hiver) και αντίστοιχα σε τουρίστα θερινής εποχής, (Estivant) και τουρίστα χειμερινής εποχής (Hivernant) κ.λπ.

Η τουριστική κίνηση σε ένα τόπο μπορεί να είναι συνεχής σε όλη την διάρκεια του χρόνου με μικρές μονό παραλλαγές σε κάθε εποχή. Αυτό συμβαίνει κυρίως στις μεγάλες πόλεις, που διαθέτουν πολλά και ποικίλα ενδιαφέροντα για τον τουρισμό, οπότε η κίνηση σε αυτές διατηρείται σχεδόν αδιάκοπη και αμείωτη. Υπάρχουν όμως και τόποι που έχουν μονό εποχικό τουρισμό. Έτσι υπάρχει ο χειμερινός τουρισμός που προκαλείται από το ενδιαφέρον για τα χειμερινά σπόρ π.χ. στις ορεινές τοποθεσίες για Σκι ή ο θερινός τουρισμός για την απόλαυση της θάλασσας και των θαλασσιών σπόρ π.χ. στις παραλίες και στα νησιά.

Επίσης γίνεται σε ένα τόπο να έχει μεν διαρκή τουρισμό, αλλά σε κάθε εποχή η κίνηση να προκαλείται από διαφορετικό ενδιαφέρον. Σε αυτή την περίπτωση ο τουρισμός είναι άθροισμα εποχικών τουρισμών.

Συνεπεία της αυξημένης ή της μειωμένης κατά την εποχή προς ένα ορισμένο τόπο τουριστικής κίνησης έχουμε αντίστοιχα την πλήρη εποχή (Haute – Plaines season) και την νεκρή εποχή (Bases season). Το μεγαλύτερο μέρος της τουριστικής κίνησης εκφράζεται με τον παραστατικό ορό «τουριστική αιχμή». Στις περιπτώσεις της νεκρής εποχής μπορεί να έχουμε διακοπή της λειτουργίας των εγκαταστάσεων υποδοχής και μέσων συγκοινωνίας ή τη μείωση των σχετικών τιμολογίων για να προσελκύουμε όσο το δυνατό περισσότερους τουρίστες για αυτή την εποχή.

Μπορούμε να εκφράσουμε την τουριστική εποχικότητα με την διαμόρφωση των λεγομένων τουριστικών περιόδων που είναι τρεις:

i. Η περίοδος αιχμής (peak season) που καλύπτει τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο για το βόρειο ημισφαίριο και τους μήνες Ιανουάριο και Φεβρουάριο για το νότιο ημισφαίριο.

ii. Η ενδιάμεση περίοδος (shoulder season) που καλύπτει τους μήνες Μάιο, Ιούνιο, Σεπτέμβριο και Οκτώβριο (δυο μήνες πριν και δυο μήνες μετά την περίοδο αιχμής) για το βόρειο ημισφαίριο και τους μήνες Νοέμβριο, Δεκέμβριο, Μάρτιο και Απρίλιο για το Νότιο.

iii. Η νεκρή περίοδος που καλύπτει τους μήνες Νοέμβριο, Δεκέμβριο, Ιανουάριο, Φεβρουάριο, Μάρτιο και Απρίλιο για το βόρειο ημισφαίριο και τους μήνες Μάιο, Ιούνιο, Ιούλιο, Αύγουστο, Σεπτέμβριο και Οκτώβριο για το νότιο (οι 6 χειμερινοί μήνες).

Σε τοπική κλίμακα, η εποχή των διακοπών παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στην τυπολογία των μορφών του τουρισμού. Οι περισσότερες εναλλακτικές μορφές τουρισμού έχουν έντονο εποχικό χαρακτήρα και πολλές από αυτές υπάρχουν γιατί υπάρχουν οι κατάλληλες εποχές.

Ο θερινός τουρισμός, ο παραθεριστικός τουρισμός και ο παράκτιος τουρισμός υπάρχουν γιατί υπάρχει το καλοκαίρι.

Ο χειμερινός τουρισμός, ο τουρισμός παραχείμασης, ο χιονοδρομικός τουρισμός και ο τουρισμός χειμερινών σπόρ υπάρχουν γιατί υπάρχει χειμώνας.

Ο θαλάσσιος τουρισμός γίνεται κυρίως κατά την διάρκεια του καλοκαιριού γιατί τότε οι θάλασσες είναι πιο ήρεμες.

Ο αγροτουρισμός αναπτύσσεται περισσότερο την άνοιξη και το καλοκαίρι γιατί τότε γίνονται οι περισσότερες γεωργικές εργασίες.

Ο περιπατητικός, ο οικολογικός και ο φυσιογνωστικός αναπτύσσονται το καλοκαίρι, την άνοιξη και το φθινόπωρο για να αποφεύγεται ο χιονοσκεπασμένος χειμώνας.

Ο μαζικός τουρισμός, εκδηλώνεται το καλοκαίρι.

Και άλλες μορφές τουρισμού, ενώ μπορούν να αναπτυχθούν σε όλες τις εποχές του έτους, όπως ο επαγγελματικός, ο αθλητικός, ο τουρισμός πόλεων, τουρισμός υγείας και ο πολιτιστικός τουρισμός, συνήθως εκδηλώνονται το καλοκαίρι.

Ο μόνος τουρισμός που δεν ακολουθεί τις εποχές του έτους είναι ο θρησκευτικός τουρισμός που ακολουθεί το εορτολόγιο της κάθε θρησκείας και τουρισμός επιστροφής στις ρίζες που συνδυάζεται με τον θρησκευτικό ή γίνεται περιστασιακά.

ε. Μορφές τουρισμού προσδιοριζόμενες από τον παράγοντα τουριστικός προορισμός.

Μπορούμε να πούμε ότι οι περισσότερες εναλλακτικές μορφές τουρισμού πήραν το όνομα τους από το όνομα του τουριστικού προορισμού που φιλοξενεί τους τουρίστες της κάθε μορφής.

Έτσι η θάλασσα φιλοξενεί το θαλάσσιο τουρισμό, οι ακτές τον παράκτιο, οι λίμνες τον παραλίμνιο, οι ποταμοί τον παραποτάμιο, τα όρη τον ορεινό, η ύπαιθρος τον τουρισμό υπαίθρου, τα αθλητικά κέντρα τον αθλητικό, τα πολιτιστικά κέντρα τον πολιτιστικό, ο τόπος των

θρησκευτικών μνημείων και των εκκλησιών το θρησκευτικό, οι αγροί τον αγροτουρισμό κ.λπ.

Ένας προορισμός μπορεί να χαρακτηριστεί τουριστικός όταν δέχεται και φιλοξενεί τουρίστες κατά την διάρκεια των διακοπών τους. Για να προσελκύσει τους τουρίστες αυτός ο τόπος πρέπει να διαθέτει ορισμένα στοιχεία έλξης και ικανοποίησης τους, τα αποκαλούμενα τουριστικά θέλγητρα, συνήθως τα στοιχεία αυτά είναι φυσικά, κλιματολογικά, γεωγραφικά, και οικονομικά στοιχεία, σημαντικά πολιτιστικά και κοινωνικά στοιχεία, αλλά και τα απαραίτητα ανθρωπογενή τουριστικά στοιχεία και κυρίως την κατάλληλη τουριστική υποδομή στην ευρεία της έννοια, δηλαδή υποδομή που να εξυπηρετεί ολόκληρο το τουριστικό κύκλωμα.

Η κατηγοριοποίηση των τουριστικών προορισμών στηρίζεται στο κριτήριο της γεωγραφικής θέσης, έτσι μπορούμε να τους διακρίνουμε σε τουριστικούς προορισμούς που βρίσκονται σε παράκτιες, σε ορεινές περιοχές, σε αστικές περιοχές, σε πολιτιστικές περιοχές, και στις φυσικές περιοχές που προστατεύονται άμεσα ή έμμεσα (εθνικοί δρυμοί, πάρκα αγρίων ζώων, πάρκα αναψυχής κ.λπ).

Αξίζει να τονιστεί ότι οι τουριστικοί προορισμοί παράγουν τουριστικά προϊόντα (τουριστική υποδομή) που δεν μεταφέρονται και δεν αποθηκεύονται αλλά καταναλώνονται επί τόπου και για να τα απολαύσουν οι τουρίστες πρέπει να μεταβούν στους τουριστικούς προορισμούς. Αυτά τα προϊόντα αξιοποιούν τους τουριστικούς προορισμούς οι οποίοι όταν δεν τα παράγουν δεν είναι τουριστικοί προορισμοί.

Μπορούμε να αναφέρουμε ότι ένας τουριστικός προορισμός χάνει την τουριστική του παραγωγικότητα από την αναποτελεσματική και απρογραμμάτιστη τουριστική ανάπτυξη, από την συγκέντρωση, χρονικά και τοπικά, υπερβολικού τουριστικού βάρους, από την περιβαλλοντική του αλλοίωση και από την υπερεκμετάλλευση του. Για να καταπολεμηθεί αυτός ο κίνδυνος της απαξίωσης του τουριστικού προορισμού, υιοθετείται ο αειφόρος τουρισμός που αντιπροσωπεύει την αειφορική τουριστική ανάπτυξη, αυτή η ανάπτυξη εξασφαλίζει την ικανότητα του τουριστικού προορισμού να παράγει εξακολουθητικά τα προϊόντα από τα οποία και χαρακτηρίστηκε σαν τουριστικός.

στ. Μορφές τουρισμού προσδιοριζόμενες από τον παράγοντα σκοπός του τουριστικού ταξιδιού.

Σε αυτή την κατηγορία ανάλογα με τον σκοπό ο τουρισμός παίρνει και την ανάλογη μορφή, οι μορφές είναι:

Ανάπαυση – αναψυχή- ψυχαγωγία
Περιήγηση
Μόρφωση – εκπαίδευση
Σπουδές
Άθληση – Αθλοπαιδιά
Περπάτημα
Θεραπεία – Λόγοι υγείας
Ιαματικά λουτρά
Θρησκεία
Επάγγελμα
Συμμετοχή σε συνέδριο
Επίσκεψη ή συμμετοχή σε έκθεση
Παρακίνηση εργαζομένων
Περιπέτεια, συμμετοχή σε extreme games

Επίσκεψη πόλεων
Επίσκεψη πολιτιστικών κέντρων
Επίσκεψη φυσικών τοπιών
Απόκτηση γνώσεων για την φύση
Επαφή με το περιβάλλον
Φιλοξενία
Επιστροφή στις ρίζες

Γαμήλιο ταξίδι
Γνωριμία με αγρότες και την αγροτική ζωή
Απόλαυση του χειμώνα
Απόλαυση του θέρους
Απόλαυση της θάλασσας
Αποφυγή του χειμώνα
Αποφυγή του θέρους
Παρατήρηση Πουλιών, χλωρίδας, πανίδας
Κυνήγι
Κυνήγι αγρίων ζώων
Κολύμπι – μαύρισμα – παράκτια παιχνίδια - φλερτ
Γυμνισμός
Συμμετοχή στο τουριστικό μπούγιο
Έρωτας
Τεμπελιά-ξεγνοιασιά-χαλάρωση-απομόνωση
Επίσκεψη κοσμοπολίτικων κέντρων
Αγορές κατά την διάρκεια

Τουρισμός διακοπών
Περιηγητικός
Εκπαιδευτικός
Σπουδαστικός
Αθλητικός, χειμερινών σπόρ.
Περιπατητικός
Θεραπευτικός – τουρισμός υγείας
Ιαματικός
Θρησκευτικός
Επαγγελματικός
Συνεδριακός
Εκθεσιακός
Τουρισμός κινήτρων

Τουρισμός Περιπέτειας, τουρ συγκινήσεων
Αστικός
Πολιτιστικός
Φυσιολατρικός
Φυσιογνωστικός
Οικοτουρισμός
Τουρισμός φιλοξενίας
Τουρισμός επιστροφής στο παρελθόν
Τουρισμός νεόνυμφων

Αγροτουρισμός
Χειμερινός
Θερινός
Θαλάσσιος
Τουρισμός παραχείμασης
Παραθεριστικός

Τουρισμός παρατήρησης πουλιών
Κυνηγετικός
Τουρισμός Σαφάρι
Παράκτιος ή τουρισμός των 4s (sea, sun, sand, sex)
Γυμνιστικός
Μαζικός τουρισμός
Ερωτικός τουρισμός

Τουρισμός switch off ή relax
Κοσμοπολίτικος

εκπτώσεων	Τουρισμός αγορών
Ικανοποίηση προσωπικών αναγκών	Όλες οι μορφές τουρισμού
Αποφυγή αστικού περιβάλλοντος	Τουρισμός, υπαίθρου
	αγροτουρισμός
Ανάγκη για κοινωνικό prestige	Μορφή τουρ. που κάνουν οι κοινωνικοί σύντροφοι (τουρισμός μιμητισμού)
Αποφυγή καθημερινότητας	Όλες οι μορφές τουρισμού
Αποφυγή ψυχοσωματικών επιβαρύνσεων	Όλες οι μορφές τουρισμού
Λοιποί ψυχολογικοί λόγοι	Όλες οι μορφές τουρισμού

στ1. Αναλυτικότερα από πλευράς επιδιωκόμενου σκοπού έχουμε:

Εκπαιδευτικός τουρισμός

Είναι ένα είδος συλλογικού τουρισμού που πραγματοποιείται από σπουδαστές, για την εκτέλεση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων των σχολών που φοιτούν. Σήμερα δίνεται ιδιαίτερη σημασία στις σπουδαστικές μετακινήσεις, είτε για την ψυχαγωγία των σπουδαστών είτε για την επιτόπου μελέτη θεμάτων που ενδιαφέρουν την εκπαίδευσή τους, είτε με συνδυασμό και των δυο σκοπών. Κάθε μέρα αυξάνει το ρεύμα τέτοιων μετακινήσεων και είναι βέβαιη η χρησιμότητά τους.

Τεχνικός τουρισμός

Είναι το είδος του τουρισμού όπου συνδυάζεται η απόλαυση των φυσικών ομορφιών και των καλλιτεχνικών δημιουργημάτων με την γνωριμία των επιτευγμάτων της τεχνικής και της επιστήμης. Στο είδος αυτό συμπεριλαμβάνονται και οι μετακινήσεις με αντικειμενικό σκοπό την συμμετοχή σε επιστημονικά συνέδρια.

Αθλητικός τουρισμός

Είναι το είδος του τουρισμού που το κύριο περιεχόμενο της ατομικής ή της συλλογικής μετακίνησης είναι η συμμετοχή σε αθλητικούς αγώνες ή παρακολούθηση τέτοιων αγώνων. Το αθλητικό πνεύμα έχει αναπτυχθεί σήμερα σε τέτοιο βαθμό, ώστε να δικαιολογείται ατομική ή συλλογική μετακίνηση προσώπων για τους παραπάνω σκοπούς, και από αυτό και μόνο το λόγω, να δημιουργείται ξεχωριστό είδος τουρισμού.

Θρησκευτικός τουρισμός

Αναφέρεται στο περιεχόμενο της ατομικής ή της συλλογικής μετακίνησης είναι το προσκύνημα ορισμένων ιερών τόπων ή την συμμετοχή σε θρησκευτικές εκδηλώσεις. Το είδος αυτό, είναι ίσως το αρχαιότερο του κόσμου, γιατί από παλιά το προσκύνημα ιερών τόπων αποτελούσε αιτία μετακινήσεως.

Μορφωτικός τουρισμός

Σαν σκοπό έχει την διερεύνηση των μορφωτικών οριζόντων των μετακινουμένων. Ο τουρισμός αυτός μπορεί να είναι χωρίς συγκεκριμένο μορφωτικό αντικείμενο, όπως η συμμετοχή σε σειρά πανεπιστημιακών μαθημάτων, ομιλιών, ανακοινώσεων κ.λπ. αλλά και η συμμετοχή σε μορφωτικές αποστολές σε ξένες χώρες. Ο μορφωτικός τουρισμός ταυτίζεται με τον εκπαιδευτικό τουρισμό, αφού και οι δυο αποβλέπουν στον ίδιο σκοπό (μορφωτικό), διαφέρουν όμως μεταξύ τους από πλευράς ιδιότητας των μετακινούμενων προσώπων.

Καλλιτεχνικός τουρισμός

Κύριο περιεχόμενο του είναι η μελέτη, η απόλαυση ή η απλή θεώρηση καλλιτεχνικών εκδηλώσεων, θεατρικών, μουσικών, χορευτικών κ.λπ. Η επίσκεψη του Μιστρά, χαρακτηρίζεται σαν καλλιτεχνικός τουρισμός αφού ο κύριος σκοπός είναι η επίσκεψη των βυζαντινών καλλιτεχνικών θησαυρών που βρίσκονται εκεί. Το ίδιο και η μετάβαση στην Βενετία για την επίσκεψη της BIENNALE της σύγχρονης τέχνης.

Αρχαιολογικός τουρισμός

Κύριο ενδιαφέρον του τουρισμού αυτού είναι η επίσκεψη θεώρηση και μελέτη αρχαιολογικών χωρών, όπως των Δελφών, της Πομπηίας, της Δήλου. Στα παλιά τα χρόνια ο αρχαιολογικός τουρισμός είχε το μεγαλύτερο ποσοστό από όλη την τότε τουριστική κίνηση. Σήμερα το ποσοστό αυτό έχει μειωθεί πολύ γιατί μέσα στα τουριστικά ενδιαφέροντα έχουν προστεθεί και αλλά που στρέφουν αλλού την προσοχή των επισκεπτών.

Ψυχαγωγικός τουρισμός

Σκοπός αυτού του τουρισμού είναι η ψυχαγωγία του μετακινουμένου τουρίστα με διαφορές διασκεδάσεις και επειδή από την μια πλευρά υπάρχει μεγάλος βαθμός απαιτήσεων και από την άλλη ποικιλία ψυχαγωγικών απολαύσεων, δεν είναι δυνατόν να καθοριστεί ακριβώς το περιεχόμενο του.

Μπορούμε να πούμε ότι από πλευράς επιδιωκόμενου σκοπού υπάρχουν τόσες διακρίσεις όσες και τα αντικείμενα τους, που οι ποικιλία τους εξαρτάται από την διάθεση των τουριστών και την επινοητικότητα των επαγγελματιών που τους εξυπηρετούν, οργανισμών και υπηρεσιών.

ζ. Μορφές τουρισμού προσδιοριζόμενες από τον παράγοντα τουριστική δαπάνη.

Για κάθε τουριστικό προϊόν ή τουριστική υπηρεσία υπάρχει μια διαπραγματεύσιμη τιμή που πρέπει να πληρώσει ο τουρίστας καταναλωτής. Το άθροισμα όλων των τιμών όλων των αγαθών και υπηρεσιών που καταναλώνει ένας τουρίστας κατά τη διάρκεια των διακοπών του ονομάζεται τουριστική δαπάνη ή δαπάνη τουριστικού ταξιδιού.

Αυτή η δαπάνη εξαρτάται από το είδος του τουρίστα, την διάρκεια των διακοπών, την οικονομική δυνατότητα και από την καταναλωτική του συμπεριφορά. Ανάλογα με τη καταναλωτική του δαπάνη χαρακτηρίζονται μερικές μορφές τουρισμού ως φθηνές (μαζικός οργανωμένος, αγροτουρισμός, τουρισμός camping) ή ακριβές (χιονοδρομικός κοσμοπολίτικος, ατομικός, τουρισμός σαφάρι) και οι πελάτες – τουρίστες ως φτωχοί ή πλούσιοι.

Σε όλες τις μορφές του τουρισμού υπάρχουν ακριβά και φθηνά προϊόντα. Το ύψος της καταναλωτικής δαπάνης εξαρτάται από την οικονομική δυνατότητα του τουρίστα – καταναλωτή, από την αξία που δίνει στο χρήμα και από την καταναλωτική του συμπεριφορά δηλ. ποσά χρήματα θέλει να ξοδέψει στις τοπικές αγορές πέρα του τουριστικού πακέτου που έχει πληρώσει.

Γενικότερα πέρα από τις διακρίσεις του τουρισμού θα πρέπει να επισημανθεί ότι ο τουρισμός αποτελεί προνόμιο πολλών και όχι των λίγων όπως πρώτα. Είναι κοινωνικό αγαθό το οποίο πρέπει να το απολαμβάνουν και οι φτωχοί που δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να το αγοράσουν και τα άτομα με ειδικές ανάγκες που δεν μπορούν να μεταβούν στους τουριστικούς προορισμούς.

Χρέος λοιπόν της πολιτείας είναι με το ίδιο τρόπο που εξυπηρετεί τις ανάγκες των πολιτών να ικανοποιεί και τις τουριστικές ανάγκες με την ποσοστιαία χρηματοδότηση τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ

1) Τουριστική ζήτηση

Η δυναμική πορεία του τουρισμού οδήγησε στη διαμόρφωση πολλών και διαφορετικών προτύπων τουριστικής ανάπτυξης στον κόσμο ως αποτέλεσμα των διαφορετικών παραμέτρων που διαμορφώνουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της.

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του τομέα του τουρισμού είναι ότι η λειτουργία του συνδέεται με την διεθνοποίηση μεγάλου αριθμού παραγωγικών κλάδων παροχής υπηρεσιών της οικονομίας. Έτσι συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη σε τρία επίπεδα στις τουριστικές περιοχές: α) δημιουργία εισοδημάτων, β) θέσεων απασχόλησης, γ) φορολογικών εσόδων. Επίσης διευρύνει την παραγωγική βάση αυτών των περιοχών και επιπλέον επηρεάζει και την ανάπτυξη και άλλων κλάδων της τοπικής οικονομίας (γεωργία, εμπόριο, οικοδομή κ.λπ).

Ο τουρισμός έχει κυρίαρχο ρολό στην οικονομία πολλών αναπτυσσόμενων αλλά και αναπτυγμένων κρατών, γεγονός που προκαλεί την ανάγκη προγραμματισμού και διαχείρισης της τουριστικής ανάπτυξης.

Ο τουρισμός έχει την δυνατότητα να παράγει νέους προορισμούς αλλά και να κατασκευάζει ειδικά τουριστικά προϊόντα με αποτέλεσμα να προσελκύει όλο και περισσότερες ομάδες καταναλωτών τουριστών και να επιτρέπει την εμπλοκή όλο και μεγαλύτερου αριθμού χωρών και περιφερειών του κόσμου στις διαδικασίες της τουριστικής ανάπτυξης.

2) Παράμετροι διαμόρφωσης της τουριστικής ανάπτυξης.

α. Χαρακτηριστικά της τουριστικής ζήτησης

Η τουριστική ζήτηση επηρεάζει άμεσα την πορεία της τουριστικής ανάπτυξης. Αυτή προκάλεσε την ανάπτυξη των πρώτων παραθαλασσιών και ορεινών θέρετρων, καθώς και των ιαματικών λουτροπόλεων. Σε αυτήν επίσης οφείλεται η τάση ανάπτυξης περιοχών με παραθεριστικές κατοικίες αλλά και η τάση κατάταξης σε ζώνες της παγκόσμιας προσφοράς με βάση τα χαρακτηριστικά της ζήτησης (π.χ περιοχές με ήλιο και θάλασσα, περιοχές με χειμερινά σπόρ, περιοχές με πολιτιστικό τουρισμό κ.λπ.). Σε σημαντικό παράγοντα αναφέρεται η δυναμική τάση

εξειδίκευσης της τουριστικής ζήτησης, που οδηγεί σε παράλληλη τάση για αντίστοιχη ειδίκευση των υπηρεσιών και προϊόντων που προσφέρουν οι περιοχές με τουριστική ανάπτυξη. Διαμορφώνονται σε αυτό το πλαίσιο περιοχές είτε με ένα κυρίαρχο τύπο ζήτησης είτε με έναν αριθμό, συχνά μεγάλο, διαφορετικών τύπων ζήτησης.

β. Τουριστικοί πόροι της χώρας ή της περιοχής.

Η ύπαρξη σημαντικών τουριστικών πόρων αποτελεί καθοριστικό παράγοντα και συγκριτικό πλεονέκτημα για τις χώρες ή τις περιοχές που επιδιώκουν να αναπτυχθούν τουριστικά. Στους τουριστικούς πόρους, εκτός από τους φυσικούς (κλίμα, φυσικό περιβάλλον κ.λπ.) και τους πολιτιστικούς (παράδοση, πολιτιστικές εκδηλώσεις, τοπικά ήθη και έθιμα κ.λπ.) περιλαμβάνουμε τις υποδομές και υπηρεσίες που άμεσα ή έμμεσα συμβάλλουν στην τουριστική ανάπτυξη (ξενοδοχεία, πρακτορεία, μεταφορικά και επικοινωνιακά δίκτυα κ.λπ.). Η συνεχής αύξηση των τουριστικών χωρών και περιοχών σε παγκόσμιο επίπεδο επιβάλλει την παράλληλη ανάπτυξη προβολή και διαχείριση όλων των τύπων τουριστικών πόρων.

γ. Επιρροή της τουριστικής προσφοράς από τα υπαρκτά πρότυπα τουριστικής ανάπτυξης.

Μετά την μεταπολεμική περίοδο διαμορφώθηκαν και παγιώθηκαν ορισμένα πρότυπα ανάπτυξης του τουρισμού που θεωρούνται «πετυχημένα» είτε εμπορικά είτε αναπτυξιακά. Οι φορείς ή τα άτομα που διαδραματίζουν σημαντικό ρολό στην ανάπτυξη των υποδομών και υπηρεσιών που συγκροτούν την τουριστική προσφορά μιας χώρας επηρεάζονται από τα πρότυπα αυτά. Έτσι αυτά τα πρότυπα π.χ. τα παραθαλάσσια θέρετρα μαζικού οργανωμένου τουρισμού διακοπών, γίνονται παραδείγματα προς μίμηση και το συναντάμε σε πολλές αναπτυγμένες χώρες με παρόμοια χαρακτηριστικά.

δ. Φορείς και οργανισμοί στην διαδικασία της τουριστικής ανάπτυξης.

Η συνεχής ανάπτυξη του τουρισμού και οι επιπτώσεις στη οικονομία στο περιβάλλον και στην κοινωνία των τουριστικών χωρών προκάλεσε την δημιουργία πολλών φορέων και οργανισμών οι οποίοι ασχολούνται σε διεθνές, εθνικό, και τοπικό επίπεδο με την πολιτική, ερευνά τον προγραμματισμό και την διαχείριση της τουριστικής ανάπτυξης. Εξίσου σημαντική είναι και η εμπλοκή κοινωνικό – επαγγελματικών ομάδων που για διαφορετικούς λόγους σχετίζονται με τον τουρισμό όπως: επαγγελματιών και επιχειρηματιών στις τουριστικές περιοχές, νέων, όσων ασχολούνται με την πολιτική σε τοπικό ή περιφερικό επίπεδο κ.λπ.

ε. Τουριστικές επιχειρήσεις.

Η διεθνοποίηση του τουρισμού και η συνεχής γεωγραφική του επέκταση στις αγορές των αναπτυγμένων χωρών τοποθέτησε σε προνομιακή θέση μεγάλες επιχειρήσεις (tour operators), οι οποίοι επηρεάζουν άμεσα την τουριστική ζήτηση, την διαμόρφωση συγκεκριμένων προτύπων ανάπτυξης από την πλευρά της τουριστικής προσφοράς. Η συνεχής αύξηση του αριθμού των οργανωμένων ταξιδιών ενισχύει το ρολό αυτών των επιχειρήσεων. Στην πορεία αυτή μεγάλη συμβολή παίζει και η αλματώδη ανάπτυξη του ίντερνετ το οποίο έχει διαμορφώσει νέα δεδομένα στην επιχειρηματική δραστηριότητα των επιχειρήσεων.

στ. Τουριστική πολιτική (διεθνείς, εθνική, πολιτική).

Μετά το 1970 παρατηρείται μια αύξηση τόσο σε εύρος όσο και όγκο των πολιτικών προγραμματισμού και διαχείρισης της τουριστικής ανάπτυξης. Πολλές από τις πολιτικές αυτές προέρχονται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό τουρισμού, ΕΟΤ, ΟΗΕ κ.λπ. Σημαντικό είναι επίσης η ενίσχυση του ρολού των ΟΤΑ και των περιφερειακών φορέων στο σχεδιασμό και στην προώθηση πολιτικών σχετικών με την τουριστική ανάπτυξη με την αποκέντρωση στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

ΕΛΛΑΔΑ

Κεντρική διοίκηση του τουρισμού είναι το υπουργείο Ανάπτυξης και ο ΕΟΤ και η αποκέντρωση αρμοδιοτήτων (Νομαρχίες). Το μοντέλο αυτό επιδιώκει να συνδέσει τον α) τον κεντρικό ρολό του κράτους (με κυρία αρμοδιότητα το σχεδιασμό και τον προγραμματισμό της τουριστικής πολιτικής. και β) τον δυναμικό ρολό τον ΟΤΑ (με αρμοδιότητες σχετικές με την οργάνωση, την διάχυση την προβολή αλλά και το σχεδιασμό της τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης του τουρισμού π.χ Γραφείο τουρισμού σε περιφέρειες και Νομαρχίες.

3) Επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης στην οικονομία, κοινωνία, πολιτισμό, περιβάλλον.

α. Ορισμός

Ο ορός «επιπτώσεις» χρησιμοποιείται για να περιγράψει όλες τις αλλαγές που επέρχονται στην οικονομία, στην κοινωνία, στον πολιτισμό και στο περιβάλλον των περιοχών ή χωρών όπου αναπτύσσεται ο τουρισμός και σχετίζονται με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της λειτουργίας του τουριστικού τομέος.

β. Επιπτώσεις στην οικονομία

Οι επιπτώσεις στην οικονομία αφορούν τα εξής ζητήματα:

■ Απασχόληση

Ο τουρισμός είναι τομέας έντασης εργασίας και δημιουργεί συχνά πολλές θέσεις εργασίας. Βεβαία λόγω του εποχικού χαρακτήρα της λειτουργίας του συνήθως επηρεάζει και τα χαρακτηριστικά αυτής της απασχόλησης, η οποία είναι σε μεγάλο ποσοστό εποχική, ανειδίκευτη και περιστασιακή. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η συμβολή του στην ενίσχυση της αυτοαπασχόλησης (τουριστικές επιχειρήσεις, εμπορικά καταστήματα κ.λπ). Τις περισσότερες φορές η απασχόληση στον τουρισμό συνδυάζεται και με παράλληλη απασχόληση σε κάποιο άλλο κλάδο της οικονομίας (π.χ. γεωργία, βιομηχανία), με αποτέλεσμα τη γενικότερη αύξηση των οικογενειακών εισοδημάτων. Στις τουριστικές περιοχές που λειτουργούν εποχικά, η πολλαπλή απασχόληση με επίκεντρο τον τουρισμό αποτελεί τον κανόνα για υψηλό ποσοστό του πληθυσμού.

■ Περιφερειακή ανάπτυξη

Σε πολλές περιπτώσεις ο τουρισμός έχει συμβάλει στη ενίσχυση της ανάπτυξης περιφερειών αποβιομηχανοποιημένων, γεωγραφικά απομονωμένων, ορεινών και μειονεκτικών ή με υποβαθμισμένο αγροτικό τομέα. Η ανάπτυξη του τουρισμού αύξησε τα εισοδήματα, την απασχόληση, τις επενδύσεις και διεύρυνε την παραγωγική βάση της τοπικής οικονομίας, με αποτέλεσμα να σταματήσει η μετανάστευση και να βελτιωθεί το επίπεδο και η ποιότητα ζωής. Ειδικά στις περιοχές που διαθέτουν πλούσιους τουριστικούς πόρους, η ανάπτυξη είναι εξαιρετικά δυναμική σε ετησίους ρυθμούς.

■ Πολλαπλασιαστικές επιδράσεις στην τοπική οικονομία

Με τον τουρισμό υπάρχουν και θετικές επιδράσεις σε πολλούς κλάδους όπως βιομηχανία, βιοτεχνία, κατασκευές, υπηρεσίες, μεταφορές, εμπόριο, κατασκευές

■ Φορολογικά έσοδα για το κράτος

Οι επενδύσεις στον τουριστικό τομέα δημιουργεί νέες επιχειρήσεις με αποτέλεσμα να αυξάνονται τα φορολογικά έσοδα του κράτους. Ένας άλλος παράγοντας είναι ο μεγάλος αριθμός των απασχολουμένων στον τομέα, η πλειοψηφία των οποίων έχει υψηλά εισοδήματα και αντίστοιχη καταναλωτική δαπάνη.

■ Πληθωρισμός και αύξηση των τιμών της γης

Παρατηρείται συχνά ότι ο τουρισμός δημιουργεί πληθωριστικές πιέσεις, με αποτέλεσμα να αυξάνεται το κόστος ζωής, ιδιαίτερα σε περιοχές όπου η ανάπτυξη του είναι μαζική και οργανωμένη. Συχνά επίσης, εξαιτίας και της ταχύτατης οικοπεδοποίησης, υπάρχει υπερβολική αύξηση στις τιμές της γης, γεγονός που σχετίζεται και με τη γενικότερη τάση για χωρική επέκταση των δραστηριοτήτων του, ιδιαίτερα στις περιοχές με μαζικό οργανωμένο τουρισμό, όπου υπάρχει και η μεγαλύτερη ζήτηση.

γ. Επιπτώσεις στην κοινωνία και τον πολιτισμό

■ Κοινωνική δομή

Αλλάζουν τόσο τα χαρακτηριστικά όσο και οι λειτουργίες της τοπικής κοινωνίας. Οι αλλαγές είναι περισσότερο εμφανείς σε περιοχές της υπαίθρου, σε γεωγραφικά απομονωμένες περιοχές (π.χ. ορεινές κοινότητες ή νησιά), σε περιοχές αγροτικές. Οι περισσότερες αλλαγές σε αυτές τις περιπτώσεις σχετίζονται με την επικράτηση παραγωγικών δομών που συνδέονται με τον τουρισμό και άμεσα ή έμμεσα οδηγούν στη διαμόρφωση μιας νέου τύπου «αστικοποιημένης» κοινωνικής δομής, όπου ο τουρισμός κυριαρχεί σε όλα τα επίπεδα (δραστηριότητες, παραγωγική δομή, απασχόληση, λειτουργίες κ.λπ).

■ Επαγγελματική και κοινωνική κινητικότητα

Τα υψηλά εισοδήματα και η μεγαλύτερη κοινωνική αποδοχή των τουριστικών επαγγελμάτων οδηγεί σε έντονη επαγγελματική και κοινωνική κινητικότητα με τελικό στόχο την απασχόληση στον τουρισμό ή σε επαγγέλματα σχετιζόμενα με αυτόν (εμπόριο, κατασκευές). Η κινητικότητα αυτή είναι εμφανής κυρίως από νέους και τις γυναίκες, αλλά σταδιακά τείνει να αποτελεί εγγενές χαρακτηριστικό της κοινωνικής δομής των τουριστικών περιοχών, ιδιαίτερα στα πρώτα στάδια της ανάπτυξης τους.

■ Το πλαίσιο και τα αποτελέσματα της επικοινωνίας των ντόπιων με τους τουρίστες

Η επικοινωνία των ντόπιων με τους τουρίστες συγκέντρωσε το ενδιαφέρον πολλών ερευνητών του τουριστικού φαινομένου ως ένα σημαντικό παράδειγμα των επιπτώσεων του τουρισμού στην κοινωνική συμπεριφορά και τις αντιλήψεις και αξίες των ντόπιων. Στο πλαίσιο στο οποίο πραγματοποιείται η επικοινωνία επηρεάζεται από τον τύπο ανάπτυξης του τουρισμού, τις εμπορικές διαστάσεις αυτής της συνάντησης, τις διαφορές των πολιτισμικών και κοινωνικών

χαρακτηριστικών τουριστών και ντόπιων. Σε ότι αφορά στα αποτελέσματα, αυτά συνδέονται άμεσα με το στάδιο της ανάπτυξης του τουρισμού π.χ. οπου ο τουρισμός είναι οργανωμένος και μαζικός η επικοινωνία «εμπορευματοποιείται» με αποτέλεσμα τόσο οι ντόπιοι όσο και οι τουρίστες να καταλήγουν σε μια σχέση εμπορικής συναλλαγής οπου ένας πουλάει και ο άλλος αγοράζει.

■ **Αλλαγές στις κοινωνικές σχέσεις, τα ήθη και τα έθιμα.**

Η συνολικότερη στροφή των κοινωνιών οπου αναπτύσσεται ο τουρισμός σε παραγωγικές δομές και τρόπο ζωής με χαρακτηριστικά αστικοποίησης και εκσυγχρονισμού, επιφέρει σημαντικές αλλαγές στις κοινωνικές σχέσεις, τα ήθη, και τα έθιμα. Τέτοιες αλλαγές έχουν παρατηρηθεί στις σχέσεις των δυο φύλων, στον τρόπο ζωής και συμπεριφοράς, στην εκτίμηση της τοπικής παράδοσης, στα έθιμα, στις σχέσεις ανάμεσα σε άτομα της ίδιας κοινότητας, κ.λπ. Οι αλλαγές αυτές προκαλούνται άμεσα ή έμμεσα από τις νέες παραγωγικές και κοινωνικές δομές οι οποίες εγκαθιδρύονται στις τουριστικές περιοχές της υπαίθρου και έχουν αστικά χαρακτηριστικά.

■ **Εμπορευματοποίηση δραστηριοτήτων και προϊόντων του τοπικού πολιτισμού και της παράδοσης.**

Μορφές τοπικού πολιτισμού όπως π.χ. πολιτιστικές εκδηλώσεις, βιοτεχνικά προϊόντα χειροτεχνήματα κ.λπ. μετατρέπονται σε τουριστικά προϊόντα και πωλούνται στους τουρίστες ως δείγμα της τοπικής πολιτιστικής παράδοσης ή ως αναμνηστικό ταξιδιού. Συχνά τα προϊόντα αυτά είναι πολύ χαμηλής ποιότητας και δεν αποδίδουν πιστά τα πραγματικά χαρακτηριστικά της τοπικής παράδοσης ή του πολιτισμού.

■ **Επιπτώσεις του τουρισμού στην τοπική κοινωνία (Πλαισιο1)**

Πλαίσιο 1

Η μελέτη των επιπτώσεων του τουρισμού στην κοινωνία και η σχέση τουρίστα και τοπικής κοινωνίας παρέχει ένα σημαντικό εύρος από διαπιστώσεις, χωρίς όμως να διευκρινίζεται κατά ποσό οι διαφορές αλλαγές και φαινόμενα που παρατηρούνται οφείλονται αποκλειστικά στον τουρισμό.

Αύξηση της χρήσης ναρκωτικών ουσιών, αλκοολισμός, εγκληματικότητα, πορνεία, μιμητισμός, απώλεια γλωσσικών στοιχείων, έκπτωση ηθών, εκμετάλλευση, εγκατάλειψη παραδοσιακού τρόπου ζωής είναι μερικές από τις επιπτώσεις που παρατηρούνται στις τοπικές κοινωνίες μετά την είσοδο του τουρισμού.

δ. Επιπτώσεις στο περιβάλλον.

■ Συγκρούσεις γης

Ο τουρισμός επεκτείνεται όλο και περισσότερο στο χώρο, με αποτέλεσμα να προκαλεί συχνά συγκρούσεις για την χρήση γης, που παρατηρούνται σε περιοχές με αγροτικές εκμεταλλεύσεις ή σε παραθαλάσσιες περιοχές. Και στις δυο αυτές περιπτώσεις παρατηρούνται συχνά φαινόμενα οικοπεδοποίησης, με αποτέλεσμα ο τουρισμός να απορροφά εκτός από τη γη, το νερό αλλά και τις επενδύσεις που είναι αναγκαίες για την παραγωγική ανάπτυξη του αγροτικού τομέα. Μπορούμε ακόμα να επισημάνουμε ότι στις τουριστικές περιοχές αναπτύσσονται παρόμοιες ανταγωνιστικές σχέσεις και με χρήσεις σχετικές με τη βιοτεχνία, τη βιομηχανία και τις υπηρεσίες. Γενικότερα ο τουρισμός διεκδικεί διαρκώς περισσότερο χώρο για τις δραστηριότητες και τις υποδομές.

■ Φυσικό περιβάλλον

Η τουριστική ανάπτυξη, με την επέκτασή της στο χώρο της υπαίθρου αλλά και με την ανάπτυξη μεγάλης έκτασης και όγκου υποδομών, καταλήγει να επηρεάζει την ισορροπία του φυσικού περιβάλλοντος. Οι επιπτώσεις αυτές είναι πιο δραστικές σε περιοχές που θεωρούνται οικολογικά «ευαίσθητες», όπως: παραθαλάσσιες περιοχές, ορεινές, υγροβιότοποι κ.λπ. Οι επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον αποτέλεσαν, εδώ και αρκετά χρόνια, αντικείμενο ειδικών μελετών που επισήμαναν την ανάγκη σχεδιασμού, προγραμματισμού και διαχείρισης της τουριστικής ανάπτυξης.

■ Η φέρουσα ικανότητα τουριστικών περιοχών

Με το όρο «φέρουσα ικανότητα» κάποιας τουριστικής περιοχής αναφερόμαστε στις δυνατότητες της κοινωνικοοικονομικής δομής και του περιβάλλοντος της συγκεκριμένης περιοχής να απορροφήσουν συγκεκριμένο όγκο υποδομών και αριθμό τουριστών.

■ Μετατροπή οικιστικών συνόλων ή χωρικών ενοτήτων σε τουριστικούς πόρους

Ο συνδυασμός του δομημένου (παραδοσιακοί Οικισμοί) και του φυσικού (λίμνες, υγροβιότοποι, ποταμιά, φαράγγια) περιβάλλοντος διαμορφώνουν ένα ιδιότυπο τουριστικό πόρο που γίνεται πόλος έλξης τουριστών. Πρόκειται για την εξέλιξη που επιβάλλει την αναζήτηση νέων τρόπων σχεδιασμού και διαχείριση παρόμοιων περιοχών, οι οποίες αποτελούν περιβαλλοντικά και πολιτισμικά «ευαίσθητους» τουριστικούς πόρους.

■ Προβλήματα ανάπτυξης, λειτουργίας και διαχείρισης τουριστικών περιοχών

Η αύξηση του αριθμού και των τύπων των τουριστικών θέρετρων στην μεταπολεμική περίοδο έθεσε ζητήματα λειτουργίας και διαχείρισης τους σε σχέση με το περιβάλλον, την χωροταξία και την πολεοδομία. Τα περισσότερα από αυτά τα ζητήματα έχουν σαν στόχο να διαμορφωθούν κανόνες και πρότυπα διαχείρισης, προστασίας και ελέγχου του συνθέτου περιβάλλοντος για τις περιοχές αυτές. Κοινή παράμετρος σε αυτές τις προσπάθειες υπήρχε η έννοια της αειφορίας και της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης.

Όμως ο τουρισμός μπορεί να έχει και θετικές επιπτώσεις στο περιβάλλον όπως:

□ Συμβολή στην προστασία και αναβάθμιση των φυσικών και πολιτισμικών πόρων μιας περιοχής λόγω της τουριστικής ανάπτυξης είτε άμεσα λόγω των έργων και πολιτικής ανάδειξης των πόρων της περιοχής είτε έμμεσα, όπως για παράδειγμα, οι ιδιωτικές πρωτοβουλίες αναστύλωσης ή αναβάθμισης παραδοσιακών κατοικιών ή η δημιουργία πιέσεων προστασίας των περιβαλλοντικών πόρων λόγω μεγαλύτερης ευαισθησίας στα θέματα προστασίας του περιβάλλοντος.

□ Βελτίωση της ποιότητας ζωής και του περιβάλλοντος γενικότερα λόγω έργων υποδομής που δεν θα κατασκευάζονταν ή θα αργούσαν να κατασκευαστούν λόγω έλλειψης τουρισμού.

Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και ο οριζόντιος χαρακτήρας των περιβαλλοντικών προβλημάτων περιπλέκουν ιδιαίτερα την αναζήτηση και κατάρτιση της κατάλληλης πολιτικής:

- Ορισμένα προβλήματα όπως το νέφος, το φαινόμενο του θερμοκηπίου (παγκόσμια άνοδος της θερμοκρασίας) και η μείωση του προστατευτικού στρώματος του όζοντος, δύσκολα απομονώνονται, καθώς είναι αποτέλεσμα πολλών μικρών συλλογικών δράσεων. Η

αντιμετώπιση τους ξεπερνά συνήθως τις δυνατότητες των επί μέρους πολιτικών και απαιτεί συλλογικές προσπάθειες τόσο σε εθνικό, αλλά και σε υπερεθνικό επίπεδο, φέρνοντας στο προσκήνιο το θέμα της παγκόσμιας συλλογικής ευθύνης, το ρολό των διεθνών οργανισμών, των εθνικών πολιτικών, τις σχέσεις βιομηχανικά αναπτυγμένων και αναπτυσσομένων χωρών κ.λπ.

- Για κάποια περιβαλλοντικά προβλήματα υπάρχουν ακόμη ασάφειες ως προς την ευθύνη διαχείρισης των πόρων όπως π.χ. στην περίπτωση ατυχημάτων ρύπανσης, στη ρύπανση του υπόγειου υδάτινου ορίζοντα κ.λπ. Η αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών σχετίζεται με τη διάκριση μεταξύ δημοσιών και ιδιωτικών αγαθών, φέρνοντας στο προσκήνιο το ρολό του κράτους, τα δικαιώματα και τις ευθύνες των πολιτών.

- Άλλα περιβαλλοντικά προβλήματα έχουν έντονα τοπικό χαρακτήρα (π.χ ρύπανση), παρόλο που οφείλονται σε ευρύτερα κοινωνικοοικονομικά φαινόμενα (όπως ο τουρισμός) που έχει επιπτώσεις κυρίως στον τόπο προορισμού. Η αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών επιβαρύνει ιδιαίτερα τις τοπικές κοινωνίες χωρίς να υπάρχουν απαραίτητα και οι αντίστοιχες άμεσες ωφέλειες, φέρνοντας στο προσκήνιο το ρολό των εθνικών και τοπικών φορέων, την κατανομή κόστους – ωφελειών μεταξύ δημοσιών και ιδιωτικών φορέων κ.λπ.

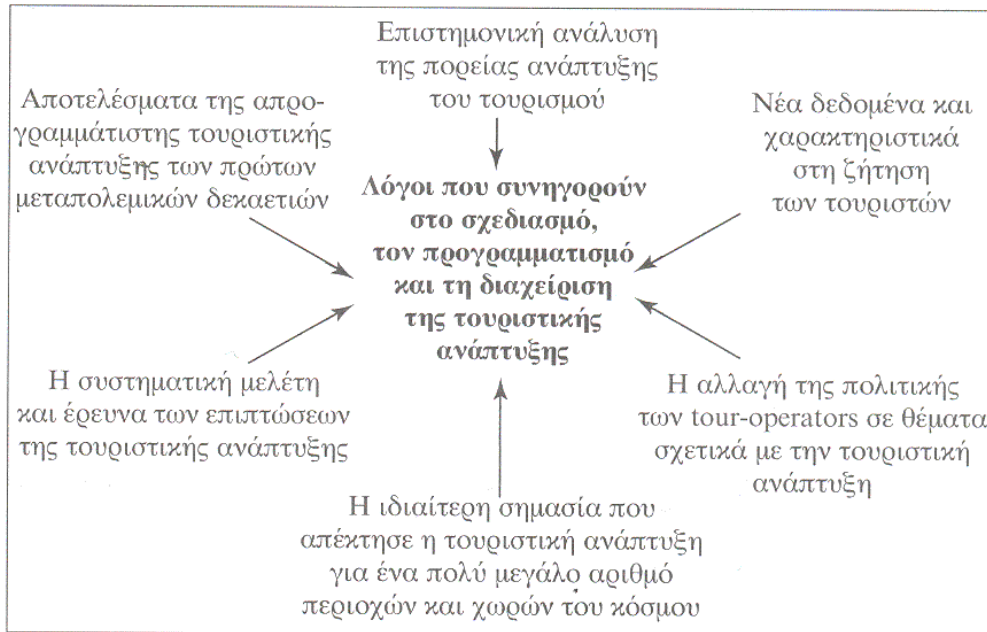
- Ορισμένα προβλήματα έχουν τοπικό και υπερτοπικό χαρακτήρα όπως π.χ. τα θέματα διασυνοριακής ρύπανσης, όπου η αντιμετώπιση τους περιλαμβάνει θέματα διεθνούς πολιτικής, διακρατικών και διεθνών σχέσεων, και συγκρούσεων με οικονομικό και πολιτικό χαρακτήρα.

4) Σχεδιασμός και διαχείριση της τουριστικής ανάπτυξης.

α. Οι λόγοι που επέβαλαν το σχεδιασμό, τον προγραμματισμό και τη διαχείριση της ανάπτυξης του τουρισμού αναφέρονται στον πίνακα 1.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Λόγοι που συνηγορούν στο σχεδιασμό, τον προγραμματισμό και τη διαχείριση της τουριστικής ανάπτυξης

β. Σχεδιασμός της τουριστικής ανάπτυξης – Βασικά στοιχεία στο σχεδιασμό της τουριστικής ανάπτυξης.

Τα στοιχεία αυτά είναι:

◆ Τουριστικοί πόροι της περιοχής

Η ύπαρξη κάποιων τουριστικών πόρων και συστηματική καταγραφή ταξινόμηση και αξιολόγηση τους αποτελεί το πρώτο βασικό βήμα του σχεδιασμού. Σημαντικό είναι επίσης να υπάρχουν εκτιμήσεις για τις δυνατότητες τουριστικής εκμετάλλευσης αυτών των πόρων.

◆ Τουριστικές υποδομές και υπηρεσίες της περιοχής

Πρόκειται για τις επιχειρήσεις, τους φορείς και τους οργανισμούς που συγκροτούν τον ευρύτερο τουριστικό τομέα (ξενοδοχεία, πρακτορεία, εταιρείες μεταφορών, γραφεία πληροφόρησης κ.λπ.). Λαμβάνουμε υπόψη μας τις υπηρεσίες τόσο του δημοσίου όσο και του ιδιωτικού τομέα του τουρισμού σε τοπικό επίπεδο.

◆ Ευρύτερες υποδομές και υπηρεσίες της περιοχής

Καταγραφή του μεταφορικού και τηλεπικοινωνιακού δικτύου της περιοχής και των υποδομών και υπηρεσιών σε θέματα υγείας, πρόνοιας,

αθλητισμού, εμπορίου, ψυχαγωγίας κ.λπ. Πρόκειται για υποδομές με ιδιαίτερη σημασία για τη συγκρότηση ενός πετυχημένου προγράμματος μάρκετινγκ της περιοχής.

♦ **Υποδομές και υπηρεσίες σε εθνικό επίπεδο (ευρύτερες και τουριστικές)**

Στοιχεία για τις ευρύτερες υποδομές που συγκροτούν τον τουριστικό τομέα της χώρας. Στόχος είναι να αναδειχθεί το εύρος της «παράλληλης» αλλά αναγκαίας υποδομής ανάπτυξης του τουρισμού σε εθνικό επίπεδο.

♦ **Σχέδιο μάρκετινγκ**

Καταγράφεται το εξειδικευμένο σχέδιο μάρκετινγκ της περιοχής ή αν δεν υπάρχει, η θέση της περιοχής στο ευρύτερο σχέδιο μάρκετινγκ, π.χ. της χώρας. Επιπλέον καταγράφονται όλα τα προγράμματα ή σχέδια προβολής που έχουν εκπονηθεί κατά διαφορετικά χρονικά διαστήματα και αφορούν στην περιοχή.

♦ **Γενικό θεσμικό πλαίσιο τουριστικής ανάπτυξης**

Επισημαίνεται το ισχύον θεσμικό πλαίσιο (π.χ. σε επίπεδο χώρας) σε θέματα σχετικά με την τουριστική ανάπτυξη, π.χ. επενδύσεις, χωροταξική και περιβαλλοντική πολιτική, εκπαίδευση, πολιτική, φορείς και οργανισμοί που εμπλέκονται στις διαδικασίες σχεδίασης της τουριστικής ανάπτυξης.

♦ **Έρευνες αγοράς και μελέτες σχετικές με τη ζήτηση για την περιοχή**

Αναφορά σε έρευνες και μελέτες (εξειδικευμένες για την περιοχή ή ευρύτερες) που καταγράφουν τη σύνθεση της ζήτησης ή τα προβλήματα της προσφοράς που αφορούν στην περιοχή καθώς και τις τάσεις που υπάρχουν για το μέλλον.

♦ **Ανθρώπινοι πόροι**

Καταγραφή της σύνθεσης των ανθρωπίνων πόρων και των ειδικότερων χαρακτηριστικών τους που συνδέονται με την τουριστική ανάπτυξη, π.χ εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση στον τουρισμό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΑΕΙΦΟΡΙΑ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.

1) Αειφορία.

Πρόσφατα μια καινούργια λέξη αναφέρεται όλο και συχνότερα όχι μόνο από τους ειδικούς επιστήμονες που ασχολούνται με την μελέτη της φύσης αλλά και από τους δημοσιογράφους, οικονομολόγους, πολιτικούς κ.λπ. Η λέξη αυτή είναι η αειφορία. Ο ορός αειφορία εμφανίζεται για πρώτη φορά στην γερμανόφωνη δασική βιβλιογραφία στις αρχές του 18^{ου}

αιώνα ως «Nach – haltigkeit» ουσιαστικό και ως «nachhaltig» επίθετο ή επίρρημα (οικονομική δασοκομία – οδηγία για καλλιέργεια αγρίων δέντρων).

Ως δασικός ορός καθιερώθηκε στις αρχές του 19^{ου} αιώνα από τους Hurting, Karstrofer και είχε την έννοια της επιδίωξης μιας μέγιστης προσφοράς υλικών και μη υλικών αγαθών από το δάσος. Στα ελληνικά αποδόθηκε ο ορός αειφορία ή αειφορική κάρπωση.

Με την πάροδο του χρόνου η λέξη αειφορία έχασε την έννοια του ειδικού επιστημονικού της ορού και απέκτησε την έννοια της λέξης – κλειδί με την αναδιατύπωση της αειφορικής αρχής, κατά την οποία η αειφορία δεν σημαίνει μονό την διαρκή, σταθερή και σύμμετρη παραγωγή αγαθών, υπηρεσιών και επιδράσεων αλλά κυρίως την διατήρηση του δάσους ως ενός, λειτουργικού συστήματος. Για την τήρηση της αρχής της αειφορίας είναι απαραίτητη η τήρηση δύο άλλων αρχών, της διατήρησης του δάσους και της διατήρησης της παραγωγικότητας του εδάφους. Έτσι η αειφορία μετατρέπεται σε αρχή διαχείρισης και βρίσκει εφαρμογή όχι μονό στα δασικά οικοσυστήματα, αλλά και σε όλα τα φυσικά οικοσυστήματα και τους ανανεώσιμους φυσικούς πόρους.

Πρέπει να τονίσουμε ότι όπως συμβαίνει και με το δάσος, για να τηρηθεί η αρχή της αειφορίας στην διαχείριση ενός οικοσυστήματος ως λειτουργικού συστήματος θα πρέπει να τηρηθούν η αρχή της διατήρησης του οικοσυστήματος ως λειτουργικού συστήματος και η αρχή της παραγωγικότητας του βιοτόπου. Για να εφαρμοστεί η αρχή της αειφορίας σε ένα π.χ. υγρότοπο θα πρέπει να διατηρηθεί ο υγρότοπος ως υγρότοπος αλλά και να διατηρηθεί επίσης και η παραγωγικότητα του εδάφους και του νερού. Εάν καταστραφεί ο υγρότοπος ή μειωθεί η παραγωγικότητα του εδάφους ή του νερού λόγω ρύπανσης ή οποιαδήποτε άλλης αιτίας, είναι αυτονόητο ότι δεν μπορεί να υπάρξει αειφορική χρήση των αξιών του υγρότοπου. Το ίδιο ισχύει για οποιοδήποτε οικοσύστημα.

Η έννοια της αειφορίας έχει ξεφύγει από το πλαίσιο καθαρά δασοπονικής διαχειριστικής αρχής και έχει μεταβληθεί σε λέξη – κλειδί της κίνησης για την προστασία του περιβάλλοντος, ενώ παράλληλα βρίσκει χρήση στην οικονομία (αειφορική ανάπτυξη, αειφορική χρήση) αλλά και στην πολιτική (αειφόρος σχεδιασμός κ.λπ.).

Ο ορός αειφορία έχει αρχίσει να αποκτά τη διάσταση μιας φιλοσοφικής έννοιας και εκφράζει έναν συγκεκριμένο τρόπο ζωής και συμπεριφοράς. Πολλές φορές όμως γίνεται αδόκιμη χρήση του ορού ή από καθαρά μεταφραστική αδυναμία η συγχέεται με άλλους ορούς. Αειφορική χρήση είναι δυνατή μονό σε ανανεώσιμους φυσικούς πόρους.

Συνετή χρήση μπορεί να αφορά και μη ανανεώσιμους πόρους. Επίσης πολλές φορές γίνεται κατάχρηση του ορού «αιεφορική ανάπτυξη».

2) Σχέση με άλλες πολιτικές: περιβάλλον και ανάπτυξη.

Τα προβλήματα του περιβάλλοντος είναι άμεσα συνδεδεμένα με την άσκηση των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων και τις επιπτώσεις τους στα φυσικά οικοσυστήματα και φυσικούς πόρους. Επομένως, ο έλεγχος των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων είναι απαραίτητος για την αντιμετώπιση των προβλημάτων του περιβάλλοντος. Για αυτό συχνά η περιβαλλοντική πολιτική θεωρήθηκε αντίθετη ως προς την πολιτική ανάπτυξης των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων.

Σταδιακά όμως, η σχέση ανάπτυξης και περιβάλλοντος ξεπέρασε την απλοποιημένη αυτή προσέγγιση και οδηγήθηκε σε μια πιο συνθέτη προοπτική όπου αναγνωρίζεται η δυνατότητα να συμβαδίζει η ανάπτυξη της οικονομίας με την προστασία του περιβάλλοντος. Η νέα αυτή προοπτική είναι αποτέλεσμα της διαπίστωσης των εντόνων αλληλεπιδράσεων μεταξύ ποιότητας του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης πολλών ανθρωπίνων δραστηριοτήτων (π.χ. γεωργία, αναψυχή και τουρισμός), όπου η υποβάθμιση του περιβάλλοντος συνεπάγεται αρνητικές επιδράσεις στην ανάπτυξη.

Η σύγχρονη άποψη υπογραμμίζει την ανάγκη ενιαίας πολιτικής ανάπτυξης και περιβάλλοντος στο πνεύμα μιας πολιτικής «βιώσιμης» (ή διαρκούς ή αιεφορού) ανάπτυξης, όπως μεταφράζεται ο ορός sustainable development που συνοπτικά αποδίδει την οικολογικά βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη. Ο ορός βιώσιμη ανάπτυξη περιγράφει τη διαδικασία όπου η εκμετάλλευση των πόρων, η κατεύθυνση των επενδύσεων, ο προσανατολισμός της τεχνολογικής ανάπτυξης και οι προσαρμογές στο θεσμικό πλαίσιο εναρμονίζονται με τις μελλοντικές και τις σημερινές ανάγκες. [Πλαίσιο 1].

Πλαίσιο 1

Αειφορία ή βιώσιμη ανάπτυξη είναι:

1) Η ανάπτυξη που επιδιώκει παράλληλα την επίτευξη και μεγιστοποίηση των βιολογικών στόχων (γενετική κοιλότητα, βιολογική παραγωγικότητα), των οικονομικών στόχων (εκπλήρωση βασικών αναγκών, ισότητα, αύξηση ωφέλιμων αγαθών και υπηρεσιών) και των κοινωνικών στόχων (πολιτιστική διαφοροποίηση, κοινωνική δικαιοσύνη, συμμετοχή) (Barbier, 1987).

2) Η σχέση μεταξύ δυναμικών, ανθρωπίνων, οικονομικών συστημάτων και ακόμη πιο δυναμικών αλλά συνήθως με μικρότερους

ρυθμούς μεταβαλλόμενων οικολογικών συστημάτων κατά την οποία α) η ανθρώπινη ζωή μπορεί να συνεχιστεί επ' άπειρον, β) τα άτομα μπορούν να ευδοκιμούν, γ) οι άνθρωποι πολιτισμοί να αναπτύσσονται κατά τέτοιο τρόπο που οι επιπτώσεις από τις ανθρώπινες δραστηριότητες παραμένουν εντός ορίων, έτσι ώστε να μην καταστρέφουν την ποικιλία, την πολυπλοκότητα και τη λειτουργία των οικολογικών συστημάτων που στηρίζουν τη ζωή (Costanza, Daly and Bartholomew, 1991).

3) Η οικονομική εκείνη κατάσταση όπου οι απαιτήσεις από το περιβάλλον που τίθενται από τους ανθρώπους και το εμπόριο μπορεί να ικανοποιηθούν χωρίς να μειώνεται η ικανότητα του περιβάλλοντος να παρέχει την ίδια ικανοποίηση και στις μελλοντικές γενιές. (Hawken, 1993).

3) Βιώσιμη ανάπτυξη.

α. Ορισμός

Με τον ορό βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη περιγράφεται ο τύπος της τουριστικής ανάπτυξης που δραστηριοποιείται ισόρροπα στην τοπική κοινωνική, οικονομική, πολιτισμική και περιβαλλοντική δομή της κάθε τουριστικής περιοχής, διαμορφώνοντας παράλληλα όρους (υπηρεσίες, υποδομές, τεχνογνωσία) για τη συνεχή ανατροφοδότηση της.

Το 1980 προωθείται ένα πρότυπο τουριστικής ανάπτυξης του οποίου βασικό χαρακτηριστικό είναι η βιώσιμη ανάπτυξη. Οι περιοχές στις οποίες αναπτύσσεται το πρότυπο αυτό είναι δυο:

1. Αυτές που έχουν το μαζικό τουρισμό.
2. Αυτές που βρίσκονται στο πρώτο στάδιο της ανάπτυξης τους και με τον ανάλογο προγραμματισμό θα αποκτήσουν τα βιώσιμα τουριστικά αγαθά.

β. Κυριότεροι παράμετροι

Οι κυριότερες παράμετροι της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης είναι οι ακόλουθες:

► Ειδικός σχεδιασμός της τουριστικής ανάπτυξης, με στόχο την ισορροπία ανάμεσα στην κοινωνία, την οικονομία και το περιβάλλον.

► Ενίσχυση όλων των μέτρων (τοπικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες, λειτουργικές διασυνδέσεις ανάμεσα στους διαφορετικούς

κλάδους της οικονομίας, έρευνα, εκπαίδευση, μάρκετινγκ) που συμβάλουν στις διαδικασίες ανατροφοδότησης της ανάπτυξης.

► Ειδικό θεσμικό πλαίσιο που θα προωθεί τις διαδικασίες της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και την τοπική συμμετοχή.

► Προώθηση μέτρων και πολιτικών που συμβάλουν στην προστασία και την ανάδειξη του τοπικού φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος.

► Χρήση των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού ως βασικού άξονα της τοπικής τουριστικής ανάπτυξης.

Οι σημαντικές ελλείψεις που παρουσιάζει ο σχεδιασμός και προγραμματισμός της τουριστικής ανάπτυξης, ακόμη και σε αναπτυγμένες χώρες, έχει οδηγήσει στην εφαρμογή προγραμμάτων βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης με διαφορετικό βαθμό επιτυχίας. Σε άλλες περιπτώσεις το υιοθετούμενο πρότυπο έχει λίγα μόνο χαρακτηριστικά της αειφορίας, ενώ σε άλλες περιπτώσεις περισσότερα. Η υιοθέτηση και προώθηση αυτού του προτύπου από υπερεθνικούς και εθνικούς φορείς που σχετίζονται με την τουριστική ανάπτυξη, αποτελεί σημαντική ένδειξη ότι ο αειφορικός τουρισμός σταδιακά θα επεκτείνεται στο διεθνή χώρο. Τη διαπίστωση αυτή ενισχύει και η παράλληλη δυναμική τάση ανάπτυξης των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού που συμβάλλουν στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη.

Ο ορός βιώσιμη ανάπτυξη περιγράφει την διαδικασία μετασχηματισμού όπου η εκμετάλλευση των πόρων, η κατεύθυνση των επενδύσεων, ο προσανατολισμός της τεχνολογικής ανάπτυξης και προσαρμογές στο θεσμικό πλαίσιο εναρμονίζεται με τις μελλοντικές και τις σημερινές ανάγκες.

Στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη, οι ειδικές και εναλλακτικές μορφές χρησιμοποιούνται στα πλαίσια ενός προγραμματισμού που έχει δυο στόχους: Πρώτον την προσφορά μεγαλύτερου αριθμού εξειδικευμένων υπηρεσιών που καλύπτουν τη ζήτηση ειδικών ομάδων τουριστών, και δεύτερον τη συγκρότηση ενός προτύπου ανάπτυξης που εντάσσεται ισόρροπα στην υπάρχουσα δομή, είτε βελτιώνοντας την προϋπάρχουσα κατάσταση (π.χ. στις περιοχές με οργανωμένο τουρισμό διακοπών), είτε διαμορφώνοντας μια νέα παραγωγική δομή στον τουριστικό τομέα όπου θα κυριαρχούν οι υποδομές και οι υπηρεσίες των ειδικών και εναλλακτικών μορφών.

Στόχος είναι η διαμόρφωση μιας υποδομής προσφοράς που θα ανταποκρίνεται σε διαφορετικούς τύπους ζήτησης και θα συμβάλει στην

βασική αρχή της αειφορίας η οποία είναι η ανατροφοδότηση της ανάπτυξης. Βασική παράμετρος επιτυχίας της πολιτικής αυτής αποτελεί η τήρηση των αρχών της αειφορίας και ο μακροχρόνιος προγραμματισμός. Στον παρακάτω πίνακα 2 υπάρχουν τρία παραδείγματα πλεγμάτων ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Παραδείγματα ανάπτυξης ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού σε «πλέγμα» με στόχο τη βιώσιμη ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο.

Θεματικός άξονας κινήτρων τουριστών.	Πλέγμα ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού
Πολιτισμός – Εκπαίδευση	α) Πολιτιστικός – Οικοτουρισμός β) Εκπαιδευτικός – Περιηγητικός – Οικολογικά πάρκα
Περιβάλλον – Φυσιολατρία – Φυσική ζωή	α) Οικοτουρισμός – Περιηγητικός β) Υγείας – Ιαματικός – Ορειβατικός
Αθλητισμός – Φυσιολατρία – Υγιεινή ζωή	α) Αθλητικός – Υγείας – Ιαματικός – Οικοτουρισμός

γ. Φορείς της βιώσιμης ανάπτυξης

Η αναζήτηση μιας πολιτικής βιώσιμης ανάπτυξης για τον τουρισμό δεν περιορίζεται αποκλειστικά και μονό στο δημόσιο τομέα. Μια σειρά από «δρώντες» θα μπορούσαν να έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον ή και ευθύνη: οι κάτοικοι, οι τουρίστες/επισκέπτες, οι τοπικές τουριστικές επιχειρήσεις, οι τουριστικοί πράκτορες και οι κρατικοί η τοπικοί φορείς άσκησης τουριστικής πολιτικής. Η κάθε μια από τις κατηγορίες αυτές έχει συχνά διαφορετικούς στόχους ή προοπτικές από τις άλλες ως προς την ανάγκη, το βαθμό, το εύρος και τα μέσα προστασίας του περιβάλλοντος για τη στήριξη του τουρισμού. Επίσης εσωτερικά σε κάθε κατηγορία η προοπτική αυτή μπορεί να είναι αρκετά διαφοροποιημένη αντανακλώντας κοινωνικοοικονομικούς, πολιτισμικούς και οργανωτικούς παράγοντες.

δ. Μέσα και εργαλεία για την επίτευξη του στόχου της βιώσιμης ανάπτυξης

Η επίτευξη του στόχου της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης εμπεριέχει αρκετές δυσκολίες. Πολλά από τα μεθοδολογικά προβλήματα που παρουσιάζονται απορρέουν από την αδυναμία χωρικής συσχέτισης κοινωνικοοικονομικών παραγόντων, διαδικασιών ή φαινομένων, όπως ο τουρισμός, που ανάγονται σε ευρύτερες γεωγραφικές κλίμακες και περιβαλλοντικών προβλημάτων που συνήθως είναι ιδιαίτερα εστιασμένα στο χώρο.

Επίσης σε επιχειρησιακό επίπεδο, η πολιτική για βιώσιμη ανάπτυξη συναντά σημαντικές δυσκολίες που απορρέουν από την ασάφεια ως προς το επίπεδο ολοκλήρωσης και το γεωγραφικό χώρο αναφοράς για την αειφορία.

Εργαλεία που μπορούν να χρησιμοποιηθούν είναι :

- ▶ Περιβαλλοντικές μελέτες
- ▶ Σχεδιασμός και χάραξη ζωνών
- ▶ Υιοθέτηση Βραβείων: δημοσιοποίηση της εννοίας της βιωσιμότητας και ενημέρωση όλων των οικονομικών παραγόντων του τουρισμού για τα μετρά προστασίας του περιβάλλοντος και τις συμπεριφοράς που πρέπει υιοθετήσουν, ευαισθητοποίηση των κατοίκων της περιοχής για την ανάπτυξη του τουρισμού μέσω τις επικοινωνίας με τους ιθύνοντες του τουρισμού και επιβράβευση πρωτοβουλιών και σημάτων, οικοσήμανση (σφραγίδες περιβαλλοντικής ποιότητας οι οποίες θα αποτελούν οδηγό για τον ίδιο τον καταναλωτή, σε εστιατόρια, πράκτορες, ξενοδοχεία κ.λπ.
- ▶ Φέρουσα ικανότητα στην αντοχή του συστήματος να υποστηρίζει η να δεχτεί κάποιες δραστηριότητες.

4) Προώθηση νέου μοντέλου (ήπιου ή φιλικού) τουρισμού.

Ένα μοντέλο τουρισμού που πλήρη τις βασικές αρχές της αειφορίας και της βιώσιμης ανάπτυξης είναι ο αειφορικός τουρισμός. Ο τουρισμός αυτός διέπεται από την αρχή της αειφορικής ανάπτυξης η οποία είναι η ανάπτυξη που πραγματοποιείται σε μια περιοχή η χωρά για να αντιμετωπιστούν οι τωρινές ανάγκες, χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να αντιμετωπίσουν τις δικές τους.

Με βάση των παραπάνω ορισμό, η αρχή της αειφορικής τουριστικής ανάπτυξης είναι η ανάπτυξη ενός τουριστικού προορισμού η οποία χρησιμοποιείται, χωρίς να καταστρέφει το περιβάλλον (φυσικό – πολιτικό – κοινωνικό – πολιτιστικό) ή τους πόρους του τουριστικού προορισμού και έτσι να μπορούν και οι μελλοντικοί τουρίστες να

προσελκυστούν και να απολαύσουν τόσο το περιβάλλον όσο και τους πόρους του εκάστοτε προορισμού που θα επιλέξουν.

Ο συνδυασμός των παραπάνω εννοιών καταλήγει ότι, ο αειφόρος τουρισμός είναι κάθε μορφή τουρισμού που αναπτύσσεται με την αρχή της αειφορικής τουριστικής ανάπτυξης και δεν βλάπτει το φυσικό περιβάλλον (κοινωνικό – πολιτικό – οικονομικό – φυσικό) και δεν εξαντλεί ή αλλοιώνει τους πόρους του.

Τα κυρία γνωρίσματα του τουρισμού είναι:

- Εφαρμόζεται σε κάθε τουριστική δραστηριότητα.
 - Εξισορροπεί τις ανθρώπινες δραστηριότητες – περιβάλλον – πόρους.
 - Υποστηρίζει διαχρονικά την βιωσιμότητα κάθε τουριστικής δραστηριότητας.
 - Αποτρέπει το μοντέλο υπερσυγκέντρωσης σε μια περιοχή (τουριστική).
 - Προστατεύει την πολιτιστική κληρονομιά και κουλτούρα της περιοχής.
 - Στοχεύει στα μακροχρόνια και όχι στα βραχυχρόνια οφέλη.
- εφαρμόζει την αρχή της χωρητικότητας (δηλ. πόσο αριθμό τουριστών μπορεί να φιλοξενήσει μια περιοχή, πόσες τουριστικές δραστηριότητες θα υπάρξουν χωρίς δυσμενείς επιπτώσεις, το μέγεθος των αντοχών των φυσικών πηγών, και την ισορροπία μεταξύ της ικανοποίησης των τουριστών και των ντόπιων φυσικών πόρων).
- Συντονίζει τις αρμοδιότητες των φορέων (ιδιωτών – δημόσιων) για την αποφυγή συγκρούσεων των συμφερόντων.
 - Μειώνει τις επιπτώσεις της τουριστικής δραστηριότητας στο περιβάλλον.
 - Λειτουργεί συμπληρωματικά στις ήδη υπάρχουσες τουριστικές δραστηριότητες.

Συμπερασματικά ο αειφόρος τουρισμός δεν αποτελεί μια εναλλακτική μορφή τουρισμού αλλά είναι μια πολιτική της τουριστικής ανάπτυξης και σχεδιασμού που μπορεί να εφαρμοσθεί σε όλες τις μορφές του τουρισμού και ειδικότερα σε περιοχές που επικρατεί ο μαζικός τουρισμός και σε αυτές όπου βρίσκονται στα πρώτα στάδια της ανάπτυξης τους, ενθαρρύνοντας έτσι την ανάπτυξη των αειφόρων εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

1) Εισαγωγή: Περί μαζικού τουρισμού

Ο τουρισμός αποτελεί μια δυναμική δραστηριότητα, η οποία επιφέρει σημαντικές διαθρωτικές μεταβολές στην οικονομία και κοινωνία σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο. Αποτελεί δε από τη φύση του ένα πολυδιάστατο φαινόμενο, το οποίο και βρίσκεται σε μια κατάσταση συνεχούς και μόνιμης σχέσης αλληλεξάρτησης και αλληλοδόμησης με το φυσικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον.

Πρωταρχικά, η δραστηριότητα αυτή έρχεται να καλύψει την ανάγκη του ανθρώπου για αναψυχή, ψυχαγωγία αλλά και τη βαθύτερη επιθυμία του να έρθει σε επαφή με την φύση ή να γνωρίσει άλλους τόπους και πολιτισμούς. Το μορφωτικό επίπεδο, οι συνθήκες διαβίωσης και εργασίας, η εισοδηματική κατάσταση, τα κοινωνικά πρότυπα, η κοινωνική πολιτική, θεσμικές και οργανωτικές ρυθμίσεις, το επίπεδο της τεχνολογικής ανάπτυξης και γενικότερα οι αξίες, στάσεις και αντιλήψεις, δηλαδή η «κουλτούρα» αποτελούν σημαντικές παραμέτρους προσδιορισμού της δυναμικής και των χαρακτηριστικών ανάπτυξης του

τουρισμού στους τόπους προέλευσης αλλά και των μορφών του τουρισμού στους τόπους προορισμού.

Μέχρι σήμερα, και για ένα πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα ακόμη επικρατέστερη μορφή τουρισμού είναι αυτό που έχει ονομαστεί «μαζικός τουρισμός», δηλαδή η οργανωμένη μετακίνηση μιας ομάδας ατόμων για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και συνήθως για παραθαλάσσιες διακοπές. Η επικράτηση αυτού του τύπου οφείλεται ακριβώς στο γεγονός ότι εξαιτίας των οργανωτικών και τεχνολογικών καινοτομιών προσέφερε πολύ χαμηλό κόστος μεταφοράς και διαμονής ανά επισκέπτη, κάνοντας το περισσότερο δελεαστικό και προσιτό οικονομικά σ' ένα μεγάλο αριθμό ατόμων.

Ο μαζικός τουρισμός είναι ο τουρισμός των μεγάλων αριθμών και αποτελεί την κυρίαρχη έκφραση της τουριστικής δραστηριότητας του αστικού πληθυσμού των ανεπτυγμένων χωρών μετά το Β' παγκόσμιο πόλεμο. Πρόκειται για το φαινόμενο που εκφράζει την ανάγκη του ανθρώπου για ψυχαγωγία, ανάπαυση φυγή από την καθημερινότητα και συνδέεται με νέες αξίες που έχουν γίνει αποδεκτές από τις σύγχρονες κοινωνίες.

Η αύξηση του τουρισμού μεταπολεμικά συνδέεται άμεσα ή έμμεσα με τους εξής παράγοντες:

- Μεγάλη και σταθερή αύξηση του εισοδήματος.
- Αύξηση του ελεύθερου χρόνου.
- Βελτίωση και επέκταση των μεταφορικών μέσων, ιδίως του αυτοκινήτου και του αεροπλάνου καθώς και του οργανωμένου τουρισμού. Ο οργανωμένος τουρισμός κατόρθωσε με τις φθηνές τιμές που προσφέρουν οι ταξιδιωτικοί οργανισμοί, να μαζικοποιήσει τον τουρισμό.
- Εδραίωση του «κράτους πρόνοιας», το οποίο με τις ετήσιες αμειβόμενες άδειες και τη σύνταξη βελτίωσε το οικονομικό επίπεδο των εργαζομένων.

Όμως ο οργανωμένος – μαζικός τουρισμός αντιμετωπίζει έντονη κριτική ιδίως τα τελευταία χρονιά, από τους παρατηρητές και ερευνητές που ασχολούνται με την ανάπτυξη του, εξαιτίας των προβλημάτων που προκαλεί στις κοινωνίες υποδοχής. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στα κοινωνικά, περιβαλλοντικά και πολιτισμικά προβλήματα που επιφέρει.

Τα πιο σημαντικά από αυτά εντοπίζονται στις στάσεις και αντιλήψεις του τοπικού πληθυσμού ο οποίος χάνει σταδιακά την πολιτιστική και τοπική του ιδιαιτερότητα και αλλοτριώνεται σε μια μαζική ομοιομορφία. Επίσης οι πιέσεις και οι εντάσεις στον πληθυσμό (θόρυβο, πολυκοσμία), η απώλεια των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας και η

μόλυνση διάφορων μορφών (πυρκαγιές στα δάση για ανέργεση ξενοδοχείων, μόλυνση των υδάτων από ανυπαρξία αποχετευτικού δικτύου κ.λπ.) που ο μαζικός τουρισμός μπορεί να προκαλέσει. Τέλος αναφέρουμε τον υποβιβασμό της αισθητικής, την έλλειψη του ελέγχου και τα ειδικά προβλήματα, αλλά και την κακοπληρωμένη εποχιακή εργασία τις αυξήσεις των τιμών, αγαθών, και συντελεστών παραγωγής (εργασία αγαθών, γης, φόρων) που επιβαρύνουν οικονομικά κυρίως τον ντόπιο πληθυσμό.

Οι αρνητικές επιπτώσεις για το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον και τις παραδοσιακές κοινωνίες στις χώρες ή στις περιοχές υποδοχής τουριστών, οδήγησε σε διεθνή επανεξέταση της άποψης ότι ο τουρισμός έχει αυτονόητα θετικά αποτελέσματα. Αντίθετα πολλοί σήμερα εκτιμούν ότι τα βραχυχρόνια οικονομικά οφέλη τελικά δεν αντισταθμίζουν το υψηλό κοινωνικό και περιβαλλοντικό κόστος.

Ο μαζικός τουρισμός αποτελεί μια μορφή τουρισμού εχθρική προς το περιβάλλον και εκφράζεται συνήθως με μεγάλες σε μέγεθος τουριστικές δραστηριότητες που έχουν σαν σκοπό την μεγιστοποίηση του κέρδους αδιαφορώντας για τις επιπτώσεις στο περιβάλλον. Η αιτία των επιπτώσεων αυτών ήταν η απρογραμμάτιστη και μη ελεγχόμενη τουριστική ανάπτυξη προκειμένου να αντιμετωπιστεί η αυξημένη τουριστική ζήτηση σε τόσο μικρό χρονικό διάστημα αφενός και αφετέρου η μη υιοθέτηση μέτρων για την προστασία του φυσικού – πολιτιστικού – κοινωνικού – οικονομικού περιβάλλοντος.

Η επικράτηση αυτού του τύπου οφείλεται ακριβώς στο γεγονός ότι εξαιτίας των οργανωτικών και τεχνολογικών καινοτομιών προσέφερε πολύ χαμηλό κόστος μεταφοράς και διαμονής ανά επισκέπτη, κάνοντας το περισσότερο δειλεαστικό και προσιτό οικονομικά σ' ένα μεγάλο αριθμό ατόμων.

Πρόσφατα ωστόσο, παρατηρείται κάποια μεταστροφή των προτιμήσεων των τουριστών και αντίστοιχη της προσφοράς τουριστικών υπηρεσιών προς πιο ανεξάρτητες μορφές, προσαρμοσμένες στα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα του κάθε τουρίστα για επαφή με την φύση (φυσιολατρικός τουρισμός), αναζήτηση πολιτισμικών δραστηριοτήτων (πολιτιστικός τουρισμός), έντονη άσκηση ή ενασχόληση με αθλητισμό (αθλητικός τουρισμός), συμμετοχή σε επιστημονικές και άλλες εκδηλώσεις (συνεδριακός τουρισμός), αναζήτηση εναλλακτικών τρόπων ζωής (οικοτουρισμός, αγροτουρισμός) και διαφορές άλλες ειδικές μορφές.

Για να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα αυτά, άρχισαν οι εμπλεκόμενοι φορείς του τουρισμού να σκέφτονται την ιδέα του εναλλακτικού τουρισμού.

Οι πολυεθνικές εταιρίες που σήμερα διακινούν το μεγαλύτερο μέρος του μαζικού τουρισμού ή διαχειρίζονται μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες με ντόπια ή διεθνή συμφέροντα έχουν καταλάβει τις επιπτώσεις στο περιβάλλον από την μετακίνηση τόσων ανθρώπων και προσπαθούν με διάφορες εκδηλώσεις να δώσουν λύση, στις κακές επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού.

Έτσι δημιουργούν οικολογικές μονάδες παραγωγής προϊόντων για την διατροφή των πελατών τους, αναλαμβάνουν την καθαριότητα της περιοχής τους, υιοθετούν εθνικούς δρυμούς ή οικολογικά πάρκα, προστατεύουν τυχόν περιοχές διαχείμασης πουλιών και ζώων (προστασία θαλάσσιας χελώνας), αναλαμβάνουν την φύλαξη ή την συνέχιση αρχαιολογικών ανασκαφών που βρίσκονται κοντά τους και γενικά επιδεικνύουν μια ευαισθησία που λογικά θα έπρεπε να ήταν κρατική μεριμνά.

Στην προσπάθεια υλοποίησης του εναλλακτικού τουρισμού σημαντική θέση έχουν ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (W.T.O), Ευρωπαϊκή Ένωση, οι Εθνικοί τουριστικοί φορείς (Υπουργείο ανάπτυξης, ΕΟΤ), αλλά και οι ιδιωτικοί φορείς.

2) Ορισμός του εναλλακτικού τουρισμού – Βασικές έννοιες και προσδιορισμοί.

α. Ορισμός του εναλλακτικού τουρισμού

Εναλλακτικός Τουρισμός είναι εκείνες οι μορφές τουριστικής δραστηριότητας που ξεφεύγουν από τις παραδοσιακές μορφές του τουρισμού αναψυχής και οι οποίες σχετίζονται με τα ιδιαίτερα φυσικά χαρακτηριστικά μιας περιοχής ενώ σε μερικές μορφές υπάρχει έντονο το στοιχείο της περιπέτειας. Ο εναλλακτικός τουρισμός αποσκοπεί στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου σε 12 μήνες και την εκμετάλλευση του δυναμικού κάποιων περιοχών οι οποίες δεν συνδέονται στενά με δραστηριότητες παραδοσιακών μορφών τουρισμού. Μερικές από τις μορφές εναλλακτικού τουρισμού είναι ο Αγροτουρισμός, ο Οικοτουρισμός, ο Ιαματικός τουρισμός – Θερμαλισμός, ο τουρισμός Περιπέτειας, ο Συνεδριακός τουρισμός, ο Θρησκευτικός τουρισμός, ο Πολιτιστικός τουρισμός, ο Γεωτουρισμός, ο Θαλάσσιος τουρισμός κ.λπ.

Ο εναλλακτικός τουρισμός προσδιορίζεται από εκείνες τις μορφές τουρισμού, οι οποίες συνδέονται με τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές κοινοτικές αξίες που επιτρέπουν τόσο στους «οικοδεσπότες» όσο και στους «φιλοξενούμενους» να υφίστανται τις θετικές αλληλεπιδράσεις και να μοιράζονται εμπειρίες. Ο εναλλακτικός τουρισμός όπως και η αειφόρος ανάπτυξη είναι έννοιες που χρησιμοποιηθήκαν ευρύτατα τα

τελευταία χρονιά, επειδή εισάγουν καινούργια προσέγγιση και φιλοσοφία σε ένα παλιό πρόβλημα, προϋποθέτοντας εκδήλωση ενεργού ενδιαφέροντος εκ μέρους τόσο των «φιλοξενούμενων» όσο και των «οικοδεσποτών».

Ορισμένοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι οποιαδήποτε άλλη μορφή εκτός από το μαζικό τουρισμό αποτελεί τον εναλλακτικό τουρισμό, ο οποίος υπόσχεται στους τουρίστες κάτι διαφορετικό από το μαζικό τουρισμό ενώ άλλοι προσπαθούν να τον ταξινομήσουν, διαφοροποιώντας κυρίως τα άτομα ή τις καταστάσεις στα οποία αναφέρεται.

Υπάρχει όμως ένας αριθμός συνισταμένων του εναλλακτικού τουρισμού οι οποίες είναι γενικά αποδεκτές:

Η πρώτη αφορά το γεγονός ότι ο εναλλακτικός τουρισμός εφαρμόζεται σε εκείνες τις μορφές τουρισμού, οι οποίες δεν καταστρέφουν το περιβάλλον και δεν επιφέρουν τις αρνητικές επιπτώσεις που προκαλεί ο μαζικός τουρισμός στις περιοχές που αναπτύσσεται.

Η δεύτερη αναφέρεται στο ότι ο εναλλακτικός τουρισμός θεωρήθηκε, μικρή κλίμακα ανάπτυξης του τουρισμού, που προέρχεται και οργανώνεται από τον τοπικό πληθυσμό ή τους τοπικούς φορείς (ενδογενούς ανάπτυξη). Ο τρόπος αυτός της ανάπτυξης αφενός επιφέρει λιγότερες αρνητικές επιπτώσεις – κοινωνικές και πολιτισμικές – και αφετέρου έχει μεγαλύτερες πιθανότητες ευνοϊκής αποδοχής από τον τοπικό πληθυσμό από ότι ο μαζικός τουρισμός.

Η τρίτη αφορά στο γεγονός ότι μερικές μορφές τουρισμού θεωρούνται εναλλακτικές, διότι δεν εκμεταλλεύονται τον τοπικό πληθυσμό. Συγκεκριμένα τα οικονομικά οφέλη από τις τουριστικές δραστηριότητες διοχετεύονται κυρίως προς τους μόνιμους κατοίκους της περιοχής ή προς τις μειονεκτικές περιοχές και όχι προς τις πόλεις ή τις άλλες χώρες, όπως συμβαίνει με το μαζικό τουρισμό.

Τέλος ο τουρισμός που δεν καταστρέφει τον πολιτισμό της κοινωνίας υποδοχής συνήθως ονομάζεται εναλλακτικός τουρισμός, διότι εκτός των άλλων προσπαθεί ενεργά να ενθαρρύνει το σεβασμό προς την πολιτισμική πραγματικότητα δια μέσου της εκπαίδευσης, της επιμόρφωσης και γενικότερα των οργανωμένων «συναντήσεων».

β. Βασικές έννοιες και προσδιορισμοί

Μορφή είναι το σύνολο των εξωτερικών χαρακτηριστικών των πραγμάτων (ανόργανων και οργανικών ιόντων και μεταφορικά των συνόλων, των διαδικασιών των ενεργειών του θεσμού κ.λπ.).

Μορφή ή τύπος τουρισμού είναι η τουριστική δραστηριότητα που έχει και εκδηλώνεται με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που την ξεχωρίζουν από άλλες τουριστικές μορφές.

Εναλλακτικός είναι αυτός που προκαλεί η δέχεται εναλλαγή, δηλαδή διαδοχική αλλαγή ή αντικατάσταση από κάποιον άλλον και αντίθετα.

Εναλλακτική μορφή είναι μια μορφή από πολλές άλλες παρόμοιες που έχουν τη δυνατότητα εναλλαγής.

Εναλλακτική μορφή τουρισμού είναι, κατ' αναλογία και κατ' επέκταση, μια από τις πολλές μορφές τουρισμού που υπάρχουν, που μπορεί να αντικαταστεί η να αντικαταστήσει κάποια άλλη μορφή.

3) Συγκριτική παρουσίαση Μαζικού και Εναλλακτικού τουρισμού

Η σύγκριση των δυο μορφών τουρισμού ποικίλει ανάλογα με τον τρόπο προσέγγιση της. Και αυτό έγκειται στο γεγονός της διαφορετικής αντίληψης των δρώντων του τουρισμού.

Οι τουριστικοί επιχειρηματίες τάσσονται υπέρ του μαζικού τουρισμού αφού αυτοί τον μεγέθυναν και τον ανέπτυξαν λόγω των τεράστιων κερδών που αποκομίζουν από την πώληση των τουριστικών προϊόντων.

Σύγκριση του μαζικού και του εναλλακτικού τουρισμού.

A/A	Μορφή τουρισμού	ΜΑΖΙΚΟΣ	ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ
1.	Τύπος ταξιδιού	Ομαδικός	Ατομικό, οικογενειακό, φιλικό
2.	Διάρκεια ταξιδιού	Τουριστικό πακέτο	Επιθυμία τουριστών
3.	Μέσα μεταφοράς	Charters	Επιθυμία τουριστών
4.	Πρόγραμμα ταξιδιού	Οργανώνεται από το ταξιδιωτικό γραφείο και δεν μπορεί να μεταβληθεί	Επιθυμία και βούληση των τουριστών και μεταβάλλεται από τους ιδίους.
5.	Χαρακτήρας ταξιδιού	Παθητικό και άνετο	Κουραστικό και Ενεργητικό
6.	Προετοιμασία ταξιδιού	Μικρή	Μεγάλη
7.	Γνώση της γλωσσάς του	Δεν απαιτείται	Απαιτείται η γνώση της γλωσσάς

	τουριστικού προορισμού		
8.	Σκοπός ταξιδιού	Παθητικός (ξεκούραση)	Ενεργητικός (Εμπειρίες – Γνώση)
9.	Καταναλωτικές συνήθειες	Καλύτερα ψώνια	Αναμνηστικά, Δώρα
10.	Εντυπώσεις	Postcards	Φωτογραφίες, πίνακες
11.	Αντιμετώπιση τοπικού πολιτισμού	Με περιέργεια	Με ενδιαφέρον
12.	Επαφές με τον ντόπιο πληθυσμό	Απρόσωπες	Φιλικές, προσωπικές
13.	Παρουσία μορφής	Τουριστικό Μπούγιο	Σιωπηλά
14.	Μορφή ταξιδιού	4S (sun, sand, sea, sex)	3Φ (φιλία, φύση, φιλοξενία)
15.	Τήρηση χρονολογίων	Αυστηρή τήρηση	Επιθυμία και βούληση των τουριστών
16.	Πωλήσεις (Marketing)	Πωλήσεις συμφωνά με τους ορούς της αγοράς.	Πωλήσεις σε συνάρτηση με τις επιθυμίες
17.	Δαπάνη	Μικρή	Μεγάλη
18.	Ασφάλεια ταξιδιού	Εξασφαλισμένη	Ανάλογη με την ικανότητα των τουριστών
19.	Ψυχολογία τουριστών	Ομαδική	Ατομική, ανεξάρτητη, ελεύθερη
20.	Εμπειρίες	Ελάχιστες	Ζωηρές πρωτόγνωρες
21.	Ανέσεις	Πολλές	Λίγες

Αντίθετα οι τουρίστες προτιμούν την μια ή την άλλη μορφή ανάλογα με τις γνώσεις, τις επιδράσεις τις ανάγκες και την οικονομική τους δυνατότητα.

Οι δημόσιοι φορείς αν και προτιμούν το εναλλακτικό τουρισμό για τα πλεονεκτήματα που έχει εντούτοις αποδέχονται το μαζικό τουρισμό γιατί τους αποφέρει τεράστια οφέλη (φορολογικά, συναλλαγματικά) και παράλληλα τον στηρίζει με διάφορα κίνητρα π.χ. φοροαπαλλαγές χρηματοδοτήσεις κ.λπ.

Παρόλο τις επιπτώσεις και τα μειονεκτήματα του ο μαζικός τουρισμός κατέχει παγκοσμίως το μεγαλύτερο κομμάτι της τουριστικής βιομηχανίας με ποσοστό 90% έναντι του εναλλακτικού με 10%. Όμως η αριθμητική υπεροχή του εκφράζεται ποσοτικά και μη φιλικά ως προς το περιβάλλον που αναπτύσσεται σε αντίθεση με τον εναλλακτικό ο οποίος είναι πιο φιλικός με το περιβάλλον και πιο ποιοτικός.

Άσχετα από την τοποθέτηση της κάθε πλευράς η ανάγκη για την επανατοποθέτηση της τουριστικής ανάπτυξης και σχεδιασμού αποτελεί μονόδρομο. Και αυτό θα γίνει μέσα από τις συντονισμένες συνειδητοποιημένες δράσεις όλων των εμπλεκομένων με το τουρισμό στην βάση μιας ενιαίας πολιτικής και στρατηγικής.

Έτσι σκοπός όλων είναι η εξάλειψη του μαζικού τουρισμού και η αντικατάσταση του από τον εναλλακτικό αλλά η μείωση των επιπτώσεων του μαζικού τουρισμού στο μέγιστο δυνατό βαθμό και αυτό θα επιτευχθεί με την προσθήκη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, μέσα από την ανάλυση των οποίων θα διαπιστώσουμε την αναγκαιότητα της εφαρμογής τους.

Συνεπώς τόσο η διεθνή όσο και η Ευρωπαϊκή Ένωση στρέφονται στην ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, οι οποίες αποβλέπουν στο σεβασμό του ανθρώπου και του περιβάλλοντος και επιμηκύνουν το διάστημα της τουριστικής περιόδου.

Τα πεδία εφαρμογής είναι εκεί όπου εμφανίζεται ο μαζικός τουρισμός, και οι περιοχές με αρχικά στάδια τουριστικής ανάπτυξης. Οι κυριότερες μορφές είναι ο Αγροτουρισμός ή ο τουρισμός υπαίθρου, ο Συνεδριακός, Αθλητικός, Θαλάσσιος, Πολιτιστικός, Θρησκευτικός, Φυσιολατρικός τουρισμός, και ο τουρισμός υγείας κ.λπ.

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ – ΓΕΩΡΓΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

1) Εννοιολογικοί προσδιορισμοί.

Στον τουρισμό που έχει σαν τουριστικό προορισμό τις αγροτικές περιοχές, περιοχές δηλαδή που υπάρχουν καλλιεργήσιμα κομμάτια γης υπάρχουν δυο παραλλαγές.

Η πρώτη είναι αυτή του Farm/Ranch based tourism στην οποία οι τουρίστες έχουν για κατάλυμα ένα αυθεντικό γεωργικό σπίτι (φάρμα ή ράντσο), ζουν μαζί με γεωργούς τρώνε μαζί τα ίδια φαγητά και συμμετέχουν ενεργά ή απλώς σαν παρατηρητές στις γεωργικές δουλειές. Η παραλλαγή αυτή ονομάζεται agricultural tourism, δηλαδή γεωργικός τουρισμός. Ο γεωργικός τουρισμός εκδηλώνεται στις αγροτικές περιοχές που καλλιεργούνται (γεωργικές περιοχές) και αναφέρεται στη γεωργία και στη γεωργική ζωή γενικότερα.

Η δεύτερη είναι αυτή του Hotel/resort based tourism κατά την οποία οι τουρίστες μένουν και τρώνε σε ένα οργανωμένο τουριστικό κατάλυμα (ξενοδοχεία, Ξενώνες, Θέρετρα), το οποίο βρίσκεται κοντά ή μέσα στην αγροτική περιοχή και από το οποίο μεταβαίνουν στους αγρούς όπου έχουν ή παρατηρούν αγροτικές ασχολίες, οι οποίες δεν είναι υποχρεωτικά γεωργικές. Η παραλλαγή αυτή ονομάζεται Agrotourism, δηλαδή Αγροτουρισμός ή Αγροτικός τουρισμός. Ο αγροτικός τουρισμός εκδηλώνεται στις αγροτικές περιοχές και έχει σκοπό όχι μόνο την καλλιέργεια των αγρών, αλλά και άλλες αγροτικές δραστηριότητες.

Ο αγροτικός και ο γεωργικός τουρισμός αναφέρονται συχνά με ένα κοινό όνομα, αυτό του rural tourism, όπου rural σημαίνει αγροτικός ή

εξοχικός. Εξοχικός όμως σημαίνει και υπαίθριος και γι' αυτό μπερδεύονται οι έννοιες του αγροτικού, του γεωργικού και του τουρισμού υπαίθρου.

Υπαίθριος σημαίνει ο εκτός κατοικημένων περιοχών χώρος και είναι το σύνολο της εξοχής όπου υπάρχουν και αγροί που καλλιεργούνται και άλλες περιοχές που δεν καλλιεργούνται (βουνά, δάση, λίμνες, ποταμιά κ.λπ. Υπαίθριος τουρισμός είναι η κάθε μορφή τουρισμού που εκδηλώνεται στην ύπαιθρο. Και είναι ευρύτερη έννοια που περιλαμβάνει και τον αγροτικό και γεωργικό τουρισμό αλλά και άλλες μορφές τουρισμού π.χ. αθλητικός.

Ο τουρισμός Υπαίθρου μπορεί να εκδηλωθεί σε περιοχές ίδιες μ' αυτές, που εκδηλώνεται ο γεωργικός και αγροτικός τουρισμός αλλά και σε άλλες, όπως ο παραλίμιος που εκδηλώνεται στις όχθες ενός ποταμού, ο ορεινός στις ορεινές περιοχές, ο παραποτάμιος στις όχθες ενός ποταμού, ο περιπατητικός στα περιπατητικά μονοπάτια κ.λπ.

2) Ο αγροτουρισμός

α. Γενικά

Για την έννοια του αγροτουρισμού έχουν δοθεί χαρακτηρισμοί όπως π.χ. τουρισμός υπαίθρου, αγροτικός τουρισμός, πράσινος τουρισμός κ.λπ.

Ο αγροτουρισμός ως τουριστική δραστηριότητα εμφανίζεται στις αγροτικές περιοχές με την μορφή τουριστικών καταλυμάτων (ενοικιαζόμενα δωμάτια ή παραδοσιακοί οικισμοί) τα οποία είναι κατάλληλα εναρμονισμένα με τα οικεία χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος τους με σκοπό την εξυπηρέτηση τις ανάγκες της μορφής αυτής του τουρισμού.

Αγροτουρισμός ονομάζεται η εναλλακτική εκείνη μορφή τουρισμού η οποία αναπτύσσεται σε μη τουριστικά κορεσμένες αγροτικές περιοχές και συνδέεται με κοινωνικές, περιβαλλοντικές και πολιτισμικές αξίες, οι οποίες επιτρέπουν τόσο στους οικοδεσπότες όσο και στους

φιλοξενούμενους των περιοχών αυτών να υφίστανται αλληλεπιδράσεις και να μοιράζονται εμπειρίες.

Ως δραστηριότητα αναπτύσσεται από τους μόνιμους κατοίκους των περιοχών του πρωτογενούς τομέα, οι οποίοι χρησιμοποιούν τον αγροτουρισμό ως συμπληρωματική πηγή εισοδήματος.

Τα άτομα τα οποία χρησιμοποιούν αυτή την μορφή τουρισμού είναι μορφωμένα, συνήθως ηλικιωμένοι ή ερευνητές που η οικονομική τους δυνατότητα είναι μεγάλη για το λόγο αυτό βρίσκονται σε ένα στάδιο της ζωής στο οποίο δεν επιβαρύνονται από τις οικογενειακές δαπάνες. Η διάρκεια των διακοπών ποικίλει ανάλογα με την επιθυμία των επισκεπτών και μπορεί να μεταβληθεί π.χ. μπορεί να είναι από ένα Σαββατοκύριακο μέχρι 10-30 μέρες. Ο αγροτουρισμός είναι αντιεποχικός και παρακολουθεί όλες τις φάσεις της γεωργίας με τις συνεπαγόμενες εκδηλώσεις της αγροτικής ζωής. Η προέλευση των ατόμων είναι κυρίως από το εσωτερικό της χώρας αλλά υπάρχουν και οι εξωτερικοί τουρίστες (από άλλη χώρα). Οι τόποι όπου βρίσκονται τα αγροτουριστικά καταλύματα είναι κοντά στα μεγάλα αστικά κέντρα ενώ οι προσβάσεις σε αυτές γίνονται είτε με ιδιωτικά τους αυτοκίνητα είτε με τις Δημοσιές συγκοινωνίες.

Ο αγρότης – οικοδεσπότης παρέχει στο φιλοξενούμενο – τουρίστα στέγη στην παραδοσιακή της μορφή έτσι ώστε να τον κάνει να αισθανθεί ως κάτοικο της υπαίθρου. Η διαδεδομένη αυτή μορφή τουρισμού δίνει την δυνατότητα στον επισκέπτη να συμμετέχει και αυτός όπως ο ντόπιος αγρότης, στην παραγωγική διαδικασία των αγροτικών προϊόντων π.χ. της ντομάτας, πατάτας, οπωροκηπευτικών προϊόντων, την ανταλλαγή τεχνογνωσίας μέσα από εκπαιδευτικά σεμινάρια για τον τρόπο καλλιέργειας, και συγκομιδής και τέλος από την δοκιμή φρούτων ή χυμών δηλαδή απόλαυση προϊόντων κατευθείαν από την φύση. Ο

αγροτουρισμός μπορεί να συνδυάσει και άλλες μορφές τουρισμού όπως του φυσιολατρικού, ορειβατικού κυνηγετικού κ.λπ.

Ο αγροτουρισμός αναφέρεται στη δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων του τύπου ενοικιαζόμενου δωματίου ή διαμερίσματος ή μικρού ξενώνα σε αγροτική περιοχή. Το κύριο σκεπτικό υποστήριξης της αγροτικής οικογένειας με ένα συμπληρωματικό πόρο και όχι με την υποκατάσταση της γεωργικής δραστηριότητας είναι αναγκαίες για την αξιοποίηση των δυνατοτήτων του αγροτουρισμού. Οι συμπληρωματικές δραστηριότητες επικεντρώνονται στην εξασφάλιση διατροφής και ψυχαγωγίας των επισκεπτών και στην κατασκευή και διοχέτευση στην τουριστική αγορά ειδών λαϊκής τέχνης και προϊόντων της τοπικής βιοτεχνίας και οικοτεχνίας.

Για να εφαρμοστεί ο αγροτουρισμός σε μια περιοχή απαιτούνται κάποιες προϋποθέσεις όπως:

- παραγωγή –υλικοτεχνική υποδομή για τις δραστηριότητες του αγροτουρισμού
- υποδομή μόνιμων τουριστικών καταλυμάτων: ενοικιαζόμενα δωμάτια σε αγροτικές κατοικίες, ξενώνες, παραδοσιακοί οικισμοί, πρόγραμμα οργανωμένων συγκροτημάτων παραδοσιακών σπιτιών
- συμπληρωματική υποδομή αγροτουρισμού
- κατάρτιση, ερευνά και εκπαίδευση
- φορείς και υπηρεσίες οργάνωσης της υποδομής
- πρόγραμμα για την προστασία και ανάπτυξη χειροτεχνικών και καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων στον αγροτικό χώρο.

Ο αγροτουρισμός ως μορφή ήπιου τουρισμού διακρίνεται ιδιαίτερα λόγω της ελληνικής πλούσιας αγροτικής ζωής που χαρακτηρίζεται από μια ποικιλία προϊόντων. Δίνει την δυνατότητα και την ευκαιρία στις περιοχές που δεν έχουν αξιοποιηθεί τουριστικά να προβάλλουν το φυσικό τους περιβάλλον και την πολιτιστική παράδοση. Παράλληλα λειτουργεί και ως συμπληρωματικό εισόδημα για τον ντόπιο πληθυσμό ενώ για τους επισκέπτες δίδεται η δυνατότητα να έρθουν πιο κοντά και άμεσα με την φύση.

Κάθε αγροτουριστική ανάπτυξη πρέπει να επιτυγχάνει το σημείο ισορροπίας ανάμεσα στις ανάγκες και παροχές των επισκεπτών και του οφέλους των αγροτών, και να γίνεται συμφωνά με τις αρχές της αειφορίας (όχι υπερσυγκεντρώσεις).

a1) Τα κύρια χαρακτηριστικά του αγροτουριστικού προϊόντος είναι:

- Η απόλαυση του φυσικού περιβάλλοντος και η γνωριμία με τα χαρακτηριστικά φυσικά τοπία, τα τοπία φυσικού κάλλους και την πανίδα και τη χλωρίδα των εκάστοτε περιοχών. Αγροτικές περιοχές που περιλαμβάνουν υδροβιότοπους μπορούν να συνδυάσουν την αγροτουριστική δραστηριότητα με το λεγόμενο "τουρισμό των υδροβιότοπων" (παρατήρηση χλωρίδας και πανίδας, δημιουργία κέντρων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης κ.τ.λ.).
- Η επαφή και η γνωριμία με την τοπική αγροτική πολιτιστική κληρονομιά, τα ήθη και τα έθιμα των κατοίκων, η συμμετοχή σε τοπικές πολιτιστικές εκδηλώσεις κ.τ.λ.
- Η προσφορά διαφοροποιημένων, υψηλής ποιότητας τουριστικών προϊόντων (π.χ. προσφορά βιολογικών παραδοσιακών προϊόντων, προϊόντων προστατευόμενης ονομασίας προέλευσης, προστατευόμενης γεωγραφικής ένδειξης)
- Η παρατήρηση των γεωργικών δραστηριοτήτων και πιθανώς η συμμετοχή σε αυτές
- Η άσκηση παράλληλων τουριστικών δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο (ορειβασία, πεζοπορία, ανεμόπτερο πλαγιάς κ.λπ.).

α2) Είδη αγροτουριστικών καταλυμάτων

Τα είδη αγροτουριστικών καταλυμάτων είναι τα εξής:

- Μικρές ξενοδοχειακές μονάδες - ξενώνες
- Ενοικιαζόμενα δωμάτια στα σπίτια αγροτικών οικογενειών
- Ανεξάρτητες αγροτικές κατοικίες παραδοσιακής αρχιτεκτονικής (που εναρμονίζονται με το φυσικό περιβάλλον).
- Κάμπινγκ σε αγροκτήματα, τα οποία δεν είναι διαδεδομένα στην Ελλάδα σε αντίθεση με ορισμένες περιοχές της Ευρώπης. Όπως είναι φανερό, η απαιτούμενη υποδομή του αγροτουρισμού είναι μικρής κλίμακας, συγκρινόμενη με εκείνη του μαζικού τουρισμού. Ο αγροτουρισμός δεν απαιτεί εξελιγμένη τουριστική υποδομή, τουλάχιστον

στα πρώτα στάδια της ανάπτυξής του. Παράλληλα, η προσφορά των αγροτικών προϊόντων είναι άφθονη, καθώς αυτά είναι κατά κύριο λόγο ελεύθερα αγαθά (αέρας, νερό, φύση).

α3) Πλεονεκτήματα αγροτουρισμού

Τα πλεονεκτήματα που προσφέρει ο αγροτουρισμός στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των αγροτικών περιοχών, συνοψίζονται στα εξής:

- Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και κατά συνέπεια συγκράτηση του πληθυσμού στην ύπαιθρο. Το πλεονέκτημα αυτό αποκτά ιδιαίτερη σημασία στις περιοχές που αντιμετωπίζουν σημαντική πληθυσμιακή μείωση και δημογραφική γήρανση. Η δημιουργία των θέσεων αυτών εργασίας είναι καθοριστική για τις ευαίσθητες, από άποψη εργασίας, κοινωνικές ομάδες των νέων και των γυναικών.
- Η δημιουργία υποδομών ήπιας κλίμακας, οι οποίες εναρμονίζονται με το φυσικό περιβάλλον και συμβάλλουν στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου των μόνιμων κατοίκων.
- Η προώθηση των γεωργικών παραδοσιακών προϊόντων στην αγορά και η αύξηση των εσόδων των ατόμων που ασχολούνται με το γεωργικό τομέα
- Ο αγροτουρισμός αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα της δυνατότητας συνδυασμού της περιφερειακής ανάπτυξης και της προστασίας και ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος. Είναι μια τουριστική δραστηριότητα που δεν δρα ανταγωνιστικά προς τους φυσικούς πόρους. Αντίθετα, συμβάλλει στην ευαισθητοποίηση τόσο των μόνιμων κατοίκων όσο και των επισκεπτών στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Ο αγροτουρισμός, ως δραστηριότητα, αναπτύσσεται όλες τις εποχές του χρόνου, αμβλύνοντας έτσι το πρόβλημα της τουριστικής εποχικότητας, που ως γνωστόν, αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα του ελληνικού τουρισμού.

β) Γεωργία και αγροτικότητα

Γεωργία είναι η διαδικασία καλλιέργειας των αγρών και περιλαμβάνει τους ανθρώπους καλλιεργητές (γεωργούς), τα μέσα καλλιέργειας και τον τρόπο χρησιμοποίησης τους, τις μεθόδους καλλιέργειας, τις φάσεις καλλιέργειας, τα γεωργικά προϊόντα, τους ετήσιους κύκλους καλλιέργειας, την επίδραση των καιρικών συνθηκών,

στους τομείς καλλιέργειας, τις ασθένειες των καλλιεργειών, τις γεωργικές συνήθειες και τη γεωργική ζωή στην στενή της έννοια.

Αγροτικότητα είναι η ιδιότητα των αγροτικών περιοχών γεωργικών και μη, που είναι το σύνολο των ιδιοτήτων της υπαίθρου (ανοιχτός χώρος, φυσικό περιβάλλον, καθαρός αέρας, αυθεντικά προϊόντα, καθαρό νερό, ησυχία και ηρεμία, αυθεντικότητα, απλότητα κ.λπ.).

Η αγροτικότητα χαρακτηρίζει όχι μόνο την γεωργία και τις εκδηλώσεις της αλλά και τις δραστηριότητες των ανθρώπων που ζουν στις αγροτικές περιοχές χωρίς να είναι γεωργοί (έμποροι – βιοτεχνίες – καταστηματάρχες – δημόσιοι υπάλληλοι κ.λπ. Επίσης χαρακτηρίζει τον τρόπο ζωής όλων των αγροτών, τις αγροτικές κοινωνίες, τον αγροτικό πολιτισμό, την αγροτική ανάπτυξη και οικονομία την ψυχολογία των αγροτών τη διαφορετικότητα του αγροτικού από το αστικό περιβάλλον.

Ο γεωργικός και ο αγροτικός τουρισμός είναι δυο παραλλαγές της ίδιας τουριστικής δραστηριότητας που εκδηλώνεται στις αγροτικές περιοχές, οι οποίες αποτελούν μικρό μόνο μέρος της συνολικής υπαίθρου μέσα στην οποία αναπτύσσονται και άλλες μορφές τουρισμού.

γ. Ο αγροτουρισμός ως μοχλός ανάπτυξης

Ο αγροτουρισμός πέρα από την προσφορά του κυρίως στον άνθρωπο της πόλης, συμβάλλει σημαντικά και στην τοπική ανάπτυξη. Δημιουργία ξενώνων και στελέχωση τους σημαίνει νέες θέσεις εργασίας και η ανάπτυξη του αγροτουρισμού σημαίνει πρόσθετα κέρδη και συγκράτηση του πληθυσμού, κυρίως των νέων στην περιφέρεια. Ακόμα σημαίνει και αύξηση της κοινωνικής ζωής σε απομακρυσμένα χωριά, από την οποία τόσο πολύ έχουν ανάγκη. Παρατηρείται ότι σημαντικό μέρος των κερδών που δημιουργούνται από τον αγροτουρισμό, διοχετεύεται στην κυρία ασχολία του πληθυσμού που είναι η γεωργία.

δ. Μορφές του αγροτουρισμού

Αναπτυχθήκαν πολλές μορφές αγροτουριστικών επιχειρήσεων, αλλά στην πρώτη περίοδο αυτής της νέας μορφής τουρισμού φάνηκαν να κερδίζουν έδαφος τα αγροτουριστικά συγκροτήματα συνεταιριστικής μορφής. Αναπτυχθήκαν κυρίως στην Ιταλία είτε με την μορφή πανσιόν μέσα σε αγρόκτημα είτε με την μορφή συνεταιρισμού προβολής τοπικών προϊόντων, που παράλληλα διαχειρίζεται και ένα αγροτουριστικό συγκρότημα (συνήθως με μορφή μικρού ξενοδοχείου). Το ενδιαφέρον στοιχείο είναι το γεγονός

ότι έχει υπάρξει έντονη παρουσία των γυναικών στους συνεταιρισμούς αυτούς, κάτι που συνδέεται με την παραγωγή από τις ίδιες ντόπιων προϊόντων (γλυκά, υφαντά, κεραμικά, τυροκομικά προϊόντα, κρασιά κ.λπ.) Συχνά δημιουργούν και εκθετήρια αγροτικών προϊόντων ή και μικρά μουσεία που απεικονίζουν την ιστορία και τον πολιτισμό της περιοχής. Τέτοιας μορφής αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί εμφανιστήκαν και στην Ελλάδα.

ε. Υποδομές του αγροτουρισμού

Ο αγροτουρισμός μπορεί να αναπτυχθεί για αρχή σε οικισμούς που χτίζονται με παραδοσιακά υλικά ώστε να δίνουν την εικόνα ενός παραδοσιακού χωριού. Μια πρόσφατη εξέλιξη τέτοιου είδους, με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, είναι αυτή που γνωρίζει μεγάλη άνθηση τα τελευταία χρόνια στην κεντρική Ευρώπη αλλά ακόμα και σε ορισμένες χώρες της Αφρικής. Χτίζονται ολόκληρα χωριά ή γίνονται επεμβάσεις σε εγκαταλελειμμένους οικισμούς για να μοιάζουν με παραδοσιακούς.

Παράλληλα δημιουργείται σε αυτούς τους οικισμούς και μια σημαντική υποδομή (μαγαζιά και εστιατόρια) και επιδιώκεται να δίνουν την εικόνα παραδοσιακού χωριού (δόμηση με τοπικά υλικά, προσεγμένη διακόσμηση, πώληση τοπικών προϊόντων κ.λπ.). Μεγάλη σημασία δίνεται στην μικρή κλίμακα των κτισμάτων και επιδιώκεται να είναι ενταγμένα στο φυσικό περιβάλλον.

στ. Ιδιαιτερότητες του αγροτουρισμού

Ο αγροτουρισμός μπορεί να αναπτυχθεί και σε αγροκτήματα, με διαμονή και φαγητό των τουριστών σε ξεχωριστό οίκημα. Αυτή η μορφή αγροτουρισμού έχει συνεχή ανάπτυξη, τα τελευταία χρόνια, λόγω των πλεονεκτημάτων που παρουσιάζει τόσο για τους αγρότες επιχειρηματίες όσο και για τους τουρίστες:

Οι μεν πρώτοι (αγρότες) διατηρούν τον ιδιωτικό τους χώρο, ενώ παράλληλα δημιουργώντας υποδομή οικίσκων έχουν την δυνατότητα ενός καλύτερου μάρκετινγκ και καλύτερων τιμών, οι δε τουρίστες έχουν αυτονομία στον ύπνο και στο φαγητό γεγονός ιδιαίτερα δελεαστικό για οικογένειες με μικρά παιδιά. Σε αυτές τις αγροτουριστικές μονάδες υπάρχει συχνά και υποδομή για παιδιά (π.χ. παιδικές χαρές) ή για αθλητισμό και για φυσιολατρία. Η ανάπτυξη τέτοιων αγροτουριστικών μονάδων απαιτεί αρκετά σημαντική επένδυση και εκτεταμένη αγροτική εκμετάλλευση. Οι μονάδες αυτού του είδους παρέχουν πλεονέκτημα στον αγρότη για τον λόγο ότι απαιτούν πολύ μικρής κλίμακας επένδυση και έτσι η απόσβεση τους είναι σύντομη.

ζ. Η μελέτη των δυνατοτήτων ανάπτυξης αγροτουρισμού

Η μελέτη των δυνατοτήτων ανάπτυξης αγροτουρισμού πρέπει να προσδιορίζει τις κυρίες παραγωγικές δραστηριότητες της περιοχής και τις δυνατότητες ένταξης του αγροτουρισμού στην γενικότερη ανάπτυξη του τόπου, την προσπελασιμότητα της περιοχής ως προς τα μεγάλα αστικά κέντρα και ειδικότερα προς τους οικισμούς όπου θα αναπτυχθούν και υπάρχει: θάλασσα, ακτές, ήλιος, ιαματικές πηγές, σπήλαια, αρχαιότητες, παραδοσιακοί οικισμοί, ενδιαφέροντα τοπία, ιστορικοί – πολιτιστικοί και θρησκευτικοί θησαυροί, και που αποτελούν ανεκτίμητο εθνικό κεφάλαιο, γι' αυτό και η διαφύλαξη, προστασία και ανάπτυξη τους είναι στους κυρίους στόχους της τουριστικής πολιτικής.

η. Κοινωνικές επιπτώσεις από τον αγροτουρισμό

Οι κοινωνικές επιπτώσεις του αγροτουρισμού αφορούν τόσο τους τουρίστες όσο και τους ντόπιους κατοίκους μιας περιοχής. Ο τουρίστας θεωρείται ότι σε τέτοιας μορφής τουριστική δραστηριότητα βρίσκει τη δυνατότητα να επανακτήσει την ισορροπία που οι ρυθμοί εργασίας και η ζωή στην πόλη τον έκαναν να χάσει. Αυτή η διαπίστωση συνδέεται και με το γεγονός τι το μεγαλύτερο μέρος των τουριστών προέρχεται από αστικά κέντρα και είναι οικογενειάρχες. Συνδέεται επίσης και με την άποψη ότι το φυσικό και το δομημένο περιβάλλον ενός αγροκτήματος σε αντίθεση με μια παραθαλάσσια περιοχή τουρισμού διακοπών, επιτρέπει την χαλάρωση και την ξεκούραση χωρίς εντάσεις (π.χ. βραδινή ζωή και διασκέδαση στις περιοχές τουρισμού διακοπών).

Μια δεύτερη κοινωνική επίπτωση συνδέει αυτή την μορφή διακοπών με την ανάγκη για επιστροφή στην φύση που εννοείται σαν μια επιστροφή σε ένα παρελθόν με κοινωνικά, οικονομικά και

περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά, που δεν υπάρχουν πια στην καθημερινή πραγματικότητα του τουρίστα. Αυτή η επιστροφή είναι ένα ετήσιο ταξίδι που επιτρέπει στον τουρίστα να συνεχίσει κατόπιν να ζει στους έντονους ρυθμούς της ζωής, στην πόλη.

3) Τουρισμός Υπαίθρου.

α) Η ανάγκη για στροφή προς την φύση και ο ρόλος του τουρισμού

Πάντα ο άνθρωπος ζούσε μέσα στην φύση, και ανεξάρτητα από τον τρόπο ζωής του, που συχνά δεν είναι ίδιος με το φυσικό τρόπο, είχε επαφή με την φύση και σχεδόν πάντα ο απομακρυσμένος από την φύση άνθρωπος, ήθελε και επεδίωκε να γυρίσει σ' αυτήν.

Η συγκεκριμένη τάση του ανθρώπου που αναζητά την φύση εκδηλώνεται και με την μορφή της τουριστικής δραστηριότητας αυτή η εκδήλωση ονομάζεται (τουριστικό σύμπλεγμα του Ανταίου) που μεταφορικά σημαίνει ότι ο άνθρωπος οφείλει την ύπαρξη του στην φύση και ότι παίρνει δύναμη και αναζωογονείται οπότε έρχεται σε επαφή μαζί της.

Η επιθυμία του ανθρώπου για στροφή προς την φύση υπάρχει γιατί χρειάζεται να ξεφεύγει, μόνιμα η προσωρινά από το αστικό περιβάλλον οπού από τύχη ή από ανάγκη ζει.

Η αντίδραση του ανθρώπου εναντία στο σημερινό πιεστικό και ασφυκτικό τρόπο ζωής, που το αστικό περιβάλλον δημιουργεί και οι πολλές κοινωνικές, οικονομικές, εργασιακές και πολιτικές συνθήκες αναγκάζουν τον άνθρωπο να στραφεί προς την φύση. Η στροφή αυτή γίνεται με την μετάβαση των ανθρώπων από τα αστικά κέντρα στην ύπαιθρο. Γι' αυτή την μετάβαση μοναδικό μέσον και η μοναδική ευκαιρία είναι ο τουρισμός. Γιατί κάνω τουρισμό σημαίνει ότι κάνω διακοπές, δηλαδή ότι οι άνθρωποι των αστικών κέντρων «διακόπτουν» τις οποιεσδήποτε υποχρεώσεις που έχουν, και έχουν ελεύθερο χρόνο για να απομακρυνθούν προσωρινά από τους τόπους όπου ζούν και εργάζονται. Και πρέπει αλλά και χρειάζονται να το κάνουν γιατί από τον τρόπο ζωής τους έχουν αναλάβει μεγάλα βάρη όπως οικονομικά, ψυχολογικά, κοινωνικά, κ.λπ. και θέλουν για λίγο να τα ξεχάσουν, και αυτό το πετυχαίνουν με το να το αναζητούν σε διαφορετικό περιβάλλον, στη φύση, αυτό που τους λείπει που τους ξεκουράζει.

Ο ρόλος του τουρισμού στην επαφή των ανθρώπων με τη φύση είναι πρωταρχικός. Επειδή στηρίζει τη γέφυρα την οποία περνούν χιλιάδες άνθρωποι – τουρίστες για να ξεφύγουν από το αστικό και να βρεθούν στο φυσικό περιβάλλον.

β) Παράγοντες στροφής προς τη Φύση και οι μορφές τουρισμού που τους ενισχύουν.

► Το αυξημένο ενδιαφέρον του ανθρώπου για το περιβάλλον.

Οι ανθρώπινες δραστηριότητες έχουν πλήξει κατά πολύ το περιβάλλον, για χάρη της ανεξέλεγκτης και κερδοσκοπικής οικονομικής ανάπτυξης, οι οποίες αποβλέπουν στην υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων με τραυματικές για την φύση τακτικές, με αποτέλεσμα να υπάρχουν τα σημερινά παγκόσμια περιβαλλοντικά προβλήματα που απειλούν την ανθρώπινη ζωή και ολόκληρη την γη.

Ο ανθρώπινος πληθυσμός αφυπνίστηκε από την μεγάλη απειλή και αποφάσισε να κινητοποιηθεί και να πάρει όσα και όποια μέτρα χρειάζονται για την προστασία του περιβάλλοντος. Έτσι δημιουργήθηκαν στις ανεπτυγμένες χώρες του κόσμου, ομάδες ανθρώπων με την μορφή οικολογικών, ή οικολογικών συνόλων (Συλλόγων, Ενώσεων, Κινημάτων κ.λπ) που υποχρέωση τους είναι να προστατεύουν το περιβάλλον.

Έτσι στην αναπτυξιακή δραστηριότητα καθιερώθηκε το δόγμα της αειφορικής ανάπτυξης.

Στον τουριστικό τομέα καθιερώθηκε ο εναλλακτικός τουρισμός του οποίου οι εναλλακτικές μορφές είναι προστατευτικές και φιλικές προς το περιβάλλον. Ο οικοτουρισμός είναι το πιο γρήγορα αναπτυσσόμενο τμήμα της παγκόσμιας τουριστικής αγοράς, ο αειφόρος τουρισμός αντιπροσωπεύει το δόγμα της αειφορικής τουριστικής ανάπτυξης. Σε αντίθεση με τον μαζικό τουρισμό που κατηγορείται για τις δυσμενείς περιβαλλοντικές του επιπτώσεις, μειώνεται ή τουλάχιστον γίνονται προσπάθειες να μειωθεί ή να ακολουθήσει ηπιότερες τακτικές.

► Η αναζήτηση της ανθεκτικότητας.

Την σημερινή εποχή με τον τεχνολογικό πολιτισμό επικρατεί το τεχνητό. Έτσι έχουμε τεχνητά υλικά, τρόφιμα, τεχνητές υπηρεσίες, τεχνητή διασκέδαση, τεχνητή συμπεριφορά, τεχνητός τρόπος ζωής, τεχνητές σχέσεις, τεχνητό περιβάλλον, το φυσικό το αυθεντικό δεν επαρκεί.

Κάτω από την πίεση του τεχνητού οι άνθρωποι ασφυκτιούν και ζητούν αέρα να αναπνεύσουν. Άρχισαν να αναζητούν το αυθεντικό. Να

αναζητούν τα φυσικά, ανόθευτα, ανθεκτικά προϊόντα. Να αναζητούν την ανθρώπινη επαφή, τις προσωπικές σχέσεις, τις γνωριμίες, τους φίλους που έχουν μικρό όνομα, τους γείτονες που λένε καλημέρα, το πρωτογενές συναίσθημα και το φυσικό τρόπο ζωής. Η αναζήτηση της αυθεντικότητας τους οδηγεί στην ύπαιθρο. Εκεί θα βρουν αυθεντικούς ανθρώπους, αυθεντικά προϊόντα, αυθεντικούς τρόπους ζωής, αυθεντικές ανθρώπινες σχέσεις, αυθεντικό περιβάλλον.

Η αυθεντικότητα σπανίζει στη σύγχρονη αστική κοινωνία. Όση απέμεινε βρίσκεται στην φύση. Και στην φύση στρέφονται αυτοί που την χρειάζονται. Και το κάνουν με την βοήθεια του τουρισμού. Και βρίσκουν την αυθεντικότητα μέσω του τουρισμού Υπαίθρου κάτι που δύσκολα θα βρουν στο Μαζικό τουρισμό του οποίου το «τεχνητό» πακέτο περιέχει μόνο «τεχνητά» τουριστικά προϊόντα.

► Η αναζήτηση της ηρεμίας και της ησυχίας.

Σχεδόν όλος ο πληθυσμός των ανεπτυγμένων χωρών ζει και εργάζεται στα αστικά κέντρα. Ο πληθυσμός αυτός ζει μια ζωή σ' ένα διαμέρισμα – κλουβί και σ' ένα περιβάλλον ιδιαίτερα επιβαρυνμένο. Οι ρυθμοί ζωής που είναι οι αντίθετοι με τους φυσικούς βιορυθμούς, οι τρόποι ζωής που επιβάλλουν οι αστικές συνθήκες, το κυκλοφοριακό, η ηχητική ρύπανση, η ανασφάλεια, η τρομοκρατία κ.λπ. όλοι αυτοί οι παράγοντες εξαφάνισαν τη δυνατότητα ηρεμίας και ησυχίας.

Το να εργάζεσαι στα αστικά κέντρα πρέπει να τηρείς κάποιους κανόνες, αυστηρό ωράριο, κτύπημα κάρτας, υπακοή στο αφεντικό, κούραση, κυνήγι έγκαιρης αφύπνισης και έγκυρης άφιξης στο χώρο εργασίας, ελάχιστος ελεύθερος χρόνος για ηρεμία και ανεπάρκεια συνθηκών ησυχίας.

Συνεπώς οι άνθρωποι των πόλεων νιώθουν σαν ανάγκη την αναζήτηση της ηρεμίας και την ησυχία που χρειάζονται για τη σωματική και ψυχική τους ισορροπία, έξω από το περιβάλλον στο οποίο ζούν. Και έτσι το αναζητούν στη φύση στον ανοικτό χώρο της υπαίθρου όπου η ημέρα είναι ημέρα και η νύχτα είναι νύχτα. Εκεί δηλαδή που η ησυχία είναι η ιδιότητα του περιβάλλοντος και η ηρεμία είναι στο χέρι αυτού που το επιθυμεί.

► Το αυξημένο ενδιαφέρον για τα θέματα υγείας και υγιεινής.

Τα τελευταία χρόνια οι άνθρωποι άρχισαν να ενδιαφέρονται περισσότερο για τα θέματα υγείας. Επειδή συνειδητοποίησαν ότι η υγεία είναι πράγματι το πρώτιστο αγαθό, ακόμα και ανάμεσα σε όλα μαζί τα αγαθά του τεχνολογικού πολιτισμού. Ίσως γιατί κατάλαβαν ότι το κόστος

της αποκατάστασης της υγείας είναι πολύ υψηλό και πολύ μεγαλύτερο από το κόστος της διατήρησης της.

Αλλά οι φυσικές συνθήκες υγείας και υγιεινής στα αστικά κέντρα δεν είναι οι καλύτερες δυνατές. Γιατί αν και ολόκληρη σχεδόν η Ιατρική και Νοσοκομειακή υποδομή της χώρας είναι συγκεντρωμένη στα αστικά κέντρα και η αποκατάσταση της υγείας γίνεται, δυστυχώς, μονό σε αυτά, το αστικό περιβάλλον είναι ανθυγιεινό, μολυσμένο και ποικιλοτρόπως επικίνδυνο για τον άνθρωπο. Αντίθετα στην ύπαιθρο οι συνθήκες υγείας και υγιεινής είναι ιδανικές. Ο αέρας είναι φρέσκος και καθαρός. Τα τρόφιμα είναι υγιεινά και αυθεντικά. Το νερό είναι φυσικό, καθαρό και χωρίς χημικά πρόσθετα. Οι ρυθμοί της ζωής συμπίπτουν με τους φυσικούς βιορυθμούς. Το περιβάλλον είναι το καταλληλότερο για ενεργητική ψυχαγωγία δηλαδή για άσκηση και αθλητισμό στον ανοικτό χώρο που σήμερα θεωρείται ότι αποτελούν τα θεμέλια της Υγιεινής ζωής.

Οι υπαίθριες μορφές τουρισμού όπως ο αγροτογεωργικός, ο περιπατητικός, ο ορειβατικός, ο ποδηλατικός κ.λπ. που φέρνουν τους τουρίστες στην ύπαιθρο, έχουν σαν κύριο τουριστικό τους προϊόν την προσφορά των ιδανικών συνθηκών υγείας και υγιεινής.

► Η ανάπτυξη των συγκοινωνιών και επικοινωνιών

Η μεγάλη πρόοδος των μεταφορικών μέσων από άποψη ταχύτητας, ασφάλειας και ικανότητας μεταφοράς και των δικτύων συγκοινωνιών, ελαχιστοποίησαν, τις χρονοαποστάσεις. Ταυτόχρονα εξασφάλισαν την προσπελασιμότητα όλων των περιοχών όσο απομακρυσμένες, απρόσιτες, δύσβατες, και κακοτράχαλες και αν είναι. Αεροδρόμια υπάρχουν παντού, οδικά δίκτυα, πυκνά δρομολόγια υπάρχουν παντού. Δεν υπάρχει πλέον κανένα εμπόδιο για κανένα άνθρωπο που θέλει να πάει σε κάθε γωνιά της υπαίθρου ακόμη και να κινηθεί σε δύσκολους και μεγάλης κλίσης δρόμους.

Επίσης η ανάπτυξη των επικοινωνιών είναι πιο θεαματική. Κάθε στιγμή υπάρχει δυνατότητα επικοινωνίας σε οποιοδήποτε σημείο του κόσμου. Τα τηλεφώνά, οι ασύρματοι, οι τηλετυπικές μηχανές (φαξ), οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές, το διαδίκτυο, τα συστήματα εντοπισμού (GPS), οι πιστωτικές κάρτες, κ.λπ. εξασφαλίζουν την επικοινωνία του κάθε ανθρώπου με κάθε άλλο άνθρωπο σε κάθε περιοχή και οποιαδήποτε στιγμή.

Με αυτές τις συνθήκες ο τουρισμός υπαίθρου δεν σημαίνει πια υποχρεωτική απομόνωση.

4) Η σύνδεση του τουρισμού με την αγροτική ανάπτυξη.

Τα τελευταία χρονιά δυο αντίρροπα κοινωνικοοικονομικά φαινόμενα βρίσκονται σε εξέλιξη και παρατηρούνται σε όλες σχεδόν τις χώρες του κόσμου.

Το πρώτο είναι η μείωση της γεωργίας και η υποβάθμιση του αγροτικού τομέα και το δεύτερο είναι η εκρηκτική αύξηση του τουρισμού.

Οι συνέπειες του πρώτου φαινομένου είναι ότι ο αγροτικός πληθυσμός γερνάει και μειώνεται. Τα χωριά εγκαταλείπονται, τα σχολεία κλείνουν, στις εκκλησιές συγκεντρώνονται λίγοι πιστοί. Οι συγκοινωνίες προς και από τις αγροτικές περιοχές αραιώνουν. Η αγροτική απασχόληση μειώνεται και το αγροτικό εισόδημα ελαχιστοποιείται. Τα προβλήματα υγείας, εργασίας, εκπαίδευσης και πολιτισμού δεν αντιμετωπίζονται επί τόπου αλλά προωθούνται στα αστικά κέντρα και οι δείκτες ποιότητας ζωής παίρνουν τις χαμηλότερες τιμές τους.

Η οικονομική ανάπτυξη, η βιομηχανία, η αστικοποίηση, η παγκοσμιοποίηση της αγοράς, και η γενικότερη αναγέννηση της κοινωνίας, αφήνουν στο περιθώριο τις αγροτικές περιοχές.

Αντιθέτως ο τουρισμός παρουσιάζει αύξηση και ήδη αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες βιομηχανίες του κόσμου. Αυτή όμως η βιομηχανία συγκεντρώνεται στις λεγόμενες τουριστικές περιοχές που είναι κυρίως οι παράκτιες περιοχές, τα μεγάλα πολιτιστικά κέντρα, τα κοσμοπολίτικα τουριστικά θέρετρα, οι εξωτικές θερμές περιοχές και γενικά οι περιοχές που οι τουριστικοί επιχειρηματίες τις καθιέρωσαν, μέσω της προβολής, σαν τουριστικούς προορισμούς της «μόδας».

Όλες αυτές οι περιοχές παρουσιάζουν μια απότομη και υπέρμετρη ανάπτυξη σε βάρος άλλων μη τουριστικών περιοχών, με αποτέλεσμα να παρατηρείται το φαινόμενο της οικονομικής ανισορροπίας.

Έτσι με τις έρευνες αυτών των φαινομένων προσπαθεί να απαντηθεί το ερώτημα αν μπορεί να διοχετευτεί μέρος της τουριστικής βιομηχανίας στις αγροτικές περιοχές για να αποτραπεί έτσι η συρρίκνωση του αγροτικού τομέα. Συνοπτικά δηλαδή αν μπορεί ο αγροτουρισμός να αναπτυχθεί και να λειτουργήσει σαν μέσον οικονομικής ανάπτυξης, μεταφέροντας κεφάλαια από τις κορεσμένες τουριστικές περιοχές και δημιουργώντας αυξημένα αγροτικά εισοδήματα.

Στο παραπάνω ερώτημα η απάντηση μπορεί να είναι καταφατική, διότι ο αγροτουρισμός μπορεί να λειτουργήσει σαν μέσον οικονομικής

ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών. Και προς αυτή την κατεύθυνση πρέπει να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ – ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

1) Τουρισμός και πολιτισμός

Η σχέση του τουρισμού με τον πολιτισμό, εκφράζεται και προσδιορίζεται κυρίως από τον πολιτιστικό τουρισμό, αλλά και από άλλες μορφές τουρισμού, αρχίζει από τα πρώτα βήματα της τουριστικής ανάπτυξης και μπορούμε να πούμε ότι ένα από τα κυριότερα αίτια του τουρισμού ήταν ο πολιτισμός.

Οι πρώτοι τουρίστες ήταν οι πρώτοι ταξιδιώτες που ταξίδευαν κυρίως για βιοποριστικούς λόγους, έκαναν δηλαδή ένα είδος επαγγελματικού τουρισμού, με την ευρεία έννοια του ορού. Μετά εμφανίστηκαν τα ταξίδια περιήγησης και αναψυχής τα οποία ήταν καθαρά τουριστικά ταξίδια και στα οποία η περιήγηση ήταν πολιτιστική δραστηριότητα που συνέδεε άμεσα τον τουρισμό με τον πολιτισμό.

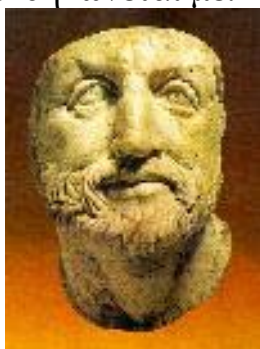
Ο Θρησκευτικός τουρισμός (ταξίδια στους Αγίους Τόπους) και οι εξερευνήσεις που ακολούθησαν συνδεόταν έντονα με τον πολιτισμό. Ο θρησκευτικός τουρισμός είναι στην ουσία πολιτιστικός τουρισμός, αφού η θρησκεία είναι πολιτιστικό στοιχείο, και οι εξερευνήσεις είχαν σκοπό την έρευνα και τη μελέτη αγνώστων τόπων, αποτελούσαν δηλαδή μια πολιτιστική δραστηριότητα.

Πάντα οι άνθρωποι που άκουγαν, διάβαζαν και μάθαιναν για άλλους πολιτισμούς και τους τρόπους ζωής άλλων ανθρώπινων κοινωνιών και άλλων περιοχών είχαν την περιέργεια και την επιθυμία να γνωρίσουν στην πραγματικότητα αυτά που μονό με την πληροφόρηση ήξεραν.

2) Πολιτιστικός τουρισμός

Πολιτιστικός τουρισμός, είναι ο τουρισμός που γίνεται για πολιτιστικούς λόγους. Δηλαδή ο τουρισμός που έχει σαν κύριο τουριστικό προϊόν τη επαφή, γνωριμία, γνώση και απόλαυση του πολιτιστικού πολιτισμού των τουριστικών προορισμών και τις διαφορές πολιτιστικές εκδηλώσεις και δραστηριότητες.

Ποιο συγκεκριμένα η τουριστικοπολιτιστική δραστηριότητα εκδηλώνεται με:

- Επισκέψεις σε μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους, ιστορικά μνημεία, πινακοθήκες, βιβλιοθήκες, αίθουσες τέχνης, παραδοσιακούς οικισμούς, μοναστήρια, αρχιτεκτονικά αξιοθέατα, διάφορα ιδρύματα κ.λπ.

- Συμμετοχή σε πολιτιστικές εκδηλώσεις όπως πανηγύρια, φεστιβάλ, κοινωνικές και πνευματικές δραστηριότητες, εκδρομές, μαθήματα που αναφέρονται στον πολιτισμό, ανασκαφές, χορούς κ.λπ.

- Παρακολουθήσεις συναυλιών, θεατρικών παραστάσεων, όπερας, επιδείξεων παραδοσιακών χορών και τραγουδιών αναπαραστάσεων ιστορικών γεγονότων και τοπικών εθίμων, παραγωγής τοπικών προϊόντων.

α) Τα χαρακτηριστικά του πολιτιστικού τουρισμού

Τα χαρακτηριστικά του πολιτιστικού τουρισμού είναι τα παρακάτω:

- Θεωρείται σαν μορφωτικός τουρισμός, γιατί μέσω της τουριστικοπολιτιστικής δραστηριότητας οι τουρίστες μαθαίνουν τον πολιτισμό του τουριστικού προορισμού.

- Συνδέεται με τις έννοιες της πολιτιστικής κληρονομιάς και του πολιτιστικού πλούτου του οριστικού προορισμού, τα συστατικά στοιχεία των οποίων χρησιμοποιεί σαν τουριστικά προϊόντα.

- Αναπτύσσεται παράλληλα με άλλες μορφές τουρισμού.

- Θεωρείται φιλική προς το περιβάλλον μορφή τουρισμού αφού απαραίτητη προϋπόθεση ανάπτυξης του είναι η προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, μια τέτοια προστασία που θεωρείται πολιτιστική ενεργεία.

- Συντελεί στην προβολή των χαρακτηριστικών του πολιτισμού του τουριστικού προορισμού και προκαλεί την ανάπτυξη, αναβίωση και προστασία των πολιτιστικών στοιχείων από τα οποία και αυτός εξαρτάται.

- Προϋπόθεση ανάπτυξης του είναι η ευαισθητοποίηση του τοπικού πληθυσμού και των τουριστικών φορέων και η εκπαίδευση τους στον κανονικό τρόπο διαχείρισης και προστασίας του πολιτισμικού πλούτου και τη διάθεση των πολιτιστικών προϊόντων.

Ο πολιτιστικός τουρισμός ως ήπια μορφή τουρισμού συνδυάζεται και με άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού και έχει με αυτές σχέσεις αλληλεξάρτησης ή αλληλοσυμπλήρωσης όπως π.χ. τον αγροτουρισμό (Παραδοσιακοί οικισμοί, τοπικά ήθη και έθιμα, τρόπο της αγροτικής ζωής, τοπική ενδυμασία κ.λπ.) τον θρησκευτικό αφού η θρησκεία αποτελεί στοιχείο του πολιτισμού (εκκλησιές, μοναστήρια, τελετές), τον περιπατητικό (Ευρωπαϊκά μονοπάτια E4, E6, E8, τοπικά μονοπάτια), εκπαιδευτικός (μέσα από επαφές με πανεπιστήμια, σεμινάρια, οργάνωση δικτύων και πολιτιστικών ανταλλαγών επιστημόνων, έλευση αρχαιολόγων για ανασκαφές), τουρισμό πόλεων (επισκέψεις – γνωριμία με τα πολιτιστικά στοιχεία της πόλης κ.λπ.) αθλητικό και τουρισμό υγείας.

β) Η αγορά του πολιτιστικού τουρισμού

Για την εκτίμηση του μεγέθους της αγοράς του πολιτιστικού τουρισμού υπάρχουν δυο προσεγγίσεις. Η πρώτη υπολογίζει όλους τους τουρίστες, που ανεξάρτητα από το είδος του τουρισμού που κάνουν, έχουν και παράλληλες δευτερεύουσες πολιτιστικές δραστηριότητες. Η δεύτερη υπολογίζει μόνον τους τουρίστες που κάνουν, αποκλειστικά, πολιτιστικό τουρισμό και η κύρια δραστηριότητα τους είναι οι πολιτιστικές δραστηριότητες.

Και στη μια και στην άλλη περίπτωση, δεν είναι γνωστό το ακριβές μέγεθος της αγοράς. Στην πρώτη περίπτωση γίνεται λόγος για όλους σχεδόν του τουρίστες που επισκέπτονται έναν τουριστικό προορισμό, γιατί όλες σχεδόν οι μορφές τουρισμού συνοδεύονται λίγο η πολύ, με πολιτιστικές δραστηριότητες. Στη δεύτερη περίπτωση η αγορά είναι πολύ μικρή σε μέγεθος. Λίγοι τουρίστες π.χ. ξεκινούν από μια Ευρωπαϊκή χώρα για να έρθουν στην Ελλάδα, για να δουν μόνο τα πολιτιστικά δημιουργήματα. Στην περίπτωση όμως του τουρισμού πόλεων που το κύριο τουριστικό προϊόν είναι η περιήγηση, η τουριστική πελατεία είναι πελατεία πολιτιστικού τουρισμού. Η πελατεία αυτή είναι πολύ μεγάλη, όταν ο τουριστικός προορισμός είναι οι παραδοσιακές μεγάλες πρωτεύουσες της Ευρώπης και της Αμερικής όπου υπάρχουν τα παγκοσμίως γνωστά πολιτιστικά δημιουργήματα.

Σχετικά με την ταυτότητα των τουριστών του πολιτιστικού τουρισμού, οι τουρίστες αυτοί είναι συνήθως μέσης και μεγάλης ηλικίας, υψηλού οικονομικού επιπέδου και κυρίως υψηλού μορφωτικού επιπέδου. Είναι άνθρωποι που ενδιαφέρονται για τον πολιτισμό, την ιστορία, τα ήθη και τα έθιμα άλλων λαών, τα γράμματα και τις τέχνες, τις λαϊκές παραδόσεις.

Αυτά τα χαρακτηριστικά φυσικά δεν χαρακτηρίζουν όλους τους τουρίστες άλλων μορφών τουρισμού π.χ. του μαζικού τουρισμού, που έχουν πολιτιστικές δραστηριότητες απλά και μονό γιατί συμπεριλαμβάνονται σε ένα τουριστικό πακέτο.

Οι πολιτιστικοί τουρίστες προέρχονται κυρίως από τις θεωρούμενες αναπτυγμένες χώρες στις οποίες το επίπεδο της πολιτιστικής ενημέρωσης είναι υψηλό. Αυτή η ενημέρωση που γίνεται από πολλές πηγές (εκπαίδευση, τηλεόραση, τουριστικά – γεωγραφικά – ιστορικά – ταξιδιωτικά βιβλία, τύπος, κινηματογράφος διηγήσεις κ.λπ.) είναι στη πραγματικότητα ο κινητήριος μοχλός του πολιτιστικού τουρισμού.

Ο πολιτιστικός τουρισμός μπορεί να εκδηλωθεί σε όλες τις εποχές του έτους είναι δηλαδή αντιεποχική μορφή τουρισμού και πράγματι με τη μορφή του τουρισμού πόλεων, έτσι εμφανίζεται. Όταν όμως αποτελεί συμπληρωματική μορφή μιας άλλης κυρίας τουριστικής μορφής

ακολουθεί την εποχικότητα της κύριας μορφής. Γι' αυτό και στην χώρα μας για παράδειγμα, παρουσιάζεται η συμφόρηση που παρατηρείται στους αρχαιολογικούς χώρους και στα μουσεία τη θερινή περίοδο, την περίοδο δηλαδή του μαζικού παράκτιου τουρισμού.

γ) Η διαχείριση του πολιτιστικού τουρισμού

Το πραγματικό ενδιαφέρον της πολιτείας, των τουριστικών φορέων και των κατοίκων των τουριστικών προορισμών, για τον πολιτιστικό τουρισμό, άρχισε ουσιαστικά όταν οι αλλοεθνείς τουρίστες άρχισαν να έρχονται στη χώρα μας σε μεγάλους αριθμούς για να «δουν τις αρχαιότητες» και όταν αργότερα οι οργανωτές ταξιδιών άρχισαν να εμπλουτίζουν τα τουριστικά πακέτα τους με πολιτιστικά προϊόντα.

Τότε η πολιτεία με τις αρμόδιες υπηρεσίες της (Υπουργείο πολιτισμού, ΕΟΤ, Αρχαιολογική Υπηρεσία, Τοπικοί πολιτιστικοί και τουριστικοί φορείς κ.λπ.), άρχισε να εφαρμόζει μια πολιτιστική πολιτική με προγράμματα αξιοποίησης αρχαιολογικών χώρων πολιτισμού, στελέχωσης των οργανισμών διαχείρισης τους, προστασίας τους από φθορές και καταστροφές και περαιτέρω ανάδειξης τους και τουριστικής εκμετάλλευσής τους. Παράλληλα άρχισε να εφαρμόζει και αλλά πολιτιστικά προγράμματα του σύγχρονου Ελληνικού πολιτισμού, όπως προγράμματα φεστιβάλ, θεάτρου, επιδείξεων παραδοσιακών χορών, συναυλιών, εκθέσεων τέχνης κ.λπ.

δ) Η περίπτωση της Ελλάδας

Υπάρχουσα κατάσταση – προβληματισμοί

Οι διάφοροι με οποιοδήποτε τρόπο ασχολούμενοι με τον Ελληνικό Τουρισμό, δεν παραλείπουν σε κάθε ευκαιρία να αναφέρονται στον πολιτιστικό τουρισμό στον οποίον αποδίδεται το μέγα συγκριτικό μας πλεονέκτημα έναντι άλλων χωρών που επίσης υποδέχονται τουριστικό ρεύμα. ωστόσο το μέρος του τουριστικού μας ρεύματος που σχετίζεται λιγότερο ή περισσότερο με τον πολιτισμό μας δείχνει σημάδια κόπωσης και υποχώρησης.

Η άκρατη και εντατική εμπορική εκμετάλλευση των αρχαιολογικών χώρων, των μουσείων σχετικής κληρονομιάς ενέχει τον κίνδυνο της βλάβης στα μνημεία και την πολιτιστική μας κληρονομιά. Από την άλλη πλευρά οι πολιτιστικοί θησαυροί αποτελούν στοιχείο γνώσης και παιδείας για τους Έλληνες, αλλά και την ευρύτερη ανθρωπότητα. Ως εκ τούτου η επισκεψιμότητα και η προσβασιμότητα στους χώρους αυτούς θα πρέπει να υποστηρίζεται και να διασφαλίζεται κάτω από συνθήκες

προστασίας των θησαυρών. Η μη αξιοποίηση, ανάδειξη και συντήρηση των μνημείων συνιστά την χειρότερη εκδοχή που δικαιολογεί κάθε προβληματισμό. Ο λόγος, λοιπόν, γίνεται για ένα συγκεκριμένο και περιορισμένο όριο εκμετάλλευσης που κάθε χώρος μπορεί να αντέξει. Εκτός από την ένταση της εκμετάλλευσης και της ως εκ τούτου επιβάρυνσης των μνημείων, ζήτημα τίθεται και ως προς το ποιόν των δραστηριοτήτων, δεδομένου ότι οι χώροι θεωρούνται ιεροί. Με αυτό το γνώμονα οριοθετείται κατά κάποιο τρόπο μία βέλτιστη συνισταμένη των διαφορετικών προσεγγίσεων.

Οι Δελφοί, η Ολυμπία, η Δωδώνη, η Επίδαυρος και τόσοι άλλοι αρχαιολογικοί χώροι αποτελούν διαύλους μέσω των οποίων μπορεί και πρέπει να προβληθεί η κλασική παιδεία και το πρότυπο του αρχαιοελληνικού πολιτισμού, διαχρονικά χρήσιμο και επίκαιρο, ιδίως στους ταραγμένους καιρούς μας. Μία τέτοια διάσταση που έχει πολλούς υποστηρικτές, υπερβαίνει την στενή οικονομίστικη αντίληψη της «τουριστικής εκμετάλλευσης», πλην όμως δεν την απορρίπτει. Αντιθέτως η επίσκεψη των χώρων, η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση της ανθρωπότητας με την μέγιστη δυνατή διασπορά του Ελληνικού μηνύματος κλασικής παιδείας αποτελεί βασικό στόχο.

Με τα δεδομένα αυτά η παρατηρούμενη υποχώρηση του περιηγητικού τουρισμού, των προγραμμάτων ενημέρωσης, των roundtrips, academic tours, Studienreisen, Rundfahrten κλπ δικαιολογεί κάθε ανησυχία. Η κάμψη της δραστηριότητας αυτής δεν παρατηρήθηκε μετά το τρομοκρατικό χτύπημα της Νέας Υόρκης, αλλά προϋπήρξε. Απλώς, αυτές οι δραματικές εξελίξεις επεδείνωσαν περαιτέρω την παρατηρούμενη «κόπωση». Επισημαίνονται ατέλειες και ανεπάρκειες στον τομέα διαφήμισης και προβολής του προϊόντος αυτού στις ξένες αγορές. Αδυναμίες και λάθη στη στελέχωση των γραφείων ΕΟΤ στο εξωτερικό. Τα προγράμματα των πολιτιστικών δραστηριοτήτων δεν κυκλοφορούν, ως θα έπρεπε, από την προηγούμενη σεζόν, προκειμένου να ενημερώνονται οι ενδιαφερόμενοι στην αλλοδαπή. Οι ξένοι διοργανωτές των πολυήμερων περιηγητικών ταξιδιών στην Ελλάδα, επισημαίνουν, ακόμη την ποιοτική υστέρηση στις υποδομές, καταλύματα και μονάδες εστίασης.

Η μόνιμη αγορά στην οποία κατά κύριο λόγο απευθυνόμαστε, δηλ. κεντρική και βορειοδυτική Ευρώπη, γνώρισε ήδη τις τελευταίες δεκαετίες το προϊόν αυτό και συνεπώς δεν μπορεί να αναμένεται μία ανάκαμψη και μάλιστα δραστική. Στα ίδια πλαίσια, οφείλουμε να αντιληφθούμε ότι νέο ρεύμα στον περιηγητικό μας τουρισμό μπορούμε να αναμένουμε από τις κεντρο-ανατολικοευρωπαϊκές χώρες που πορεύονται σε νέες κοινωνικοοικονομικές κατευθύνσεις που επιτρέπουν μία οικονομική βελτίωσή τους και ελευθερία μετακίνησής τους. Αρκετές

από τις χώρες αυτές προβλέπεται να ενταχθούν στην ΕΕ. Αρκετές από τις χώρες αυτές διατηρούν πολιτιστική και θρησκευτική συγγένεια με την πατρίδα μας (κυριλλικό αλφάβητο, Ορθοδοξία) και ποθούν να έρθουν πιο κοντά στον Ελληνικό Πολιτισμό για τον οποίο έχουν λίγο - πολύ ενημερωθεί. Η σκέψη αυτή σηματοδοτεί ταυτόχρονα και τις αναγκαίες εκ μέρους μας κινήσεις, ώστε να διευκολυνθεί αυτό το ρεύμα προς την Ελλάδα. Εννοούμε τις δυσχέρειες εφαρμογής της συνθήκης Schengen, τη χορήγηση βίζας, την άδεια εργασίας στη χώρα μας των απαραίτητων tour leaders.

Στη μετεξέλιξη του τουριστικού φαινομένου διαπιστώνουμε στο διάβα των 2-3 τελευταίων δεκαετιών, ότι ο τουρισμός, είτε πρόκειται για ταξίδι διακοπών στη θάλασσα, είτε ταξίδι ενημέρωσης, όπως οι περιηγήσεις, υπήρξε μία μαζικοποίηση. Όλο και περισσότεροι, από τις περιοχές της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης κυρίως Ευρωπαίοι διεκδικούν το δικαίωμα στις διακοπές. Οι διακοπές στη Μεσόγειο ή σε άλλες χώρες υποδοχής τουρισμού κατέστησαν προϊόν πλατιάς λαϊκής κατανάλωσης, υπαγόμενο, ως εκ τούτου στους αντίστοιχους κανόνες πίεσης στην τιμή μαζί με την δικαιολογημένη αξίωση του καταναλωτή – τουρίστα να πιάσουν τόπο τα χρήματά του. Η ίδια αυτή εξέλιξη μας δείχνει την αλλαγή στη σύνθεση των επισκεπτών. Μιλάμε για ανθρώπους μιας κάπως κατώτερης κοινωνικής και οικονομικής στάθμης που ωθούνται κυρίως από κλιματολογικούς λόγους να περάσουν ένα διάστημα σε ήπιο κλίμα και να απολαύσουν τη θάλασσα, κάτι που τους λείπει. Στις ομάδες αυτές δεν πρωτεύει η έρευνα, οι βαθύτεροι προβληματισμοί και ανησυχία των πλέον καλλιεργημένων ανθρώπων, αυτών δηλ. που αποτελούν την πελατεία του περιηγητικού-πολιτιστικού τουρισμού.

Αν στο σύνολο του εισερχόμενου τουρισμού και στο συνολικό «πακέτο» περιλαμβάνεται όχι μόνον το κατάλυμα, αλλά ό,τι βλέπει, ό,τι ακούει και ό,τι βιώνει ο επισκέπτης από τη στιγμή που πατάει το πόδι του στο ελληνικό έδαφος μέχρι και την αναχώρησή του, δηλ. είσοδοι της χώρας, δρόμοι, δημόσιοι χώροι, άνθρωποι και υπηρεσίες διάφορες, τούτο ανάγεται σε μείζον ζήτημα, αν μιλάμε για περιηγητικό τουρισμό. Σε ευρεία έκταση, δυστυχώς, η ποιότητα του οδικού μας δικτύου στο οδόστρωμα, τη σήμανση και τις άναρχες πινακίδες που μπερδεύουν κάμποσες φορές, αντί να διευκολύνουν, τα πεζοδρόμια και οι δημόσιοι χώροι, η ελλιπής καθαριότητα με τα πολλά σκουπίδια δεξιά και αριστερά, η κακογουστιά στις κτιριοδομικές επεμβάσεις, η έλλειψη αισθητικής και αρχιτεκτονικού στυλ πληγώνουν το μάτι του επισκέπτη. Μπορεί, λοιπόν, να εκστασιάζεται ο επισκέπτης από το μεγαλείο των Δελφών, της Ολυμπίας κλπ, αλλά στη συνέχεια πορευόμενος από την μία περιοχή στην άλλη, διαπορεί και διερωτάται τι συνδέει τους αρχαίους Έλληνες με την σύγχρονη Ελλάδα.

Η ανάδειξη, συντήρηση, προστασία και παρουσίαση των αρχαιολογικών μας θησαυρών, δεν φαίνεται ότι ακολουθεί ικανοποιητική πορεία. Επεμβάσεις δρομολογήθηκαν εν όψει της Ολυμπιάδας του 2004 μόλις πρόσφατα και έκλεισε πλήθος Μουσείων και αρχαιολογικών χώρων χωρίς συνεννόηση με τους τουριστικούς οργανισμούς που από καιρό έχουν διαθέσει τα σχετικά προγράμματα στους επισκέπτες. Από το στοιχείο αυτό φαίνεται μία έλλειψη συνεργασίας και συντονισμού μεταξύ των άμεσα εμπλεκόμενων φορέων.

Απαραίτητες ενέργειες που επισημάνθηκαν πριν από πολλά χρόνια, συνεχίζουν να παραμένουν υπό συζήτηση. Παράδειγμα: Η ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων των Δελφών που τέμνονται από το κεντρικό οδικό δίκτυο, παραμένει υπό εξέταση. Η παράκαμψη της οδικής προσπέλασης κάτω από τον οικισμό των Δελφών, εκκρεμεί εξ αιτίας της αδιαφορίας των αρμοδίων, αλλά και –πιθανόν- κάποιων σκοπιμοτήτων στην περιοχή. Το θέατρο Δελφών για το οποίο ομόφωνα ψήφισε και αποφάσισε η Ελληνική Βουλή εν έτει 1934, σύμφωνα με καταγγελία της δημοφιλούς ηθοποιού κας Άννας Συνοδινού, ποτέ δεν προχώρησε στο Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως και ούτε φυσικά υλοποιήθηκε. Μπλοκαρίστηκε στην λειτουργούσα τότε Γερουσία, αλλά γίνονται και υπαινιγμοί για άλλες ταπεινές σκοπιμότητες, τοπικιστικές επιδιώξεις και αντιπαλότητες από την πλευρά της Επιδαύρου. Οι παραστάσεις αρχαίου δράματος που δόθηκαν κατά το παρελθόν στους Δελφούς, όπως εξιστορεί ο άλλος μεγάλος ηθοποιός μας Θύμιος Καρακατσάνης, έγιναν στο θέατρο Δελφών μέσα στους αρχαιολογικούς χώρους και επειδή η κατάστασή του δεν ήταν καλή και υπήρχε κίνδυνος για το μνημείο, αυτές διακόπηκαν και έγιναν μερικές παραστάσεις στο χώρο του σταδίου, χωρίς την απαραίτητη υποδομή, για να παύσουν στη συνέχεια ολοσχερώς όλες αυτές οι θεατρικές παραστάσεις των Δελφών. Πρόταση επί αιμνήστου Κωνσταντίνου Καραμανλή να κατασκευασθεί υπαίθριο θέατρο δυτικά του κτιρίου του Ευρωπαϊκού Πολιτιστικού Κέντρου, δεν προχώρησε ποτέ. Τοπικοί παράγοντες και οι μεγάλοι ηθοποιοί - πρωταγωνιστές υποστηρίζουν την επαναλειτουργία στο αρχαίο Θέατρο μέσα στον αρχαιολογικό χώρο. Τούτο, όμως, δεν βρίσκει σύμφωνους τους αρχαιολόγους και ειδικούς επιστήμονες (όπως υποστηρίχθηκε και από Αρχιτέκτονα Καθηγητή του Πολυτεχνείου κατά την διάρκεια του Συνεδρίου) και προκαλείται έντονη αντιπαράθεση. Μία τρίτη σκέψη είναι η κατασκευή υπαίθριου θεάτρου στον λοφίσκο, αριστερά της εξόδου του οικισμού προς Ιτέα. Μία τέτοια λύση που θα όφειλε να μελετηθεί προσεκτικά ως προς το «δέσιμό» της με το ευρύτερο συγκεκριμένο περιβάλλον και να προσθέσει, αντί να προκαλέσει, θα μπορούσε να ανταποκρίνεται σε εντατική εκμετάλλευση και να διαθέτει σύγχρονη τεχνική αρτιότητα και υποδομή, ώστε να φιλοξενήσει παραστάσεις αρχαίου δράματος, αλλά και μουσικά έργα που επίσης προκαλούν ενδιαφέρον.

3) Θρησκευτικός Τουρισμός

α) Γενικά

Θρησκευτικός τουρισμός μπορεί να θεωρηθεί το σύνολο εκείνο των τουριστικών δραστηριοτήτων το οποίο επικεντρώνεται γύρω από μνημεία και χώρους θρησκευτικής σημασίας.

Στον θρησκευτικό τουρισμό υπάρχει πληθώρα θρησκευτικών γιορτών οι οποίες σε συνδυασμό με το πανανθρώπινο θρησκευτικό συναίσθημα και της ανάγκης εκδήλωσης του, αποτελούν το κίνητρο μετακίνησης πολλών ανθρώπων για θρησκευτικούς λόγους και αυτή η μετακίνηση βάσιμα θεωρείται τουριστική μετακίνηση, αφού συχνά συγκεντρώνει όλα τα χαρακτηριστικά ενός τουριστικού ταξιδιού. Επίσης οι μετακινούμενοι θρησκευόμενοι θεωρούνται τουρίστες της εναλλακτικής μορφής τουρισμού που ονομάζεται Θρησκευτικός τουρισμός.

β) Τα αίτια του θρησκευτικού τουρισμού

Τα αιτία του θρησκευτικού τουρισμού είναι τα παρακάτω:

- Το πανανθρώπινο θρησκευτικό συναίσθημα το οποίο παρακινεί τους τουρίστες να μεταβαίνουν στους τόπους των θρησκευτικών εκδηλώσεων για να ικανοποιήσουν τις θρησκευτικές του ανάγκες.

- Ο χαρακτηρισμός των μεγάλων χριστιανικών γιορτών σαν ημερών αργίας γεγονός που επιτρέπει στους εργαζομένους να απομακρύνονται από τις εργασίες τους, όπως και στους γονείς με παιδιά σχολικής ηλικίας.

- Η διασπορά των θρησκευτικών μνημείων – τόπων λατρείας σε διαφορετικούς τόπους όπου διαμένουν οι θρησκευόμενοι.

- Η επιθυμία επιστροφής στις ρίζες, μια τάση που συνεχώς ενδυναμώνεται, που ανεξάρτητα από τα θρησκευτικά συναισθήματα, ωθεί τους ανθρώπους να γυρίσουν στους τόπους καταγωγής τους, έστω και προσωρινά οι οποίοι και εκμεταλλεύονται συχνά τις αργίες των θρησκευτικών γιορτών για να το κάνουν.

- Η επιθυμία φυγής από τα αστικά κέντρα, ανεξάρτητα από τους λόγους καταγωγής, η οποία ενισχύεται από την πιεστική, αγχώδη και κουραστική ζωή της πόλης και από τις ψυχοσωματικές επιβαρύνσεις του αστικού περιβάλλοντος στους κατοίκους, οι οποίοι και εκμεταλλεύονται επίσης τις αργίες των θρησκευτικών γιορτών για να το κάνουν.

Όλες αυτές οι έξοδοι και μετακινήσεις, που γίνονται μέσα σε ένα θρησκευτικό εορτολόγιο πλαίσιο, έχουν έντονο τουριστικό χαρακτήρα και οι μετακινούμενοι αποτελούν την τουριστική πελατεία που προτιμά τον αμιγή θρησκευτικό τουρισμό ή τον συνδυάζει με άλλες μορφές τουρισμού.

γ) Ο θρησκευτικός τουρισμός στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες.

Τα μνημεία της ελληνικής ορθοδοξίας είναι αναπόσπαστο τμήμα της εθνικής κληρονομιάς και αποτελούν αξιόλογο πόλο έλξης επισκεπτών. Οι βυζαντινές και οι μεταβυζαντινές εκκλησίες, στις πόλεις και στα χωριά, οι επιβλητικοί καθεδρικοί ναοί, τα ξωκλήσια και τα προσκυνήματα της υπαίθρου, τα μοναστήρια, τα μετόχια και οι σκήτες, η μοναδική μοναστική πολιτεία του Αγίου Όρους, με την αξιόλογη εικονογράφησή τους, με ψηφιδωτά, τοιχογραφίες και εικόνες, μαρτυρούν την επίμονη προσήλωση στις παραδόσεις και την στενή και μακραίωνη διασύνδεση της τέχνης με την θρησκευτική λατρεία.

Οι ευσεβείς περιηγητές, οι φιλέρευνοι τουρίστες αλλά και οι θαυμαστές της βυζαντινής τέχνης θα βρουν, μέσα από πολιτιστικά οδοιπορικά στον ελληνικό χώρο, τους δρόμους της επαφής με την πνευματικότητα της ορθοδοξίας. Σε πολλές περιοχές θα συναντήσει κανείς κτίσματα και μνημεία λατρείας διαφορετικών δογμάτων και θρησκειών να συνυπάρχουν σε ένα διαρκή διάλογο, αποδεικνύοντας την πολυπολιτισμικότητα του ελληνικού χώρου, δύσκολα θα βρούμε άλλη ανθρώπινη συνήθεια τόσο διαδεδομένη στο χώρο και τόσο ανθεκτική στο χρόνο όσο το ταξίδι σε τόπους ιερούς με στόχο το προσκύνημα. Από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, παραμένει σταθερή η πεποίθηση ότι η δέηση ή η τέλεση των θρησκευτικών καθηκόντων είναι αποτελεσματικότερη σε κάποιους συγκεκριμένους τόπους. Στους τόπους όπου γεννήθηκαν, πέθαναν, θαυματουργήσαν, μαρτύρησαν ή απλώς εμφανίστηκαν θεοί και άγιοι, στα σημεία όπου υπήρχαν αγάλματα, ναοί, εκκλησίες, λείψανα

αγίων ή θαυματουργές εικόνες, στα μέρη όπου διαδραματίστηκαν τα σημαντικότερα γεγονότα της ιστορίας κάθε θρησκείας.

Διαπερνώντας εποχές και πολιτισμούς, η κοινή πίστη στη σημασία του προσκυνήματος συνδέει μεταξύ τους και τις πιο διαφορετικές θρησκείες. Κι αν σήμερα έχουν εκλείψει πια τα κίνητρα που κατά την αρχαιότητα οδηγούσαν τα βήματα των προσκυνητών στους ναούς της Παλλάδας Αθηνάς, της Αφροδίτης των Κυθήρων, της Αφροδίτης της Πάφου ή της Εφέσιας Αρτέμιδος, στην Ελεφαντίνη και την Ηλιούπολη της Αιγύπτου ή στο μαντείο του Άμμωνα Ρα στη Λιβύη, ο πυρήνας του «θρησκευτικού τουρισμού» παραμένει ο ίδιος.

Η μετακίνηση για λόγους θρησκευτικούς συνεχίζει να υπόσχεται στον ταξιδιώτη κάτι πολυτιμότερο από τη γνωριμία ενός ξένου τόπου, έναν ελκυστικό συνδυασμό του τερπνού μετά του ωφελίμου. Εξάλλου, κατά πολλούς, η γέννηση του σύγχρονου τουρισμού οφείλει πολλά στην παράδοση του λατρευτικού ταξιδιού. Τέσσερις αιώνες αργότερα, η εκμηδένιση των αποστάσεων έχει μετατρέψει το επικίνδυνο ταξίδι σε ανώδυνη μετακίνηση. Η μαζικότητα είναι ένα από τα αποτελέσματα της αλλαγής των συνθηκών. Περί τα δύο εκατομμύρια είναι σήμερα οι μουσουλμάνοι που επισκέπτονται κάθε χρόνο τη Μέκκα, ενώ το 1939 δεν ξεπερνούσαν ακόμη τις 60 χιλιάδες. Όσο για τους καθολικούς, στα 20-30 εκατομμύρια υπολογίζονται οι προσκυνητές που συρρέουν στο Βατικανό για εορτές. Κοινό το ταξίδι, αλλά διαφορετικοί οι τόποι προορισμού. Με την εξαίρεση των προτεσταντών που από νωρίς κατήγγειλαν την εμπορευματοποίηση (υλική και πνευματική) των προσκυνημάτων, οι υπόλοιποι χριστιανοί συνεχίζουν να δίνουν ιδιαίτερη σημασία στα ταξίδια στους ιερούς τους τόπους, μια συνήθεια που τη διατηρούν από τον 4^ο αιώνα. Βασικό προσκύνημά τους η Ιερουσαλήμ, αλλά όχι το μοναδικό.

Η Παναγία της Τήνου, τα λείψανα του Αγίου Σπυρίδωνα στην Κέρκυρα, του Αγίου Γεράσιμου στην Κεφαλλονιά και του Αγίου Διονυσίου στη Ζάκυνθο, αποτελούν μερικά από τα σπουδαιότερα προσκυνήματα για τους ορθοδόξους. Δεν χρειάζεται να περιμένουμε το Πάσχα για να αντιληφθούμε ότι και στη χώρα μας, όπως σ' όλο τον κόσμο, ο προσκυνητής αποτελεί έναν ειδικό στόχο της τουριστικής βιομηχανίας. Αργή αλλά σταθερή ανάπτυξη παρουσιάζει ο θρησκευτικός τουρισμός. Με κέντρο τις Μητροπόλεις, τις μεγάλες ενορίες της πρωτεύουσας αλλά και διάφορες θρησκευτικές οργανώσεις, διοργανώνονται επισκέψεις σε θρησκευτικούς τόπους, είτε με αφορμή κάποια θρησκευτική εορτή, εκδήλωση ή τελετή, είτε όχι. Μόνο στο εσωτερικό της χώρας διακινούνται, προς τα πάσης φύσεως Μοναστήρια, περισσότερα από 300.000 άτομα, κάθε χρόνο. Η Εκκλησία έχει τους δικούς της λόγους να τα ενθαρρύνει. Πέρα από το πλήθος των

«προσκυνηματικών οδηγών», των «οδοιπορικών», και του υπόλοιπου σχετικού καθοδηγητικού υλικού που διαθέτει στους πιστούς, η Εκκλησία παρεμβαίνει ακόμα πιο δυναμικά. Σε διάφορες ενορίες του λεκανοπεδίου βλέπουμε φυλλάδια εξειδικευμένων ταξιδιωτικών γραφείων, με εκδρομές από τον Όσιο Πατάπιο, τη Φανερωμένη και τον Άγιο Ραφαήλ, έως την Καπερναούμ, το Περιβόλι της Παναγίας και τον Γολγοθά. Για όλα τα γούστα και όλα τα βάλαντια. Προσκυνητές, αλλά και θρησκευόμενοι, μεταβαίνουν σε Πάτμο, Χίο αλλά και στις Φέρρες για τον περίφημο ναό Κοσμοσωτήρος του 12ου αιώνα, το σύμβολο της Θράκης, με τα περίφημα ψηφιδωτά και την κρύπτη ενώ τα πρακτορεία μεταφέρουν χιλιάδες προσκυνητές στους Αγίους Τόπους και το Σινά, ιδίως την περίοδο των Παθών του Κυρίου. Ανεκτίμητοι πνευματικοί και καλλιτεχνικοί θησαυροί, που διαφυλάχθηκαν επί αιώνες στην «Κιβωτό της Ορθοδοξίας» βρίσκονται στο Άγιον Όρος.

Το Άγιον Όρος έχει τους πιο πλούσιους «Κειμηλιακούς Θησαυρούς». Είναι η πιο πλούσια σε ποιότητα και ποσότητα ελληνική περιοχή με έργα βυζαντινής και μεταβυζαντινής τέχνης. Μνημειακή ζωγραφική, φορητές εικόνες, εικονογραφημένα και μη χειρόγραφα, έργα μικροτεχνίας, κεντήματα, ξυλόγλυπτα, κεραμικά, αλλά και σκεύη λειτουργικά εκκλησιαστικά, εργαλεία εργαστηρίων, εξοπλισμός και έπιπλα χώρων, είναι λίγες από τις υλικές μαρτυρίες της πολιτιστικής αυτής κληρονομιάς. Η πολιτιστική κληρονομιά του Αγίου Όρους δεν περιορίζεται μόνο στα θαυμάσια αρχιτεκτονήματα και τα μοναδικά κειμήλια των Ναών, Ιερών Μονών, Σκητών και Κελλιών, αλλά εκτείνεται και στο απaráμιλλο και επίσης μοναδικό φυσικό περιβάλλον, το τοπίο που τα περιβάλλει. Ο Αη Γιάννης ο Ρώσος στο Προκόπι Εύβοιας, ο Όσιος Λουκάς στη Βοιωτία, η Μονή Αγάθωνος στη Φθιώτιδα, η Μονή Προυσσού στην Ευρυτανία, το Μουσείο του Ιερού Ναού Παναγίας Αντιβουνιώτισσας στην πόλη της Κέρκυρας, πού χρονολογείται πιθανόν από τον 15ο αιώνα, η Ιερά Μονή του Τιμίου Προδρόμου, το Βήμα του Αποστόλου Παύλου, η Παναγία Σουμελά, και τα παρεκκλήσια στις καταπράσινες παρυφές του Βερμίου, το σημαντικότερο μοναστήρι της Εικοσιφοίνισσας, σε υψόμετρο 753 μ στην Δράμα είναι μερικά από τα αναρίθμητα μέρη, τα οποία μπορεί να επισκεφτεί ο «θρησκευτικός τουρίστας». Το Υπουργείο Πολιτισμού όσον αφορά τον θρησκευτικό τουρισμό στην Ελλάδα, ωστόσο, προτείνει:

Το Βυζαντινό Μουσείο Αντιβουνιώτισσας στην Κέρκυρα

Το Αρχοντικό Βούρκα στην Κοζάνη

Το Βυζαντινό Μουσείο Βέροιας

Το Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο στην Αθήνα

Το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού στην Θεσσαλονίκη

Το Βυζαντινό Μεταβυζαντινό Μουσείο της Ζακύνθου

Την Κοσμητική Συλλογή Ρόδου

Την Κρύπτη Αγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης

Τη Συλλογή Έργων Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής

Τέχνης Κυθήρων

Την Αρχαιολογική Συλλογή Μονής Αγίας Τριάδας

Τζαγκαρόλων στην Μονεμβασιά

Τη Μονή Αγίου Ματθαίου και τη Συλλογή Σιναϊτών στο Ηράκλειο

Το Μουσείο της Μονής Αρκαδίου

Το Μουσείο της Μονής Πρέβελης

Το Μουσείο Μονής Τοπλού

Το Μουσείο της Μονής Χρυσοπήγης στο Μυστρά

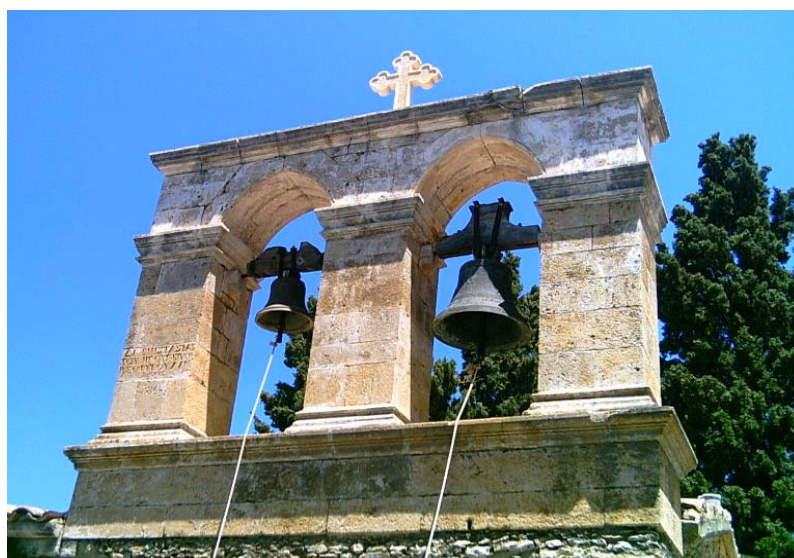
Τη Μονή Γωνιάς

Το Μουσείο Νέας Μονής Χίου

Το Μουσείο Σπηλιάς Κισσάμου

Το Βυζαντινό και Μεταβυζαντινό Μουσείο στα Χανιά

Το Βυζαντινό και Μεταβυζαντινό Μουσείο στη Χίο

δ) Προτάσεις – Προβληματισμοί

Ο Θρησκευτικός τουρισμός έπρεπε ήδη να υπάρχει, διότι και η χώρα μας έχει τόση θρησκευτικότητα, τέτοια η οποία δεν υπάρχει σ' όλο τον κόσμο, με τα χιλιάδες μικρά και μεγάλα ονομαστά μοναστήρια σε χώρους που θα επιθυμούσε ο καθένας να επισκεφτεί, ώστε να υπάρξει το γεγονός αγοράζοντας το ένα (ελληνικός τουρισμός) να κερδίζεις τρία, ενώ σύμφωνα με έρευνα υπήρξαν και Κέντρα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, για την προώθηση του θρησκευτικού τουρισμού, μετά την εξαγγελία αυτή τίποτα. Εάν οι υπεύθυνοι του ελληνικού τουρισμού χειριζόντουσαν αυτή την εναλλακτική μορφή του ελληνικού τουρισμού και χειριζόντουσαν τον Θρησκευτικό Τουρισμό σαν εκδρομές, θα ήταν ένα μεγάλο λάθος διότι και τα χρήματα θα χανόντουσαν και δεν θα υπήρχε διαχρονικότητα, ενώ η Ελλάδα και η θρησκεία μας είναι και ζωντανή και διαχρονική. Ο Θρησκευτικός Τουρισμός

- δεν πρέπει να δράσει, σαν τις εκδρομές των θεοφοβούμενων ανθρώπων, μεγάλης ηλικίας, που πηγαίνουν σε μια μέρα να επισκεφθούν 3 μοναστήρια.

- δεν πρέπει να είναι μόνο για τους ορθοδόξους αλλά και να απευθύνεται στους χριστιανούς όλων των δογμάτων .

- δεν πρέπει να είναι μόνο για τους ηλικιωμένους

- δεν πρέπει να αποκλείονται οι θιασώτες ξένων θρησκειών ούτε ακόμα οι άθεοι διότι όλοι αυτοί κάτι θα κερδίσουν και αν δεν κερδίσουν αυτοί θα χάσει ο ελληνικός τουρισμός.

- δεν πρέπει να κινούμαστε στον χώρο της τυπολατρίας, αλλά να κινούμαστε στον χώρο της θρησκευτικότητας του ελληνικού χώρου, παρουσιάζοντας τα καλά που έχει να προσφέρει η ελληνική θρησκεία στην Ελλάδα μέσα από την Ορθόδοξη Χριστιανική Θρησκεία, ώστε να γίνει κατανοητό το ότι και η ψυχή του ανθρώπου μπορεί να ωφεληθεί, εκτός των άλλων πλεονεκτημάτων που παρέχει η φύση, όπου υπάρχουν τα χιλιάδες μοναστήρια .

- δεν πρέπει όμως να επηρεάσουμε με οποιονδήποτε τρόπο, την θρησκευτικότητα και την ζωή των ανθρώπων που εντρυφούν μέσα στους χώρους των Μοναστηριών, ούτε να μπούμε σε διαδικασίες μετατροπής καθεστώτος, διότι για όλα υπάρχουν λύσεις, ώστε να υπάρχουν σε ένα και τα τρία.

Υπάρχει μεγάλη ανάγκη για σωστό προγραμματισμό και σωστή προώθηση του Θρησκευτικού Τουρισμού ώστε να γίνει πράξη η διαφημιστική έκφραση «αγοράζοντας το ένα (ελληνικός τουρισμός) να κερδίζεις τρία». Το marketing δεν καταστρέφει αλλά διατηρεί την διαχρονικότητα ώστε να συνεχίζει να υπάρχει και ο χώρος και τα πλεονεκτήματα που προσφέρονται από τον Θρησκευτικό Τουρισμό.

4) Μαθησιακός τουρισμός ή εκπαιδευτικός ή μορφωτικός τουρισμός.

Ο τουρισμός αυτής της κατηγορίας απευθύνεται σε όλο το εύρος του εκπαιδευτικού συστήματος και ο αντικειμενικός του σκοπός είναι η μάθηση δηλαδή η γνωριμία με την ιστορία (ιστορικά και λαογραφικά στοιχεία), το φυσικό περιβάλλον (πανίδα και χλωρίδα), την αρχιτεκτονική κ.λπ.

Μορφές του εκπαιδευτικού τουρισμού είναι τα εκπαιδευτικά ταξίδια στο εσωτερικό και εξωτερικό της χώρας, η συμμετοχή των μαθητών –

φοιτητών σε σεμινάρια επαγγελματικής κατάρτισης, επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία και σε περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλους.

Εξαιτίας του μορφωτικού του χαρακτήρα, η τουριστική του πελατεία αποτελείται κυρίως από νέους (μαθητές – σπουδαστές – φοιτητές), οι οποίοι ταξιδεύουν και κάνουν τουρισμό με την μαθησιακή τους ιδιότητα. Επίσης ο τουρισμός αυτός λειτουργεί συμπληρωματικά και με άλλες μορφές τουρισμού π.χ. αγροτουρισμό, πολιτιστικό, περιπατητικό, φυσιολατρικό κ.λπ.

Η υποδομή που χρησιμοποιεί είναι αυτή του γενικού τουρισμού, και ανάλογα με τους στόχους του απαιτείται εξειδικευμένη υποδομή π.χ. λαογραφικά και φυσικής ιστορίας αρχιτεκτονικής και προστατευμένοι βιότοποι.

Αναλυτικότερα οι κυριότερες μορφές μαθησιακού τουρισμού είναι:

α) Ο εκπαιδευτικός τουρισμός

Ο εκπαιδευτικός τουρισμός έχει σαν κύριο τουριστικό προϊόν τη μάθηση. Οι τουρίστες δηλαδή μεταβαίνουν σε ένα τουριστικό προορισμό για να εκπαιδευτούν και κατά την διάρκεια της εκπαίδευσης τους έχουν και τουριστικές δραστηριότητες. Άλλες φορές κάνουν τουρισμό ένα οποιοδήποτε είδος τουρισμού, και κατά τη διάρκεια των διακοπών τους έχουν και εκπαιδευτικές δραστηριότητες.

Μορφές εκπαιδευτικού τουρισμού είναι τα διάφορα εκπαιδευτικά ταξίδια στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό, που οργανώνουν διάφοροι εκπαιδευτικοί οργανισμοί. Είναι επίσης η συμμετοχή σπουδαστών ή φοιτητών σε εκπαιδευτικές αποστολές (ανασκαφές, διάφορες έρευνες, πρακτικές ασκήσεις κ.λπ.) όπως και η συμμετοχή σε εκπαιδευτικά σεμινάρια, σε σεμινάρια επαγγελματικής κατάρτισης και σε διάφορες εκπαιδευτικές συγκεντρώσεις, αν και εφόσον η συμμετοχή προϋποθέτει μετακίνηση προς τον τόπο όπου λαμβάνουν χώρα.

β) Ο μαθησιακός, σπουδαστικός, φοιτητικός τουρισμός

Αυτές οι μορφές τουρισμού έχουν σαν κύριο χαρακτηριστικό τους, το ότι η τουριστική τους πελατεία αποτελείται από μαθητές, σπουδαστές ή φοιτητές. Είναι στην ουσία τουρισμός νέων. Αν ο τουρισμός αυτός επιδοτείται από την Πολιτεία παίρνει την μορφή του Κοινωνικού τουρισμού. Είναι επίσης εκπαιδευτικός τουρισμός, αφού η τουριστική πελατεία αποτελείται από νέους που έχουν θεσμική σχέση με την εκπαίδευση (φοιτούν σε κάποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα).

Κατά τη διάρκεια του μαθητικού, σπουδαστικού, φοιτητικού τουρισμού, οι μαθητές, σπουδαστές και φοιτητές αντίστοιχα ταξιδεύουν στα πλαίσια διάφορων προγραμμάτων με την μαθησιακή τους ιδιότητα. Χωρίς την ιδιότητα αυτή, όταν ταξιδεύουν, απλά κάνουν τουρισμό νέων.

γ) Μορφωτικός τουρισμός.

Είναι ο τουρισμός που αναφέρεται στη μόρφωση, με την ευρεία της έννοια. Έτσι μορφωτικός τουρισμός είναι και ο εκπαιδευτικός και ο μαθητικός – σπουδαστικός – φοιτητικός. Είναι επίσης και ο πολιτιστικός τουρισμός με την έννοια ότι ο πολιτιστικός τουρισμός έχει σκοπό τη μόρφωση των τουριστών για τον πολιτισμό και τα επί μέρους πολιτιστικά στοιχεία του, των τουριστικών προορισμών.

δ) Προσκοπικός τουρισμός

Είναι ο τουρισμός των προσκόπων (ανιχνευτών). Εντάσσεται στην κατηγορία του μαθησιακού τουρισμού γιατί έχει έντονα μαθησιακά χαρακτηριστικά. Και επειδή η τουριστική του πελατεία αποτελείται κυρίως από μαθητική νεολαία έχει και τα χαρακτηριστικά του τουρισμού νέων και του μαθητικού – σπουδαστικού – φοιτητικού τουρισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ – ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ – ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΝΕΩΝ

1) Κοινωνικός τουρισμός

Ορισμός κοινωνικού τουρισμού

Κοινωνικός τουρισμός είναι το σύνολο των σχέσεων και διεργασιών που προκύπτουν από την επιδοτούμενη από την πολιτεία βάσει ορισμένων

προγραμμάτων, συμμετοχή στον τουρισμό των κοινωνικών στρωμάτων με χαμηλό εισόδημα.

α) Ο τουρισμός ως κοινωνικό αγαθό

Ο τουρισμός ως κοινωνικό αγαθό έχει γίνει απαίτηση και ανάγκη για όλους τους ανθρώπους. Αυτή την απαίτηση και ανάγκη έρχεται να υπηρετήσει ο κοινωνικός τουρισμός ο οποίος απευθύνεται σε όλα τα στρώματα του πληθυσμού και ιδιαίτερα σε εκείνα με χαμηλά εισοδήματα.

Πρόκειται για μια μορφή κοινωνικής παροχής του κράτους, η οποία σκοπεύει στην ενίσχυση των χαμηλών εισοδηματικών τάξεων (άνεργοι, νέοι, ηλικιωμένοι, χαμηλόμισθοι) ενός πληθυσμού.

Η ανάπτυξη του συνδέεται με πολλά ιστορικά γεγονότα όπως, με την καθιέρωση των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, με το σύστημα των πληρωμένων διακοπών από τις επιχειρήσεις και το κράτος, με την αύξηση του ελεύθερου χρόνου εξαιτίας της μείωσης των ωρών του εβδομαδιαίου ωραρίου, με την βελτίωση του κοινωνικού εισοδήματος και την ανάπτυξη του τουρισμού κατά τις δεκαετίες 1950 – 1970 αποτελέσαν παράγοντες και προϋποθέσεις για την εγκαθίδρυση της μορφής του κοινωνικού τουρισμού στο «τουριστικό γίγνεσθαι».

Ο ρόλος που διαδραματίζει ο κοινωνικός τουρισμός είναι πολλαπλός αφού εξομοιώνει τις κοινωνικές ανισότητες στο δικαίωμα των διακοπών ενισχύοντας τα χαμηλά εισοδηματικά στρώματα. Ενισχύει ακόμα οικονομικά τις επιχειρήσεις και τις περιοχές που αντιμετωπίζουν προβλήματα πληρότητας, και διανέμει το τουριστικό φορτίο ισόποσα χρονικά και γεωγραφικά.

Ο τουρισμός είναι το καλύτερο θεραπευτικό μέσον γιατί δίνει τη δυνατότητα στους τουρίστες να απομακρυνθούν από το δυσμενές αστικό περιβάλλον και από τις πηγές των επιβαρύνσεων που δέχονται και να αποκαταστήσουν τη σωματική και ψυχική τους ισορροπία.

Η θετική σχέση του τουρισμού με την υγεία, κυρίως την ψυχική, είναι πλέον αναμφισβήτητη ο χαρακτηρισμός των διακοπών σαν περιόδου ανασύνταξης των δυνάμεων άμυνας, ανταποκρίνεται πλήρως προς την αλήθεια.

Τα μέλη όμως των ανθρωπίνων κοινωνιών δεν ωφελούνται από τον τουρισμό μόνο όσον αφορά την υγεία. Ωφελούνται με πολλούς τρόπους, όχι μόνο οικονομικά με τον τρόπο που ο οικονομικός ρόλος του τουρισμού υπαγορεύει, αλλά και με πολλούς άλλους τρόπους. Ο τουρισμός είναι ένα παράθυρο στον κόσμο. Ένα παράθυρο από το οποίο

η μια κοινωνία βλέπει την άλλη. Και έτσι η μια κοινωνία μαθαίνει από την άλλη. Παίρνει τα καλά της στοιχειά και απορρίπτει τα κακά. Και εξελίσσεται, υπακούοντας στον απαραίτητο νομό τις διαχρονικής μεταβολής. Και αναπτύσσεται συμφωνά με τις ανάγκες της αγοράς. Και φυσικά συμφωνά και με τις ανάγκες της τουριστικής αγοράς.

Συμφωνά με τα παραπάνω δεδομένα, ο τουρισμός θεωρείται σήμερα σαν κοινωνικό αγαθό και τα τουριστικά προϊόντα σαν απαραίτητα προϊόντα που πρέπει να απολαμβάνουν όλα τα μέλη μιας κοινωνίας. Και όπως κάθε ευνοούμενη σύγχρονη κοινωνία είναι υποχρεωμένη να ικανοποιεί τις βασικές ανάγκες του ανθρώπου (π.χ. ανάγκες Maslow), έτσι είναι υποχρεωμένη να ικανοποιεί ή να συμβάλει στην ικανοποίηση των βασικών τουριστικών αναγκών των μελών της.

β) Οι παράγοντες του κοινωνικού τουρισμού

Με βάση τον ορισμό του κοινωνικού τουρισμού προκύπτει ότι τρεις είναι οι κυριότεροι παράγοντες του. Πρώτος, η πολιτεία και οι λοιποί φορείς που επιδοτούν τον κοινωνικό τουρισμό και καθορίζουν και το πλαίσιο ανάπτυξης του. Δεύτερος το ύψος της επιδότησης που καθορίζει και το είδος και τη διάρκεια του κοινωνικού τουρισμού. Και τρίτος, οι δικαιούχοι του κοινωνικού τουρισμού.

Οι φορείς που επιδοτούν και υποστηρίζουν το πλαίσιο ανάπτυξης τους είναι σε Ευρωπαϊκό επίπεδο η Ε.Ε, σε εθνικό ο ΕΟΤ, εργατική εστία, και η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, σε περιφερειακό οι Νομαρχίες, και τέλος σε τοπικό επίπεδο οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), με την συμπληρωματική υποστήριξη των αναπτυξιακών εταιριών τους.

Επίσης επιδοτήσεις γίνονται και από κρατικές και ιδιωτικές τράπεζες και Οργανισμούς (π.χ. ΟΣΕ) οι οποίοι απευθύνονται σε ορισμένες κατηγορίες δικαιούχων και προσφέρουν τα δικά τους τουριστικά προϊόντα.

Η επιδότηση του κοινωνικού τουρισμού καλύπτει όλες τις δαπάνες του ταξιδιού (έξοδα μεταφοράς, διαμονής, διατροφής, εκδρομών κ.λπ.) Επίσης σε ορισμένες περιπτώσεις έχουμε και χορήγηση επιδόματος διακοπών.

Ο κοινωνικός τουρισμός απευθύνεται ιδιαίτερα σε ευπαθή ομάδες του πληθυσμού όπως π.χ. σε άνεργους, άτομα με ειδικές ανάγκες, πολυτέκνους, γυναίκες και άνδρες εν χηρεία, πρόσφυγες, η νεολαία, οι ασφαλισμένοι του ΙΚΑ και γενικότερα σε άτομα με ιδιαίτερα οικονομικά

προβλήματα, οι οποίοι αποτελούν τους δικαιούχους του κοινωνικού τουρισμού.

Η διάρκεια των διακοπών είναι συνήθως 7 – 10 μέρες, ενώ η περίοδος διακοπών έχει σαν στόχο την επιμύκηση της τουριστικής περιόδου όλο το χρόνο και την ενίσχυση των «αδύνατων τουριστικών περιοχών».

Ο κοινωνικός τουρισμός συνδυάζεται και με άλλες μορφές τουρισμού (τουρισμός υγείας, πολιτιστικό, αθλητικό, μορφωτικό κ.λπ.) ενώ ως μορφή ενδυνάμωσης των ασθενέστερων ομάδων υποστηρίζεται από διεθνείς οργανισμούς (WTO, ΕΕ). Επίσης αποτελεί σημαντική λύση για τους τουριστικούς επιχειρηματίες εφόσον συμβάλει στο λεγόμενο Τουρισμό των 4 εποχών.

2) Τουρισμός για όλους

α) Τα άτομα με ειδικές ανάγκες

Κατά τον Παγκόσμιο Οργανισμό υγείας, αναπηρία είναι κάθε περιορισμός, ανεπάρκεια ή έλλειψη (αποτέλεσμα προερχόμενο από μια φυσική βλάβη, ατύχημα ή ασθένεια), που συντελεί σε αδυναμία εκτέλεσης από ένα άτομο, μιας δραστηριότητας κατά τον τρόπο που θεωρείται φυσιολογικός για έναν άνθρωπο.

Αυτή η αδυναμία εκτέλεσης είναι μια ειδική ανικανότητα που αφορά μονό μια ανεπάρκεια, σαφώς καθορισμένη και περιορισμένη, και δεν καθιστά το άτομο που την έχει άχρηστο ή εντελώς ανίκανο, αλλά απλά περιορίζει μια κάποια δραστηριότητα του. Για το λόγω αυτό και προς αποφυγή παρεξηγήσεων αποφεύγεται η χρήση του γενικού όρου «αναπηρία» και χρησιμοποιείται ο ορός ειδική ανάγκη.

Όλοι αυτοί οι άνθρωποι «εμποδίζονται» να έχουν ισότιμη πρόσβαση στον τουρισμό, λόγω ανικανότητας ή υποχρέωσης και συχνά στερούνται το κοινωνικό αυτό αγαθό. Δηλαδή ενώ έχουν τα ίδια δικαιώματα με τους συνανθρώπους τους δεν μπορούν να απολαύσουν τα τουριστικά προϊόντα γιατί δεν τους προσφέρονται με τρόπο που να μπορούν να τα «φτάσουν».

Αλλά δεν μπορούν να απολαύσουν και άλλα αγαθά. Δεν έχουν ισότιμη πρόσβαση στην απασχόληση, στις συγκοινωνίες, στη μάθηση, στη διασκέδαση και σε πολλές άλλες δραστηριότητες της καθημερινής ζωής ενώ παράλληλα πολλοί συνάνθρωποι τους θεωρούν βάρος, κοινωνικά αποκλεισμένους και αναπήρους.

β) Τουρισμός ατόμων με ειδικές ανάγκες ή τουρισμός για όλους

Το 1989 καθιερώνεται για πρώτη φορά ο όρος «τουρισμός για όλους» με την έννοια ότι όλοι οι άνθρωποι, συμπεριλαμβανομένων και των ατόμων με ειδικές ανάγκες, πρέπει να έχουν τα ίδια δικαιώματα, ίδιες και ίσες ευκαιρίες και τις ίδιες προσβάσεις στον τουρισμό.

Έτσι για να γίνει αυτό υλοποιήσιμο προς τα άτομα με ειδικές ανάγκες όλοι οι τουριστικοί επιχειρηματίες (μεταφορείς, ξενοδόχοι, οργανωτές ταξιδιών κ.λπ.) πήραν ειδικά μετρά ώστε τα άτομα αυτά να έχουν πρόσβαση στις εγκαταστάσεις και στα μέσα τους και να μπορούν να απολαμβάνουν τα τουριστικά προϊόντα τους με τον ίδιο τρόπο που τα απολαμβάνουν οι υπόλοιποι τουρίστες.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση με το σχέδιο δράσης της για τον τουρισμό έδωσε προτεραιότητα στις μορφές τουρισμού, που πρέπει να υποστηριχτούν και καθόρισε την ανάπτυξη του κοινωνικού τουρισμού και ιδιαίτερα του τουρισμού για άτομα με ειδικές ανάγκες σαν επιδίωξη πρώτης προτεραιότητας. Με τον τρόπο αυτό χαρακτήρισε τον τουρισμό για άτομα με ειδικές ανάγκες σαν μορφή του κοινωνικού τουρισμού και με δυο projects που δημοσίευσε καθόριζε τα μετρά που πρέπει να ληφθούν από τις τουριστικές υπηρεσίες και από τα κράτη μέλη για την ανάπτυξη του.

Έτσι καθιερώθηκε σαν εναλλακτική μορφή τουρισμού ο τουρισμός για όλους η τουρισμός για άτομα με ειδικές ανάγκες που μπορεί να οριστεί σαν ο τουρισμός που έχει τουριστική πελατεία τα άτομα αυτά και τους συνοδούς τους, μια τουριστική πελατεία που μονό στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπερβαίνει τα 75 εκατ. ανθρώπους, πολλοί από τους οποίους είναι δυνητικοί τουρίστες.

3) Τουρισμός τρίτης ηλικίας

Η διάκριση των ηλικιών γίνεται με βάση κάποια κριτήρια. Για κάποιους τρίτη ηλικία οριοθετείτε με βάση την συνταξιοδότηση για άλλους συμφωνά με την φυσική κατάσταση των ανθρώπων, για την Ε.Σ.Υ.Ε (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος) ο πληθυσμός χωρίζεται σε 3 κατηγορίες 0 – 14 (παιδιά), 15 – 64 (ενεργός πληθυσμός) και 65 και άνω (συντηρουμένων).

Η ήπια μορφή αυτή του τουρισμού χαρακτηρίζεται ως το πιο ευαίσθητο κομμάτι της τουριστικής αγοράς. Το γεγονός αυτό δημιουργεί την αντίστοιχη ευθύνη κατά κύριο λόγο για τους τουριστικούς επιχειρηματίες ως προς την προσφορά υπηρεσιών προς την εξειδικευμένη αυτή τουριστική αγορά.

Το μέγεθος της πελατείας του είναι πολύ μεγάλο (ιδιαίτερα από συνταξιούχους, οι οποίοι αναζητούν ήπια κλίματα (κυρίως εκτός των μεγάλων πόλεων) για λόγους υγείας. Το χαρακτηριστικό επισκεπτών – τουριστών αυτής της κατηγορίας είναι ότι πρόκειται για άτομα με:

- Ελεύθερο χρόνο
- Υψηλό δείκτη αποταμίευση (σταθερό εισόδημα)
- Χωρίς οικογενειακές επιβαρύνσεις
- Μικρό νοικοκυριό
- Άνθρωποι με μόρφωση και εμπειρίες

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά διαμορφώνουν και τις προτιμήσεις τους όσο και το σχεδιασμό και προσφορά των αντίστοιχων τουριστικών προϊόντων για την ικανοποίησή τους. Οι κυριότερες από αυτές είναι:

- Ταξίδια στο εσωτερικό της χώρας
- Ασφαλή και άνετα μεταφορικά μέσα
- Μικρής κλίμακας ταξίδια (ξεκούραστα)
- Διακοπές σε νεκρές περιόδους και μεγάλης διάρκειας
- Αποφεύγουν το μαζικό τουρισμό
- Προτίμηση σε προϊόντα υγιεινής διατροφής λόγω των προβλημάτων της υγείας τους
- Καλή παροχή υπηρεσιών (συμπεριφορά προσωπικού, εξυπηρέτηση κ.λπ.)
- Τουριστικοί προορισμοί όπου η παροχή υπηρεσιών υγείας είναι σε υψηλά επίπεδα

Στην Ελλάδα λόγω του δημογραφικού προβλήματος έχει χαρακτηριστεί ο πληθυσμός της ως «γηρασκόμενος» δηλαδή το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού αποτελείται από άτομα άνω των 65 ετών. Η διαπίστωση αυτή δεν πρέπει να θεωρηθεί ως θετικό στοιχείο για κάθε είδους ανάπτυξη αλλά πρέπει να εκμεταλλευθεί από την άποψη της προώθησης του εναλλακτικού τουρισμού εξαιτίας των προϋποθέσεων (φυσικοί πόροι) και των προοπτικών (στρατηγικές – τεχνητά μέσα) που υπάρχουν προκειμένου να ικανοποιηθούν οι παραπάνω προτιμήσεις στο μέγιστο δυνατό βαθμό να ενδυναμώσουν αυτή την μορφή του τουρισμού και παράλληλα να λειτουργήσει συμπληρωματικά και με άλλες ήπιες μορφές τουρισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

1) Γενικά

Ο αθλητισμός έχει σπουδαία θέση στην ζωή των ανθρώπων και των κοινωνιών και παίζει σπουδαίο ρόλο στην διαμόρφωση της τουριστικής κίνησης και στους τόπους που προσφέρονται για αυτήν την απασχόληση. Ο αθλητισμός αποτελούσε από την αρχαιότητα μια από της σημαντικότερες απασχολήσεις του ανθρώπου.

Στην αρχαία Ελλάδα, αναφέρονται οι αθλητικοί αγώνες στους οποίους πολλοί πρωταθλητές ήταν ηγεμόνες και βασιλείς που με την

προβολή των ικανοτήτων τους προσπαθούσαν να διατηρήσουν την υπέροχη τους σε καιρό ειρήνης.

Η σοβαρότητα που υπήρχε γι' αυτούς τους αγώνες ήταν τόσο μεγάλη ώστε το σύστημα μετρήσεως του χρόνου ήταν η «**ολυμπιάδα**» δηλ. οι αθλητικοί αγώνες που γίνονταν κάθε 5 χρόνια στην αρχαία Ολυμπία.

Ο όρος «**αθλητισμός**» προέρχεται από την λέξη «**άθλος**» που σημαίνει έργο με κόπο, μεγάλο και δύσκολο κατόρθωμα τον όρο αυτό τον πήραν οι Άγγλοι και το έβαλαν στην γλώσσα τους ως «**ATHLETICS**».

Σε αυτήν μορφή του τουρισμού οι τουρίστες κατά την διάρκεια της εκδήλωσης της τουριστικής δραστηριότητας ασκούνται, γυμνάζονται, παίζουν ή αθλούνται.

Γι'αυτες τις δραστηριότητες απαιτούνται ξεχωριστές σωματικές δυνάμεις και επιδεξιότητες, κατάλληλη εκπαίδευση κατάλληλο εξοπλισμό και ειδικούς χώρους, έτσι βάσει αυτών των απαιτήσεων γίνεται και η διάκριση των προκείμενων μορφών τουρισμού.

Για όλες τις παραπάνω δραστηριότητες κύριο όργανο είναι το ανθρώπινο σώμα, κύρια δύναμη η σωματική δύναμη επιδεξιότητα, αντοχή και ευελιξία, και κύριος σκοπός εξασφάλιση και ενίσχυση της υγείας. Για τον αθλητισμό κύριος σκοπός είναι η επίτευξη μιας επίδοσης που συχνά ανταμείβεται, Έτσι με βάση αυτά τα χαρακτηριστικά διαχωρίζονται οι τουρίστες στις διάφορες μορφές τουρισμού ανάλογα με την σωματική τους κατάσταση, τον επιδιωκόμενο σκοπό, την ηλικία κ.α.

Ο χρόνος που χρειάζεται για να παίξουν, ασκηθούν, γυμναστούν οι τουρίστες συνήθως είναι χρόνος διακοπών, ενώ οι χώροι που απαιτούνται και το προσωπικό υποστήριξης εξασφαλίζεται από τις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις έτσι εμπλουτίζουν τα τουριστικά πακέτα που προσφέρουν με προϊόντα άσκησης, γύμνασης αθλητισμού.

α. Εννοιολογικοί προσδιορισμοί

Άθλημα - Αθλητής - Αθλητισμός - Αθλητικός - Γυμναστική - Άσκηση - Παιγνίδι

- (1) Άθλημα είναι μια τυποποιημένη και ακολουθούσα ορισμένους κανόνες σωματική άσκηση, με την εκτέλεση της οποίας ο ασκούμενος που ονομάζεται αθλητής προσπαθεί να πετύχει κάποιο σκοπό (επίδοση, ενδυνάμωση σώματος, ψυχαγωγία, διάκριση αμοιβή).

- (2) Αθλητισμός είναι το σύνολο των σωματικών ασκήσεων με τις οποίες επιδιώκεται η βελτίωση της φυσικής κατάστασης του ανθρώπου.
- (3) Αθλητικός είναι αυτός που σχετίζεται με τον αθλητισμό ή τους αθλητές.
- (4) Γυμναστική είναι το σύνολο των ασκήσεων που αποβλέπουν στη συμμετρική ανάπτυξη του σώματος και του πνεύματος.
- (5) Άσκηση είναι μια κίνηση που επιδιώκει την εκγύμναση του σώματος των μελών του αλλά και του πνεύματος.
- (6) Παιγνίδι είναι μια δραστηριότητα που γίνεται συνήθως ομαδικά με κύριο σκοπό την ψυχαγωγία και την διασκέδαση των μελών της ομάδας.

β. Διάκριση αθλημάτων – Διακρίσεις Αθλητισμού

Οι διακρίσεις των αθλημάτων κατατάσσονται στις παρακάτω κατηγορίες.

- (1) Αγωνίσματα στίβου και κονίστρας (δρόμοι, άλματα, ρίψεις)
- (2) Αγωνίσματα ενόργανης γυμναστικής (μονόζυγα, δίζυγα, κρίκοι, ίππος)
- (3) Οπλομαχία (ξιφασκία, λογχομαχία)
- (4) Σκοπευτικά αγωνίσματα (σκοποβολή, τοξοβολία)
- (5) Βαριά αθλήματα (πάλη, πυγμαχία, άρση βαρών)
- (6) Αθλητικές παιδείες ή αθλοπαιδιές που περιλαμβάνουν σωματική άσκηση και ψυχαγωγία μαζί (ποδόσφαιρο, τένις, καλαθόσφαιρα, πεττόσφαιρα, γκολφ, αγωνίσματα εσωτερικού χώρου κ.λπ)
- (7) Ιππασία
- (8) Κυνήγι και αλιεία
- (9) Ναυτικά αγωνίσματα (κολύμβηση, κωπηλασία, ιστιοπλοΐα, καταδύσεις, πόλο, αγώνες σκαφών, παράκτια αγωνίσματα).
- (10) Αγωνίσματα αυτοκινήτων
- (11) Ποδηλασία
- (12) Αγωνίσματα υπαίθρου και αγωνίσματα ορειβατικά (πεζοπορία, καταβάσεις ποταμών, ορειβασία, αναρριχήσεις κ.λπ).
- (13) Αεροπορικά αγωνίσματα (αλεξιπτωτισμός, αιωροπτερισμός).
- (14) Αγωνίσματα χειμερινού αθλητισμού (χιονοδρομίες, παγοδρομίες).
- (15) Τα επικίνδυνα αγωνίσματα (extreme games).

2) Αθλητικός τουρισμός

Ο Αθλητικός τουρισμός είναι η τουριστική δραστηριότητα η οποία εκδηλώνεται με την

διεξαγωγή των αθλητικών εκδηλώσεων (παγκόσμιο πρωτάθλημα ποδοσφαίρου, στίβου, Ολυμπιακοί αγώνες, πανελλήνια και πανευρωπαϊκά πρωταθλήματα κ.λπ). Εξαιτίας της παρακολούθησης των εκδηλώσεων που έχουν παγκόσμια εμβέλεια, αφού προσελκύουν μεγάλο αριθμό αθλητών και επισκεπτών από όλο τον κόσμο.

Η μορφή αυτή εναλλακτικού τουρισμού στην οποία οι επισκέπτες αναπτύσσουν παράλληλα με την κύρια τουριστική τους δραστηριότητα και δευτερεύουσες π.χ αθλητικές αφού επιδίδονται και σε αγωνίσματα του μαζικού τουρισμού, (τένις, γκόλφ, πόλο, θαλάσσιο σκι, κλπ). Αντίστροφα και οι αθλητές πριν – ενδιάμεσα αλλά και μετά τα αγωνίσματα τους αναπτύσσουν εκτός από τις αθλητικές δραστηριότητες και δευτερεύουσες π.χ επισκέψεις σε μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους, τοπικές αγορές. Έτσι ο τουρισμός αλληλοσυνδέεται και με άλλες μορφές τουρισμού (π.χ μορφωτικό, θαλάσσιο, πολιτιστικό, ορεινό, χειμερινό, κλπ).

Συνεπώς απαραίτητο για την σωστή ανάπτυξη αυτής της μορφής του τουρισμού είναι να λάβουμε κάποιες προϋπόθεσης για να έχουμε το καλύτερο αποτέλεσμα όπως:

1. Ισόρροπη ανάπτυξη όλων των αθλημάτων
2. Δημιουργία υποδομών που να είναι φιλικές προς το περιβάλλον για την ποιοτική αναβάθμιση της ζωής στο μέλλον σε όλη την γεωγραφική ενότητα.
3. Προστασία της ολυμπιακής ιδέας, ιστορικών μνημείων και θεσμών από το κίνδυνο της βεβήλωσης και της εμπορευματοποίησης.
4. Ισομερή γεωγραφική κατανομή των αθλητικών εγκαταστάσεων.
5. Σύνδεση του αθλητισμού με την εκπαίδευση για την προώθηση του αθλητικού ιδεώδους.

Αυτό που παρατηρείται στον αθλητικό τουρισμό είναι πως αν και ο χαρακτήρας του είναι μαζικός από την άλλη είναι μια εναλλακτική μορφή τουρισμού και αυτό γιατί διαθέτει μια ευέλικτη μορφή εκδήλωσης σε σχέση με τις υπόλοιπες μορφές τουρισμού. Για παράδειγμα στο χειμερινό τουρισμό εμφανίζεται με το άθλημα των χιονοδρομιών, και παγοδρομιών, στον τουρισμό της υπαίθρου με το άθλημα των καταβάσεων ποταμών (Καγιακ, Ραφτ), αλεξίπτωτο πλάγιας, στο περιπατητικό τουρισμό με το άθλημα της πεζοπορίας, στο θαλάσσιο με το άθλημα των καταδύσεων και αγώνων Yachts κλπ.

Οι Gammon and Robinson (1999) διακρίνουν δυο κυρίως άξονες διαχωρισμού της σχέσης αθλητισμού – τουρισμού και τους εκφράζουν με τις έννοιες «αθλητικός τουρισμός» και «τουριστικός αθλητισμός».

Παράλληλα δίνουν έναν «στενό» και έναν «ευρύ» ορισμό για κάθε κατηγορία.

A. Αθλητικός τουρισμός:

Περιλαμβάνει άτομα ή ομάδες που συμμετέχουν ενεργητικά ή παθητικά σε ανταγωνιστικές ή μη, αθλητικές δραστηριότητες κατά τη διάρκεια μετακίνησής τους έξω από το συνηθισμένο τους περιβάλλον. Το κριτήριο εδώ είναι ότι η αθλητική δραστηριότητα αποτελεί το κύριο κίνητρο της μετακίνησης ενώ το τουριστικό στοιχείο παίζει το ρόλο της ενίσχυσης της συνολικής εμπειρίας.

1. Στενός ορισμός: περιλαμβάνει τον αθλητικό τουρίστα που παρακολουθεί ή συμμετέχει ένα ανταγωνιστικό αθλητικό γεγονός, π.χ. Ολυμπιακοί αγώνες, μααραθώνιος Λονδίνου.

2. Ευρύς ορισμός: περιλαμβάνει άτομα που ταξιδεύουν για να συμμετέχουν σε δραστηριότητες αθλητικής αναψυχής, π.χ. γκολφ, σκι, περπάτημα.

B. Τουριστικός αθλητισμός:

Περιλαμβάνει άτομα που ταξιδεύουν και συμμετέχουν ενεργά ή παθητικά σε κάποια αθλητική δραστηριότητα. Το ταξίδι σε αυτή την περίπτωση είναι το κύριο κίνητρο μετακίνησης. Ο τουριστικός αθλητισμός αγνοείται από τη διεθνή βιβλιογραφία, όμως αποτελεί σημαντικό κομμάτι της σχέσης τουρισμού – αθλητισμού.

1. Στενός ορισμός: περιλαμβάνει ανθρώπους που ταξιδεύουν και ο αθλητισμός λειτουργεί ως δευτερεύον κίνητρο της μετακίνησης. Παραδείγματα αυτής της κατηγορίας αποτελούν οι πελάτες των clubs, π.χ. Robinson, Aldiana, Center Parks.

2. Ευρύς ορισμός: περιλαμβάνει άτομα τα οποία συμμετέχουν σε αθλητικές δραστηριότητες σε εντελώς τυχαία ή περιστασιακή βάση κατά τη διάρκεια των διακοπών τους. Στην κατηγορία αυτή εμπίπτουν και οι πελάτες των ξενοδοχείων κλασσικού τύπου οι οποίοι συμμετέχουν στις δραστηριότητες της animation.

Οι Standeven and De Knop (1999) αποδέχονται το διαχωρισμό των Gammon and Robinson (1999) στο θεωρητικό τους μοντέλο κάνοντας όμως τη διάκριση του αθλητικού τουρισμού σε επαγγελματικό και διακοπών και παράλληλα σε ενεργητικό και παθητικό. Οι συγγραφείς αυτοί προτείνουν τις παρακάτω κατηγορίες μελέτης:

1. Ενεργητική συμμετοχή, π.χ. αθλητές που συμμετέχουν στους Ολυμπιακούς αγώνες.

2. Παθητική συμμετοχή, π.χ. δημοσιογράφοι που καλύπτουν τους Ολυμπιακούς αγώνες.

Γ. Αθλητικός τουρισμός διακοπών:

Η κατηγορία αυτή ταυτίζεται με το προηγούμενο θεωρητικό μοντέλο που αναπτύχθηκε από τους Gammon and Robinson (1999). Περιληπτικά, οι Standeven and De Knop (1999) διαχωρίζουν τις παρακάτω κατηγορίες.

1. Παθητική μορφή

1α. Τυχαίος παρατηρητής. Τυχαίοι παρατηρητές ορίζονται ως οι θεατές που παρακολουθούν το γεγονός χωρίς να το έχουν προσχεδιάσει, π.χ. ένας τουρίστας που επισκέφθηκε την Αθήνα και εκεί αποφάσισε να παρακολουθήσει έναν αγώνα του Παγκοσμίου Πρωταθλήματος Βόλεϊ.

1β. Συνειδητοποιημένος παρατηρητής, ορίζεται ως ο παρατηρητής που σχεδιάζει το ταξίδι του με βάση το αθλητικό γεγονός και που συμμετέχει παθητικά αλλά συμμετέχει σε βάθος.

2. Ενεργητική μορφή

2α. Αθλητικές δραστηριότητες διακοπών (οργανωμένες – ατομικές)

2β. Διακοπές αθλητικής δραστηριότητας (διακοπές μονής ή πολλαπλής αθλητικής δραστηριότητας)

Αθλητικός τουρισμός είναι μια εναλλακτική μορφή τουρισμού κατά τη διάρκεια της οποίας οι τουρίστες ασκούνται, γυμνάζονται, αθλούνται ή παίζουν, και ποιο συγκεκριμένα δραστηριοποιούνται σε ένα ή περισσότερα αγωνίσματα του μαζικού αθλητισμού.

Η εναλλακτική μορφή αυτή του τουρισμού ονομάζεται ειδικότερα Αθλητικός τουρισμός ανάπαυσης ή αναψυχής.

Ενώ αντίθετα αυτοί που ασχολούνται με τον αθλητισμό (αθλητές, προπονητές, συνοδοί, οπαδοί, βοηθητικό προσωπικό) ταξιδεύουν ειδικά για να συμμετάσχουν σε αθλητικές εκδηλώσεις, αλλά πριν, ενδιάμεσα, και μετά τις εκδηλώσεις αυτές αναπτύσσουν τουριστικές δραστηριότητες, έτσι έχουμε την εναλλακτική μορφή του αθλητικού τουρισμού επιδόσεων.

α. Αθλητικός τουρισμός ανάπαυσης ή αναψυχής.

Στον αθλητικό τουρισμό ανάπαυσης οι τουρίστες έχουν το χρόνο, τις υποδομές, αλλά και την διάθεση να ασχοληθούν με τον αθλητισμό έτσι ώστε να διασκεδάσουν, κάτι που δεν μπορούν να κάνουν όταν βρίσκονται στην χώρα τους και δουλεύουν ασταμάτητα. Λογικό λοιπόν είναι όλα τα ξενοδοχεία να έχουν τις κατάλληλες υποδομές για να προσελκύουν κόσμο. Συνήθως στα ξενοδοχεία υπάρχουν όλων των ειδών οι υποδομές π.χ γήπεδα ποδοσφαίρου, μπάσκετ, τένις, γυμναστήρια, πισίνες, χώροι για ποδηλασία και για ιππασία κλπ.

Συνεπώς οι τουρίστες ασχολούνται με διάφορα αθλήματα στην διάρκεια των διακοπών τους, τα κυριότερα αθλήματα, κατά μορφή τουρισμού είναι:

- (1) Στο **μαζικό τουρισμό** τα αγωνίσματα του μαζικού λαϊκού τουρισμού αλλά και πολλά από τα ελιτιστικά αγωνίσματα (ιππασία, τένις, γκολφ, πόλο, κλπ).
- (2) Στον **περιπατητικό τουρισμό** το άθλημα της πεζοπορίας που είναι προσιτό σε πολλούς τουρίστες και δεν χρειάζονται ειδικές γνώσεις ή ικανότητες.
- (3) Στον **ορεινό τουρισμό**, το άθλημα της απλής ή μη τεχνητής ορειβασίας που είναι προσιτό στους απλούς ορειβάτες και που δεν χρειάζεται ειδικό εξοπλισμό το άθλημα της τεχνητής ορειβασίας που είναι προσιτό στους ορειβάτες αθλητές και χρειάζεται ειδικό εξοπλισμό και το άθλημα των αναρριχήσεων που είναι προσιτό μόνο στους αναρριχητές και χρειάζεται επίσης ειδικό εξοπλισμό.
- (4) Στο **χιονοδρομικό τουρισμό**, το άθλημα των απλών χιονοδρομιών και παγοδρομιών που είναι προσιτό στους απλούς χιονοδρόμους και απαιτεί ειδικό εξοπλισμό και τα αθλήματα των αγωνιστικών χιονοδρομιών και είναι προσιτά σε επαγγελματίες χιονοδρόμους.
- (5) Στον **τουρισμό αθλημάτων υπαίθρου**, τα αθλήματα της κατάβασης ποταμών, του αεροπτερισμού και του αλεξίπτωτου πλάγιας, και είναι προσιτά μόνο σε τολμηρούς και ριψοκίνδυνους νέους που έχουν εκπαιδευτεί κατάλληλα και διαθέτουν τον κατάλληλο εξοπλισμό.
- (6) Ο **κνηγετικός τουρισμός**, ο τουρισμός ιππασίας, και ο ποδηλατικός τουρισμός δεν είναι προσιτοί σε όλους τους τουρίστες, γιατί απαιτούν αυξημένες σωματικές ικανότητες και χρειάζονται μεγάλα έξοδα.
- (7) Στον **παράκτιο τουρισμό**, τα αθλήματα του θαλάσσιου σκι, της κολύμβησης, της κωπηλασίας, της ιστιοπλοΐας, της ιστιοσανίδας, του παράκτιου βόλεϊ, των καταδύσεων, του jet ski του παράκτιου αλεξίπτωτου, κλπ. Τα αθλήματα αυτά είναι προσιτά σε όλους τους τουρίστες όλων των ηλικιών και δεν απαιτούν μεγάλες οικονομικές δαπάνες.

(8) Στο **θαλάσσιο τουρισμό** τα αθλήματα της αλιείας ανοικτής θάλασσας, των καταδύσεων, των αγώνων yachts και ιστιοφόρων, τα οποία θεωρούνται ακόμη ελιτιστικά αγωνίσματα γιατί απαιτούνται μεγάλες οικονομικές δαπάνες

β. Το προσωπικό του αθλητικού τουρισμού ανάπαυσης

Στα ξενοδοχεία και τα τουριστικά θέρετρα που διαθέτουν την παραπάνω αθλητική υποδομή δεν υπάρχει ειδική θέση υπεύθυνου αθλητισμού. Έτσι ορίζουν ένα διοικητικό στέλεχος το οποίο επιβλέπει το προσωπικό που ασχολείται με τις αθλητικές δραστηριότητες και καταρτίζει το πρόγραμμα των αθλητικών εκδηλώσεων. Το προσωπικό θα πρέπει να έχει τις κατάλληλες γνώσεις, άρα καταλληλότεροι μπορεί να είναι οι Γυμναστές για όλα τα αθλήματα.

Επειδή συνήθως στα ξενοδοχεία δεν υπάρχουν επαγγελματίες γυμναστές τις αθλητικές δραστηριότητες τις αναλαμβάνουν οι animators. Στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού στις οποίες οι τουρίστες έχουν αθλητικές δραστηριότητες, το προσωπικό αποτελείται από διάφορους οδηγούς (συνοδοί βουνού, αρχηγοί ομάδων, οδηγοί εκδρομών, υπεύθυνοι ακτών, κλπ).

γ) Αθλητικός τουρισμός επιδόσεων

Στην μορφή αυτή του τουρισμού η πελατεία είναι διαφορετική. Εδώ οι τουρίστες δεν έχουν σαν κίνητρο την αναψυχή και ταυτόχρονα να κάνουν κάποια αθλητική δραστηριότητα αλλά κίνητρο τους ήταν η ικανοποίηση αθλητικών αναγκών και έτσι εφόσον ταξιδεύουν σε μια άλλη χώρα ικανοποιούν και τις τουριστικές τους ανάγκες με το να επισκεφθούν διάφορα αξιοθέατα. Έτσι μετακινούνται και αθλητές, προπονητές κλπ, οι οποίοι θα συμμετέχουν στις αθλητικές εκδηλώσεις, ενώ και οι οπαδοί που τους ακολουθούν θα παρακολουθήσουν αθλητικά γεγονότα και θα κάνουν και τουρισμό.

Οι αγώνες που προσελκύουν το κοινό και παρακινούν τους οπαδούς των διάφορων ομάδων να μετακινούνται είναι:

- Ολυμπιακοί αγώνες
- Οι χειμερινοί Ολυμπιακοί αγώνες
- Οι ηπειρωτικοί αγώνες (π.χ. Πανευρωπαϊκοί, Παναμερικανικοί κλπ)
 - Οι διεθνείς αγώνες μεταξύ εθνικών ομάδων (Μουντιάλ, Ευρωπαϊκό πρωτάθλημα ποδοσφαίρου, Παγκόσμιο πρωτάθλημα μπάσκετ κλπ)
 - Οι αγώνες μεταξύ μεγάλων ομάδων (π.χ. στο ποδόσφαιρο Ρεάλ Μαδρίτης – Μάντσεστερ Γιουνάϊτεντ θα υπάρξει μεγάλη

μετακίνηση οπαδών των δυο ομάδων και ιδιαίτερα από την Αγγλία στην Ισπανία.)

➤ Οι αγώνες διάφορων αθλοπαιδιών (μπάσκετ, ποδόσφαιρο, βόλει) που γίνονται στα πλαίσια των θεσμών διάφορων κυπέλλων κλπ.

Στους παραπάνω αγώνες υπάρχουν πολλά είδη αγώνων, οι αγώνες κλασσικού αθλητισμού (στίβου), τους χιονοδρομικούς αγώνες, τους αγώνες θαλάσσιων αθλημάτων αλλά και τους αγώνες των αθλημάτων υπαίθρου (καταβάσεις ποταμών, αιωροπτερισμος, κυνηγετικός τουρισμός).

Σημαντικό είναι από τουριστικής πλευράς ότι μερικοί από τους παραπάνω αγώνες, προσελκύουν εκατομμύρια τουρίστες στους τόπους όπου διεξάγονται. Για παράδειγμα οι Ολυμπιακοί αγώνες συγκεντρώνουν από 4-6 εκ. τουρίστες στους τόπους όπου γίνονται και έτσι ο αθλητικός τουρισμός λαμβάνει τη μορφή του μαζικού τουρισμού.

δ. Επιπτώσεις Αθλητικού Τουρισμού

Οι επιπτώσεις του αθλητικού τουρισμού μπορούν να διακριθούν στις παρακάτω:

1. Οικονομικές επιπτώσεις: ο αθλητικός τουρισμός υπολογίζεται ότι καταλαμβάνει ένα μερίδιο της τάξης του 10-20% επί του συνολικού τουριστικού προϊόντος μιας χώρας. Άλλες πηγές αναφέρουν το 5% ως ποσοστό του αθλητικού τουρισμού με την αυστηρή έννοια όπως δόθηκε σε προηγούμενη παράγραφο. Προσεκτική ανάλυση κάποιας εκδήλωσης αθλητικού τουρισμού θα πρέπει να περιλαμβάνει τον υπολογισμό του οφέλους έναντι του κόστους. Επιπλέον, η λήψη πολιτικών αποφάσεων όσον αφορά την οργάνωση εκδηλώσεων, θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τη διάχυση των οικονομικών και λοιπών επιπτώσεων του αθλητικού τουρισμού στις διάφορες τοπικές κοινωνικές ομάδες, το μέγεθος της επίδρασης καθώς και τη σημαντικότητα κάθε ομάδας από πλευράς πληθυσμού της.

2. Κοινωνικές και πολιτισμικές επιπτώσεις. Ο αθλητικός τουρισμός μπορεί να έχει θετικές επιπτώσεις:

- I. Ενίσχυση της τοπικής οικονομίας
- II. Ενδυνάμωση των τοπικών παραδόσεων και της ταυτότητας των κατοίκων μιας περιοχής.
- III. Διευκόλυνση των σχέσεων των κατοίκων μιας περιοχής με τον υπόλοιπο κόσμο.

IV. Ερέθισμα για την κατασκευή υποδομών. Μπορεί όμως να έχει και αρνητικές επιπτώσεις:

- i) Διαταραχή της τοπικής οικονομίας.
- ii) Επίπτωση στην τοπική παράδοση και ταυτότητα.
- iii) Εμφάνιση βίας σχετικής με την διεξαγωγή των εκδηλώσεων.
- iv) Μπορεί να ενισχύσει τις τριβές μεταξύ κοινωνιών.

3. Ο αθλητικός τουρισμός είναι αρκετά απαιτητικός στη χρήση εκτάσεων γης και κατά συνέπεια είναι ιδιαίτερα σημαντικό να λαμβάνονται όλα τα απαραίτητα μέτρα για την ομαλή του ανάπτυξη με σεβασμό στο φυσικό περιβάλλον ενός τόπου. Για παράδειγμα η αλόγιστη ανάπτυξη γηπέδων γκολφ σε μια περιοχή χωρίς τις απαραίτητες μελέτες και προφυλάξεις μπορεί να σημαίνει την επιβάρυνση του υδροφόρου ορίζοντα με λιπάσματα και φυτοφάρμακα. Επίσης την αλλοίωση του φυσικού τοπίου μιας περιοχής ασύμβατης με τη μορφολογία των γηπέδων του συγκεκριμένου αθλήματος.

3) Τουρισμός και αθλητισμός

Η σύνδεση του τουρισμού με τον αθλητισμό.

Η πρόσβαση στον Αθλητισμό και η ενασχόληση με αυτόν δεν είναι εύκολη υπόθεση για όλους τους ανθρώπους. Επειδή πολλά από τα αθλήματα είναι από τη φύση τους δύσκολα και απαιτούν ξεχωριστές σωματικές δυνάμεις και δεξιότητες, άλλα γίνονται σε ειδικούς χώρους μη προσιτούς σε όλους και αλλά χρειάζονται μεγάλες οικονομικές δαπάνες, αλλά και όλα τα αθλήματα δεν είναι για όλες της ηλικίες.

Έτσι λόγω αυτών των παραγόντων υπάρχει μια γενικότερη διάκριση του αθλητισμού που τον διακρίνει:

α) **Στο μαζικό λαϊκό αθλητισμό** ο οποίος περιλαμβάνει κυρίως αθλοπαιδιές, μερικά από τα ορειβατικά αγωνίσματα (πεζοπορία, απλή ορειβασία), μερικά από τα ναυτικά αγωνίσματα, (κολύμβηση, κωπηλασία και παράκτια αγωνίσματα), το κυνήγι, την αλιεία, την ποδηλασία, αλλά και αθλήματα του χειμερινού τουρισμού (απλές χιονοδρομίες και παγοδρομίες) την ήπια ενόργανη γυμναστική και τη Σουηδική γυμναστική.

Συνεπώς ο σκοπός του μαζικού αθλητισμού είναι η βελτίωση της φυσικής κατάστασης, η διατήρηση της υγείας, η άσκηση και ψυχική και σωματική ευεξία. Έτσι αυτή η μορφή του τουρισμού απευθύνεται προς

τους τουρίστες όλων των ηλικιών αφού δεν απαιτεί ιδιαίτερες ικανότητες και δεν απαιτούνται μεγάλες δαπάνες.

Όταν οι τουρίστες κατά την διάρκεια των διακοπών τους έχουν αθλητικές δραστηριότητες που υπάγονται στον μαζικό λαϊκό τουρισμό τότε πρόκειται περί του λεγόμενου αθλητικού τουρισμού ανάπαυσης ή αναψυχής.

β) **Στον αθλητισμό επιδόσεων** που είναι προσιτός μόνο σε ορισμένες ομάδες πληθυσμού, τους αθλητές, που επιδίδονται σαν επαγγελματίες ή σαν ερασιτέχνες στα επαγγελματικά ή ερασιτεχνικά αγωνίσματα επιδόσεων ή πρωταθλητισμού και έχουν σκοπό να επιτύχουν μια επίδοση η οποία αμείβεται υλικά ή ηθικά.

Αυτοί που ασχολούνται με τον αθλητισμό (αθλητές, προπονητές, συνοδοί, θεατές, βοηθητικό προσωπικό) κατά την διάρκεια των αγώνων επιδόσεως έχουν τουριστικές δραστηριότητες τότε πρόκειται για τον λεγόμενο αθλητικό τουρισμό επιδόσεων ή άμιλλας

γ) **Στον ελιτιστικό αθλητισμό** προσελκύονται άνθρωποι που βρίσκονται σε προνομιούχες από οικονομικής πλευράς ομάδες πληθυσμού που μπορούν να αντιμετωπίσουν το κόστος που απαιτούν ορισμένα αθλήματα.

Όταν οι τουρίστες που ανήκουν σε αυτές τις τάξεις στην διάρκεια των διακοπών τους ασχολούνται με τα ελιτιστικά αγωνίσματα τότε πρόκειται για τον ελιτιστικό αθλητικό τουρισμό.

Υπάρχουν τρεις λόγοι που οι τουρίστες κατά την διάρκεια των διακοπών τους ασχολούνται με τον αθλητισμό και είναι οι παρακάτω:

- 1) γιατί έχουν ελεύθερο χρόνο στη διάθεση τους να το κάνουν.
- 2) Γιατί υπάρχουν οι κατάλληλοι χώροι για της δραστηριότητες που θέλουν να κάνουν.
- 3) Γιατί επιδιώκουν τις ευεργετικές συνέπειες της αθλητικής δραστηριότητας και κυρίως εκείνης του μαζικού τουριστικού αθλητισμού.

(1) Ο χρόνος που απαιτείται για της αθλητικές δραστηριότητες

Λόγω ότι την σημερινή εποχή δεν υπάρχει ελεύθερος χρόνος από τους ανθρώπους επειδή εργάζονται ασταμάτητα δε τους απομένει ελεύθερος χρόνος για να ασχοληθούν με τον αθλητισμό ή με άλλες δραστηριότητες.

Συνεπώς οι διακοπές είναι ο μόνος ελεύθερος χρόνος των εργαζόμενων που τον διαθέτουν όπως αυτοί θέλουν. Έτσι κατά την διάρκεια των διακοπών τους οι τουρίστες έχουν χρόνο για να αναπτύξουν αθλητικές, πολιτιστικές, και άλλες ψυχαγωγικές δραστηριότητες.

(2) Η αθλητική υποδομή των τουριστικών προορισμών.

Επειδή όλοι οι άνθρωποι έχουν την τάση να αθλούνται πρέπει τα ξενοδοχεία να διαθέτουν την κατάλληλη υποδομή έτσι οι ξενοδόχοι, οι οργανωτές ταξιδιών συμπεριλαμβάνουν στα προϊόντα τους και αθλητικά προϊόντα αφού είχαν υπόψη τους τον ελεύθερο χρόνο των τουριστών για να απολαύσουν αυτά τα προϊόντα.

Συνεπώς όλες οι ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις διαθέτουν σήμερα όλους τους χώρους και τα μέσα, αλλά και το απαραίτητο προσωπικό για να αναπτύξουν οι τουρίστες που φιλοξενούν τις αθλητικές δραστηριότητες και κυρίως αυτές του μαζικού λαϊκού αθλητισμού, αλλά και του ελιτιστικού αφού πολλά ελιτιστικά αγωνίσματα (τένις, γκολφ, ιστιοπλοΐα, ιππασία κλπ.) συμπεριλαμβάνονται σε φθηνά τουριστικά πακέτα.

Έτσι μπορούν να υπάρχουν, γήπεδα ποδοσφαίρου, καλαθόσφαιρας, γκολφ, αντισφαίρισης, πετόσφαιρας, πισίνες εσωτερικές και εξωτερικές, γυμναστήρια, χώροι ιππασίας κ.λπ που αποτελούν μια συνηθισμένη υποδομή των Ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων οι υποδομές αυτές διαθέτουν και το κατάλληλο εκπαιδευμένο προσωπικό για την διαχείριση τους.

(3) Η θετική σχέση αθλητισμού και υγείας

Επειδή σήμερα σχεδόν ο μίσος πληθυσμός ζει σε αστικά κέντρα δέχεται ψυχοσωματικές επιβαρύνσεις από το αστικό περιβάλλον, κάνει καθιστική ζωή, δεν έχει χρόνο για να ασκηθεί και να κινηθεί, ο τρόπος ζωής του δεν είναι φυσιολογικός και οι ανάγκες του αυξάνονται συνεχώς. Έτσι όλα αυτά τον οδηγούν σε μια καταπίεση και έχουν μια δυσμενή επίπτωση στην σωματική και ψυχική του υγεία.

Ένας τρόπος για να προφυλαχθεί και να αμυνθεί από όλα αυτά είναι ο τουρισμός και ο αθλητισμός. Ο τουρισμός γιατί τον απομακρύνει από τις πηγές των παραπάνω κακών και ο αθλητισμός γιατί του επιτρέπει να κινηθεί, να ασκήσει το σώμα του να ενδυναμώσει και να προφυλάξει την υγεία του και να αποκαταστήσει τη σωματική και ψυχική του ισορροπία.

4) Τουρισμός αθλημάτων υπαίθρου.

α. Εννοιολογικοί προσδιορισμοί.

Ύπαιθρος είναι ο ανοικτός χώρος εκτός κατοικημένων περιοχών που περιλαμβάνει, το σύνολο της εξοχής με όλες τις καλλιεργούμενες ή μη εκτάσεις γης (αγροί, βουνά, δάση, κλπ) και εκτάσεις που καλύπτονται από νερό (λίμνες, ποτάμια).

Τουρισμός υπαίθρου είναι η κάθε μορφή τουρισμού που εκδηλώνεται στην Ύπαιθρο και περιλαμβάνει τον αγροτογεωργικό τουρισμό, τον περιπατητικό τουρισμό, τον οικοτουρισμό, το φυσιογνωστικό, τον ορεινό, τον τουρισμό περιπέτειας, το χιονοδρομικό τουρισμό, τον τουρισμό αθλημάτων υπαίθρου, τον τουρισμό χειμερινών αθλημάτων κλπ.

Ο τουρισμός υπαίθρου συνδέεται με την ανάπτυξη υποδομών και υπηρεσιών τόσο του τουρισμού διακοπών (μικρές ξενοδοχειακές μονάδες, συγκροτήματα ενοικιαζόμενων δωματίων, πανδοχεία, τουριστικά πρακτορεία), όσο και του εναλλακτικού ειδικού τουρισμού (οικοτουρισμός, αθλητικός τουρισμός, συνεδριακά κέντρα κλπ). Βασικές παράμετροι εδώ είναι η μικρή κλίμακα των εγκαταστάσεων και η ένταξη της γενικότερης τουριστικής ανάπτυξης στην παραγωγική και κοινωνική δομή της περιοχής, όπου κυριαρχούν συνήθως τα επαγγέλματα και ο τρόπος ζωής του αγροτικού χώρου.

Έτσι έχουμε την κατηγοριοποίηση των σχετικών μορφών τουρισμού που είναι:

1. Στον τουρισμό αθλημάτων υπαίθρου κατατάσσονται μερικές από τις μορφές τουρισμού που είναι, ο τουρισμός των αθλημάτων καταβάσεων ποταμών, των αθλημάτων του αιωροπτερισμού, ο κυνηγετικός και ο ιππικός τουρισμός.
2. Στον ορεινό τουρισμό υπάρχει ο τουρισμός των ορεινών αθλημάτων όπως είναι η απλή ορειβασία, η τεχνητή ορειβασία, ορεινή ποδηλασία, το άθλημα των αναρριχήσεων.
3. Στον χιονοδρομικό τουρισμό, η οποία είναι μια μορφή ορεινού τουρισμού, που αναπτύσσεται σε χιονοσκεπή βουνά, εδώ έχουμε και τον τουρισμό των χειμερινών ή χιονοδρομικών αθλημάτων.
4. Ο περιπατητικός τουρισμός, είναι μια μορφή του τουρισμού υπαίθρου η οποία αναπτύσσεται και σε πεδινές και σε ορεινές περιοχές.

β. Ανάλυση των μορφών του Αθλητικού Τουρισμού

1. Καταβάσεις ποταμών με σκάφη Kayak και Raft.

Το Kayak χρησιμοποιείται στο άθλημα της κατάβασης ποταμών και είναι ψυχαγωγικό άθλημα με έντονα τα στοιχεία της περιπέτειας ανάλογα με την επικινδυνότητα των ρευμάτων και της φύσης της κοίτης των ποταμών.

Raft σημαίνει σχεδία, είναι δηλαδή ένα επίπεδο πλεύσιμο κατασκευασμένο από κορμούς δέντρων συναρμολογημένα μεταξύ τους. Τα σημερινά Rafts είναι σχεδίες περιφραγμένες για να μην πέφτουν οι επιβάτες με φουσκωτούς πλωτήρες δεξιά και αριστερά. Η πλεύση με τέτοια σκάφη ονομάζεται Rafting.

Τα αθλήματα αυτά θεωρούνται πολύ επικίνδυνα και τα επιχειρούν μόνο όσοι είναι ριψοκίνδυνοι νέοι δυνατοί και έμπειροι χρηστές.

2. Αιωροπτερισμός

Αιωροπτερισμός είναι το άθλημα κατά το οποίο ο αθλητής αιωρείται με τη βοήθεια πτερών. Κάποια μέσα με τα οποία μπορεί να αιωρηθεί και να κινηθεί ο άνθρωπος είναι ο αετός ή αιωρόπτερο, το μοτοαιωρόπτερο, το ανεμόπτερο αλλά και το αλεξίπτωτο πλαγιάς.

(α) Αιωροπτερισμός με αιωρόπτερο ή αετό και με μοτοαιωρόπτερο.

Το αιωρόπτερο είναι μια κατασκευή η οποία διαθέτει κάποια φτερά που κατασκευάζονται από ύφασμα αλλά και από ενισχυμένο πλαστικό και έχει στο μέσο της βραχίονες από ελαφρά μέταλλα τα οποία συγκρατούν τα πτερά κάτω από τα οποία κάθεται μπρούμυτα ο αθλητής.

Για να ξεκινήσει το αιωρόπτερο, ο χειριστής τρέχει όσο μπορεί μέχρι τα άκρα μιας κορυφής και πέφτει στο κενό έτσι τον συγκρατούν τα πτερά του αιωροπτερο το οποίο αιωρείται με την βοήθεια της άνωσης

των ρευμάτων και οδηγείται με τους απαραίτητους χειρισμούς από τον αθλητή.

Έτσι όταν το αιωρόπτερο εφοδιαστεί με μια μικρή μηχανή που κινεί έναν μικρό έλικα έχουμε τότε το μοτοαιωρόπτερο, το οποίο συνδυάζει την άνοση των πτερών με την προωθητική δύναμη του έλικα και επιτυγχάνει μεγαλύτερες και ασφαλέστερες πτήσεις.

Αν και συναρπαστικές όμως αυτές οι πτήσεις είναι και πολύ επικίνδυνες έτσι απαιτείται να είναι κανείς έμπειρος, δυνατός, καλά εκπαιδευμένος αλλά να είναι και ρισοκίνδυνος χείριστης.

(β) Ο ανεμοπτερισμός

Το ανεμόπτερο είναι ένα μικρό ομοίωμα αεροπλάνου χωρίς μηχανή που μεταφέρει ένα αθλητή και κινείται μόνο με τη βοήθεια των ρευμάτων του αέρα. Το ανεμόπτερο για να αιωρηθεί ρυμουλκείται από κάποιο όχημα, αποκτά κάποια ταχύτητα και μετά αφήνεται ελεύθερο από ένα μεγάλο ύψος για να πετάξει μετά μόνο του, και μετά ο αθλητής με τους κατάλληλους χειρισμούς αιωρείται για όσο το δυνατό μεγαλύτερο χρόνο μπορεί.

Το άθλημα αυτό αν και συναρπαστικό είναι πολύ επικίνδυνο αλλά και δαπανηρό διότι τα ανεμόπτερα είναι πολύ ακριβά και καταστρέφονται πολύ εύκολα, ειδικά κατά τις προσγειώσεις.

(γ) Το αλεξίπτωτο πλάγιας

Το αλεξίπτωτο πλάγιας λειτουργεί όπως και τα γνωστά αλεξίπτωτα με την διάφορα όμως ότι δεν πηδάει από κάποιο αεροπλάνο αλλά τρέχει όσο μπορεί μέχρι το άκρο μιας κορυφής και πέφτει στο κενό για να ανοίξει το αλεξίπτωτο του και να τον συγκρατήσει.

Έτσι συνδέοντας τα αθλήματα υπαίθρου με τον τουρισμό δικαιολογείται ο τουρισμός αθλημάτων υπαίθρου σαν εναλλακτική μορφή τουρισμού, συνεπώς με το να διοργανώνονται αγώνες αθλημάτων υπαίθρου σε κάποιες περιοχές δεν προσελκύονται μόνο αθλητές, προπονητές που χρειάζονται για να γίνουν τα αθλήματα αλλά και πολλούς οπαδούς – θεατές που ταξιδεύουν από αλλά μέρη για να συμμετάσχουν ή για να παρακολουθήσουν αυτές της εκδηλώσεις. Άρα λοιπόν αυτοί οι άνθρωποι αποτελούν την τουριστική πελατεία του τουρισμού αθλημάτων υπαίθρου.

3. Ο Κυνηγετικός Τουρισμός

Το κυνήγι είναι το άθλημα του εντοπισμού, καταδίωξης και θανάτωσης θηραμάτων, δηλαδή άγριων ζώων ή πουλιών.

Σκοπός του κυνηγιού είναι να καταναλωθούν τα θηράματα σαν τροφή, η να ικανοποιηθεί το κυνηγετικό ένστικτο των κυνηγών, έτσι ταυτόχρονα με αυτή την δραστηριότητα μπορούν να χαρούν τη ζωή στην φύση, τον καθαρό αέρα, αλλά να εξασκήσουν και το σώμα τους περπατώντας. Η πελατεία του κυνηγετικού τουρισμού είναι σχεδόν αποκλειστικά άνδρες και απευθύνεται σε οικονομικά ευκατάστατους ανθρώπους διότι είναι ένα πολύ δαπανηρό άθλημα.

4. Ιππικός τουρισμός

Ιππασία είναι η τέχνη να ιππεύεις ένα άλογο και να το ελέγχεις απόλυτα κατά την διάρκεια της ιππασίας.

Πολλά τουριστικά θέρετρα και μεμονωμένα ξενοδοχεία παρέχουν την δυνατότητα στους πελάτες τους να κάνουν ιππασία αν το επιθυμούν. Έτσι οι ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις διαθέτουν άλογα ιππασίας ή τα ενοικιάζουν, έχουν χώρους ιππασίας και διαθέτουν το απαραίτητο βοηθητικό και εκπαιδευτικό προσωπικό. Οι τουρίστες που προτιμούν την ιππασία είναι συνήθως νέοι και δυνατοί άνθρωποι άνδρες και γυναίκες.

Συμπεράσματα

Ο αθλητικός τουρισμός είναι μια εναλλακτική μορφή τουρισμού. Είναι το είδος του τουρισμού που το κύριο περιεχόμενο της ατομικής ή της συλλογικής μετακίνησης είναι η συμμετοχή σε αθλητικούς αγώνες ή παρακολούθηση τέτοιων αγώνων. Το αθλητικό πνεύμα έχει αναπτυχθεί σήμερα σε τέτοιο βαθμό, ώστε να δικαιολογείται ατομική ή συλλογική μετακίνηση προσώπων για τους παραπάνω σκοπούς, και από αυτό και μόνο το λόγο, να δημιουργείται ξεχωριστό είδος τουρισμού.

Τέλος η μορφή αυτή είναι λίγο πολύ φιλική προς το περιβάλλον, και επιδίωξη της είναι η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου με ανάπτυξη δραστηριοτήτων κατάλληλων και ελκυστικών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΝΕΡΟ

1) Τουρισμός και νερό.

α. Γενικά

Ο τουρισμός σαν ανθρώπινη δραστηριότητα, έχει άμεση σχέση και στενή επαφή με το αφθονότερο στοιχείο της φύσης που συγκροτεί και το μέγιστο τμήμα του γήινου περιβάλλοντος, το Νερό.

Αυτό διαπιστώνεται από το γεγονός ότι πολλές εναλλακτικές μορφές τουρισμού δεν θα υπήρχαν, αν δεν υπήρχε νερό.

Οι μορφές αυτές του τουρισμού είναι:

- ο παράκτιος τουρισμός
- ο θαλάσσιος τουρισμός
- ο παραλίμιος και παραποτάμιος τουρισμός
- ο τουρισμός του αθλήματος της κατάβασης ποταμών
- ο ιαματικός τουρισμός

Επίσης χαρακτηριστικό είναι ότι οι περισσότερες ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις που εξυπηρετούν τις υπόλοιπες μορφές τουρισμού, διαθέτουν πισίνες με νερό για την εξυπηρέτηση των πελατών τους.

2) Παράκτιος τουρισμός.

Παράκτιος τουρισμός είναι ο τουρισμός που έχει τουριστικό προορισμό τις ακτές της θάλασσας. Δηλαδή ο τουρισμός κατά την διάρκεια του οποίου οι τουρίστες διαμένουν και διατρέφονται σε παράκτια τουριστικά θέρετρα και ξενοδοχεία και η κυρία τουριστική τους δραστηριότητα εκδηλώνεται κοντά ή δίπλα στις ακτές και μέσα στα νερά των αιγιαλών και συνιστάται στην ενασχόληση τους με την θάλασσα, την άμμο, τον ήλιο, και τα παράκτια παιχνίδια.

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά του παρακτίου τουριστικού προϊόντος είναι η ζέση, το εύκρατο κλίμα, η θάλασσα, οι ανοικτοί ορίζοντες και η δυνατότητα των τουριστών να κάνουν θαλασσινά μπάνια και να ντύνονται ελαφρά. Αυτά είναι τα χαρακτηριστικά που προσελκύνουν τους τουρίστες που κατοικούν στις βόρειες χώρες όπου συνήθως το κλίμα είναι υγρό και ψυχρό, ο ουρανός συννεφιασμένος, ο καιρός βροχερός και η θάλασσα αφιλόξενη. Οι τουρίστες αυτοί επιθυμούν κατά τη διάρκεια των διακοπών τους να βρεθούν σε ηλιόλουστους θερμούς τόπους, να έλθουν σε επαφή με τη φύση και τη θάλασσα, να βγάλουν τα ρούχα τους, να νιώσουν ελεύθεροι και να χορτάσουν το καθαρό γαλάζιο χρώμα του ουρανού.

Από πολύ νωρίς ο παράκτιος τουρισμός πήρε την μορφή του μαζικού τουρισμού λόγω του μεγάλου αριθμού των τουριστών που

προσέλκυσε. Σήμερα όταν γίνεται λόγος για μαζικό τουρισμό και για τις δυσμενείς επιδράσεις του, ο λόγος αφορά πρωτίστως το μαζικό παράκτιο τουρισμό και τις ανησυχητικές διαστάσεις που έχει πάρει σε ορισμένους παράκτιους τουριστικούς προορισμούς.

Στην περίπτωση του παράκτιου τουρισμού οι τουρίστες έχουν στην διάθεση τους τρεις επιλογές για να δραστηριοποιηθούν.

→ Να ασχοληθούν με τα αθλήματα του μαζικού λαϊκού αθλητισμού στις αθλητικές εγκαταστάσεις του ξενοδοχείου (γυμναστική στα γυμναστήρια, αθλήματα εσωτερικού χώρου, ποδηλασία, αθλοπαιδιές στα διάφορα γήπεδα κ.λπ.).

→ Να ασχοληθούν με τα λεγόμενα παιγνίδια επί της άμμου που συνήθως έχουν την μορφή αθλοπαιδιών, κάποια από αυτά είναι το βόλτσι στην άμμο, βόλτσι χωρίς κανόνες, αθλήματα στις παράκτιες εξωτερικές πισίνες του ξενοδοχείου κ.λπ.

→ Να ασχοληθούν με τα αθλήματα μέσα στο νερό των αιγιαλών. Η απασχόληση αυτή είναι η κυριότερη αθλητική δραστηριότητα των τουριστών του παρακτίου τουρισμού και αποτελεί το κυριότερο, μετά τη διαμονή και διατροφή προϊόν του.

Στα αθλήματα του αιγιαλού περιλαμβάνονται:

- ✓ Η απλή κολύμβηση
- ✓ Το θαλάσσιο σκι
- ✓ Η κωπηλασία
- ✓ Το κανό
- ✓ Οι κυματοδρομίες (surfing) και ανεμοκυματοδρομίες (Ιστιοσανίδα)
- ✓ Οι καταδύσεις
- ✓ Τα jet ski
- ✓ Τα υδροποδήλατα (Hydro bikes)
- ✓ Η ερασιτεχνική αλιεία
- ✓ Το αλεξίπτωτο ακτής
- ✓ Τα φουσκωτά σκάφη

3) Θαλάσσιος τουρισμός.

Θαλάσσιος τουρισμός είναι ο τουρισμός του οποίου ο τουριστικός προορισμός είναι η ανοικτή θάλασσα. Αυτό σημαίνει ότι οι τουρίστες ικανοποιούν τις βασικές τουριστικές τους ανάγκες (διαμονή, διατροφή, ψυχαγωγία, άθληση, πολιτιστικές ανάγκες κ.λπ.) εν πλώ, δηλαδή ενώ

ταξιδεύουν με ένα πλοίο, το οποίο σε αυτή την περίπτωση έχει την μορφή ενός πλωτού ξενοδοχείου.

Ο Θαλάσσιος τουρισμός αποτελεί μια από τις σημαντικότερες μορφές ήπιου τουρισμού κυρίως σε χώρες που το συγκριτικό τους πλεονέκτημα είναι η θάλασσα. Περιλαμβάνει δραστηριότητες όπως π.χ. θαλάσσιες περιηγήσεις, και το ναυτικό αθλητισμό.

Η πραγματοποίηση αυτών των δραστηριοτήτων γίνεται μέσα από διάφορους τύπους σκαφών (κρουαζιερόπλοια, θαλαμηγούς, φουσκωτά, ιστιοφόρα), τους χώρους ελλιμενισμού (μαρίνες) και τις υπηρεσίες που παρέχονται σε αυτές (φύλαξη, παροχή καυσίμων, καταστήματα ναυτιλιακών ειδών).

Ο θαλάσσιος τουρισμός γίνεται είτε:

α) Με κρουαζιέρες δηλαδή ένα ταξίδι αναψυχής με καθορισμένο πρόγραμμα που πραγματοποιούνται με τα γνωστά «πλωτά ξενοδοχεία» τα κρουαζιερόπλοια.

β) Με Yachting, τα οποία είναι επανδρωμένα σκάφη οπού:

- Είτε γίνεται μια οργανωμένη εκδρομή με συγκεκριμένο η γενικότερο πρόγραμμα οπού το σκάφος το οδηγεί εξειδικευμένος καπετάνιος.

- Είτε ενοικιάζεται το σκάφος από μια ομάδα ατόμων οι οποίοι έχουν το σχετικό δίπλωμα και κάνουν μια οργανωμένη εκδρομή.

γ) Ο θαλάσσιος τουρισμός με τα πλοία της γραμμής.

Τόσο η κρουαζιέρα όσο και το Yachting αποτελούν μορφή επιλεκτικού τουρισμού και οι «χρήστες» του είναι άτομα μεγάλης οικονομικής άνεσης. Και τα δυο αποκομίζουν μεγάλα οικονομικά οφέλη για το κράτος.

Οι μεγάλες αγορές για τις κρουαζιέρες είναι η Καραϊβική η Μεσόγειος, τα Αρχιπελάγη της Ινδονήσιας και Πολυνησίας, η Βόρειος θάλασσα. Η οργάνωση της γίνεται από τους αντίστοιχους Tour Operators. Αυτή η τουριστική δραστηριότητα χαρακτηρίζεται για την πολυτέλεια άνεση και χλιδή και διαθέτει ένα αυστηρό πρόγραμμα. Ο θαλάσσιος τουρισμός με τις κρουαζιέρες συνδυάζεται και με άλλες μορφές τουρισμού π.χ. θρησκευτικό, πολιτιστικό αφού το πρόγραμμα της κρουαζιέρας διαθέτει επισκέψεις σε μνημεία των λιμανιών – πόλεων, τοπικές αγορές, εξωτικούς τόπους, παραδοσιακά λιμάνια. Η διάρκεια ποικίλει από 3 μέρες έως ένα μηνά.

Σε αντίθεση με τις κρουαζιέρες το Yacht είναι ένα ταξίδι αναψυχής, το οποίο γίνεται με ένα ιστιοφόρο ή ένα μηχανοκίνητο σκάφος. Υπάρχουν πολλές κατηγορίες Yachts ανάλογα με το σκάφος που χρησιμοποιείται από τα μικρά ιστιοφόρα μέχρι τις υπερπολυτελείς θαλαμηγούς. Το πρόγραμμα, τα ωράρια, οι επισκέψεις κανονίζονται κατά βούληση και συμφωνά με την επιθυμία των τουριστών, όπως και τα τουριστικά προϊόντα και οι δραστηριότητες που προσφέρονται είναι ανάλογα με το είδος και το μέγεθος του Yacht και τις επιθυμίες και δυνατότητες των τουριστών.

Ο θαλάσσιος τουρισμός πραγματοποιείται και με πλοία της γραμμής που συνδέουν τα διάφορα λιμάνια μιας χώρας. Η μορφή αυτή είναι μαζική και το ταξίδι χαρακτηρίζεται κουραστικό δύσκολο και δαπανηρό.

Η Ελλάδα προικισμένη από την φύση με περισσότερα από 15 000 km ακτές, πάνω από 4000 νησιά διαθέτει το συγκριτικό πλεονέκτημα για την ανάπτυξη του θαλασσιού τουρισμού.

Για την ανάπτυξη αυτής της μορφής χρειάζεται η κατασκευή ειδικής υποδομής π.χ. μαρίνες, λιμάνια, δρόμους καθώς και την οργάνωση και επιμόρφωση του προσωπικού. Επίσης και η σύνδεση με άλλες μορφές τουρισμού με τις αντίστοιχες υποδομές τους θα βοηθήσουν στην υλοποίηση του στόχου αυτού.

Ο Θαλάσσιος Τουρισμός είναι ένα μεγάλο τμήμα της τουριστικής βιομηχανίας και λειτουργεί αλληλεπιδραστικά και σαν τροφοδότης σε άλλες κατηγορίες. Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία αριθμεί 3.413 σκάφη. Ο στόλος αυτός είναι μακράν ο μεγαλύτερος και νεότερος παγκοσμίως. Από Εθνικής πλευράς, ο Θαλάσσιος Τουρισμός βοηθά στην διατήρηση της συνοχής της Νησιωτικής Ελλάδας και μεταφέρει την Ελληνική Σημαία και στην τελευταία νησίδα.

Δυνατότητες Ανάπτυξης

Στο ερώτημα αν υπάρχει περιθώριο ανάπτυξης και πόσο είναι αυτό, η απάντηση είναι ότι το περιθώριο ανάπτυξης είναι τεράστιο. Οι θάλασσές μας και οι παραλίες προσφέρονται. Εφ' όσον συντρέξουν οι προϋποθέσεις της καλύτερης υποδομής και της έντονης και αποτελεσματικής προώθησης, πιστεύεται ότι ακόμα και ο τριπλασιασμός του Θαλάσσιου Τουρισμού είναι ένας ρεαλιστικός στόχος.

Προβληματισμοί (-) & Προτάσεις (+)

1. Λιμενική υποδομή

1.1. Ποσότητα

- Τα λιμάνια, οι μαρίνες και τα καταφύγια δεν επαρκούν. Οι Τουρίστες όσο καλά και αν περνούν κατα την διάρκεια της ημέρας, βρίσκονται συνεχώς με το άγχος αν θα βρουν μια ασφαλή θέση για να καταφύγουν. Είναι πια ο κανόνας ότι τα λιμάνια στα νησιά μέχρι τις 2 το μεσημέρι έχουν γεμίσει με αποτέλεσμα όσοι έρχονται αργότερα να μην βρίσκουν θέση και να διαπληκτίζονται για να δέσουν επάνω σε άλλους ή να αναγκάζονται να φύγουν. Δυστυχώς είναι πολλοί που έχουν σταματήσει να έρχονται στην Ελλάδα ακριβώς γι αυτό, προτιμώντας άλλες χώρες που δεν έχουν τις ομορφιές της δικής μας, αλλά η υποδομή τους τους εγγυάται διακοπές χωρίς άγχος.

+ Χρειάζεται λοιπόν να κατασκευαστούν πολλές μικρές μαρίνες ή λιμάνια ή καταφύγια περιφερειακά και κοντά στους τουριστικούς πόλους έλξης. Ο Τουρίστας πρέπει να νοιώθει σιγουριά, ότι όταν και όποτε το θελήσει, θα βρει σε εύλογη απόσταση ένα ασφαλές καταφύγιο, στο οποίο θα είναι και καλοδεχούμενος.

Στα κέντρα από τα οποία εκκινεί ο Θαλάσσιος Τουρισμός όπως Αθήνα, Κέρκυρα, Ρόδος κλπ. θα πρέπει να υπάρχει από μια αν είναι δυνατόν μεγάλη μαρίνα, ώστε να αποφεύγεται η πολυδιάσπαση των υπηρεσιών και της υποδομής εξυπηρέτησης του στόλου και των πελατών. Όπου αυτό δεν είναι δυνατόν, μπορεί να δημιουργηθούν γειτονικές μεγάλες μαρίνες. Πχ, η μαρίνα Αλίμου με την μελλοντική μαρίνα Αγ. Κοσμά θα μπορέσουν να αποτελέσουν ένα λειτουργικό σύνολο.

Είναι πολύ σημαντικό να γίνει διαχωρισμός, των μαρίνων που φιλοξενούν μόνιμα επαγγελματικά τουριστικά σκάφη και εκείνων που φιλοξενούν ιδιωτικά.

1.2. Ποιότητα

1.2.1. Μαρίνες

- Η υποδομή των μαρίνων είναι ελλιπής. Ειδικά η μαρίνα Αλίμου που είναι ο υποδοχέας του μεγαλύτερου μέρους του Θαλάσσιου Τουρισμού παρουσιάζει άσχημη εικόνα λόγω κακής συντήρησης, φύλαξης και καθαριότητας. Την αίσθηση προχειρότητας εντείνει η έλλειψη θέσεων και η εξυπηρέτηση των σκαφών σε ντάνες. Υπάρχει ακόμα έλλειψη επαρκών επισκευαστικών χώρων. Δεν υπάρχει ιατρείο στις μεγάλες μαρίνες. Δεν υπάρχει επαρκής συγκοινωνιακή κάλυψη

+ Η βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών είναι το ζητούμενο. Η καθαριότητα, η τάξη, η λειτουργικότητα, η ασφάλεια και η σωστή συντήρηση είναι τα κλειδιά. Ας διευκρινίσουμε ότι έργα και παροχές πολυτελείας δεν είναι το ζητούμενο στις μαρίνες που ελλιμενίζονται μόνιμα τα επαγγελματικά σκάφη, αν αυτό γίνει αιτία ή πρόφαση για να ανέβει το κόστος ελλιμενισμού. Σε όλες τις μαρίνες πρέπει να υπάρχουν επαρκείς επισκευαστικοί χώροι και οι ανάλογες εξυπηρετήσεις. Στις μεγάλες μαρίνες να υπάρχει ιατρείο έστω τις ημέρες αιχμής. Όλες οι μαρίνες πρέπει να εξυπηρετούνται από τακτική συγκοινωνία με λεωφορεία.

4) Παραλίμνιος τουρισμός.

Σε χώρες όπου υπάρχουν λίμνες και κυρίως σε περιοχές όπου δεν υπάρχει θάλασσα και η πρόσβαση σε αυτή είναι δύσκολη, αναπτύσσεται ο παραλίμνιος τουρισμός, ο οποίος είναι μια μορφή παράκτιου τουρισμού.

Σε πολύ μεγάλες λίμνες είναι δυνατόν να αναπτυχθεί και τουρισμός σκαφών αναψυχής (κρουαζιερόπλοιων, Yachts).

Τέτοιες περιπτώσεις υπάρχουν στις μεσιτικές πολιτείες των ΗΠΑ, σε αρκετές χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και σε άλλες περιοχές.

Όλα τα θαλασσιά αγωνίσματα που αναφερθήκαν στον παράκτιο τουρισμό και όλες οι λοιπές δραστηριότητες ισχύουν και για τον παραλίμνιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΓΕΙΑΣ – ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΘΕΡΜΑΛΙΣΜΟΣ

1) Τουρισμός υγείας

Τουρισμός υγείας είναι ο τουρισμός κατά την διάρκεια του οποίου οι τουρίστες συμμετέχουν σε προγράμματα υγείας ή σε προγράμματα που σχετίζονται με την υγεία.

Τα προγράμματα υγείας είναι προγράμματα διατήρησης, πρόληψης, θεραπείας, ανάρρωσης και αποκατάστασης της υγείας με σύγχρονες ιατρικές μεθόδους και με φυσικές μεθόδους και προγράμματα που σχετίζονται και επηρεάζουν την υγεία όπως προγράμματα υγιεινής

διαβίωσης, υγιεινής διατροφής, ενεργητικής άθλησης, ψυχικής ισορροπίας, ομορφιάς, αδυνατίσματος, κοινωνικής επανένταξης κ.λπ.

Η τουριστική αυτή δραστηριότητα απευθύνεται είτε α) σε άτομα που πάσχουν από κάποια ασθένεια είτε β) από άτομα υγιά που χρειάζονται μια ανανέωση από το στρες και των καθημερινών ρυθμών των μεγαλουπόλεων.

Στην πρώτη περίπτωση για ηλικιωμένα άτομα που πάσχουν από ρευματισμούς, κυκλοφορικά, δερματολογία, αρθροπάθειες, η θεραπεία των οποίων απαιτεί ιαματικά λουτρά – θερμομεταλλικές πηγές (που διαθέτουν συστατικά, θεραπευτικά για τις παθήσεις) που προσφέρει η φύση, και τις συναντάμε συχνά σε πολλά μέρη της Ελλάδος όπως για παράδειγμα στην Αιδηψό, Λουτράκι, στην Ικαρία, Μέθανα, Κυλλήνη.

Επίσης η εκμετάλλευση των θερμομεταλλικών πηγών και ανέγερσης λουτροθεραπευτηρίων καθώς και η χρήση φυτών και καρπών που ευδοκιμούν στην χώρα μας προσελκύουν ένα μεγάλο αριθμό τουριστών κάθε χρόνο.

Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει εκείνα τα άτομα τα οποία είναι υγιά και απαιτούν μια ανανέωση και αποτοξίνωση από την καθημερινή ρουτίνα. Σε αυτή την περίπτωση μεγάλη συμβολή έχει η ανάπτυξη των σύγχρονων κέντρων θαλασσοθεραπείας η οποία στηρίζει τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

Η θαλασσοθεραπεία έχει στόχο την φροντίδα του σώματος είτε με το θαλασσινό νερό: πισίνες, ντους, μπάνια, είτε με φύκια, λάσπη κ.λπ. Η θεραπεία αυτή χρησιμοποιούνταν από την εποχή του Ιπποκράτη ενώ σήμερα πιο εκσυγχρονισμένη με νέες μεθόδους λειτουργεί ως αναζωογονητικός παράγοντας ενάντια στο στρες και την κούραση ενώ αποδίδει θετική ενέργεια στο σώμα.

Συγκεκριμένα συνιστάται για:

- Καταπολέμηση της κυτταρίτιδας και της φλεβίτιδας
- Παθήσεις της σπονδυλικής στήλης
- Πρόληψη καρδιακών και αγγειακών παθήσεων
- Τόνωση των μυών
- Καταπολέμηση του άγχους, Χαλάρωση
- Δερματικές παθήσεις
- Αναπνευστικά προβλήματα
- Ρευματοπάθειες και αρθροπάθειες
- Παθήσεις ύπατος και στομάχου.

Ο τουρισμός υγείας αναπτύσσεται κυρίως σε περιοχές που είναι προικισμένες από την φύση με φυσικούς πόρους (Θερμές πηγές) και τεχνητούς (κέντρα υγείας, θαλασσοθεραπεία, κ.λπ.). Συνήθως τα συναντάμε σε περιοχές με ήπια κλίματα με πλούσιους περιβαλλοντικούς πόρους (καθαρός αέρας, θάλασσα κ.λπ.).

Στον τουρισμό υγείας εκτός από την κάλυψη των παθήσεων και χαλάρωσης δίνεται η δυνατότητα στους επισκέπτες να αναπτύξουν και άλλες τουριστικές δραστηριότητες π.χ. περιπάτους, αθλητικές, πολιτιστικές κ.α.

Η μορφή αυτή τουρισμού συνδυάζεται και με άλλες μορφές τουρισμού όπως το αθλητικό, πολιτιστικό, κοινωνικό με τις επιχορηγήσεις σε χαμηλόμισθους συνταξιούχους για λουτροθεραπείες. Επίσης επιδοτήσεις γίνονται και από ασφαλιστικούς οργανισμούς διαμέσων των προγραμμάτων που προσφέρουν (Κέντρα αποθεραπείας π.χ. Γερμανία, Γαλλία).

Οι φορείς του τουρισμού Υγείας είναι η Ε.Ε. η οποία διαμορφώνει νομοθετικά τις προδιαγραφές ανάπτυξης και λειτουργίας της μορφής αυτής του τουρισμού στα πλαίσια της αναπτυξιακής και τουριστικής πολιτικής. Σε εθνικό επίπεδο ο κύριος φορέας είναι ο ΕΟΤ.

Συμφωνά με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, «μια από τις σημαντικότερες προκλήσεις για τον τουρισμό είναι η βελτίωση της ποιότητας ζωής των ατόμων». Ο τουρισμός και τα ταξίδια συνδέονται στενά με την βελτίωση της ανθρώπινης υγείας, η οποία αποτελεί μια από τις βασικές συνιστώσες της ποιότητας της ανθρώπινης ζωής για αυτό το λόγο ο στόχος της βελτίωσης ή της αποκατάστασης της υγείας μέσω της πραγματοποίησης ενός ταξιδιού υπήρχε ανέκαθεν ισχυρό ταξιδιωτικό κίνητρο.

Ως τουρισμός υγείας μπορεί να χαρακτηρισθούν οι προσπάθειες τουριστικών επιχειρήσεων (π.χ. ξενοδοχείων) ή προορισμών για την προσέλκυση τουριστών, με την εντατική προώθηση των υπηρεσιών υγείας και των ειδικών εγκαταστάσεων που διαθέτει, παράλληλα με τις συνήθεις τουριστικές ανέσεις.

Στις αρχές της εφαρμογής του, ο τουρισμός υγείας απευθυνόταν κυρίως σε άτομα που είχαν ανάγκη να κάνουν χρήση των υδάτων των ιαματικών πηγών, προκειμένου να ευεργετηθούν από τις ιαματικές τους ιδιότητες και να θεραπεύσουν διάφορες παθήσεις. Πρώτιστος σκοπός, συνεπώς του ταξιδιού ήταν η θεραπεία και για το λόγω αυτό οι ηλικίες στις οποίες απευθυνόταν αυτή η μορφή τουρισμού ήταν η μέση και η τρίτη ηλικία.

Με την πάροδο του χρόνου διαπιστώνεται όμως ότι μεταβάλλονται οι αντιλήψεις περί υγείας και διατυπώνονται νέοι ορισμοί όσον αφορά τον τουρισμό υγείας, ο οποίος εξελίσσεται στον σύγχρονο τύπο τουρισμού με μεγαλύτερη εξειδίκευση και επέκταση δραστηριοτήτων και με τη χρήση νέων τεχνολογιών που προστέθηκαν στα παραδοσιακά ιαματικά λουτρά.

Στον τουρισμό υγείας διακρίνονται πέντε στοιχεία που χαρακτηρίζουν την αγορά του τουρισμού υγείας, τα οποία αντιπροσωπεύουν αντίστοιχα εξειδικευμένα τμήματα αγοραστών:

- I. Δραστηριότητες που σχετίζονται με τον ήλιο και την αναψυχή.
- II. Ενασχόληση με υγιεινές δραστηριότητες χωρίς όμως η υγεία να αποτελεί το πρωταρχικό κίνητρο (τουρισμός περιπέτειας, ή δραστηριότητες αθλητικού τουρισμού, όπως π.χ. ποδηλασία, πεζοπορία, γκολφ).
- III. Πρωταρχικό κίνητρο του ταξιδιού αποτελούν λόγοι υγείας (π.χ. κρουαζιέρα ή ταξίδι σε μέρος με διαφορετικές κλιματολογικές συνθήκες).
- IV. Δραστηριότητες που σχετίζονται με θέματα υγείας, όπως σάουνα, μασάζ κ.α. σε κέντρα τουρισμού υγείας.
- V. Παροχή ιατρικής φροντίδας.

2) Η πελατεία του τουρισμού υγείας

α. Ποιοι και γιατί κάνουν τουρισμό υγείας.

Τουρισμό υγείας κάνουν οι άνθρωποι που έχουν προβλήματα υγείας ή που θέλουν να αποσοβήσουν προβλήματα υγείας ή που θέλουν να μάθουν να ζουν υγιεινά, αλλά παράλληλα έχουν και τουριστικές ανάγκες και προσπαθούν κατά τη διάρκεια των διακοπών τους να επιτύχουν και την καλή αντιμετώπιση προβλημάτων υγείας και την ικανοποίηση των τουριστικών τους αναγκών.

Η πελατεία, που κατά κανόνα κάνει ιαματικό τουρισμό αποτελείται από άτομα μέσης και τρίτης ηλικίας με προβλήματα υγείας και από τους συνοδούς τους. Για τα άτομα αυτά η ανακούφιση της υγείας τους έχει πρωταρχική σημασία και η παροχή τουριστικών υπηρεσιών είναι απλά επιβοηθητική. Οι άνθρωποι αυτοί προτιμούν τον ιαματικό τουρισμό και για το λόγο ότι στις ιαματικές πηγές συναντούν ανθρώπους όμοιους τους. Με τα ίδια προβλήματα, με τα ίδια ενδιαφέροντα και με την ίδια ηλικία.

β. Τα χαρακτηριστικά των τουριστών υγείας

Οι άνθρωποι που κάνουν ιαματικό τουρισμό δημογραφικά υπάγονται στη μέση και τρίτη ηλικία, ο κύκλος της οικογενειακής τους ζωής βρίσκεται στο στάδιο της άδειας φωλιάς (άνθρωποι χωρίς παιδιά και χωρίς υποχρεώσεις προς τα παιδιά) και είναι συνήθως συνταξιούχοι και χαμηλού ή μέσου εισοδήματος. Αν είναι ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ χρησιμοποιούν το επίδομα λουτροθεραπείας, αν εμπίπτουν στους δικαιούχους του Κοινωνικού τουρισμού επωφελούνται των σχετικών επιχορηγήσεων και αν έχουν ασφαλιστεί σε ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρείες, που έχουν προγράμματα λουτροθεραπείας, κάνουν χρήση του δικαιώματος που προβλέπεται στα ασφαλιστήρια συμβόλαια.

Τα ενδιαφέροντά τους περιορίζονται στη σημασία της υγείας και σε ένα απλό τρόπο ζωής με ησυχία και ξεκούραση.

3) Ιαματικός τουρισμός – Θερμαλισμός.

Ιαματικές πηγές ονομάζονται οι φυσικές αναβλύσεις των θερμών, υπόθερμων ή ψυχρών νερών, τα οποία με τα συστατικά που περιέχουν είναι κατάλληλα για την ίαση διαφόρων παθήσεων του ανθρώπινου σώματος.

Ιαματικός τουρισμός είναι η πρώτη μορφή τουρισμού υγείας, γνωστή από αρχαιότατων χρόνων και περιλαμβάνει ένα ταξίδι τουριστών με διαφορά προβλήματα υγείας, σε τουριστικούς προορισμούς στους οποίους υπάρχουν Ιαματικές πηγές για να κάνουν χρήση ιαματικών νερών, συνήθως θερμομεταλλικών, που έχουν θεραπευτικές ιδιότητες.

Ιαματικός τουρισμός είναι κομμάτι του τουρισμού υγείας μια που με την χρήση του ιαματικού νερού αποσκοπεί στην ίαση διαφόρων παθήσεων και στην αναζωογόνηση του ανθρώπινου οργανισμού.

Θερμαλισμός είναι το σύνολο των δραστηριοτήτων του Ιαματικού τουρισμού μαζί με τις διευρυμένες δραστηριότητες αναψυχής και αναζωογόνησης, που μπορούν να έχουν και μη ασθενείς τουρίστες που επισκέπτονται τις Ιαματικές πηγές.

Θερμαλισμός είναι ένα σύνολο οργανωμένων και αλληλοσυμπληρούμενων δράσεων με κυρίαρχο στοιχείο αυτό της χρήσης του ιαματικού νερού με στόχο την πρόληψη, διατήρηση και αποκατάσταση της σωματικής ή και ψυχικής ευεξίας και υγείας του ανθρώπου.

Ο θερμαλισμός περιλαμβάνει ακόμη την ενεργειακή αξιοποίηση των θερμομεταλλικών νερών και τη γενικότερη χρήση της γεωθερμικής ενέργειας και την χρήση των μεταλλικών νερών.

Ο Ιαματικός τουρισμός είναι μία επιλεκτική μορφή Τουρισμού με σημαντικά οικονομικά πλεονεκτήματα. Είναι η μορφή Τουρισμού που υφίσταται τις λιγότερες αρνητικές επιδράσεις από τυχόν δυσμενείς συγκυρίες και μπορεί να δώσει δωδεκάμηνη Τουριστική περίοδο.

Πολλά κέντρα Τουρισμού Υγείας λειτουργούν σήμερα στην Κεντρική Ευρώπη και συγκεκριμένα στην Γερμανία, Ιταλία, Γαλλία, Ελβετία, Αυστρία και λιγότερο στο Βέλγιο, Ισπανία, Πορτογαλία, Ελλάδα, Ολλανδία, Φιλανδία, Σουηδία.

Επίσης λειτουργούν πολλά τέτοια κέντρα στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης όπου ο ιαματικός τουρισμός αποτελεί σημαντικό κομμάτι της οικονομίας τους π.χ. Ουγγαρία, Τσεχία, Σλοβακία, Ρουμανία, Ρωσία, Γιουγκοσλαβία, Βουλγαρία. Στο χώρο της Μεσογείου εκτός της Ιταλίας, Ισπανίας, Ελλάδας και Πορτογαλίας ιαματικό τουρισμό και τουρισμό υγείας έχουν επίσης αναπτύξει το Ισραήλ, η Τουρκία, η Τυνησία, το Μαρόκο και η Κύπρος.

Τα πακέτα διακοπών προορισμού σε αυτά τα κέντρα συνδυάζονται τις περισσότερες φορές και με προσφορά άλλων τουριστικών υπηρεσιών αναψυχής, αναζωογόνησης, σπορ (όπως σκι, ιστιοπλοΐα, ιππασία, τένις, κλπ.) και πολιτιστικών δραστηριοτήτων της υψηλής κοινωνικής ζωής (όπως κινηματογράφο, θέατρο, φεστιβάλ μουσικής κλπ.) γιατί απευθύνονται όχι μόνο σε ασθενείς αλλά και στους συνοδούς των ασθενών, καθώς και σε άλλους επισκέπτες συνήθως ανωτέρου εισοδηματικού επιπέδου. Εξάλλου, απαιτείται η μακρά παραμονή των ατόμων σε αυτά τα θέρετρα, μεγαλύτερη από τα συνήθη τουριστικά θέρετρα, προκειμένου να φανούν τα αποτελέσματα μιας ορισμένης θεραπείας στην οποία υποβάλλονται, ιδίως αν πρόκειται για ειδικές θεραπείες (όπως αντικαπνική θεραπεία, θεραπεία του άγχους, ψυχοθεραπεία, κινησιοθεραπεία, χαλάρωση, διαιτητική, εκμάθηση ύπνου, έρευνα της σωστής γραμμής-στάσης του σώματος, αισθητικής κλπ.). Επομένως η αναγκαστική παραμονή των επισκεπτών για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα στα κέντρα του τουρισμού υγείας (π.χ. 21 ημέρες στη Γαλλία, 21-28 ημέρες στη Γερμανία, 12-18 ημέρες στην Ιταλία) απαιτεί να δημιουργηθεί όχι μόνο η κατάλληλη ατμόσφαιρα για την χαλάρωση και την αναζωογόνηση του οργανισμού αλλά και η δημιουργία και άλλων δραστηριοτήτων και τρόπων έλξης των τουριστών που θα τους απασχολούν κατά τις ελεύθερες ώρες.

Έτσι δημιουργούνται συγκροτήματα που διαθέτουν όλη τη γενική και ειδική υποδομή και το κατάλληλο περιβάλλον που απαιτείται για τον τουρισμό μακράς παραμονής όπως πάρκα πρασίνου, κήποι, ποταμοί, λίμνες, κλινικές, κέντρα θεραπείας, κατάλληλος εξοπλισμός, ειδικευμένοι γιατροί, στέγαση σχετική με τη θεραπεία, ελεγχόμενη δίαιτα κλπ. που βοηθά στην αποτελεσματικότητα της συγκεκριμένης θεραπείας.

Ένα άλλο θέμα που θεωρείται πολύ σημαντικό είναι ο τομέας έρευνας αγοράς και ανάπτυξης των πωλήσεων του τουρισμού υγείας. Ορισμένες χώρες όπως η Αυστρία, η Ελβετία, η Γαλλία κλπ. έχουν προχωρήσει στο θέμα της έρευνας αγοράς και της διαφήμισης και προσφέρουν σε συνεργασία με τις εθνικές τους αεροπορικές εταιρείες "πακέτα διακοπών" για την ομορφιά και καλή φυσική κατάσταση στα κέντρα υγείας που αποτελούνται από συγκροτήματα ξενοδοχείων με θερμά λουτρά και όλη την υποδομή (γήπεδα τένις, χώρους αθλητισμού κλπ.) σε περιβάλλον ιδανικό (με πάρκα πρασίνου) για θεραπεία και ξεκούραση. Τα τουριστικά αυτά πακέτα διακινούνται από ειδικούς τουριστικούς πράκτορες σε διεθνή κλίμακα και απευθύνονται συνήθως σε πελατεία υψηλού εισοδηματικού επιπέδου.

Βέβαια υπάρχει και η εξειδίκευση των κέντρων αυτών ανάλογα με το χαρακτηρισμό και η θερμοκρασία των ιαματικών νερών τους και την εξειδικευμένη υποδομή που διαθέτουν, το κλίμα κλπ. π.χ. άλλα προσφέρονται για λουτροθεραπεία (Ουγγαρία), άλλα και για πηλοθεραπεία (ιδίως στην Ιταλία), άλλα για θαλασσοθεραπεία ιδίως αυτά που βρίσκονται κοντά στη θάλασσα (Γαλλία), άλλα για κλιματοθεραπεία (Ελβετία, Αυστρία) κλπ.

Υπάρχουν, όμως και αμφισβητήσεις για την αξία του θερμαλισμού ως θεραπευτικής μεθόδου που μαζί με τον ανταγωνισμό των άλλων κέντρων οδηγούν σε φθίνουσα διαχρονική τάση του αριθμού των ατόμων που προσέρχονται στα ιαματικά κέντρα. Αναλυτικότερα οι παράγοντες αυτοί αποδίδονται κυρίως:

A) Στον μεγάλο ανταγωνισμό ανάμεσα στα κέντρα τουρισμού υγείας και στα άλλα τουριστικά θέρετρα που βρίσκονται στις παραλίες ή στα όρη των χωρών του εξωτερικού και προσφέρουν φθηνότερα πακέτα διακοπών με εναλλακτικές ευκαιρίες αναψυχής.

B) Στις νέες μεθόδους που εφαρμόζουν οι φαρμακοβιομηχανίες για την χημική θεραπεία των ασθενειών με τη χρήση φαρμάκων και το χαρακτηρισμό της υδροθεραπείας ως απαρχαιωμένης μεθόδου. Στην Αμερική και την Αγγλία οι γιατροί είναι τελείως αρνητικοί για την αποτελεσματικότητα της υδροθεραπείας ως θεραπευτικής μεθόδου ενώ στις άλλες χώρες υπάρχει μια ενδιάμεση κατάσταση.

Γ) Στην παραμελημένη εκπαίδευση της υδρολογίας που δεν διδάσκεται συστηματικά στα περισσότερα πανεπιστήμια.

Δ) Στην απροθυμία του ιατρικού σώματος να αναγνωρίσει την υδροθεραπεία ως ιατρική μέθοδο.

Η Διεθνής Οργάνωση θερμαλισμού λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω εισήγαγε το 1974 νέες αρχές και όρους για το χαρακτηρισμό των θεραπευτικών ιδιοτήτων των ιαματικών νερών και για την ταξινόμηση των θερμών πηγών.

Είναι σημαντικό, όπως αναφέρει η παραπάνω Οργάνωση, ότι ο θερμαλισμός δεν είναι ανταγωνιστικός στις θεραπείες με φάρμακα αλλά συμπληρωματικός στην κλινική και χειρουργική, αφού μπορεί να προσφέρει στον ασθενή π.χ. ενός ατυχήματος την ανακούφιση και φροντίδα που χρειάζεται για να επανέλθει στην κανονική ζωή.

Όμως η αναγνώριση της υδροθεραπείας ως ιατρικής θεραπευτικής μεθόδου από τον τομέα της Κοινωνικής Ασφάλισης σε πολλές χώρες, ιδίως τη Ευρώπη, οδήγησε σε μία σχετικά αυξημένη ζήτηση των κέντρων του ιαματικού τουρισμού, συγκριτικά με τα προηγούμενα.

Η σημαντική αυτή αύξηση στη ζήτηση των προϊόντων που προσφέρονται στα κέντρα του τουρισμού υγείας που παρατηρήθηκε τελευταία, αποδίδεται στη στροφή των ατόμων προς τις παραδοσιακές μεθόδους θεραπείας, όπως προαναφέρθηκε, αλλά και την αυξανόμενη έμφαση που δίδεται από πολλούς στην κατ' επανάληψη επανάκαμψη του οργανισμού που επιτυγχάνεται με την σωματική άσκηση και δοκιμασία και τις ειδικές θεραπείες που ακολουθούνται σε καθαρό και υγιεινό περιβάλλον ενός κέντρου τουρισμού υγείας.

Αυτό είχε ως αποτέλεσμα ο κλάδος του τουρισμού υγείας να προσελκύσει αρκετές επενδύσεις και σημαντικά κεφάλαια του ιδιωτικού τομέα για την επέκταση και τον εκσυγχρονισμό των κέντρων αυτών, ώστε να προσαρμοστούν στις σύγχρονες απαιτήσεις του τουρισμού υψηλών προδιαγραφών όπως χαρακτηρίζεται ο τομέας αυτός.

4) Ο Ιαματικός τουρισμός στην Ελλάδα.

Η Ελλάδα είναι πλούσια σε ιαματικές πηγές με νερά που έχουν ποικίλη φυσικοχημική σύσταση και ενδείκνυνται για εφαρμογή στη σύγχρονη φυσική υδροθεραπεία. Σε όλες τις ιαματικές πηγές που λειτουργούν στην Ελλάδα συναντάται μόνο η μορφή της θεραπείας και όχι η προσφορά υπηρεσιών που έχουν σχέση με την αναζωογόνηση του

οργανισμού. Δηλαδή τα κέντρα που λειτουργούν στην Ελλάδα είναι κέντρα ιαματικού τουρισμού και όχι κέντρα τουρισμού υγείας.

Μορφές υδροθεραπείας που εφαρμόζονται στην Ελλάδα είναι α.) η λουτροθεραπεία και η πηλοθεραπεία, β) η ποσιθεραπεία και γ) η εισπνοθεραπεία. Η υδροθεραπεία μπορεί να είναι εσωτερική ή εξωτερική. Η εσωτερική υδροθεραπεία περιλαμβάνει την ποσιθεραπεία, την εισπνοθεραπεία και τις ρινικές, στοματικές, γυναικολογικές πλύσεις. Η εξωτερική υδροθεραπεία περιλαμβάνει την λουτροθεραπεία και την πηλοθεραπεία.

Σε ορισμένες από τις ιαματικές πηγές στην Ελλάδα, που έχουν σύγχρονο εξοπλισμό εφαρμόζονται και οι νέες μέθοδοι της λουτροθεραπείας όπως καταιονήσεις, υδρομαλάξεις, υδροκινησιοθεραπεία, ασκήσεις γυμναστικής, φυσιοθεραπεία κλπ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΕΚΘΕΣΕΩΝ – ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΙΝΗΤΡΩΝ

1) Επαγγελματικός τουρισμός.

Επαγγελματικός τουρισμός ονομάζεται η εναλλακτική μορφή τουρισμού στην οποία οι επαγγελματίες κατά την διάρκεια των επαγγελματικών τους ταξιδιών εκτός από τις επαγγελματικές τους δραστηριότητες έχουν και τουριστικές.

Ο επαγγελματικός τουρισμός έχει μικρότερες διακρίσεις ανάλογες με το κριτήριο του σκοπού για τον οποίο γίνεται το επαγγελματικό ταξίδι.

Αν ο σκοπός του ταξιδιού είναι η συμμετοχή των επαγγελματιών σε ένα συνέδριο τότε αναπτύσσεται η εναλλακτική μορφή τουρισμού που ονομάζεται συνεδριακός τουρισμός.

Έχουμε τουρισμό εκθέσεων όταν σκοπός του ταξιδιού είναι η συμμετοχή των επαγγελματιών σε μια έκθεση.

Αν το ταξίδι είναι ένα τουριστικό πακέτο που δίδεται στους επαγγελματίες σαν δώρο / αμοιβή για την καλή τους απόδοση, τότε πρόκειται για τον τουρισμό κινήτρων, αφού τα τουριστικά πακέτα είναι κίνητρα που ωθούν τους επαγγελματίες σε μεγαλύτερες από τις συνηθισμένες αποδόσεις.

Τα επαγγελματικά ταξίδια των στελεχών επιχειρήσεων αποτελούν σήμερα μια δραστηριότητα συνδεδεμένη με τη γενικότερη επιχειρησιακή στρατηγική και την πρόοδο των εργασιών των επιχειρήσεων. Έτσι ένα στέλεχος συχνά αποφασίζει ότι για κάποιους λόγους είναι προτιμότερο να ταξιδέψει «επί τόπου» και να αντιμετωπίσει το πρόβλημα, παρά να βασιστεί στη γραπτή ή τηλεφωνική επικοινωνία με τους συνεργάτες του. Υπάρχουν πολλοί πιθανοί λόγοι που οδηγούν στη συγκεκριμένη απόφαση οι οποίοι είναι:

- ✓ για να συνεργαστεί με τοπικά ή περιφερειακά στελέχη υποκαταστημάτων, θυγατρικών εταιρειών με τους αντιπροσώπους ή πελάτες.
- ✓ για να συμμετέχει σε συνέδρια, σε σεμινάρια, σε διασκέψεις ή για να γνωρίσει τη νέα τεχνολογία μέσω των αναλογών κλαδικών εκθέσεων.
- ✓ για να προωθήσουν προϊόντα, εφόσον είναι στελέχη επιχειρήσεων, ή για να περάσουν ευχάριστα εφόσον το ταξίδι τους αποτελεί επιβράβευση για επίτευξη κάποιου υψηλού επιχειρησιακού στόχου.

α. Οι διακρίσεις του επαγγελματικού τουρισμού.

Ο επαγγελματικός τουρισμός σε σχέση:

- με τη χώρα προέλευσης,
- με το οικονομικό αποτέλεσμα.
- με τη χρήση ταξιδιωτικού γραφείου,
- με τα μέσα μεταφοράς,
- με τη χρηματοδότηση της μετακίνησης
- με τη μέση κατά κεφαλή τουριστική δαπάνη,
- με το φύλο των μετακινούμενων,
- με τον αριθμό των μετακινούμενων και τέλος,
- με το συγκεκριμένο επαγγελματικό σκοπό.

2) Συνεδριακός τουρισμός.

Η ανάγκη ενημέρωσης και επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων αυξάνει όλο και περισσότερο. Άτομα που συνδέονται με κοινά ενδιαφέροντα και κοινούς στόχους, συνεδριάζουν, συσκέπτονται, συναποφασίζουν.

Επειδή δεν είναι δυνατόν, πάντα τα άτομα αυτά όταν συνεδριάζουν να προέρχονται από τον ίδιο γεωγραφικό χώρο, καθορίζουν με κάποια κριτήρια έναν κοινό τόπο για την συνάντησή τους.

Η μετακίνηση αυτή είναι τουριστική μετακίνηση, που σε συνδυασμό με το ταξιδιωτικό σκοπό αποτελεί αυτό που λεγέται «συνεδριακό τουρισμό».

Συνέδριο ονομάζεται η συνάντηση ατόμων με κοινά ενδιαφέροντα και ιδιότητα με σκοπό τη συζήτηση και ανάπτυξη κοινού θέματος και ενδεχομένως τη λήψη αποφάσεων. Τα συνεδρία είναι η μεγαλύτερη πηγή ομαδοποιημένου τουρισμού. Το πεδίο των συνεδριακών εκδηλώσεων είναι μια οργανωμένη βιομηχανία από μόνη της, πραγματικά μεγάλου μεγέθους με τζίρο δισεκατομμύρια δολάρια ετησίως.

Για τον ξενοδόχο της πόλης προορισμού, κάθε συνέδριο δίνει την δυνατότητα όχι μόνο για ένα μεγάλο κομμάτι πωλήσεων, αλλά και για προσωπική επαφή από την οποία μπορεί να κερδίσει μελλοντική πελατεία.

Ο συνεδριακός τουρισμός θεωρείται μια εναλλακτική μορφή τουρισμού γιατί την προτιμούν και οι σύνεδροι που προτιμούν τα ήπια εναλλακτικά προϊόντα (πολιτιστικά, ιστορικά, περιβαλλοντικά), και οι επιχειρηματίες που φιλοξενούν τα συνέδρια, αλλά και οι δημόσιοι τουριστικοί φορείς που δημιουργούν κίνητρα εναντίον της τουριστικής εποχικότητας (φθηνά εισιτήρια στους πολιτιστικούς χώρους, φθηνές τιμές διαμονής) ή συνδυασμό δραστηριοτήτων στα πλαίσια του συνεδρίου.

Όταν γίνονται αυτά τα συνεδρία καλό είναι να αποφεύγεται η περίοδος της τουριστικής αιχμής κατά τους θερινούς μήνες, ή τις άσχημες κλιματολογικές συνθήκες του χειμώνα.

Τα συνέδρια έχουν κάποιους επιδιωκόμενους σκοπούς οι οποίοι είναι:

- παρουσίαση νέων εξελίξεων της επιστήμης και της τεχνολογίας
- επιστημονικές ανακοινώσεις
- εξαγγελία προγραμμάτων ερευνών
- κοινοποίηση νέων γνώσεων
- επίδειξη ενός προϊόντος νέας υπηρεσίας
- προσέλκυση νέων πελατών ή συνεργατών, επενδυτών
- επιστημονική ενημέρωση, κατάρτιση και εκπαίδευση
- γνωστοποίηση μιας δραστηριότητας
- εξαγγελία μιας αλλαγής της επαγγελματικής τακτικής
- εξαγγελία κινήτρων
- προώθηση πωλήσεων
- δημοσιότητα και δημόσιες σχέσεις

Τα χαρακτηριστικά των τουριστών – επισκεπτών του συνεδριακού τουρισμού είναι:

- υψηλό οικονομικό επίπεδο
- την δυσκολία ως πελάτες
- μετακίνηση πάντα με αεροπλάνο

- ιδιαιτέρα ευαίσθητοι σε καθυστερήσεις
- ενδιαφέρον σε ξεναγήσεις, καλλιτεχνικές, πολιτιστικές εκδηλώσεις.
- συνήθως συνοδεύονται από τις οικογένειες τους

Η εναλλακτική αυτή μορφή τουρισμού αποτελεί μια καλή λύση στο πρόβλημα του μαζικού τουρισμού μέσα από την προώθηση της ποιοτικής αναβάθμισης του.

Τα συνέδρια διακρίνονται ανάλογα με το θέμα, το μέγεθος, και την μορφή τους.

Αναλυτικότερα:

Διασκέψεις-Συνδιασκέψεις

Οι οροί αυτοί είναι συνώνυμοι και χρησιμοποιούνται για να περιγράψουν ένα συνέδριο όταν αυτό περιλαμβάνει συζητήσεις με μεγαλύτερη διάρκεια και απαιτεί ενεργό συμμετοχή των συμμετεχόντων σ' αυτό. Ο συνηθέστερος ορός που χρησιμοποιείται για την διάσκεψη είναι ο αγγλικός (conference). Μπορούν να πραγματοποιηθούν σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό ή διεθνές επίπεδο.

Συνελεύσεις

Έχει επικρατήσει η χρήση του ορού αυτού κυρίως, για να περιγράψει συναντήσεις ενημέρωσης και αλληλογνωριμίας, μεταξύ των μετόχων μιας επιχείρησης και της διοίκησης της ή μεταξύ των άλλων μελών μιας συνδικαλιστικής οργάνωσης και της διοίκησης της ή μεταξύ των άλλων μελών μιας συνδικαλιστικής οργάνωσης.

Συσκέψεις

Αφορούν συναντήσεις λίγων ατόμων και έχουν συνεδριακό χαρακτήρα. Ο ορός αυτός υποδηλώνει ότι τα άτομα συμμετέχουν ισότιμα και με την καθοδήγηση ενός προέδρου καταλήγουν σε συμπεράσματα ή αποφάσεις, ανάλογα με το αν αποτελούν συμβουλευτικό σώμα ή εκτελεστικό.

Ημερίδες

Είναι συναντήσεις πανηγυρικού χαρακτήρα που διαρκούν μια ημέρα. Περιλαμβάνουν χαιρετιστήριες ομιλίες ή και διαλέξεις. Συνήθως αποτελούν γενέθλιες επετείους του φορέα που τις συγκαλεί. Χαρακτηρίζονται έτσι συχνά, συνέδρια επιστημονικών ενώσεων, ημερησίας διάρκειας.

Διαλέξεις-Ομιλίες

Η παρουσίαση ενός συγκεκριμένου θέματος, από κάποιον ειδικό του θέματος στον τομέα του. Χαρακτηρίζεται από την απόλυτη δομημένη παρουσία της. Μπορεί να προσεγγίσει θέμα γενικού ενδιαφέροντος ή ειδικού όπως επίσης και να επακολουθεί ή όχι συζήτηση στο τέλος. Το μέγεθος του ακροατηρίου διαφέρει.

Σεμινάρια

Στο ευρύ κοινό είναι γνωστή μια μόνο πτυχή αυτού του όρου αυτή που συνδέεται με τον παραδοσιακό τρόπο διδασκαλίας ασχέτως αν χρησιμοποιούνται σύγχρονα μέσα διδασκαλίας, οπτικοακουστικά και άλλα βοηθήματα και αποσκοπεί στην συμπληρωματική μόρφωση και εξειδίκευση κάποιων ατόμων. Όμως ο ορός αυτός συγκεκριμενοποιεί το είδος της εκπαιδευτικής διαδικασίας η οποία εμφανίζεται με τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του συμποσίου και του φόρουμ. Ο αριθμός των συμμετεχόντων στο σεμινάριο είναι περιορισμένος.

Forum

Είναι συναντήσεις με πάνελ εισηγητών. Χαρακτηριστικό γνώρισμα τους είναι ότι επακολουθεί κατευθυνόμενη συζήτηση στην οποία μπορεί να συμμετέχει και το ακροατήριο με ερωτήσεις που υποβάλλει ή και με απαντήσεις σ' αυτές. Ο συντονιστής της όλης διαδικασίας ομαδοποιεί θέσεις στις οποίες μπορεί να συμμετέχει και ο ίδιος και οδηγεί ανάλογα την διαδικασία.

Συμπόσια

Αφορά «πνευματική τροφή». που τις περισσότερες φορές, προσφέρεται με επίσημο τρόπο απ' ότι το φόρουμ. Το συμπόσιο είναι σχεδόν συνώνυμο με το «φόρουμ». Ο ορός χρησιμοποιείται σπανιότερα, για να δηλώσει λαμπρότητα σε καθαρά επιστημονική εκδήλωση.

Meetings

Έχει πολιτογραφηθεί σαν όρος και στην γλωσσά μας. Πρόκειται για συναντήσεις καθαρά ενδοεπιχειρησιακού ενδιαφέροντος οι οποίες δεν έχουν συνεδριακό χαρακτήρα με την στενή έννοια του ορού.

Work Shops

Αποτελεί μέθοδο εκπαιδευτικής διαδικασίας που επιτρέπει εμπεριστατωμένη μελέτη κάποιου συγκεκριμένου θέματος. Αφορά

μεγέθη των 15-30 ατόμων που συγκεντρώνονται για να βελτιώσουν αντικείμενο λύνοντας και συζητώντας σχετικά προβλήματα.

Οι κατάλληλοι και ελκυστικοί προορισμοί είναι εκείνοι που διαθέτουν:

√ Καλό φυσικό περιβάλλον, κλιματολογικές συνθήκες με στόχο την καλή και ευχάριστη διαμονή

√ Υψηλή ποιότητας ανθρωπογενές περιβάλλον (πολιτιστικό, ιστορικό, κοινωνικό)

√ Υψηλής ποιότητας τουριστική υποδομή

√ Κατάλληλη συνεδριακή υποδομή (υλικοτεχνική, εξοπλισμού, υποστηρικτική)

√ Πολιτική ευστάθεια και εγγυημένες υπηρεσίες ασφαλείας

√ Κατάλληλο προσωπικό με δυνατότητες άσκησης συνεδριακού Management.

α. Ο Συνεδριακός τουρισμός διεθνώς και στην Ελλάδα

Ο συνεδριακός τουρισμός καλύπτει το 3-4% του αριθμού των αφίξεων αλλοδαπών τουριστών διεθνώς και το 6-7% της συνολικής εισροής τουριστικού συναλλάγματος. Σε αρκετές όμως από τις μικρότερες βορειοευρωπαϊκές και σε ορισμένες κεντροευρωπαϊκές χώρες καθώς και σε πολλές από τις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες ή μεγαλουπόλεις, η οικονομική σημασία του συνεδριακού τουρισμού σε σχέση με τον τουριστικό τομέα ως σύνολο φαίνεται να υπερβαίνει αρκετά τους διεθνείς μέσους όρους.

Από άποψη εξειδίκευσης στο συνεδριακό τουρισμό, με βάση τα στοιχεία της περιόδου 1987-99, η χώρα μας φαίνεται να κατέχει μια από τις τελευταίες θέσεις στην Ευρώπη (1-2% του συνολικού αριθμού των συνεδριακών εκδηλώσεων που καταγράφονται από την International Meetings Association (ICCA) τα πρόσφατα χρόνια). Γενικά μπορεί να

λεχθεί ότι ο βαθμός ανάπτυξης του συνεδριακού τουρισμού στην Ελλάδα είναι μέτριος.

Η Πρωτεύουσα φαίνεται να συγκεντρώνει το 40% περίπου της συνολικής συνεδριακής κίνησης τα τελευταία χρόνια ενώ σημαντικά είναι και τα μερίδια της Κρήτης, της Δωδεκανήσου και της Μακεδονίας.

Τα τελευταία χρόνια, σε παγκόσμιο επίπεδο, η συνεδριακή δραστηριότητα αναπτύσσεται με σχετικά χαμηλούς ρυθμούς (μεταξύ 1 και 2%). Για τη χώρα μας η κίνηση φαίνεται να κυμαίνεται από έτος σε έτος τα τελευταία χρόνια, χωρίς όμως σαφή ανοδική ή καθοδική τάση.

Οι κυριότερες πηγές ζήτησης συνεδριακών υπηρεσιών είναι δύο, δηλ. τα διάφορα είδη οργανώσεων (επιστημονικών, επαγγελματικών, κ.ά.) από τη μια μεριά (association market), που καλύπτουν περισσότερο από το ήμισυ της συνολικής κίνησης και οι μεγάλες κυρίως επιχειρήσεις (corporate market) από την άλλη, που καλύπτουν μεν μικρότερο μέρος της κίνησης σε αριθμούς αλλά αρκετά μεγαλύτερο μέρος του οικονομικού αντικειμένου, λόγω υψηλότερης κατά κεφαλήν δαπάνης.

Ο συνεδριακός τουρισμός παρουσιάζει γενικά μικρότερο βαθμό εποχικότητας από το τουρισμό συνολικά καθώς και εποχική συμπληρωματικότητα με τη μεγάλη μάζα του γενικού τουρισμού.

Περίοδος αιχμής της συνεδριακής κίνησης στην Ελλάδα είναι το τρίμηνο Απριλίου-Ιουνίου (με περισσότερο από 40%). Ακολουθεί το τρίμηνο Ιουλίου-Σεπτεμβρίου (με 35% περίπου) και το τρίμηνο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου (με 15 % περίπου). Η κίνηση το τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου είναι χαμηλή, με μερίδιο συγκρίσιμο με εκείνο του γενικού τουρισμού.

Η μέση ημερήσια δαπάνη ανά συνεδριακό επισκέπτη εμφανίζεται πολλαπλάσια του αντίστοιχου μεγέθους για το γενικό τουρισμό (έως και δεκαπλάσια). Επειδή όμως η μέση διάρκεια παραμονής των συνεδριακών επισκεπτών τοποθετείται μεταξύ 4 και 5 ημερών και είναι γενικά βραχύτερη απ' ό,τι συμβαίνει με τον γενικό τουρισμό, η μέση δαπάνη ανά συνεδριακό επισκέπτη εξακολουθεί μεν να είναι υψηλότερη, σε σύγκριση με τον γενικό τουρισμό αλλά σε μικρότερο βαθμό (διπλάσια έως τετραπλάσια).

Για τις μεγαλύτερες εκδηλώσεις, το μέσο μέγεθος των συνεδριακών εκδηλώσεων από άποψη αριθμού συνέδρων διαμορφώνεται διεθνώς μεταξύ 500 και 1000 ατόμων. Συνολικά όμως το μέσο μέγεθος είναι αρκετά μικρότερο.

Το μέσο μέγεθος των συνεδρίων στην Ελλάδα υπολείπεται κατά πολύ του διεθνούς μέσου όρου και δεν πρέπει να υπερβαίνει τα 170 άτομα. Αυτό φαίνεται να συνδέεται και με την σχετικά περιορισμένη προσφορά συνεδριακών χώρων μεγάλης χωρητικότητας καθώς επίσης και με τον γενικά χαμηλό βαθμό ανάπτυξης του συνεδριακού τουρισμού στη χώρα.

Η συμμετοχή σε συνέδριο τείνει να δημιουργήσει πρόσθετη ζήτηση γενικών τουριστικών υπηρεσιών στη χώρα προορισμού, με τρόπους όπως, η επιμήκυνση της διαμονής του συνέδρου, η ταυτόχρονη επίσκεψη από συνοδούς του συνέδρου (συζύγου, τέκνων κλπ.), για σκοπούς γενικού τουρισμού κ.ά. Σε ορισμένες χώρες για κάθε διανυκτέρευση συνέδρου κατά τη διάρκεια του συνεδρίου μπορεί να προκαλείται μέχρι και μια ακόμη διανυκτέρευση.

Η συνολική προσφορά χώρων στη χώρα μας για συνεδριακές εκδηλώσεις άνω των 100 ατόμων εμφανίζεται αρκετά μεγάλη (150 χιλ. περίπου θέσεις). Οι χώροι βέβαια είναι κατά κανόνα πολύσκοποι και χρησιμοποιούνται συχνά και για πολλά άλλα είδη εκδηλώσεων (εορταστικές εκδηλώσεις, παραστάσεις, διαλέξεις, παρουσιάσεις κ.ά.). Σε κάθε όμως περίπτωση, από την άποψη της χωρητικότητας της συνεδριακής υποδομής, οι δυνατότητες υποδοχής υπερβαίνουν κατά πολύ τη ζήτηση. Από την πλευρά της προσφοράς στενότητες παρουσιάζονται μόνο στις μεγάλης χωρητικότητας σύγχρονες εγκαταστάσεις ενώ άλλες αδυναμίες εντοπίζονται κύρια στην ποιότητα μέρους της ειδικής υποδομής και των υπηρεσιών.

Η ύπαρξη και η ικανοποιητική λειτουργία τόσο της γενικής υποδομής όσο και της ειδικής υποδομής και του κατάλληλα εκπαιδευμένου προσωπικού - που συναρτώνται και με το γενικότερο επίπεδο ανάπτυξης μιας χώρας ή μιας περιοχής - διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην προσέλκυση συνεδριακού τουρισμού. Αυτό γίνεται σαφές και από τη γεωγραφική κατανομή του διεθνώς.

Η Ελλάδα, που ως γνωστό θέλει να υπερηφανεύεται για τα αποτελέσματα και την ανάπτυξη του τουριστικού της προϊόντος, έχει πλήρως αγνοήσει τις προοπτικές και τη δυναμική του Συνεδριακού και Επαγγελματικού Τουρισμού και βέβαια όταν λέμε η Ελλάδα δεν εννοούμε δυστυχώς μόνο το δημόσιο.

Και ο ιδιωτικός Τομέας, παρά κάποια αφύπνισή του τα τελευταία 3 χρόνια, εξακολουθεί να ενεργεί σπασμωδικά και κυρίως μεμονωμένα, χωρίς μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο σχεδιασμό, χωρίς αξιοποίηση όλων των εξειδικευμένων δυνάμεων του χώρου. Για παράδειγμα, είναι μοναδικό και ταυτόχρονα καταστροφικό φαινόμενο, Ξενοδόχοι και

επαγγελματίες Οργανωτές Συνεδρίων (PCO) να συμπεριφέρονται συχνά σαν ανελέητοι ανταγωνιστές, αντί να συνεργάζονται, όπως θα έπρεπε, με στόχο την παγκόσμια αγορά και την αύξηση του φτωχότατου 0,7 % μεριδίου της χώρας μας στην παγκόσμια Συνεδριακή Αγορά. Το φαινόμενο αυτό είναι αποφασιστικής σημασίας, γιατί αποδυναμώνει την αξιοποίηση της τεχνογνωσίας και την επιβολή ενός συλλογικού και δυναμικού Μάρκετινγκ στο χώρο. Οι ξενοδόχοι λοιπόν καλούνται, εκτός από το να βελτιώσουν την υποδομή τους, να βγουν από το "εγώ" τους και την εσωστρέφειά τους και να συνεργαστούν με τις υπόλοιπες υγιείς δυνάμεις του κλάδου.

Οι επαγγελματίες Οργανωτές Συνεδρίων, από την άλλη πλευρά, καλούνται να πείσουν τους πελάτες τους για την επαγγελματική διαχείριση όλων των επιμέρους αναγκών μιας Συνεδριακής ή ανάλογης εκδήλωσης.

Το σίγουρο είναι ότι και οι ξενοδόχοι και οι επαγγελματίες Οργανωτές έχουν τον δικό τους αναμφισβήτητο ρόλο και όταν αυτό γίνεται πράξη τότε ο πελάτης, που κάνει χρήση των υπηρεσιών και των δύο, μόνο ευτυχής μπορεί να είναι. Αντίθετα, η προσπάθεια συγκέντρωσης των δύο αυτών ρόλων και υπηρεσιών στα χέρια ενός, μόνο ζημιές μακροχρόνια μπορεί να επιφέρει.

Από την άλλη πλευρά, η Πολιτεία θα πρέπει πρώτα απ'όλα να συνειδητοποιήσει τη σημασία αυτής της μορφής Τουρισμού για τη σχετική μας βιομηχανία. Να συνειδητοποιήσει ότι γενικά οι εναλλακτικές μορφές Τουρισμού βοηθούν αποφασιστικά στους ακόλουθους στόχους, που θα πρέπει να είναι άμεσης προτεραιότητας για τον Τουρισμό και την Οικονομία μας:

α. Προσέλκυση Επισκεπτών υψηλού εισοδηματικού και πολιτιστικού επιπέδου. Είναι γνωστό σε όλους το πρόβλημα της προσέλευσης στην Χώρα μας χαμηλού επιπέδου, από τις παραπάνω απόψεις, επισκεπτών, με τάσεις επιδείνωσης.

β. Τουρισμό 12 μηνών και όχι 7. Ο Συνεδριακός Τουρισμός δραστηριοποιείται κυρίως από το Σεπτέμβριο έως Ιούνιο και

γ. Αντίδραση στις ολιγοψωνιακές σήμερα, και ίσως μονοψωνιακές αύριο, τάσεις της αγοράς του τουριστικού μας προϊόντος.

β. Σημασία και δυνατότητες ανάπτυξης του συνεδριακού τουρισμού στην Ελλάδα

Η συμβολή στην ανάπτυξη του τουριστικού τομέα από την ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού μπορεί να αποβεί πολύ μεγαλύτερη απ' ό,τι κανείς θα μπορούσε εκ πρώτης όψεως να

συμπεράνει, κρίνοντας μόνο από τους αριθμούς επισκεπτών, για τους εξής κυρίως λόγους:

■ Η μέση δαπάνη ανά συνεδριακό επισκέπτη είναι αρκετά μεγαλύτερη από το μέσο επισκέπτη, αυξάνοντας έτσι το οικονομικό αντικείμενο, το οποίο και ενδιαφέρει περισσότερο.

■ Ο συνεδριακός τουρισμός μπορεί να μην αναμένεται να επηρεάσει εντυπωσιακά την συνολική τουριστική κίνηση. Λόγω όμως της ομαλότερης εποχικής του κατανομής σε σύγκριση με το γενικό τουρισμό και της εποχικής συμπληρωματικότητας της συνεδριακής κίνησης με τη συνολική τουριστική κίνηση, ο σχετικά μικρός αριθμός πρόσθετων επισκεπτών μπορεί να αυξήσει σε ανάλογη ή και μεγαλύτερη έκταση τους βαθμούς πληρότητας των ξενοδοχειακών μονάδων που επωφελούνται από τη συνεδριακή κίνηση. Λόγω και της δομής του κόστους των ξενοδοχειακών μονάδων η βελτίωση αυτή της πληρότητας μπορεί να έχει κρίσιμη σημασία για τα οικονομικά τους αποτελέσματα και την οικονομική τους υγεία. Με τη σειρά της η ενίσχυση της οικονομικής ευρωστίας των οικονομικών μονάδων του τομέα επηρεάζει και τις προοπτικές περαιτέρω ανάπτυξης του, και την αποδοτικότητα του.

■ Οι συνεδριακές εκδηλώσεις οδηγούν σε πολύ σημαντική δευτερογενή αύξηση της τουριστικής κίνησης.

Η σχετικά περιορισμένη εσωτερική ζήτηση για συνεδριακές υπηρεσίες, που συνδέεται με το σχετικά χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης της οικονομίας μας και με την έλλειψη μεγάλων επιχειρήσεων, η σχετικά μεγάλη απόσταση της χώρας μας από τα μεγάλα κέντρα από τα οποία προέρχεται το μεγαλύτερο μέρος της ζήτησης και οι όχι πάντοτε ευμενής εντύπωση που δημιουργεί η γενικότερη εικόνα της χώρας μας στους οργανωτές για την ποιότητα των υπηρεσιών που μπορεί να αναμένουν, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι θα χρειαστούν αρκετά μεγάλες προσπάθειες για την περαιτέρω ανάπτυξη του κλάδου. Από το άλλο μέρος, τα περιθώρια για ανάπτυξη είναι αρκετά μεγάλα, ακριβώς επειδή η έως τώρα πρόοδος υπήρξε περιορισμένη.

Με εύλογες παραδοχές, η ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού μπορεί να αναμένεται να συμβάλει στο μέσο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης του τουριστικού τομέα στην περίοδο έως και το 2010 κατά 0,5-0,75 εκατοστιαίες μονάδες, χωρίς να συνυπολογίζεται η πιθανή δευτερογενής αύξηση της τουριστικής κίνησης, η οποία δημιουργείται με έναυσμα τον συνεδριακό τουρισμό.

3) Τουρισμός Εκθέσεων.

Έκθεση είναι η πράξη με την οποία εκτίθεται κάτι, δηλαδή τοποθετείται σε δημόσιο χώρο για κοινή θέα, επίδειξη ή διαφήμιση.

Τα εκθέματα είναι δυνατόν να είναι προϊόντα (φυσικά, βιομηχανικά, επιστημονικά κ.λπ), έργα τέχνης (αγάλματα, πίνακες ζωγραφικής, αγγεία κ.λπ.) και διάφορες υπηρεσίες (φύση και τρόπος προσφοράς τους).

Έκθεση σημαίνει τη συγκέντρωση προϊόντων έργων τέχνης και υπηρεσιών σε ένα κοινό χώρο, που ονομάζεται εκθεσιακός χώρος, για να επιδειχθούν στους επισκέπτες του χώρου, για να τα γνωρίσουν, να τα θαυμάσουν ή να τα αγοράσουν.

Από τον ορισμό της έκθεσης προκύπτει ότι τα στοιχεία της είναι:

-Οι παραγωγοί των εκτιθέμενων προϊόντων και υπηρεσιών που ονομάζονται εκθέτες.

-Τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες που εκτίθενται, που ονομάζονται και εκθέματα.

-Ο χώρος της έκθεσης (ανοικτός, κλειστός) που ονομάζεται εκθεσιακός χώρος.

-Οι οργανωτές της έκθεσης που μπορεί να είναι οι ίδιοι οι εκθέτες ή επαγγελματίες οργανωτές εκθέσεων που αναλαμβάνουν την οργάνωση και διαχείριση των εκθέσεων.

-Οι επισκέπτες που επισκέπτονται το χώρο της έκθεσης για να δουν τα εκθέματα που αν ταξίδεψαν για αυτή την επίσκεψη, παίρνουν την ιδιότητα του τουρίστα

Ο σκοπός των εκθέσεων δεν είναι μόνο εμπορικός. Μπορεί να είναι πολιτιστικός, κοινωνικός, επετειακός, τουριστικός κ.λπ. ή να εξυπηρετεί άλλους σκοπούς του Μάρκετινγκ, των πωλήσεων, της διαφήμισης, των δημοσιών σχέσεων, και των συνεδριών κ.λπ.

Άλλοι σκοποί είναι:

- ❖ Να παρουσιάσουν και να προβάλουν προϊόντα, υπηρεσίες, έργα τέχνης, αρχεία και ενθυμήματα και αλλά δημιουργήματα της ανθρώπινης προσπάθειας. Αυτά τα εκθέματα είναι δυνατό να είναι νέα, καλύτερα ή διαφορετικά των υπαρχόντων, μοναδικά και επίκαιρα, αλλά σε κάθε περίπτωση πρέπει να είναι αξιοθέατα.
- ❖ Να διεγείρουν το ενδιαφέρον των επισκεπτών, μέσω της επίδειξης και της καλαισθητής τοποθέτησης των εκθεμάτων, με απώτερο σκοπό να γίνουν αγοραστές των εκθεμάτων.

- ❖ Να αναπτυχθούν εμπορικές σχέσεις μεταξύ των εκθετών και των επισκεπτών.
- ❖ Να αναπτυχθούν εμπορικές σχέσεις μεταξύ των εκθετών της ίδιας έκθεσης.
- ❖ Να ενισχυθούν παράλληλες συνεδριακές δραστηριότητες που έχουν σχετικό με τα εκθέματα αντικείμενο.
- ❖ Να αναπτυχθούν εμπορικές σχέσεις μεταξύ των χωρών που συμμετέχουν σε μια διεθνή έκθεση, μέσω των εκθετών τους.

Οι εκθέσεις διακρίνονται ανάλογα:

- Με την φύση των εκθεμάτων
- Με τους σκοπούς των εκθέσεων
- Με το χρόνο λειτουργίας τους
- Με τον τόπο προέλευσης των εκθετών
- Με το είδος των εκθεσιακών χώρων

Οι εκθεσιακοί χώροι στους οποίους γίνονται οι εκθέσεις βρίσκονται συνήθως μέσα στα αστικά κέντρα ή στην περιφέρεια τους, Αυτό συμβαίνει γιατί οι εκθεσιακοί χώροι πρέπει να είναι προσπελάσιμοι. Να μπορούν δηλαδή όσο το δυνατόν περισσότερα άτομα να τους επισκέπτονται εύκολα.

α. Οφέλη για τους προορισμούς του εκθεσιακού τουρισμού

Ο εκθεσιακός τουρισμός αποφέρει οφέλη τόσο στο δευτερογενή τομέα της οικονομίας της χώρας, με την προβολή νέων προϊόντων της βιομηχανίας και την προώθηση τους στο εμπόριο, αλλά και στον τριτογενή τομέα, στον οποίο εντάσσεται και η παροχή τουριστικών υπηρεσιών.

Οι συμμετέχοντες σε μια έκθεση (εκθέτες και επισκέπτες) αποτελούν νέα αγορά, νέο κοινωνικό χώρο από τον οποίο προέρχεται ζήτηση τουριστικών αγαθών. Με τον εκθεσιακό τουρισμό λοιπόν διευρύνεται η τουριστική ζήτηση του τόπου ή της χώρας οπού λειτουργεί η έκθεση.

4) Τουρισμός κινήτρων.

Κίνητρο είναι μια εσωτερική κατάσταση που ενεργοποιεί, δραστηριοποιεί ή υποκινεί ένα άτομο και το αναγκάζουν να διαμορφώσει μια συμπεριφορά και να προβεί σε ενέργειες που έχουν σκοπό την επίτευξη ενός επιθυμητού στόχου.

Πολύ συχνά σαν κίνητρο χρησιμοποιείται ένα τουριστικό πακέτο που ικανοποιεί τις τουριστικές ανάγκες των εργαζομένων οι οποίοι για να το αποκτήσουν αυξάνουν την παραγωγικότητα τους. Σε αυτή την περίπτωση αναπτύσσεται ο Τουρισμός κινήτρων που μπορεί να οριστεί σαν τουρισμός που κάνουν οι εργαζόμενοι όταν παίρνουν σαν δώρο για την αυξημένη παραγωγικότητα τους ένα τουριστικό πακέτο.

Το πεδίο εφαρμογής του τουρισμού κινήτρων είναι κυρίως οι επιχειρήσεις πωλήσεων και τα τουριστικά πακέτα – κίνητρα δίδονται δωρεάν στους πωλητές σαν βραβεία της επιτυχίας τους να υπερβούν ένα προκαθορισμένο ύψος πωλήσεων, ύστερα από ένα χρονικά προσδιορισμένο συναγωνισμό μεταξύ τους.

Είδη κινήτρων

- I. Επαγγελματικά κίνητρα, όπως προαγωγή, μονιμοποίηση, αλλαγή καθηκόντων, εκπαίδευση και κατάρτιση, μετάθεση κ.λπ.
- II. Χρηματικά κίνητρα, όπως χρηματικά δώρα, έκτατα χρηματικά βοηθήματα, μπόνους, πριμ, συμμετοχή στα κέρδη, μετοχές κ.λπ.
- III. Υλικά κίνητρα, όπως παροχές διαρκών ή καταναλωτικών αγαθών, παροχή αγαθών σε μικρότερες τιμές, μικροσυσκευές σαν δώρα.
- IV. Κίνητρα απονομής ηθικών αμοιβών (έπαινοι, βραβεία, τιμητικά διπλώματα, εύφημες μνείες κ.λπ.
- V. Κίνητρα παροχής υπηρεσιών (εκδρομές, συνεστιάσεις, τουριστικά ταξίδια, ταξίδια νεόνυμφων, ψυχαγωγικά Σαββατοκύριακα κ.λπ.

α. Τα χαρακτηριστικά ενός ταξιδιού κινήτρου.

Η επιχείρηση που προσφέρει το ταξίδι κίνητρο το πραγματοποιεί με βάση τις προτιμήσεις της, τις ανάγκες της και το οικονομικό της βεληνεκές. Το ταξίδι έχει το δικό του προσωπικό χρώμα – στηριζόμενο και στην ιδιοσυγκρασία, στην προέλευση, στα κοινωνικά, πνευματικά και οικονομικά δεδομένα των βραβευθέντων που συμμετέχουν σε αυτό. Έτσι το κάθε ταξίδι κίνητρο, είναι ιδιόμορφο, μοναδικό και ανεπανάληπτο.

Τα τελευταία χρόνια δίνεται μεγάλη έμφαση στο πρόγραμμα, που θα πρέπει να προβλέπει ενεργό συμμετοχή ίσων βραβευθέντων σε ψυχαγωγικές δραστηριότητες. Επίσης το συγκεκριμένο πρόγραμμα θα πρέπει να προσφέρει ότι καλύτερο υπάρχει σε έναν τόπο και να αξιοποιεί κάθε δυνατότητα για ψυχαγωγία, περιήγηση, επαφή με το τοπικό χρώμα και κουλτούρα και φυσικά για καλή διατροφή.

β. Τα κριτήρια επιλογής του προορισμού ενός ταξιδιού κινήτρου

- Η πρόσβαση από τη χώρα εκκίνησης,
- Η ποιότητα των ξενοδοχείων, ο βαθμός ειδίκευσης του προσωπικού τους και τα αξιοθέατα της γύρω περιοχής,
- Ο βαθμός προβολής τους,
- Οι κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν.

Και αυτά με την απαραίτητη προϋπόθεση, να υπάρχει σταθερή πολιτική κατάσταση και φυσικά ειρήνη.

γ. Τα οφέλη από τον τουρισμό κινήτρων

- i) Έχει υψηλή κατά κεφαλή δαπάνη,
- ii) Επιμηκύνει την τουριστική περίοδο,
- iii) Λόγω της ιδιομορφίας του επιφέρει καλά αποτελέσματα στην προβολή του τόπου, με αποτέλεσμα την προσέλκυση τουριστών και άλλων ενδιαφερόντων,
- iv) Είναι τουρισμός συνεχούς ροής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ – ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

1) Τουρισμός και περιβάλλον.

Είναι αναμφισβήτητο ότι ο τουρισμός έχει θετικές οικονομικές επιδράσεις και δημιουργεί μια πληθώρα ωφέλιμων επιδράσεων σε ορισμένους οικονομικούς δείκτες όπως στο ισοζύγιο τρέχουσων συναλλαγών, στο εισόδημα, στην απασχόληση, στα φορολογικά έσοδα κ.λπ. ενώ συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη των τουριστικών χωρών.

Όμως ο τουρισμός έχει και αρνητικές επιδράσεις στο φυσικό περιβάλλον (στα οικοσυστήματα και στους φυσικούς πόρους), στο πολιτιστικό περιβάλλον (στα μνημεία και στους αρχαιολογικούς χώρους και στη λοιπή πολιτιστική κληρονομιά), στο ανθρωπογενές περιβάλλον (στην τοπική αρχιτεκτονική και στα παραδοσιακά κτίσματα), στις τοπικές κοινωνίες και στο ντόπιο πληθυσμό (στα ήθη και έθιμα, στη νοοτροπία), ακόμη και στην οικονομία (στον απροσανατολισμό της οικονομίας στις πληθωριστικές πιέσεις, στην μονόπλευρη ανάπτυξη και

εγκατάλειψη άλλων παραγωγικών δραστηριοτήτων, στις περιφερειακές ανισότητες).

Η κυρία αιτία δημιουργίας των δυσμενών επιπτώσεων του τουρισμού στο περιβάλλον ήταν η απρογραμματίστη, μη ελεγχόμενη και βεβιασμένη τουριστική ανάπτυξη, για να ικανοποιηθεί η απότομη αύξηση της τουριστικής ζήτησης και για να εξασφαλίσουν μια χώρα ή ένας τουριστικός προορισμός ή οι τουριστικοί επιχειρηματίες το μέγιστο κέρδος από τον τουρισμό σε μικρό χρονικό διάστημα.

2) Αειφόρος τουρισμός.

α. Γενικά

Αειφόρος τουρισμός σύμφωνα με τον Butler (1996) είναι αυτός που αναπτύσσεται και διατηρείται σε μια περιοχή (κοινωνία, περιβάλλον) με τέτοιο τρόπο και σε τέτοια κλίμακα που να παραμένει βιώσιμος σε μια αόριστη περίοδο και που να μην υποβαθμίζει ή να μεταβάλλει το περιβάλλον (ανθρώπινο και φυσικό) μέσα στο οποίο λειτουργεί

Αειφόρος (από το αεί + φέρω) σημαίνει αυτόν που μπορεί πάντοτε να δίδει (να φέρει). Αειφόρο π.χ. περιβάλλον σημαίνει το περιβάλλον που μπορεί να δώσει στις μελλοντικές γενεές αυτό που δίνει στις σύγχρονες. Το περιβάλλον δηλαδή που παραμένει βιώσιμο, που αναπαράγει συνεχώς τους πόρους του με τέτοιο τρόπο ώστε να τους απολαμβάνουν οι κάτοικοι του σήμερα και αύριο.

Αειφορική ανάπτυξη είναι αυτή που καλύπτει τις παροντικές ανάγκες χωρίς να γίνονται συμβιβασμοί αναφορικά με την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις ανάγκες τους. Είναι μια διαδικασία αλλαγής κατά την οποία η αξιοποίηση των πλουτοπαραγωγικών πόρων, η κατεύθυνση των επενδύσεων, ο προσανατολισμός της τεχνολογικής ανάπτυξης και οι θεσμικές αλλαγές βρίσκονται σε αρμονία και ανυψώνουν τις τρέχουσες και μελλοντικές δυνατότητες να ικανοποιηθούν οι ανθρώπινες ανάγκες και φιλοδοξίες.

Αειφορική ανάπτυξη είναι η ανάπτυξη που πραγματοποιείται για να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες του παρόντος, χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να αντιμετωπίσουν τις δικές τους.

Συνεπώς αειφορική τουριστική ανάπτυξη σημαίνει την ανάπτυξη π.χ. ενός τουριστικού προορισμού (για να ικανοποιήσει τις τουριστικές ανάγκες των τουριστών που τους επισκέπτονται) η οποία πραγματοποιείται χωρίς να καταστρέφεται το ευρύτερο περιβάλλον (φυσικό, κοινωνικό, πολιτιστικό, οικονομικό κ.λπ.) ή οι πόροι του τουριστικού προορισμού (που προσέλκυσαν τους τουρίστες) και έτσι να μπορούν μελλοντικά και άλλοι τουρίστες να προσελκυστούν και να απολαύσουν το ίδιο καλά και το περιβάλλον και τους πόρους του.

Η εφαρμογή της αειφόρου ανάπτυξης προϋποθέτει τρεις βασικές αρχές:

- i) Οικονομική αειφορία σύμφωνα με την οποία πρέπει να εξασφαλισθεί ότι η ανάπτυξη είναι οικονομικά αποδοτική, συνεισφέρει στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του ντόπιου πληθυσμού και στη διαχείριση των πλουτοπαραγωγικών πόρων, εξασφαλίζοντας τη μακροβιότητα και τη διατήρηση τους για τις μελλοντικές γενεές.
- ii) Οικολογική αειφορία κατά την οποία η αναπτυξιακή διαδικασία πρέπει να βρίσκεται σε σύμπνοια με τους φυσικούς πόρους της κάθε περιοχής και τη συντήρηση της οικολογίας της.
- iii) Κοινωνική-πολιτιστική αειφορία με την ανάπτυξη να οδηγεί στην αύξηση του ελέγχου των πλουτοπαραγωγικών πόρων από τον ντόπιο πληθυσμό, συνεισφέροντας στη διατήρηση της κουλτούρας και του πολιτισμού, καθώς και στην ενδυνάμωση της ταυτότητας της κοινωνίας.

Αειφόρος τουρισμός είναι κάθε μορφή τουρισμού που αναπτύσσεται αειφορικά συμφωνά δηλαδή με την αρχή της αειφορικής τουριστικής ανάπτυξης. Είναι κάθε μορφή τουρισμού που δεν βλάπτει, υποβαθμίζει ή καταστρέφει το περιβάλλον του τουριστικού προορισμού (φυσικό, πολιτιστικό, κοινωνικό, οικονομικό) και δεν εξαντλεί ή αλλοιώνει τους πόρους του. Ο πολιτιστικός π.χ. τουρισμός, ο τουρισμός υπαίθρου, ο αγροτικός τουρισμός κ.λπ. αν ακολουθούν τις αρχές της αειφορικής τουριστικής ανάπτυξης, αποτελούν αειφορικές μορφές τουρισμού.

Άρα ο αειφόρος τουρισμός μπορεί να εφαρμοσθεί σε όλες τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

β. Αειφόρος τουρισμός και φέρουσα ικανότητα

Οι αυξανόμενες πιέσεις στους πόρους μιας τουριστικής περιοχής συνεπάγονται αύξηση της τουριστικής κίνησης και κατασκευή περισσότερης τουριστικής υποδομής. Συνεπώς η αειφόρος τουριστική ανάπτυξη ενσωματώνει την αντίληψη των περιορισμών που σχετίζονται

με την έννοια της φέρουσας ικανότητας μιας περιοχής. Στο πλαίσιο της αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης η «φέρουσα ικανότητα» εκφράζεται ως:

Η μέγιστη χρήση μιας τοποθεσίας χωρίς να προκαλούνται αρνητικές συνέπειες στους διαθέσιμους πόρους καθώς και να μην μειώνεται η ικανοποίηση των τουριστών ή να ασκούνται αρνητικές επιπτώσεις στην κοινωνία, την οικονομία, και τον πολιτισμό της κάθε τουριστικής περιοχής.

Η φέρουσα ικανότητα τουριστικής ανάπτυξης διακρίνεται ανάλογα με το είδος του περιβάλλοντος στο οποίο αναφέρεται σε οικολογική, κοινωνική, ψυχολογική, πολιτιστική, οικονομική, υποδομής – αναδομείς, και σε συνολική φέρουσα ικανότητα τουριστικής ανάπτυξης.

γ. Τα χαρακτηριστικά και οι αρχές του αειφόρου τουρισμού:

- Ο αειφόρος τουρισμός δεν περιορίζεται σε ορισμένες μονό μορφές τουρισμού αλλά σε κάθε τουριστική δραστηριότητα.
- Δεν απαιτεί μεγάλες επενδύσεις και δε ζημιώνει αλλά συμπληρώνει τις υπάρχουσες πρακτικές τουριστικής ανάπτυξης.
- Δεν δέχεται το δόγμα του μεγάλου μεγέθους και της μεγάλης δραστηριότητας.
- Υποστηρίζει την μετριοπάθεια, τους χαμηλούς τόνους, την ισορροπία, την πρακτικότητα και την διαχρονική βιωσιμότητα κάθε τουριστικής δραστηριότητας.
- Βασική αρχή του αειφόρου τουρισμού είναι η αρχή της χωρητικότητας. Τουριστική χωρητικότητα μιας περιοχής (τουριστικού προορισμού) είναι το μέγεθος του τουριστικού φορτίου που μπορεί να «σηκώσει» χωρίς να διαταραχθεί η περιβαλλοντική, κοινωνική, πολιτιστική και η οικονομική ισορροπία της τοπικά και χρονικά.

Η χωρητικότητα διακρίνεται σε:

- Φυσική χωρητικότητα που καθορίζεται από το μεγαλύτερο αριθμό ικανοποιημένων τουριστών που μπορεί μια περιοχή να φιλοξενήσει.
- Οικολογική χωρητικότητα που καθορίζεται από το σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων που μπορούν να γίνουν σε μια

περιοχή χωρίς να υπάρξουν δυσμενείς επιδράσεις στο φυσικό περιβάλλον της.

- Χωρητικότητα φυσικών πηγών που καθορίζεται από το μέγεθος αντοχής των φυσικών πηγών (αέρας, νερό, ενέργεια κ.λπ.) να δεχτούν και να αφομοιώσουν την μόλυνση από την τουριστική δραστηριότητα.
- Διοικητική χωρητικότητα που καθορίζεται από την ικανότητα του τουριστικού Μάνατζμεντ να πετύχει ισορροπία μεταξύ της ικανοποίησης των τουριστών και των ντόπιων φυσικών πόρων (ντόπιου πληθυσμού και περιβάλλοντος τουριστικού προορισμού).

3) Οικοτουρισμός.

α. Τι είναι ο οικοτουρισμός;

Η παγκόσμια οργάνωση για την Διατήρηση της Φύσης χρησιμοποιεί τον ορό «οικοτουρισμός» για τουριστικές δραστηριότητες που βασίζονται σε περιβαλλοντικές περιηγήσεις που γίνονται για την απόλαυση και αναγνώριση της σημασίας της φύσης σε σχετικά αδιατάρακτες περιοχές. Οι περιηγήσεις αυτές συμβάλλουν στις προσπάθειες διατήρησης των φυσικών περιοχών, έχουν ελάχιστες επιπτώσεις στο περιβάλλον από τους επισκέπτες και προωθούν την ενεργό κοινωνικοοικονομική συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού.

Ο τυπικός οικοτουρίστας σε διεθνές επίπεδο, όπως αυτός περιγράφεται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, είναι ένα άτομο 34 – 45 ετών με πανεπιστημιακή μόρφωση, που ταξιδεύει κατά κύριο λόγο για να θαυμάσει την άγρια φύση και προτιμά ταξίδια με διάρκεια μεγαλύτερη από 8 ημέρες.

Ο οικοτουρισμός χαρακτηρίζει την τουριστική δραστηριότητα της υποδοχής, φιλοξενίας και συμβίωσης επισκεπτών (και όχι τουριστών) με τους κατοίκους μιας περιοχής. Η δραστηριότητα αυτή αναπτύσσεται σε μη αστικό χώρο από απασχολούμενους στον πρωτογενή ή δευτερογενή τομέα της παραγωγής με βασική προϋπόθεση και αρχή, την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος καθώς και τη διατήρηση και ανάδειξη του τοπικού τρόπου ζωής.

Ο οικοτουρισμός "αγκαλιάζει" τις αρχές του βιώσιμου τουρισμού και τις ακόλουθες αρχές, που τον διακρίνουν από την ευρύτερη έννοια του βιώσιμου τουρισμού:

- να συμβάλει ενεργά στη διατήρηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, να περιλαμβάνει τις τοπικές και γηγενείς κοινότητες στον προγραμματισμό του, την ανάπτυξη και λειτουργία που συμβάλλουν στην ευημερία τους, να ερμηνεύει τη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά του προορισμού στον επισκέπτη.
- να παραχωρεί καλύτερες υπηρεσίες στους ανεξάρτητους ταξιδιώτες, καθώς επίσης και στους οργανωμένους, για τις μικρές ομάδες μεγέθους».

Ο οικοτουρισμός είναι βιώσιμος τουρισμός, που ακολουθεί τις σαφείς διαδικασίες που:

- ✓ εξασφαλίζουν την προγενέστερη ενημερωμένη συμμετοχή όλων των συμμετεχόντων, μέσα από ίση, ενεργή και αποτελεσματική συμμετοχή,
- ✓ προάγουν την όλη διαδικασία για τους γηγενείς λαούς και την τοπική κοινότητα να ελέγχουν και να διατηρήσουν τα ιδιαίτερα στοιχεία συμπεριφοράς και κουλτούρας.

Ένας πιο σαφής ορισμός του οικοτουρισμού είναι ο παρακάτω:

Οικοτουρισμός είναι ο τουρισμός στη φύση, ο οποίος αντίθετα με το μαζικό τουρισμό, δεν υπερβαίνει τη φέρουσα ικανότητα της περιοχής όπου εφαρμόζεται, ενώ ταυτοχρόνως προωθεί την προστασία του φυσικού κατ' αρχήν αλλά και του πολιτιστικού περιβάλλοντος και τη διατήρηση της συνοχής του κοινωνικού ιστού.

Βάσει του ορισμού αυτού ο οικοτουρισμός επιδιώκει να συμβάλει ενεργά στην προστασία της φύσης. Η ανάπτυξη του με άλλα λόγια υπαγορεύεται από την ανάγκη προστασίας της φύσης και την ανάγκη μιας υγιούς κοινωνίας και οικονομίας.

Ο οικοτουρισμός για να πετύχει τον στόχο του (τόσο σε τοπικό όσο και σε ευρύτερο περιφερειακό και εθνικό επίπεδο) χρειάζεται σχέδιο και στρατηγική. Σε διαφορετική περίπτωση, η ανεξέλεγκτη ανάπτυξη που θα προκύψει θα έχει ως αποτέλεσμα την υποβάθμιση και φθορά του ίδιου του προϊόντος που επιχειρείται να προωθηθεί.

Ο οικοτουρισμός αναπτύχθηκε εν μέρει ως μια προσπάθεια αποτροπής ή πρόληψης των προβλημάτων και επιπτώσεων του μαζικού

τουρισμού, καθώς και ότι ο οικοτουριστικός σχεδιασμός και οι σχετικές αναπτυξιακές πρακτικές βρίσκονται ακόμα σε αρχικό στάδιο ανάπτυξης.

Τα κριτήρια προσδιορισμού του οικοτουρισμού διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες:

- Κριτήρια αειφορίας, που καλύπτουν ορισμένες αναπτυξιακές διαστάσεις, όπως: α) η περιβαλλοντική: ανάγκη αποφυγής περιβαλλοντικών επιπτώσεων από τις οικοτουριστικές δραστηριότητες, β) η κοινωνική: αποφυγή αρνητικών επιδράσεων. όπως εμφάνιση για πρώτη φορά υφισταμένων κοινωνικών διαιρέσεων, γ) η πολιτιστική: αποτροπή επιζήμιων επιδράσεων από τους επισκέπτες και διαμόρφωση υπεύθυνης συμπεριφοράς εκ μέρους τους, για να αποφευχθεί η παραμόρφωση της τοπικής κουλτούρας, δ) η οικονομική: διαμόρφωση επιπέδων οικονομικής απόδοσης ικανών να καλύψουν το κόστος οικοτουριστικής ανάπτυξης και να ελαχιστοποιήσουν τις αρνητικές περιβαλλοντικές επιδράσεις, ενισχύοντας συγχρόνως εισοδηματικά τον τοπικό πληθυσμό.

- Κριτήρια εκπαιδευτικά, που αναφέρονται και καλύπτουν εκείνα τα στοιχεία επιμορφωτικών εισροών (προγράμματα, μέτρα, υποδομές κ.λπ.) που συμβάλλουν στην κατανόηση, από μέρους των επισκεπτών αλλά και των ντόπιων κατοίκων, της αξίας και της λειτουργίας του φυσικού περιβάλλοντος.

- Κριτήρια τοπικής συμμετοχής, που αναφέρονται στην ανάγκη συμμετοχής και εμπλοκής τοπικών κοινοτήτων στην αναπτυξιακή διαδικασία και στον έλεγχο και διαχείριση των οικοτουριστικών προϊόντων και δραστηριοτήτων.

Ο οικοτουρισμός ορίζεται ως μια περιβαλλοντικά υπεύθυνη ταξιδιωτική δραστηριότητα σε σχετικά άθικτες φυσικές περιοχές με στόχο την απόλαυση και γνωριμία των φυσικών αλλά και των ενταγμένων στο φυσικό περιβάλλον αγαθών. Ο οικοτουρισμός εκτός του ότι προσφέρει ευχαρίστηση – απόλαυση και γνώσεις – εμπειρίες στον επισκέπτη, διατηρεί και ενισχύει την ευημερία τοπικών κοινοτήτων, που θεωρούνται αναπόσπαστο τμήμα μιας τέτοιας δραστηριότητας και αναπτυξιακής διαδικασίας.

Οι τύποι των οικοτουριστών διακρίνονται και προσδιορίζονται συνήθως ανάλογα με τις γνώσεις, τα ενδιαφέροντα τους και τις δραστηριότητες που ασκούν. Οι οικοτουρίστες ταξινομούνται σε τρεις κατηγορίες σε σχέση με ορισμένα χαρακτηριστικά (π.χ. ηλικία, οργάνωση ταξιδιού, δαπάνες ενδιαφέροντα / δραστηριότητες):

- Οικοτουρίστες δραστήριοι που επιδιώκουν δραστηριότητες άθλησης, κυρίως έντονες ή περιπετειώδης ή επικινδύνου τύπου.
- Οικοτουρίστες ήπιοι – ήρεμοι που ενδιαφέρονται κυρίως για παρατήρηση και απόλαυση της φύσης ή για οργανωμένα ταξίδια και διαδρομές.
- Οικοτουρίστες ειδικοί – σπεσιαλίστες, που ταξιδεύουν και για επιστημονικούς λόγους (διερεύνηση φυσικών πόρων) αλλά και για χόμπι.

β) Βασικά στοιχεία ανάπτυξης του οικολογικού τουρισμού

- ❖ Καθαρό περιβάλλον
- ❖ Φυσικές ομορφιές
- ❖ Εθνικά πάρκα
- ❖ Οικολογικά πάρκα
- ❖ Αισθητικοί χώροι
- ❖ Υδροβιότοποι
- ❖ Φυσικά μνημεία
- ❖ Περάσματα πουλιών και κοινωνίες αγρίων ζώων
- ❖ Χλωρίδα και πανίδα με ιδιαιτερότητες
- ❖ Μονοπάτια και διαδρομές (ορεινά και μη)
- ❖ Στάσεις θέας και παρατηρήσεις
- ❖ Καταφύγια
- ❖ Χώροι ιδιαίτερης επιστημονικής, φυσικής, ιστορικής και λαογραφικής ομορφιάς και αξίας.
- ❖ Παραδοσιακοί οικισμοί
- ❖ Στοιχειώδη – βασική υποδομή φιλοξενίας και εστίασης
- ❖ Κέντρα περιβαλλοντικής πληροφόρησης

γ) Οικοτουρισμός και προϋποθέσεις

Ο Οικοτουρισμός αποτελεί μια ειδική κατηγορία εναλλακτικού τουρισμού, που αναπτύχθηκε στις αρχές τις 10ετίας του '90. Λόγω του «νεαρού» της ηλικίας αλλά και της φύσης του δεν έχει ακόμη διαμορφωθεί ένας κοινά αποδεκτός ορισμός, σε αντίθεση με τα γενικά χαρακτηριστικά του, τα οποία θα μπορούσαν να συνοψιστούν στα εξής:

α. Περιλαμβάνει όλες τις μορφές τουρισμού που βασίζονται στη φύση, στις οποίες το κύριο κίνητρο των τουριστών είναι η παρατήρηση και η εκτίμηση της φύσης, καθώς επίσης και οι παραδοσιακοί πολιτισμοί που κυριαρχούν στις φυσικές περιοχές.

β. Περιέχει επιστημονικά, εκπαιδευτικά και διερευνητικά χαρακτηριστικά

γ. Είναι συνήθως οργανωμένος σε μικρές ομάδες από εξειδικευμένες και μικρές τοπικές επιχειρήσεις.

δ. Ελαχιστοποιεί τις αρνητικές επιδράσεις πάνω στο φυσικό και κοινωνικο-οικονομικό περιβάλλον.

ε. Υποστηρίζει την προστασία των φυσικών περιοχών

- παράγοντας οικονομικά οφέλη για τις τοπικές κοινωνίες, τους οργανισμούς και τους φορείς διαχείρισης φυσικών περιοχών που αποσκοπούν στη διατήρηση και προστασία,

- παρέχοντας εναλλακτική απασχόληση και ευκαιρίες εισοδήματος για τις τοπικές κοινότητες

- αυξάνοντας την ευαισθησία των τοπικών κοινωνιών και των τουριστών για τη διατήρηση των φυσικών και πολιτιστικών στοιχείων.

Από τα χαρακτηριστικά αυτά γίνεται σαφές ότι ο οικοτουρισμός εμφανίζεται μεν ως τουρισμός φύσης αλλά με στοιχεία ρυθμιστικά ή αειφορικότητας. Διότι θα πρέπει να τονιστεί ότι οικοτουρισμός και τουρισμός φύσης δεν είναι κατ' ανάγκην όροι ταυτόσημοι. Ο τουρισμός φύσης, θα μπορούσε να εξισωθεί με τον οικοτουρισμό, μόνο εάν παρήγαγε καλύτερη προστασία.

Στην προσπάθειά να οριοθετηθεί η έννοια του οικοτουρισμού, ορίζεται ως “το περιβαλλοντικά υπεύθυνο ταξίδι και η επίσκεψη σε σχετικά ανενόχλητες φυσικές περιοχές, που αποσκοπεί στην απόλαυση και εκτίμηση της φύσης (και των πολιτισμικών στοιχείων – του παρόντος και παρελθόντος) και το οποίο προάγει τη διατήρηση, έχει χαμηλή επίδραση επισκεπτών και παρέχει χρήσιμα ενεργή κοινωνικο-οικονομική ανάμιξη του ντόπιου πληθυσμού.

Επομένως ο οικοτουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού που αναπτύσσεται και διαχειρίζεται με τέτοιο τρόπο ώστε όλη η τουριστική δραστηριότητα - η οποία επικεντρώνεται κατά κάποιο τρόπο σε ένα πόρο φυσικής ή πολιτισμικής κληρονομιάς - να μπορεί να συνεχιστεί στο διηνεκές. Αναζητεί να στηρίζει διαχρονικά την ποιότητα, την ποσότητα και την παραγωγικότητα των συστημάτων των ανθρωπίνων και φυσικών πόρων, ενώ σέβεται και διευκολύνει τις δυναμικές τέτοιων συστημάτων. Είναι φιλικός με τη φύση που περιβάλλει τον άνθρωπο και συμβατός με τοπικά περιβάλλοντα και τοπικές κοινωνίες. Η αειφορικότητα, που εμπεριέχεται στον οικοτουρισμό, υποδηλώνει τη συμβιωτική σχέση ανάμεσα στην ανθρώπινη και στην περιβάλλουσα φύση κατά τη διάρκεια της χωρικής μετακίνησης και συνιστά μια υπέρβαση των κυρίαρχων μορφών ταξιδιωτικής αναψυχής.

Ειδικότερα μια δραστηριότητα για να αξιολογηθεί σαν οικοτουριστική πρέπει:

1. Να προάγει θετικές περιβαλλοντικές ηθικές και να καλλιεργεί την ενδεικνυόμενη συμπεριφορά στους συμμετέχοντες
2. Να μην υποβαθμίζει το φυσικό πόρο
3. Να επικεντρώνεται περισσότερο στις εγγενείς παρά στις επίκτητες αξίες
4. Να προσανατολίζεται γύρω από το περιβάλλον και όχι γύρω από τον άνθρωπο
5. Να οφείλει την άγρια ζωή και το περιβάλλον
6. Να παρέχει άμεση επαφή με το φυσικό περιβάλλον
7. Να συμπεριλαμβάνει ενεργά την τοπική κοινωνία στην τουριστική διαδικασία
8. Το επίπεδο ικανοποίησης να μετράται σε κλίμακες εκπαίδευσης και εκτίμησης
9. Να συνεπάγεται σημαντική προετοιμασία και απαιτήσεις γνώσεων σε βάθος από μέρους των ξεναγών και συμμετεχόντων.

Τα κύρια χαρακτηριστικά του οικοτουρισμού είναι τα εξής:

- Βασίζεται στη φύση και σε περιοχές με σχετικά ανόθευτα στοιχεία φυσικής και πολιτισμικής κληρονομιάς, όπου τα κύρια κίνητρα των τουριστών είναι η παρατήρηση και η εκτίμηση της φύσης, καθώς και τα επιστημονικά, εκπαιδευτικά και διερευνητικά τους ενδιαφέροντα.
- Έχει σαφώς φυσιοκεντρικό χαρακτήρα και έντονο το στοιχείο προστασίας του περιβάλλοντος. Τούτο έχει ιδιαίτερη σημασία, αν λάβει κανείς υπόψη ότι οι πρώτες περιοχές στις οποίες απευθύνεται ο οικοτουρισμός είναι προφανώς περιοχές με τεράστιο οικοτουριστικό δυναμικό, όπως: οι προστατευόμενες φυσικές περιοχές και οι περιοχές παγκόσμιας κληρονομιάς.
- Ενισχύει τη γηγενή πολιτιστική ταυτότητα, προϋποθέτει την ενεργό συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας σε όλο το φάσμα της τουριστικής διαδικασίας και συμβάλλει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική της εξύψωση.
- Απαιτεί τέλος την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και συμπεριφορά όλων των εμπλεκόμενων στο τουριστικό «κύκλωμα»: Διαχειριστές φυσικών περιοχών και βοηθητικό προσωπικό, φύλακες, κρατικές υπηρεσίες, πολιτικοί, τουριστικοί πράκτορες, ξεναγοί, τουριστικά πρακτορεία, ιδιοκτήτες και υπαλληλικό προσωπικό ξενοδοχείων και εστιατορίων και τοπική κοινωνία, γεγονός που προϋποθέτει την περιβαλλοντική αγωγή όλων των εμπλεκόμενων.

Τα χαρακτηριστικά αυτά υπογραμμίζουν τις ιδιαιτερότητες και διαγράφουν τις προϋποθέσεις κάθε οικοτουριστικής προσπάθειας. Διότι δεν νοείται οικοτουρισμός χωρίς σημείο αναφοράς το φυσικό περιβάλλον και κέντρο βάρους την προστασία του, χωρίς την ενεργό συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας, χωρίς την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση των εμπλεκομένων. Ειδικότερα το τελευταίο θεωρείται καθοριστικής σημασίας και πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα σε όλες τις φάσεις της εκπαιδευτικής διαδικασίας και κυρίως στις Σχολές Τουριστικών Επαγγελματιών. Διότι μέσω αυτής παρέχονται γνώσεις, διαμορφώνονται θέσεις, απόψεις και σφυρηλατούνται στάσεις και συμπεριφορές περιβαλλοντικά φιλικές, οι οποίες στοιχειοθετούν μια διαφορετική αντίληψη για τον τουρισμό και το περιβάλλον, αυτήν της αρμονικής συνύπαρξης.

Λόγοι ανάπτυξης του Οικοτουρισμού

Ο οικοτουρισμός, εκτός των άλλων, φιλοδοξεί:

- 1) να αναδείξει και να προστατεύσει τον πλούτο και την αυθεντικότητα των περιοχών, παρέχοντας την δυνατότητα στους επισκέπτες να θαυμάσουν τις φυσικές περιοχές και την πλούσια πολιτιστική μας ιστορία,
- 2) να ικανοποιήσει επί μέρους ανάγκες και επιθυμίες ειδικών ομάδων ή κατηγοριών επισκεπτών π.χ. εκείνων που ενδιαφέρονται για τη φυσική ιστορία, τη γλώσσα, ή την πολιτισμική κληρονομιά.
- 3) να συμπληρώσει τα εισοδήματα των κατοίκων των αγροτικών και ορεινών περιοχών μέσα από επιχειρήσεις αγροτουρισμού, ξενάγησης, χειροτεχνίας, ύπνου-πρωινού κ.λπ.
- 4) να επιτρέψει την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών της χώρας μας ή τη μερική τουριστική ανάπτυξη περιοχών με περιορισμένα περιβαλλοντικά και κοινωνικά όρια χωρητικότητας,
- 5) να συμβάλλει στη διατήρηση της δομής και του μεγέθους του τοπικού πληθυσμού μέσω της αύξησης του εισοδήματος και της συνεπαγόμενης βελτίωσης του επιπέδου ζωής επιτυγχάνοντας έτσι, την αναστροφή της ερήμωσης της υπαίθρου.
- 6) να προάγει τη συμμετοχή του ντόπιου πληθυσμού στις ενέργειες και αποφάσεις που αφορούν το μέλλον των περιφερειών της χώρας.

7) να αποτελέσει ένα ισχυρό μοχλό καταπολέμησης της ανεργίας στις ιδιαίτερα προβληματικές περιοχές και να προάγει την ενσωμάτωση συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων, όπως οι γυναίκες, στην οικονομική ζωή της τοπικής κοινωνίας.

8) να αναδείξει, να αξιοποιήσει και να διασώσει την πολιτιστική μας κληρονομιά και παράδοση.

9) να δώσει τη δυνατότητα για περιβαλλοντική και πολιτιστική ευαισθητοποίηση των επισκεπτών μέσα από τις επισκέψεις σε τοπία εξαιρετικής οικολογικής, αισθητικής, αρχιτεκτονικής και ιστορικής αξίας,

10) να αυξήσει τα συναλλαγματικά αποθέματα της χώρας μέσω του εισαγόμενου τουρισμού και να συγκρατήσει παράλληλα τους “δυσαρεστημένους” του μαζικού τουρισμού παρέχοντας σ’ αυτούς την αποζητούμενη εναλλακτική λύση, και τέλος

11) να μειώσει την εκροή συναλλάγματος, μέσα από τη συγκράτηση των ημεδαπών τουριστών, οι οποίοι αναζητούν τις φυσικές ομορφιές στην αλλοδαπή.

Προτάσεις για την Ελλάδα

Λαμβάνοντας υπόψη ότι:

1. ο τουρισμός στην Ελλάδα έχει αναδειχθεί σε μια μεγάλη εθνική βιομηχανία, που συνεισφέρει σημαντικά στην οικονομία, την απασχόληση, την ευημερία, αλλά και στην προβολή της χώρας μας,

2. ο εμπλουτισμός της τουριστικής προσφοράς και η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου επιβάλλεται για οικονομικούς, κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς λόγους,

3. η εφαρμογή της Agenta 21 απαιτεί την πλήρη ενσωμάτωση της αειφορικής ανάπτυξης στην τουριστική βιομηχανία,

4. οι πολιτικές και δράσεις της Ε.Ε. επιτάσσουν την ενσωμάτωση των αρχών της αειφορίας τόσο στη στρατηγική και τις πρακτικές ανάπτυξης του τουριστικού τομέα, όσο και στην προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος ως πολύτιμου τουριστικού πόρου.

5. η βελτίωση της ποιότητας του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος έχει ζωτική σημασία για την επιτυχία των τουριστικών προορισμών της χώρας και αποτελεί βασική προϋπόθεση για την επίτευξη της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης.

6. ο οικοτουρισμός αναγνωρίζεται διεθνώς ως βασικό μέσο μεγιστοποίησης των οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών οφελειών και αποφυγής των αρνητικών επιδράσεων και αδυναμιών του παρελθόντος,

7. η χώρα μας διαθέτει ένα μοναδικό οικοτουριστικό «προϊόν» που στοιχειοθετεί και το συγκριτικό της πλεονέκτημα, το οποίο όμως παραμένει αναξιοποίητο,

8. απαιτείται επιπλέον άμεση δράση για την κατάλληλη διαχείριση των ορεινών πόρων και την κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη των ορεινών πληθυσμών.

Μέτρα προϋπόθεσης, παράμετροι ανάπτυξης του οικοτουρισμού

- i. Επεξεργασία – Εφαρμογή ολοκληρωμένης Εθνικής Πολιτικής για την ανάπτυξη του οικοτουρισμού.
- ii. Επεξεργασία σχεδίων ειδικής τουριστικής ανάπτυξης ανά περιφέρεια.
- iii. Καθορισμός της φέρουσας ικανότητας των προτεινόμενων τουριστικών προορισμών μέσα και γύρω από προστατευμένες περιοχές.
- iv. Επεξεργασία στρατηγικής διατήρησης του ευρύτερου τοπιού και της βιοποικιλότητας.
- v. Προώθηση της εννοίας της αειφόρου ανάπτυξης σε απομονωμένες περιοχές.
- vi. Μέσα «στράτευσης» του τουρισμού για τη διάσωση απειλούμενων ειδών.
- vii. Οργάνωση της τοπικής συμμετοχής.
- viii. Οργάνωση του συντονισμού όλων των παραπάνω.
- ix. Θέσπιση ποιοτικών – ποσοτικών και χαρακτηριστικών προδιαγραφών.

Ελληνική φύση - Οικολογικός τουρισμός

Η Ελλάδα διαθέτει ιδιαίτερα πλούσιο και ποικίλο φυσικό περιβάλλον, καθώς παρά τη μικρή της έκταση παρουσιάζει σπάνια γεωμορφολογία με έντονες αντιθέσεις και πολλές περιοχές υψηλής οικολογικής αξίας. Χιλιάδες δαντελωτές ακτές, επιβλητικά βουνά, σπήλαια και φαράγγια, λίμνες, ποτάμια, βιότοποι εξαιρετικής ομορφιάς και μοναδικά οικοσυστήματα «προικίζουν» την ελληνική γη με εντυπωσιακά τοπία, τα οποία σε συνδυασμό με το ήπιο κλίμα της χώρας, καθιστούν την Ελλάδα ιδανικό προορισμό για τους λάτρεις του οικολογικού-εναλλακτικού τουρισμού. Επισκεπτόμενος διάφορες περιοχές της χώρας, ο φυσιολάτρης περιηγητής έχει την ευκαιρία:

-να περιπλανηθεί στα αισθητικά δάση ή να εξερευνήσει τους εθνικούς δρυμούς όχι μόνο στην ορεινή ενδοχώρα αλλά και σε ορισμένα νησιά ή κοντά σε ποταμούς και σε λίμνες

-να απολαύσει τα υπέροχα μνημεία της φύσης, τα φαράγγια, τα σπήλαια και τους καταρράκτες

-να παρατηρήσει και να θαυμάσει τα σπάνια είδη πουλιών που φωλιάζουν ή καταφεύγουν στα παράκτια οικοσυστήματα και τους υγρότοπους (βραχώδεις ακτές, αμμώδεις παραλίες, αμμοθίνες, «δέλτα» ποταμών, λίμνες, έλη, κ.α.)

-να μελετήσει την εξαιρετική ποικιλία της χλωρίδας στην ελληνική ύπαιθρο

-να επισκεφθεί τα μοναδικά θαλάσσια πάρκα της Αλοννήσου και της Ζακύνθου, όπου βρίσκουν, αντίστοιχα, καταφύγιο δύο προστατευόμενα είδη, η μεσογειακή φώκια μονάχους-μονάχους και η θαλάσσια χελώνα καρέτα-καρέτα.

-να συμμετάσχει σε δραστηριότητες extreme σπορ (κανόε-καγιάκ, rafting, monoraft, hydrospeed, canyoning, ποδήλατο βουνού κ.α.), που τα τελευταία χρόνια γνωρίζουν θεαματική άνοδο στην Ελλάδα

-τέλος, να διαμείνει σε πρότυπες αγροτουριστικές μονάδες, που

αναπτύσσονται σε όλη την επικράτεια και δίνουν τη δυνατότητα στον επισκέπτη να γνωρίσει την τοπική αρχιτεκτονική, πολιτισμική και γαστρονομική παράδοση, αλλά και τα προϊόντα, τις αγροτικές ασχολίες και την καθημερινή ζωή των κατοίκων κάθε περιοχής.

Οι επισκέπτες των οικολογικά ευαίσθητων περιοχών οφείλουν να τηρούν προσεκτικά τις απαιτήσεις για την προστασία του περιβάλλοντος από τη ρύπανση, την αποφυγή κάθε ενόχλησης των φυσικών βιοτόπων και διατάραξης της ισορροπίας των οικοσυστημάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΕΠΟΧΙΚΟΤΗΤΑ – ΘΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΠΑΡΑΘΕΡΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΕΠΟΧΩΝ

1) Τουριστική Εποχικότητα

Τουριστική Εποχικότητα είναι το φαινόμενο της εκδήλωσης της τουριστικής δραστηριότητας σε ορισμένη εποχή του έτους.

Σαν Τουριστική Εποχικότητα εννοούμε το μεγάλο πλήθος των πραγματοποιούμενων κύριων διακοπών και των συνεπαγόμενων ταξιδιών κατά τη λεγόμενη τουριστική εποχή που είναι η θερινή περίοδος και κυρίως οι μήνες Ιούλιος και Αύγουστος για το βόρειο Ημισφαίριο και η μήνες Ιανουάριος και Φεβρουάριος για το Νότιο Ημισφαίριο. Έτσι η πλειονότητα των τουριστών κάνει διακοπές κατά την διάρκεια του θέρους (χρονική υπερσυγκέντρωση τουριστών) στους παράκτιους τουριστικούς προορισμούς (τοπική υπερσυγκέντρωση τουριστών).

Τα κυριότερα αίτια της τουριστικής εποχικότητας είναι τα παρακάτω:

- i. Ορισμένες μορφές τουρισμού, από τη φύση τους, εκδηλώνονται υποχρεωτικά σε ορισμένη εποχή του έτους π.χ. ο παράκτιος τουρισμός εκδηλώνεται υποχρεωτικά το θέρος, ο χιονοδρομικός υποχρεωτικά το χειμώνα κ.λπ. Αν μια από αυτές τις μορφές τουρισμού είναι η μαζική τότε παρατηρείται χρονική και τοπική υπερσυγκέντρωση τουριστών.
- ii. Ορισμένες εποχές είναι καταλληλότερες για την εκδήλωση της τουριστικής δραστηριότητας και προτιμώνται από τους τουρίστες. Έτσι ορισμένες μορφές τουρισμού αν και μπορούν να εκδηλωθούν και σε άλλες εποχές, εκδηλώνονται στις εποχές κατά τις οποίες ο καιρός είναι καλύτερος.
- iii. Ορισμένες δραστηριότητες, τακτικές, συνήθειες, και θεσμοί της ανθρώπινης κοινωνίας επιβάλλουν την εκδήλωση της τουριστικής δραστηριότητας μονό κατά τη διάρκεια ορισμένων εποχών του έτους και κυρίως κατά την διάρκεια του θέρους, (διακοπή σχολικής χρονιάς, περίοδος χορήγησης αδειών από τις επιχειρήσεις κ.λπ.).
- iv. Ορισμένα τμήματα της τουριστικής πελατείας προτιμούν να κάνουν διακοπές κατά την διάρκεια του θέρους είτε από συνήθεια (παραδοσιακά διακοπές σημαίνουν καλοκαίρι), είτε γιατί τους αρέσει το μπούγιο του μαζικού τουρισμού και τα προϊόντα του παράκτιου τουρισμού, είτε γιατί παρασύρονται από φίλους, γνωστούς, συγγενείς, και κυρίως από τις παρέες τους.

2) Θερινός τουρισμός.

Ο θερινός τουρισμός δεν είναι μορφή τουρισμού με την έννοια της ανεξαρτησίας και των ίδιων χαρακτηριστικών. Είναι απλά ένας επιθετικός προσδιορισμός των μορφών τουρισμού που αναπτύσσονται κατά την διάρκεια του θέρους. Είναι δηλαδή το όνομα της κατηγορίας εκείνων των μορφών τουρισμού που έχουν κοινό χαρακτηριστικό το ότι

αναπτύσσονται κατά την θερινή περίοδο και λόγω των χαρακτηριστικών της περιόδου αυτής και κυρίως λόγω των υψηλών θερμοκρασιών που επικρατούν κατά την διάρκεια της.

Το θέρος ημερολογιακά για την χώρα μας αρχίζει στις αρχές Μαΐου και τελειώνει στο τέλος Σεπτεμβρίου. Τα παράκτια τουριστικά θέρετρα και ξενοδοχεία που εξυπηρετούν τον παράκτιο μαζικό τουρισμό, παραμένουν κλειστά κατά την διάρκεια του χειμώνα, και αρχίζουν τη λειτουργία τους στις αρχές Απριλίου και κλείνουν τέλος Οκτωβρίου.

Τα κυρία χαρακτηριστικά που ευνοούν την ανάπτυξη του τουρισμού κατά την θερινή περίοδο είναι οι κλιματολογικές και ατμοσφαιρικές συνθήκες που επικρατούν. Οι υψηλές θερμοκρασίες, η ηλιοφάνεια, η ζεστή θάλασσα, η ζεστές νύκτες, ο καθαρός ουρανός, οι ανοικτοί ορίζοντες και γενικά η φιλικότητα και η ηπιότητα της φύσης προς τον άνθρωπο. Αυτό επιτρέπει στους τουρίστες, ιδίως σε αυτούς που προέρχονται από τις μόνιμα συννεφιασμένες, κρύες και υγρές βόρειες περιοχές να αποκτήσουν καινούργιες εμπειρίες. Να ντυθούν με λίγα και ελαφρά ρούχα. να ζεσταθούν, να κάνουν ζεστά θαλασσινά μπάνια, να κάνουν ηλιοθεραπεία, να κοιμηθούν σε σκηνές χωρίς να κρυώνουν, να περπατήσουν και να παίξουν στην ύπαιθρο, να έλθουν σε άμεση επαφή με το φιλικό φυσικό περιβάλλον και να νιώσουν ελεύθεροι.

Τη σημασία της θερινής περιόδου σαν τουριστικής εποχής ενισχύουν οι τακτικές συνήθειες και θεσμοί του σημερινού τρόπου ζωής όπως οι σχολικές διακοπές, η χορήγηση αδειών, η παύση λειτουργίας ορισμένων επιχειρήσεων και η υπολειτουργία ορισμένων δημοσίων και ιδιωτικών υπηρεσιών, που λαμβάνουν χώρα κατά την διάρκεια του θέρους και στηρίζουν την άποψη ότι θέρος σημαίνει διακοπές, ξεκούραση, ψυχαγωγία και ελευθερία.

3) Χειμερινός και ορεινός τουρισμός

Ο χειμερινός τουρισμός είναι η τουριστική δραστηριότητα που συνδέεται με τα χιονοδρομικά κέντρα και γενικότερα με το σύνολο των τουριστικών ενεργειών που διεξάγονται κατά την διάρκεια του χειμώνα. Άλλες μορφές που συνδέονται με το χειμερινό τουρισμό είναι ο ορειβατικός τουρισμός και οι διακοπές στα ορεινά θέρετρα (ορεινός τουρισμός), που αποτελούν το σύνολο των δραστηριοτήτων που εκδηλώνονται στις ορεινές περιοχές και διεξάγονται σε όλη την διάρκεια του έτους. Τα αθλήματα αυτά είναι η χιονοδρομία, παγοδρομία, η ελκηθοδρομία και η αναρρίχηση. Οι χώρες της βορειοδυτικής Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής εμφανίζουν μεγάλη παράδοση στην ανάπτυξη των χειμερινών – ορεινών διακοπών.

Στον ορεινό τουρισμό υπάγεται ο τουρισμός των ορεινών αθλημάτων (απλή ορειβασία, τεχνητή ορειβασία, αναρριχήσεις), ο τουρισμός της ορεινής ποδηλασίας και ο τουρισμός των ορεινών κατασκηνώσεων. Ο ορειβατικός τουρισμός περιλαμβάνει την ορειβασία και τις αναρριχήσεις. Ο ορειβατικός τουρισμός είναι μια εναλλακτική μορφή τουρισμού κατά τη διάρκεια της οποίας οι τουρίστες αναπτύσσουν ορειβατικές δραστηριότητες ή παρακολουθούν ορειβατικές δραστηριότητες.

Οι τουρίστες αυτής της τάξης του τουρισμού προέρχονται από τάξεις με μεγάλη οικονομική επιφάνεια, επειδή τα χειμερινά αθλήματα απαιτούν σημαντικά έξοδα για την διεξαγωγή τους. Πρόκειται για άτομα νεαρής ή μέσης ηλικίας κυρίως εύποροι που ξοδεύουν τρεις φορές περισσότερο από το μέσο τουρίστα του μαζικού τουρισμού.

Η Ελλάδα είναι μια από τις ορεινότερες χώρες της Ευρώπης αφού ο ορεινός πληθυσμός αποτελεί σημαντικό μέρος του συνολικού πληθυσμού. Έτσι διαθέτει όλες τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του ορεινού τουρισμού κατά την διάρκεια όλου του χρόνου. Σχετικά με τον χειμερινό τουρισμό η Ελλάδα μπορεί να αναπτύξει αυτή την μορφή του τουρισμού κατά την διάρκεια του πρώτου τρίμηνου του έτους (Ιανουάριο – Μάρτιο).

Στη χώρα μας λειτουργούν ήδη 20 χιονοδρομικά κέντρα από τα οποία δυο πληρούν τις διεθνείς προδιαγραφές. Συγκεκριμένα θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην επέκταση και στον εκσυγχρονισμό σε μηχανολογικό εξοπλισμό και πάγιες εγκαταστάσεις, στα μεγαλύτερα χιονοδρομικά κέντρα που ήδη υπάρχουν, σε καταλύματα, μεταφορές, ειδικευμένο προσωπικό αλλά και σε κατασκευή νέων χιονοδρομικών κέντρων.

Επίσης μπορούμε να αναπτύξουμε τον ορειβατικό τουρισμό. Αυτός μπορεί να περιλαμβάνει πεζοπορία σε μονοπάτια, δάση, φαράγγια,

περιοχές φυσικού καλούς αναβάσεις σε βουνά και αναρρίχηση. Η υποδομή για τον ορειβατικό τουρισμό είναι δυο τύπων:

- α) Μονοπάτια τα οποία απαιτούν χάραξη, συντήρηση και σήμανση και τα οποία να περιγράφονται σε χάρτες.
- β) Καταλύματα για την διανυκτέρευση των ορειβατών.

Ο ορεινός – ορειβατικός τουρισμός έχει κάποιες διαφορές με τον περιπατητικό στον πρώτο έχουμε την δύσκολη ανάβαση στα υψηλά βουνά με την βοήθεια ειδικού εξοπλισμού ενώ στο περιπατητικό έχουμε την δραστηριότητα του εύκολου περπατήματος σε βατές προσπελάσιμες περιοχές χωρίς την χρησιμοποίηση ειδικού εξοπλισμού

Στην χώρα μας βρίσκεται σε πρωτογενές επίπεδο ανάπτυξης αν και παρουσιάζει ανοδική πορεία τα τελευταία χρόνια. Έτσι δεν φιλοξενούμε τουρίστες χιονοδρομικού τουρισμού προερχόμενους από τις χώρες, όπως αυτές του θερινού μαζικού τουρισμού. Και αυτό επειδή οι Έλληνες δεν χρειάστηκαν ποτέ ΣΚΙ αλλά δεν είχαν και ποτέ καμία χιονοδρομική παράδοση. Οι κλιματολογικές συνθήκες ασκούν το μεγαλύτερο ρόλο στην ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού αφού το Θερμό κλίμα και η έλλειψη πτώσης χιονιού λειτουργούν σαν αρνητικοί παράγοντες στην ανάπτυξη των χιονοδρομικών κέντρων με αποτέλεσμα οι επιχειρήσεις αυτές να είναι ζημιογόνες.

Για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα αυτό πρέπει να προωθηθεί και να προβληθεί ο χιονοδρομικός – ορειβατικός – ορεινός τουρισμός μέσω της διαφήμισης, οργάνωσης και έκδοσης ενημερωτικών φυλλαδίων που θα προβάλλουν τις πανέμορφες και άγνωστες ορεινές περιοχές της χώρας μας.

Ο χειμερινός – ορειβατικός τουρισμός αποτελεί μια λύση του μαζικού τουρισμού εξαιτίας του αντιεποχικού του χαρακτήρα και συνδυάζεται με τον αθλητικό τουρισμό, τον πολιτιστικό κλπ. Εξαιτίας των χιονοδρομιών αναπτύσσονται τα χειμερινά αθλήματα (χειμερινοί Ολυμπιακοί αγώνες, Σκι, Πανευρωπαϊκοί αγώνες πατινάζ), οι φορείς των οποίων είναι η διεθνής ομοσπονδία Σκι (FIS) και η Διεθνής Ένωση Παγοδρομιών (ISU). Τα παραπάνω χειμερινά αθλήματα συγκεντρώνουν πολλούς θεατές οι μετακινούνται για την παρακολούθηση των αγώνων και ονομάζονται τουρίστες χειμερινών αθλημάτων.

Μέσα από την διοργάνωση των χειμερινών αθλημάτων προβάλλεται το αθλητικό προφίλ της χώρας και συμβάλει στην ικανοποίηση της συνεχώς αυξανόμενης εγχώριας και διεθνούς ζήτησης.

4) Παραθεριστικός τουρισμός.

Παραθερίζω σημαίνει περνάω το καλοκαίρι σε κάποιο τόπο, δροσερότερο από τον τόπο όπου μένω.

Η μετακίνηση προς τον τόπο παραθερισμού αποτελεί τουριστικό ταξίδι και η αντίστοιχη μορφή τουρισμού που αναπτύσσεται ονομάζεται παραθεριστικός τουρισμός.

Ο παραθεριστικός τουρισμός δεν είναι υποχρεωτικά θερινός τουρισμός γιατί είναι δυνατόν στον τόπο του παραθερισμού να επικρατεί άλλη εκτός του θέρους εποχή. Αναπτύσσεται όταν στον τόπο προέλευσης των τουριστών επικρατεί θέρος (γενεσιουργό αίτιο είναι το θέρος), αλλά στην τυπολογία των μορφών τουρισμού ισχύει το κριτήριο της εποχής του τουριστικού προορισμού.

Γενικά ο παραθερισμός δεν ταυτίζεται με τις διακοπές. Ο παραθερισμός μπορεί να διαρκέσει ολόκληρη την θερινή περίοδο και γίνεται μονό όταν στον τόπο προέλευσης των τουριστών επικρατεί το θέρος.

Σήμερα οι άνθρωποι αναζητούν δροσιά, όταν οι θερμοκρασίες του θέρους είναι υψηλές, στις κοντινές προς τον τόπο διαμονής τους παραλίες και στην πράξη ο παραθεριστικός τουρισμός με την αρχική του μορφή δεν υπάρχει.

5) Τουρισμός όλων των εποχών.

Τουρισμός όλων των εποχών ή συνεχής τουρισμός είναι ο τουρισμός ο οποίος διαρκεί καθ' όλη την διάρκεια του έτους.

Είναι ο τουρισμός που ισοκατανέμει τους τουρίστες και το σύνολο της τουριστικής δραστηριότητας σε όλους τους μήνες του έτους καταργώντας έτσι την τουριστική εποχικότητα, την διαφοροποίηση των τουριστικών περιόδων, την τοπική και χρονική υπερσυγκέντρωση τουριστών και φυσικά περιορίζοντας τον μαζικό τουρισμό και τις δυσμενείς συνέπειες του.

Ο Τουρισμός όλων των εποχών δεν είναι μορφή τουρισμού αλλά δόγμα τουριστικής ανάπτυξης, σύμφωνα με το οποίο η τουριστική δραστηριότητα πρέπει να εκδηλώνεται σε όλους τους μήνες του χρόνου και όχι μόνο κατά τους θερινούς μήνες.

Στην πραγματικότητα ο τουρισμός όλων των εποχών προσπαθεί να περιορίσει τις αιχμές της τουριστικής εποχικότητας, να ελαφρύνει το βάρος του μαζικού τουρισμού, να μειώσει τις δυσμενείς συνέπειες του

και να διασπείρει τοπικά το τουριστικό φορτίο. Και για να τα κάνει όλα αυτά μόνος τρόπος είναι να πείσει ένα μέρος της τουριστικής πελατείας να κάνει διακοπές όχι κατά την θερινή περίοδο αλλά κατά τους ενδιάμεσους τουριστικούς μήνες (άνοιξη και φθινόπωρο) ακόμη και κατά το χειμώνα. Να ενισχύει δηλαδή την ανάπτυξη του λεγόμενου εκτός εποχής τουρισμού.

Η πελατεία του εκτός εποχής τουρισμού είναι πολύ μικρή σε σύγκριση με αυτή του μαζικού τουρισμού. Έτσι οι τουρίστες που κάνουν σήμερα εκτός εποχής τουρισμό είναι κυρίως:

- i) Οι ηλικιωμένοι και οι άνθρωποι της τρίτης ηλικίας οι οποίοι είναι συνταξιούχοι χωρίς υποχρεώσεις παιδιών.
- ii) Οι νέοι ηλικίας 17 – 24 ετών που σαν σπουδαστές κάνουν εκπαιδευτικό και μορφωτικό τουρισμό.
- iii) Οι επαγγελματίες που κάνουν επαγγελματικό τουρισμό.
- iv) Οι οπαδοί του εναλλακτικού τουρισμού.
- v) Ορισμένοι υπερπόντιοι τουρίστες που προτιμούν τον εκτός εποχής τουρισμό ή είναι υποχρεωμένοι να κάνουν διακοπές κατά την ενδιάμεση ή νεκρή τουριστική περίοδο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14

ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

1) Ο θεσμός του χρονομεριστικού τουρισμού.

Χρονομεριστική μίσθωση, γνωστή διεθνώς με την ονομασία Time sharing (TS) είναι η διαδικασία κατοχής και χρήσης ενός συγκεκριμένου καταλύματος για μια ορισμένη χρονική περίοδο κατά έτος και για ορισμένα χρόνια, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις και όρους που καθορίζονται νομοθετικά.

Στον τουρισμό η χρονομεριστική μίσθωση και χρήση της αποτελεί τον λεγόμενο χρονομεριστικό τουρισμό που είναι ως εξής:

Ένας τουρίστας αγοράζει από μια εταιρία Time sharing το δικαίωμα να χρησιμοποιεί ένα κατάλυμα σε ένα ξενοδοχείο ή σε ένα συγκρότημα διαμερισμάτων, για τη διαμονή του κατά τη διάρκεια των διακοπών του, για ορισμένες μονό ημέρες ή εβδομάδες σε ορισμένη εποχή του χρόνου και για ορισμένα χρόνια.

Το δικαίωμα αυτό που ονομάζεται και μερίδιο Time sharing μεταπωλείται, ενοικιάζεται και κληροδοτείται όπως τα ακίνητα.

2) Ο θεσμός της ανταλλαγής κατοικιών.

Ένας άλλος νέος θεσμός στον τουρισμό είναι η ανταλλαγή κατοικιών για διακοπές. Για να λειτουργήσει αυτός ο θεσμός πρέπει κάποιος να διαθέτει ένα δικό του σπίτι, κύριο ή εξοχικό και να αποφασίσει να το παραχωρήσει για ένα χρονικό διάστημα, συνήθως ένα μήνα, σε κάποιον άλλον για να το χρησιμοποιήσει σαν σπίτι διακοπών, παίρνοντας σαν αντάλλαγμα το σπίτι του άλλου για ένα αντίστοιχο χρονικό διάστημα για τον ίδιο σκοπό. Δυο δηλαδή τουρίστες ανταλλάσσουν τα σπίτια τους και τα χρησιμοποιούν για διακοπές.

3) Επιλεκτικός τουρισμός.

Επιλεκτικός τουρισμός είναι ο τουρισμός κατά την διάρκεια του οποίου οι τουρίστες «επιλέγουν» τα τουριστικά προϊόντα που επιθυμούν να καταναλώσουν

Σχεδόν πάντα το τουριστικό ταξίδι είναι δικής τους επιλογής. Είναι δυνατόν να αγοράσουν ένα ατομικό τουριστικό πακέτο, το οποίο όμως παράγεται από τους οργανωτές ταξιδιών κατά παραγγελία, περιέχει δηλαδή τα προϊόντα που διαλέγουν οι επιλεκτικοί πελάτες.

Ο επιλεκτικός τουρισμός είναι ατομικός ή οικογενειακός τουρισμός και είναι φανερό ότι η τουριστική πελατεία του αποτελείται από πολύ πλούσιους ανθρώπους που έχουν ότι επιθυμήσουν κατά την διάρκεια των διακοπών τους. Και συνήθως επιλέγουν τα πιο ακριβά τουριστικά προϊόντα (ξενοδοχεία πολυτελείας, ελικόπτερα, λιμουζίνες, ειδική διαίτα, ατομικές ξεναγήσεις κ.λπ.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15

ΦΟΡΕΙΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

1) Φορείς εναλλακτικού τουρισμού.

Όπως στο μαζικό τουρισμό έτσι και στον εναλλακτικό οι αρμόδιοι φορείς που έχουν αναλάβει την υλοποίηση του είναι σχεδόν ίδιοι με ελάχιστες διαφοροποιήσεις. Οι φορείς διακρίνονται ανάλογα με το πεδίο δράσης τους σε διεθνείς, εθνικούς, περιφερειακούς και τοπικούς. Κοινός στόχος ή σκοπός όλων των φορέων είναι η προώθηση ενός νέου μοντέλου – ήπιου τουρισμού ο οποίος θα σέβεται το περιβάλλον και συγχρόνως θα συμβάλει στην τουριστική ανάπτυξη.

Για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο θα πρέπει η πολιτική να είναι κοινή, καθώς και οι δράσεις όλων των εμπλεκόμενων δρώντων να είναι συντονισμένες.

Οι κύριοι φορείς σε διεθνές επίπεδο είναι WTO (Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού), η Ευρωπαϊκή Ένωση, και Greenpeace, σε Εθνικό επίπεδο είναι τα υπουργεία (Ανάπτυξης, ΥΠΕΧΩΔΕ, Γεωργίας, Οικονομικών), Δημόσιοι φορείς (ΕΟΤ, ΕΟΟΜΕΧ), σε περιφερειακό επίπεδο οι αρμόδιοι φορείς είναι οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις και τέλος σε τοπικό αρμόδια είναι οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), Επιχειρηματίες, καθώς και ο τοπικός πληθυσμός.

Ειδικότερα καθένας φορέας έχει το δικό του ρόλο στην ανάληψη και εφαρμογή των διάφορων μορφών του εναλλακτικού τουρισμού με κοινό στόχο την αμοιβαία στρατηγική προβολή τους.

→ **ΕΟΤ – Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού**

Είναι το θεσμοθετημένο όργανο το οποίο ασκεί και διαμορφώνει την ελληνική τουριστική πολιτική.

→ **Αναπτυξιακές Εταιρίες Α.Ε.**

Επιχειρήσεις ιδιωτικού δικαίου που ιδρύονται από τους Δήμους και αποτελούν βασικό εργαλείο για την ανάπτυξη κάθε Νομού αφού μέσα από την σύγχρονη υποδομή και μορφή της οργάνωσης της, εκτελούνται σειρά προγραμμάτων που στηρίζουν αναπτυξιακά το Νομό.

→ **Νομαρχιακές Επιτροπές Τουριστικής Προβολής**

Επιτροπές οι οποίες συστήνονται από την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση μετά από απόφαση του Νομάρχη και στην οποία συμμετέχουν εκπρόσωποι της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των Αναπτυξιακών Εταιριών, Συλλογικοί φορείς των Ξενοδοχειακών και Τουριστικών επιχειρήσεων, εκπρόσωποι από το Επιμελητήριο και συλλογικοί φορείς των επαγγελματιών του Νομού.

Κύρια δραστηριότητα είναι η προβολή του Νομού και ο συντονισμός των ενεργειών των εμπλεκόμενων φορέων και οργανώσεων του Δημοσίου και του Ιδιωτικού τομέα με στόχο την καλύτερη παρουσίαση των τουριστικών πόρων και ιδιαιτεροτήτων του Νομού.

Επίσης στόχο αποτελεί η υποστήριξη των επιμέρους ενεργειών, π.χ. συμμετοχή σε τουριστικές εκθέσεις, οργάνωση, εκδηλώσεων, έκδοση διαφημιστικού υλικού, φιλοξενίες.

→ **Δημοτικές Επιχειρήσεις Τουριστικής Ανάπτυξης**

Πρόκειται για δημοτικές επιχειρήσεις οι οποίες είναι υπεύθυνες για την προώθηση της τουριστικής ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο με στόχο την ανάδειξη των πολιτιστικών και φυσικών πόρων και την ένταξη τους στην αγορά του τουρισμού.

→ **Οικολογικές Οργανώσεις**

Οργανώσεις μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα οι οποίες φροντίζουν για την προστασία του περιβάλλοντος και ειδικότερα, την προστασία των διάφορων σπανίων ειδών χλωρίδας και πανίδας.

2) Η αναγκαιότητα δημιουργίας Συντονιστικού φορέα.

Ένα σημαντικό πρόβλημα που παρατηρείται σχετικά με τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού είναι ότι αναλαμβάνονται πρωτοβουλίες χωρίς να υπάρχει μια πληροφόρηση – ενημέρωση. Επίσης η χρηματοδότηση από τα κοινοτικά προγράμματα και πρωτοβουλίες αναφορικά με τον τουριστικό τομέα γίνεται χωρίς καμιά ενδοσυνεννόηση και συνοχή, πράγμα που έχει αρνητική επίπτωση στην αξιοποίηση των εθνικών και κοινοτικών πόρων. Η αντιμετώπιση των πραγμάτων έχει ένα αυτόνομο και ευκαιριακό χαρακτήρα και δεν στηρίζεται στην βάση μιας τουριστικής πολιτικής.

Σημαντικό επίσης είναι ότι πολλές επιχειρήσεις αναλαμβάνουν δράσεις για μελέτες και έρευνες οι οποίες παραμένουν μη υλοποιήσιμες.

Από αυτές τις διαπιστώσεις υπάρχει η αναγκαιότητα για την δημιουργία ενός συντονιστικού φορέα ο οποίος θα:

- ❖ Συντονίζει τις ιδιωτικές και δημοσιές πρωτοβουλίες σχετικά με τον τουρισμό.
- ❖ Θα αξιοποιεί τους κοινοτικούς και Εθνικούς πόρους
- ❖ Θα συντελεί στην διάδοση και προώθηση του τουριστικού προϊόντος
- ❖ Θα συμβάλει στην αναβάθμιση των παρερχόμενων υπηρεσιών

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1) Οι επιπτώσεις των εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Όλο και περισσότερο κατακτούν έδαφος στον τομέα του τουρισμού οι εναλλακτικές προτάσεις τουρισμού που έχει να προσφέρει κάθε χώρα στους επισκέπτες της. Και σε αυτόν τον τομέα η Ελλάδα με τις εναλλαγές της μορφολογίας, των κλιματολογικών συνθηκών αλλά και με την απαραίτητη υποδομή κερδίζει τις εντυπώσεις αλλά και τα θετικά σχόλια όσων την επισκέπτονται. Σημαντικός παράγοντας για την προώθηση του εναλλακτικού τουρισμού είναι η δυνατότητα που μας δίνεται, μέσα από αυτές τις μορφές τουρισμού να γνωρίσουμε καλύτερα τις ομορφιές της Ελληνικής φύσης και να ζήσουμε κάποιες ώρες ή μέρες σ' ένα μοναδικό περιβάλλον.

Εξάλλου, περισσότερο από άλλες οικονομικές δραστηριότητες ο τουρισμός συνδέεται άμεσα με το περιβάλλον, το οποίο επηρεάζει άμεσα όπως και επηρεάζεται από αυτό. Πρόκειται για μια αμφίδρομη σχέση, ορατή με άμεσες και μακροχρόνιες επιπτώσεις. Κάθε επιστροφή λοιπόν στις εναλλακτικές μορφές του έχει θετικό αντίκτυπο στο περιβάλλον της χώρας μας και στη διατήρηση του πλούτου του. Παράλληλα ο εναλλακτικός τουρισμός, συμβάλει με διάφορους τρόπους στην τοπική ανάπτυξη, όχι μόνο με την ενεργοποίηση του δυναμικού κάθε περιοχής αλλά και με την ενίσχυση των τοπικών επιχειρηματικών πρωτοβουλιών. Έτσι παράλληλα με την εκρηκτική ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στη χώρα μας υπάρχει ήδη μια ζωνρή δραστηριοποίηση για την ανάπτυξη και τη βελτίωση της σχετικής υποδομής.

Με τον όρο εναλλακτικές μορφές τουρισμού, εννοούμε διάφορες δραστηριότητες στις οποίες μπορεί ο ενδιαφερόμενος να συμμετέχει ομαδικά ή προσωπικά. Η συμμετοχή σε εναλλακτικές δραστηριότητες προσφέρεται για να γνώρισει κανείς τα βουνά, τις κοιλάδες, τα απότομα φαράγγια, τα ορμητικά ποτάμια, τις ήρεμες λίμνες, τα διεθνή ορειβατικά

μονοπάτια και παράλληλα τα ιστορικά της μνημεία και τους αρχαιολογικούς χώρους των διάφορων περιοχών της Ελλάδας. Όλες οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού είναι λίγο ως πολύ φιλικές προς το περιβάλλον. Ένα ακόμη όφελος είναι ότι σχεδόν όλοι οι φυσικοί χώροι όπου πραγματοποιούνται οι δραστηριότητες αυτές προστατεύονται διακριτικά με την ανάδειξη του φυσικού τοπίου, των παραδοσιακών οικισμών, την προστασία της χλωρίδας και της πανίδας της περιοχής συμβάλλοντας στο να διατηρούνται οι περιβαλλοντικές ισορροπίες.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού χαρακτηρίζονται από την ποικιλία που προσαρμόζεται στις προτιμήσεις και στην οικονομική δυνατότητα κάθε επισκέπτη. Συνδυάζουν φυσική άσκηση, δράση, τόλμη, θάρρος και σεβασμό στη φύση. Απαραίτητες επίσης είναι σε αρκετές περιπτώσεις οι τεχνικές γνώσεις, καθώς και η σωστή οργάνωση και εξοπλισμός. Σήμερα στην Ελλάδα υπάρχουν ήδη αρκετοί σύλλογοι με ειδικά προγράμματα και εξειδικευμένο προσωπικό, όπου μπορεί να απευθυνθεί σε κάθε ενδιαφερόμενο.

Ο τουρισμός σε πολλές περιοχές, είναι η κύρια αν όχι η μοναδική οικονομική δύναμη και το βασικό εργαλείο προώθησης της περιφερειακής ανάπτυξης. Το εργαλείο αυτό χωρίς την κατάλληλη καθοδήγηση (σχεδιασμός, προγραμματισμός και διαχείριση) ορισμένες φορές οδηγεί σε υπερεκμετάλλευση των πόρων, με μακροχρόνιες επιπτώσεις στις περιοχές αλλά και στον ίδιο τον τουρισμό. Επιβάλλεται έτσι με σαφήνεια στους αναπτυξιακούς στόχους αλλά και μια στρατηγική βασισμένη στα πραγματικά προβλήματα και δυνατότητες της κάθε περιοχής για να επιτευχθεί η ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού που θα έχει μακροχρόνιες προοπτικές. Αν γίνουν βιαστικές ενέργειες χωρίς προγραμματισμό, με εγκαταστάσεις και υπηρεσίες χαμηλού κόστους, υπάρχει κίνδυνος υποβάθμισης, και καταστροφής των πόρων.

Βασική επιδίωξη είναι η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου με ανάπτυξη δραστηριοτήτων κατάλληλων και ελκυστικών για διάφορες εποχές (τουρισμός τεσσάρων εποχών), πάντα στο πλαίσιο των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της υπό μελέτη περιοχής. Θα πρέπει να μελετηθούν οι τουριστικοί πόροι, η υποδομή της κάθε περιοχής, καθώς και οι προοπτικές ανάπτυξης και πιθανά προβλήματα που μπορούν να δημιουργηθούν.

Πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην ανάπτυξη τουριστικών υπηρεσιών και εγκαταστάσεων ικανών να προσελκύσουν τουριστική κίνηση υψηλού επιπέδου, μέσω της ανάπτυξης τουριστικών υποδομών ολοκληρωμένου χαρακτήρα, την αξιοποίηση των φυσικών τουριστικών πόρων, την ανάδειξη της ιστορικής φυσιογνωμίας της περιοχής και της δημιουργίας μονάδων υψηλών απαιτήσεων και προδιαγραφών.

Για να υπάρχουν προοπτικές ανάπτυξης θα πρέπει η περιοχή να προσφέρει δυνατότητες ανάπτυξης μονοπατιών και οικοτουριστικών εγκαταστάσεων για την προσέλκυση επισκεπτών. Οι δυνατότητες που προσφέρει κάποια τουριστική περιοχή για την παρατήρηση της άγριας πανίδας και χλωρίδας στο φυσικό τους περιβάλλον αποτελούν μια μορφή πόρων που ανταποκρίνονται σε νέες μορφές τουρισμού. Για να αποκτήσει μια τουριστική περιοχή σπουδαιότητα για την παρατήρηση άγριας ζωής θα πρέπει όχι απλώς μόνο να συγκρατεί τους φυσικούς πληθυσμούς πανίδας και χλωρίδας, αλλά και να προσφέρει ευκαιρίες, για αυτού του είδους παρατήρηση.

Πολλά ορεινά χωριά της πατρίδας μας έχουν πλούσια δένδρο – βλάστηση μέσα στα όρια του οικισμού. Η δημιουργία νέων κλινών και συνεπώς καταλυμάτων δεν πρέπει να οδηγήσει στην υποβάθμιση της φυσικής βλάστησης που πρόσδιε φυσική όψη στους οικισμούς. Η εικόνα αυτής της φυσικής βλάστησης έχει πολύ μεγάλη οικολογική αλλά και τουριστική αξία αφού δίνεται η δυνατότητα στον επισκέπτη να παρατηρήσει την πανίδα και χλωρίδα του οικισμού από το κατάλυμα του. Τονίζεται η ανάγκη να παραμείνει η οικιστική ανάπτυξη εντός του υφισταμένου δομημένου χώρου των οικισμών και να προσεχθούν ειδικά τα στοιχεία της φύσης που υπάρχουν μέσα στους οικισμούς και σε γειτνίαση με αυτούς. Ειδικά τα αιωνόβια δάση, οι υδρορροές, οι υδάτινες συλλογές, οι φυσικοί φωτοφράχτες, τα παλιά περιβόλια, οι βραχώδεις σχηματισμοί, οι πεζούλες, τα ερείπια κτιρίων και άλλες παλαιές λιθοδομές πρέπει να προστατευτούν από την νέα δόμηση και επέκταση των έργων τουριστικής αναψυχής.

Για την μικρή και συχνά ευπρόσβλητη φυσιογνωμία των ορεινών χωριών προτιμότερο είναι να ενισχυθεί ο ήπιος τουρισμός με την δημιουργία σχετικά μικρών μονάδων καταλυμάτων. Οι μικρές μονάδες μέσα στα χωριά προκαλούν επιπτώσεις σε μικρότερο βαθμό στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον. Ο οικοαγροτουρισμός προτείνει τη διαμονή των τουριστών σε αποκεντρωμένα καταλύματα ώστε να βρίσκονται σε άμεση επαφή με τη φύση, ενώ παράλληλα δημιουργεί τις προϋποθέσεις για ένα επιπρόσθετο εισόδημα στους αγρότες. Οι τουρίστες πολλές φορές συμμετέχουν και αυτοί στις αγροτικές εργασίες, για να γίνουν και αυτοί ένα με τους αγρότες και να γνωρίσουν ένα νέο τρόπο ζωής, μέσα στη φύση, μακριά από το άγχος των μεγαλουπόλεων.

Τέλος ένα είναι το βασικό συμπέρασμα. Ο τουρισμός όπως τον γνώρισαν οι παλιοί έχει τελειώσει. Τα νέα μοντέλα και οι νέες τάσεις απέναντι σε αυτό το τόσο «ευπαθές προϊόν» χρειάζονται ριζοσπαστικές λύσεις που αφενός θα δίνουν την δυνατότητα για την εφαρμογή ευέλικτων στρατηγικών ανάλογα με τα προβλήματα που παρουσιάζονται

και από την άλλη θα προστατεύουν αυτό που έγινε πια παγκόσμιο αντικείμενο φροντίδας και προσοχής για το περιβάλλον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΚΟΚΚΩΣΗΣ – ΤΣΑΡΤΑΣ : Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον, εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ, Αθήνα 2001.
2. ΜΑΝΩΛΗΣ ΚΩΝ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ: Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού, εκδόσεις ΕΛΛΗΝ, Αθήνα 2000.
3. FENNEL D: Οικοτουρισμός, εκδόσεις ΕΛΛΗΝ, Αθήνα 1991
4. ΔΡ. ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ ΚΩΝ.: Τουριστική Ανάπτυξη και Σχεδιασμός, Ηράκλειο 2003.
5. ΛΟΥΚΗΣ Α. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ : Ο Συνεδριακός τουρισμός στην Ελλάδα. εκδόσεις ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ Αθήνα 2002.
6. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΟΜΙΛΗΣ: Οικοτουρισμός « Η εναλλακτική προοπτική αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης » εκδόσεις Προπομπος Αθήνα 2001.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. ΡΙΓΓΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ: Αειφορία και Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού. Ηράκλειο 2003
2. ΡΟΔΙΤΑΚΗΣ Χ: Τουρισμός και Οικολογία, Ηράκλειο 2001.
3. ΔΡ. ΕΞΑΡΧΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ : Αγροτουρισμός, Ηράκλειο 2003.
4. ΚΟΥΔΟΥΜΑ ΜΑΡΙΑ: Τουρισμός Υγείας, Ηράκλειο 2004
5. ΑΤΣΑΛΑΚΗΣ ΜΙΧΑΛΗΣ: Αθλητικός τουρισμός.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. www.alternative.gr τα πάντα σχετικά με τον εναλλακτικό τουρισμό
2. www.alternativegreece.gr τα πάντα σχετικά με τον εναλλακτικό τουρισμό.
3. www.agrotourism.gr θέματα σχετικά με τον αγροτουρισμό

